

Beretning

om

den almindelige Udstilling

for

Tromsø Stift,

afholdt

i Tromsø August og September 1870.

Udgivet af Udstillingskomiteen.

Tromsø og Christiania.

1872.

Hans Majestæt

Kong Carl XV^{des} Minde

tilægges

denne Beretning

af

Udstillingskomiteen.

Indholdsfortegnelse.

	Side.
Historisk Beretning om Stiftsudstillingen	1.
Afdelingen for Produkter af Fiskeri og Fiskerifangst	45.
Do. for Baade, Fiskefartøjer, Fiskeredstaber	49.
Om Landbrugsafdelingen. Ved Jensenius	51.
Industriafdelingen	54.
Udstillingen i Tromsø i kunstindustriel Henseende. Af Frauberger	76.
Den geologiske og mineralogiske Afdeling. Ved Karl Pettersen	83.
Bejledning vedkommende Finneafdelingen. Ved Komiteens Formand, Foged M. N. Drejer	91.
Finneafdelingen. Ved Bergenspostens Referent, Rand. Blehr	106.
Komiteens Slutningsbemærkninger	149.
Udstillingens Regnskab	152.
Oplysninger vedkommende Hjelbfinneafdelingen	153.

Beretning

om den almindelige Udstilling for Tromsø Stift, afholdt i
Tromsø August og September 1870.

Efterat Almenhedens Opmærksomhed Landet over i Midten af Aarene 60 var henledet paa de nordlige Landsdeles vigtige Næringsveje, og flere Foranstaltninger baade offentlig og privat vare trufne til disses videre Opkomst, lod Hans Majestæt Kongen i Slutningen af 1868 Finmarkens Landhusholdningssekselskab tilkjendegive, at Hans Majestæt vilde stænke Landhusholdningssekselskabet Sin Understøttelse til at søge istandbragt en almindelig Udstilling for Tromsø Stift i Tromsø, i Lighed med hvad der allerede var gjort i andre Dele af vort Land. Efter dette Sekselskabs Initiativ gjordes de forberedende Skridt i Forening med Senjen og Tromsø Landhusholdningssekselskab, hvis Formand, nu afdøde Foged i Senjen og Tromsø, M. Nissen Drejer, ivrig tog sig af Sagen. Efterat Hans Majestæt Kongen havde vist Sin levende Interesse for denne Sag ved at love at ville bekoste Medailler og Diplomer som Præmier ved Udstillingen, og efter nogle foreløbige Forhandlinger mellem Landhusholdningssekselskaberne, hvorved Udstillingen besluttedes istandbragt til August 1870, lod de nævnte Sekselskaber følgende Bekjendtgørelse af sin Plan udgaa paa Norff og Lappiff:

Industri-Udstilling.

Undertegnede Landhusholdnings-Sekselskaber for Finmarkens og Tromsø Amtter have besluttet at virke til Afholdelsen i Tromsø i Maanederne August og September 1870 af en Udstilling af alle Slags Naastoffer, som findes i Tromsø

Audandivotus.

Dalo-dile buoredam særve Finmarkost ja Tromsa amtast læva arvalam gæččaleet doallat Tromsast August ja September manost 1870 audandivotusa daggar luondogappalagain, mak gavdnujuvvujek Tromsa stiftast

Stift, og af alle Slags Arbejder og Tilvirkninger af Stiftets Indvaanere.

Hans Majestæt Kongen har allerede havt den Naade at bevilge et betydeligt Beløb til Belønninger for de bedste Udstillings-Gjenstande af hvert Slags.

Dette have vi troet allerede nu at burde gjøre bekjendt for Almenheden, idet vi tilføje, at de nærmere Oplysninger ville blive meddelte senere, og efterhaanden som de fornødiges.

Herved indføre vi denne Stifts-Udstilling for Almenheden, navnlig for Fiskere, Jordbrugere, Industriidrivende og Fjeldfinner, med Opfordring til at gjøre Brug af den i største Udstrækning.

Den 12te Marts 1869.

Landhusholdnings-Selskabet for
Finmarkens Amt.

L. Follum. L. E. Steenbuck.
Fredr. Lied. J. H. Dyblie.
P. N. Hammer.

Landhusholdnings-Selskabet for
Tromsø Amt.

M. N. Drejer. T. B. Holst.
J. Koht. Hilleb. Pettersen.

ja buoklagas dugjom-bargoin ja rakadusain, mak læk dakkujuvum dam orroin.

Min gonagas læ jo buorre-vuodastes addam ollo rudaid bal-kan sigjidi, gudek audan di-votek buoremus dingaid mange slajast.

Dam mi ajgop jo dal diette-vassi addet buokaidi, ja vela ajgop dasto addet ajn æmbo çilgitusaid, dademielde go dar-bašuvvujek.

Daggo bokte mi diettevassi addep dam audandivotusa buokaidi, erinoamaçet guolle-bivdaridi, bældobargidi, gietta duogjaridi ja bagjeolbmuidi, vai juokkehaš dam anaši nu burist, go væjolaš læ.

dam 12ad Marts 1869.

Dalo-dile buoredam særve Finmarko amtast.

L. Follum. L. E. Steenbuck.
Fredr. Lied. J. H. Dyblie.
P. N. Hammer.

Dalo-dile buoredam særve
Tromsø amtast.

M. N. Drejer. T. B. Holst.
J. Koht. Hilleb. Pettersen.

Til den 18de Mai 1869 sammenkaldtes derpaa et almindeligt Møde af Tromsø Borgere paa Byens Raadhus, for der at vælge en Udstillingskommitte. Hertil valgtes følgende 9 Herrer: Konsul N. Aagaard, Foged M. N. Drejer, Lods Hans Gabrielsen, Smed S. Hegbom, Fisker Johan Jensen, Bødker H. Knudsen, Stadsingenieur R. Lund, Konsul Hillebert Pettersen og Adjunkt R. Pettersen.

Disse sammentraadte den 21de Mai til et Møde, hvori Foged Drejer valgtes til Kommitteens Formand. Nogle Dage senere udstedtes følgende Indbydelse og Program:

Indbydelse

til en almindelig Udstilling for Tromsø Stift i
Tromsø i August Maaned 1870.

De Udstillinger, der i Løbet af de sidste 5 Aar have været afholdte her i Landet — navnlig i Malesund og Bergen — have utvivlsomt mægtigen bidraget til at vække Interessens for vort Lands Næringsveje, specielt for Fiskerierne og Alt, hvad dermed slaar i Forbindelse. Og det skal vel ogsaa medgives, at Indvirkningen derfra heller ikke har været uden Frugt for vore Egnes Vedkommende. Nordlands, Tromsø og Finmarkens Amter ligge imidlertid for fjernt fra disse Steder til at de der afholdte Udstillinger skulle med Hensyn til disse Distrikter have indvirket i den Grad belivende og vækkende som ønskeligt kunde være, og som Tilfældet vel ogsaa vilde vise sig at blive, om en lignende Udstilling kunde blive fremmet inden Stiftets Omraade. Det er denne Tanke, der har ledet Bestyrelserne for Finmarkens og Tromsø Landhusboldningselskaber til at søge en saadan Udstilling fremmet, der specielt skal tjene til at belyse disse vidstrakte og i flere Henseender rigt udstyrede Landstaders Næringsveje og naturlige Forholde forøvrigt. Og man har saameget mere fortrøstningsfuldt skredet til at føre denne Sag frem, som man gennem det Tilskud, der af Hans Majestæt Kongen er ydet til Udstillingens Fremme, ser en vægtig Udtalelse om Sagens almene Betydning.

Fiskeribedriften er disse Egnes vigtigste Næringsvej. Af særlig Interesse vilde det være at se Udstillingen med Hensyn til dennes forskellige Grene repræsenteret saa fuldstændig som muligt. Naar Alt, der vedrører denne, saaledes kan blive samlet paa et Punkt, og Anledningen til at gjøre sig bekjendt hermed bliver benyttet i en forholdsvis stor Maalestok af Individuer af de forskellige Samfundsklasser, og fra alle Dele af Stiftet, saa vil det vel ikke slaas fejl, at Tanker ville fremkaldes og modnes, der vil kunne give Stødet til, at den hele Bedrift kommer til at ledes i et heldigere Spor.

Trods disse Egnes nordlige Beliggenhed, ere de klimatiske Forholde her ingenlunde saa ugunstige for et ordnet og lønnende Jordbrug, som man vel paa Forhaand kunde være tilbøjelig til at forudsætte. Det er tværtimod i de senere Aar gaaet op for vor Almues Bevidsthed, at Jordbruget under en ordnet Drift vil kunne afgive højest væsentlige Bidrag til Befolkningens Livsophold. Den Tanke er trængt dybere og dybere ned, at Befolkningen ikke altid paa heldigste Maade har delt sig mellem Fiskeri og Jordbrug, og at man ved ikke

tilbørlig at have varetaget det Sidste, i høj Grad kan have skadet den Enkeltes som Distrikternes sande Interesse. Naar Udstillingen saaledes omfatter vore Egnes Jordbrugsforholde, maa utvivlsomt Meget kunne vindes til i saa Henseende at stille Sagen i sin rette Belysning.

Til Sammenligning vil man derhos endvidere modtage Udstillingsgjenstande vedkommende disse tvende Hoved-Næringsveje ogsaa fra Distrikter udenfor Stiftet.

Stiftets 5 Kjøbstæder tæller en talrig Haandværksklasse. Ikke desto mindre indføres til vore Byer fra Ind- og Udlandet en stor Del Gjenstande af alstens Haandværks-Arbejder. I det Udstillingen paa den ene Side vil kunne give Haandværkerne i vore Byer en enskelig Anledning til at anstille indbyrdes Sammenligning og deraf uddrage nyttige Binf, vil den paa den anden Side vel ogsaa give paalideligt Vidnesbyrd om, at man hidtil oftere, i for stor Maalestof, fra Ind- og Udlandet har hentet Haandværks-Arbejder, som vore Haandværkere vilde kunne levere ligesaa gode og ligesaa billige.

Endelig har man troet at burde benytte Anledningen til i først mulige Fuldstændighed at samle under Udstillingen Al, hvad der kunde tjene til at belyse Befolkningens Livsvilkaar og Udviklingsstrin. Af speciel Interesse antages dette at være her, hvor flere vidtforfjellige Nationaliteter støder sammen, hvor man ved Siden deraf har et fuldt udviklet Nomadeliv, og hvor Maalet maa være at knytte dette Forfjelligartede alt nærmere og nærmere sammen.

Men skal Udstillingens Formaal nogenlunde kunne naaes, saa er det først og fremst nødvendigt, at den bliver omfattet med almen Interesse. Og i saa Henseende er det, at undertegnede Kommitte henvender sig til Enhver — og specielt til Enhver inden Stiftet — der er saaledes stillet, at han paa den ene eller anden Maade kan bidrage til Sagens Fremme, med indtrængende Anmodning om velvillig hertil at række en hjælpsom Haand. Den Sag, det her gælder, er visselig ikke Liden. Og ligesom Kommitteen intet Arbejde skal fly for at fremme den paa bedste Maade, saa nærer man ogsaa den fulde Forvisning, at denne Anmodning overalt, hvor den naar hen, vil blive mødt med Velvilje og den Tilslutning, der er nødvendig for Opgavens tilfredsstillende Løsning.

Tromsø, den 29de Mai 1869.

Kommitteen for den almindelige Udstilling for Tromsø Stift.
M. N. Drejer. Andr. Aagaard. Hans Gabrielsen. S. Heghom.
Johan Jensen. H. Knudsen. R. Lund. Hillebert Pettersen.
Karl Pettersen.

Program

for den almindelige Udstilling for Tromsø Stift
i Tromsø.

1. Udstillingen aabnes i Midten af August Maaned i Tromsø til en Dag, som nærmere vil blive bestemt.
2. Udstillingen omfatter:
 - A. Vedkommende Fiskerierne:
 - a. Alle Klasser af de i Tromsø Stift producerede Fiskeriprodukter i tilvirket Stand.
 - b. De i Stiftet brugelige Baade, Fiskefartøjer eller Modeller deraf.
 - c. Alle til Fiskeribedriften og Ishavsfangst brugelige Redskaber.
 - B. Vedkommende Landbruget:
 - a. Alle Klasser af de i Tromsø Stift producerede Landhusholdningsprodukter.
 - b. Alle de i Stiftet brugelige Landbrugsredskaber.
 - C. Til Sammenligning Produkter og Redskaber vedkommende Stiftets Hovednæringsveje — Fiskeri og Landbrug — fra Distrikter udenfor Stiftet.
 - D. Vedkommende Haaendværks-, Fabrik- og Bergværksdrift samt Skovvæsen.
 - E. Produkter af Husflid inden Stiftet samt Gjenstande vedkommende Befklædningen, Husstellet, Skolevæsenet og i det Hele, Alt, som kan tjene til at belyse Befolkningens Levesæt og Kulturtrin.
 - a. Den fastboende Befolkning.
 - b. Fjeldfinnerne.
3. Enhver, der agter at fremsende Gjenstande til Udstillingen, anmodes om at anmelde dette for undertegnede Kommitte tidligst muligt, og inden Midten af Maj Maaned 1870 med Opgave over Gjenstandene.
4. Udstillingsgjenstandene ønskes fremsendte til Kommitteen inden 24de Juli 1870.
5. En Kassejlad vil man søge at istandbringe til en Tid, som nærmere vil blive bestemt.
6. Foredrag og Forhandlinger over de Næringsvejene vedkommende Spørgsmaal søges om muligt fremmede.

7. Bedømmelseskommitteer nedsættes for at afgive Beretning om de udstillede Gjenstande.
8. Præmier uddeles efter Bedømmelses-Komiteens Dom.
9. Fragtfrihed med Dampskibene vil man søge opnaaet for de til Udstillingen bestemte Gjenstande.

Tromsø, den 29de Mai 1869.

Kommitten for den almindelige Udstilling for Tromsø Stift.

M. N. Drejer. Andr. Aagaard. Hans Gabrielsen. S. Hegbom.
Johan Jenssen. H. Knudsen. R. Lund. Hillebert Pettersen.
Karl Pettersen.

Denne Indbydelse med Program, der indrykkedes i alle Stiftets Aviser, sendtes dernæst i Aftryk rundt om til de forskjellige Herrer i Stiftet, til Embeds-, Bestillings- og Handelsmænd, og søgtes i det Hele bragt saavidt omkring blandt Folket som muligt.

I Møde den 16de September f. A. besluttede man at henvende sig til de respektive Dampskibsselskaber med Ansøgning om Fragtfrihed for Udstillingsgjenstande, hvilket indvilgedes af nordensjældske, bergenske og Tromsø Amts Dampskibsselskaber.

Senere udstedtes følgende

Veiledning

vedkommende den almindelige Udstilling for Tromsø Stift i Tromsø i 1870.

Det, som Udstillingen skulde give Anledning til at blive fremstillet og blive seet, er Folkets Arbejde og det Stof, hvorpaa det lægger sit Arbejde. Udstillingen er saaledes i sin Almindelighed og i alt Væsentligt en Udstilling for Fiskeri, Jordbrug, Industri og Husflid.

Det er saaledes alle Gjenstande uden Undtagelse, hvorpaa Folket har lagt sit Arbejde, som ønskes fremstillet, og denne Tanke kan ikke for ofte gjentages og fremholdes. Det, som ønskes, er ikke blot det Arbejde eller de Produkter, som ere Handelsvarer, eller som gaa i den udenlandske og indenlandske Handel, men ogsaa de Gjenstande, der gjøres til eget Brug, og navnlig, hvad der forarbejdes i Hjemmet inden Huset nemlig: baade Mændenes og Kvindernes Arbejde eller de saakaldte Husflids-Arbejder, uden Hensyn til, om Stoffet er et udenlandsk Raastof, saasom Bomuld, eller et indenlandsk, saasom Uld, Træ osv.

Nogle af de mest almindelige Gjenstande ønskes udstillede i den

størst mulige Mængde. Om disse tænke Folk tilbøds saa, at det ikke er værd at sende dem, fordi der altid vil være Nogen, fra hvem de ville blive sendte, og der kan blive altfor mange af dem. Hvis nu Alle tænkte paa denne Maade og handlede derefter, vilde disse Ting selvfølgelig ikke blive fremstillede. Men om ikke alle tænke saaledes, saa vil denne Anstuelse dog føre til, at disse almindelige Ting blive fremstillede i altfor ringe Mængde, og det er dette, der ønskes forebygget ved denne Bemærkning.

Ej heller er det Udstillingsens Djemed at fremstille alene flige Ting, hvorpaa der er lagt udmærket Arbejde. Ogsaa de Ting, hvorpaa der ikke er lagt mere Arbejde, end Folk i Almindelighed lægge paa sine Forbrugsgjenstande og sine Redskaber, ønskes fremstillede. Man ønsker at se, med hvormeget eller hvorlidet Arbejde paa Tingen Folket i Almindelighed lader sig nøje, eller hvorpaa det gør Krav.

En ligesaa udmærket Plads, som den det fuldendte Arbejde eller Tingen i den Stand, hvori den bruges, indtager, fortjener ogsaa de Maskiner og Redskaber, hvorved Arbejdet udføres og lettes. Maskiner, saasom Møllebrug og Sagbrug, kunne vistnok ikke bekvemmeligen fremstilles i fuld Størrelse, men for saadanne større Gjenstandes Bedkommende maa man gøre Modeller. Mindre Redskaber, selv det tilsyneladende Ringeste og Ubetydeligste, bedes fremsendt. Den Stang, hvormed man hænger Fisken paa Hjælden, vil maaske forekomme Mange ubetydelig. Imidlertid er denne Stang et væsentligt vigtigt Redskab, naar der er Tale om at hænge Fisk i tusindvis i den kortest mulige Tid i mere end Mands Højde. Det er overflødigt at minde om Vigtigheden af saa lidet kostbare Redskaber som en Angel, et Øskar, en Bindingsstikke o. s. v. Det, der skaffer Redskabet Betydning, er nemlig først og fremst den Nytte, som det gør, eller det Arbejde, som ikke uden det kan gøres. Og hvad der ovenfor anførtes om de almindeligste Gjenstande, gjælder ogsaa om de almindeligste Redskaber. De ønskes udstillede i Mængde, baade de, som ere store og kostbare, og de, der ere smaa og af ringe Pengeværdi.

Med Hensyn til Redskaber, som benyttes af vore Fiskere og Jordbrugere, bemærkes det, at de modtages, om de ogsaa ere arbejdede udenfor Tromsø Stift.

Dernæst er det ogsaa Raastoffet eller Emnet, hvorfra Tingen eller Gjenstanden forarbejdes, som bedes fremsendt, fornemmelig naar det findes eller faaes inden Stiftets Grændser. Under denne Afdeling hører en Mængde forskjelligartede Ting fra alle Natur-Riger, navnlig Dyr, Planter fra Land og fra Hav og Mineralier, ikke blot

forsaavidt de ere Gjenstande, som bearbejdes, men ogsaa forsaavidt de vidne om Naturen inden Stiftet, ikke blot den levende, men ogsaa den døde Natur, nemlig baade Nutidens og Fortidens, især forsaavidt den viser sig i Forsteninger og uddøde Dyrearter.

Ogsaa Fortiden bør saavidt muligt komme til sin Ret, og der bør derfor gives ogsaa den Udgang til at møde frem med Beviserne paa sin Udvikling, og paa hvad den har efterladt sig i Arv til den nærværende Tid. Derfor bedes alle slige gamle Ting, som Fædrene have brugt og forarbejdet, fremsendt i den størst mulige Mængde, uden Hensyn til, om slige Ting nu bruges eller ej. De ville have stor Betydning ikke blot i og for sig, men ogsaa ved den Sammenligning, hvortil de give Anledning. Noget Aldersgrændse for sligt gammelt Arbejde, for at komme paa Udstillingen, er der ikke sat. Jo ældre, jo bedre. For Redskaber af Sten (Flint) og Ben som Landets Indvaanere have nyttet paa et tidligere Udviklingstrin, forinden de bleve bekendte med Metallerne, vil Udstillings-Komiteen saaledes være meget erkjendtlig.

Dampffibsselskaberne, nemlig det nordenfjeldske og bergenske samt Tromsø Amts Dampffibsselskab, have indrømmet Fragtfrihed for Udstillingsgjenstande, naar ikke fragtbetalende Varer derved fortrænges, en Betingelse, som gjør det nødvendigt at have Udstillingsgjenstanden færdig i Tide. Den samme Fragtfrihed haaber man ogsaa at faa hos det helgelandske Dampffibsselskab og hos Hr. H. Dahl i Vadsø. Denne Fragtfrihed gjælder baade Fremsendelsen og Tilbageførselen. Med Befordringen fra og til Udstillingen har Vedkommende ingen anden Udgift end den, som er forbunden med at sende Udstillingsgjenstanden til nærmeste Dampffibsanløbssted og der at hente den.

Udstillingsgjenstandene ønskes fremsendte her til Tromsø saa betimelig, at de kunne være her i det allersejeste inden 24de Juli 1870. Men forinden bedes enhver Udstillers saavidt muligt om at underrette Komiteen i Brev om, hvad han agter at udstille, og denne foreløbige Underretning ønskes tidligst muligt og inden Midten af Mai Maaned 1870, paa det at enhver Ting i Tide kan faa udvist fornøden og god Plads.

Udstillingen vil efter al Sandsynlighed blive aabnet i Ugen mellem den 3die og 10de August 1870, og sluttet efter 3 til 4 Uger.

Paa enhver Ting, fornemmelig saadanne, som ere Gjenstand for Salg, bedes Salgsprisen opgivet.

For de udstillede Gjenstande vil der blive uddelt Belønninger og Præmier, bestaaende i Medailler og Diplomer. Denne Udgift har

det behaget Hs. M. Kongen at overtage, og til den at yde flere hundrede Speciesdaler.

Med Hensyn til dette Beløbs Anvendelse har Hs. M. Kongen derhos befalet, at der af det skal uddeles Belønninger ikke blot til Udstillerne, saaledes som ovenfor er nævnt, men ogsaa for dem, der paa en virksom Maade have bidraget til, at Udstillingens Djiemed er naaet.

Ved nærværende Fremstilling har man ikke tilsigtet at ville være aldeles fuldstændig. Man har alene villet berøre noget af det mere Væsentlige. Man har ikke troet ved nogensomhelst Fuldstændighed at kunne være blevet udtømmende. Komiteen har tænkt sig Muligheden af nærmere Forespørgsler og Brevvevling og tilspier derfor, at den selvfølgelig er villig til at give de nærmere Dplysninger, som maatte blive fordrøde.

Tromsø, den 13de December 1869.

Komiteen for den almindelige Udstilling for Tromsø Stift i Tromsø i 1870.

M. Rissen Drejer. Andr. Nagaard. Hans Gabrielsen. S. Hegbom. Johan Jenssen. H. Knudsen. Gilleb. Pettersen. Karl Pettersen.

Idet denne Vejledning omsendtes til alle Egne af Stiftet, lod man medfølge en almindelig Opfordring til at danne Heredskomiteer til Indsamling af Gjenstande for Udstillingen.

Som Supplement hertil udsendtes under 28de Decbr. f. A. en speciel Opfordring til Fjeldfinnerne om at deltage i Udstillingen, idet Komiteen tillige gav en Fortegnelse over Gjenstande, som den ønskede fremstillet fra disse for denne Landsdel særegne Indvaanere, en Fortegnelse, som senere under 31te Marts 1870 endnu forøgedes med en vidtløftigere Fremstilling af alle de Gjenstande i Naturen og Folkelivet, som paa nogen Maade staa i Forbindelse med Fjeldfinernes Liv.

I Decbr. 1869 indgik man til vedkommende Departement og til Selskabet for Norges Vel med Ansøgning om Bidrag til Omkostningerne ved Udstillingen, efter hvilke Ansøgninger ved fgl. Resolution af 29de Januar 1870 bevilgedes af Statskassen 300 Spd. og strax derpaa 300 Spd. af Selskabet for Norges Vel. Samtidig modtog man ogsaa fra Bestyrelsen for Finmarkens Landhusboldningselskab Efterretning om, at Finmarkens Amtsforsamling under 18de Septbr. 1869 havde bevilget til samme Djiemed indtil 150 Spd., og endvidere til Rejsebidrag for yngre Almuesmænd, der ønskede at besøge Ud-

stillingen, 156 Spd. til Fordeling mellem Formandskabsdistrikterne. Ligeledes bevilgede Tromsø Bykommune 100 Spd. til Udstillingen.

Ved alle disse Bidrag, og ved de, man fremdeles haabede at faa fra andre Kanter, var Sagen kommen i god Gang, saa at man kunde tænke paa at leje et større Lokale til Udstillingen. Heldigvis fandtes i Tromsø et ret stort 3-Etages Hus, der før havde været benyttet til Hotel, men som gennem flere Aar havde staaet næsten ubenyttet. Efter nogle Underhandlinger fik Komiteen det lejet for 6 Maanedes mod en Leje af 175 Spd. Man havde ment, at denne Bygning tilligemed dens ret rummelige Gaardsplads skulde være mere end stor nok. Men det viste sig snart, at de anmeldte Gjenstande vilde fuldt optage den, og man blev da nødt til for Finneafdelingen at leje et eget Hus. Til dette Brug fandtes passende et ligeoverfor det førnævnte liggende Hus, der før havde været benyttet som Seminariebygning, og da det netop ogsaa stod ledigt, fik man det lejet for 75 Spd.

Senere bevilgede Nordlands Amtsformandskab under 28de Juli 1870 100 Spd. til Dækkelse af Omkostningerne ved Udstillingen i Tromsø, og endvidere 100 Spd. til Rejseunderstøttelse for Almuesmænd, der vilde besøge Udstillingen, og som Trang og Dygtighed i en eller anden Retning gjorde fortjent dertil. Ogsaa Tromsø Amtsformandskab bevilgede et Beløb af 100 Spd. som Bidrag til Udstillingen, ligesom Hans Maj. Kongen gennem Amtmanden i Finmarken lod uddele et Beløb af 50 Spd. til Rejsestipendier.

Afbningen af Udstillingen fastsattes i Komiteemøde den 21de Mai 1870 til den 5te August, hvorefter den skulde holdes aaben til 15de Septbr., dog saaledes, at Finneafdelingen sluttedes den 25de August. Denne tidligere Lufning af Finneudstillingen havde sin Grund dels i de særegne Omkostninger, som denne Del af Udstillingen forvoldte, dels i, at Finnerne ikke længer udover Høsten kunde undvære de af dem udstillede Gjenstande. Efter Underhandlinger med Hr. Lensmand Brun i Tanen, lod man ham for Komiteens Regning kjøbe en Søfingamme med tilhørende Stabur og Krake (Stilads for Opbevaring af Hø) og engagere en Søfinsfamilie til at opholde sig ved Udstillingen og bebo nævnte Gamme. Fra Senjen fik man to Fjeldfinnefamilier til med hele sit Hus at flytte ned og for Udstillings-tiden opslaa sine Telte, den ene sit Sommertelt, den anden sit Vintertelt midt inde i Civilisationen. Til Lensmand Brun bevilgede Udstillingskomiteen et Rejsestipendium af 50 Spd. og desuden 25 Spd. til en Maanedes Ophold i Tromsø fra 28de Juli til 29de August for i

denne Tid at fungere som Tilsynsmand, Vejleder og Tolk ved Finneudstillingen.

Foruden denne Mand og Hr. Handelsmand Jandrem, der sammen besørgede omtrent hele Finneudstillingen, den første for Sjøfinnernes, den anden for Fjeldfinnernes Vedkommende, maa Kommitteen med Erkjendtlighed nævne Hr. Amtmand Holmboe som en af dem, der mest have virket til Udstillingens Fremme, idet han ved sine til Amtets Indvaanere stilede Henvendelser baade opfordrede til Fremsendelse af Gjenstande til Udstillingen og skaffede Penge tilveje til Understøttelse for Almuesmænd, der vilde besøge Udstillingen. Endvidere maa Kommitteen med Taknemmelighed erindre sin nu afdøde Formand, Foged Drejer, der ved sin energiske Ufortrødenhed var Sjælen i det Hele. Hs. Maj. Kongen udtrykte ogsaa sin Tilfredshed med denne hans Virken ved efter Udstillingens Slutning at benaade ham med St. Olavsordenens Ridderfors.

Foraaret og Sommeren udover arbejdedes under Ingenieur Lunds Ledelse paa at istandsætte de to lejede Bygninger til passende Lokaler for Udstillingen. Disse bleve ogsaa færdige til rette Tid. Men Anmeldelser af Udstillingsgjenstande indløb sent, og endnu værre var det med Gjenstandene selv. Som det altid er Tilfældet ved saadanne Lejligheder, Afsendelserne stede først i det sidste Øieblik, og Følgen var, at trods anstrengt Arbejde, kunde man ikke blive fuldt færdig med Udstillingen, end sige med Katalogiseringen, til den for Abningen bestemte Dag. Katalogen kunde først udkomme langt ude i Udstillingstiden.

Den højtidelige Abning af Udstillingen foregik dog paa den dertil bestemte Dag, den 5te August 1870, begunstiget af det smukkeste Vejr. De talrige Flag paa Pakhusene omkring Havnen og paa de der liggende Skibe viste, at Byens Befolkning med Glæde omfattede denne Begivenhed. En talrig Procession, dannet af Byens Autoriteter og Korporationer og de i Byen tilstedeværende Udstillere, der samledes efter forudgaaet speciel Indbydelse fra Udstillingskommitteen, udgik Kl. 12 Middag fra Raadhuset paa Byens Torv. Paa Toppen af Udstillingsbygningerne vajede det norske Flag, ligesom Trappen og Indgangen til den første af dem var festlig prydet med Flag og Guirlander. Da Processionen var kommen did gennem den af en Mængde Menneſter opfyldte Storgade, holdt Hr. Stiftamtmand Rjerschow fra Trappen følgende Tale:

„Idet jeg efter Anmodning fra Kommitteen for den almindelige Udstilling for Tromsø Stift, som iaar finder Sted i Tromsø By,

skal have den Ære at erklære denne Udstilling for aabnet, har jeg at frembære Kommitteens Tak til Enhver, der har bidraget til at fremme det Djemed, hvori den har virket.

Men denne Erkjendtlighedsfølelse næres ogsaa af en videre Kreds, idet enhver, der har Interesse for den Landsdel, hvorom her især er Tale, vil vide at slette, hvad her er istandbragt til Fremme af et almenntilgængeligt Foretagende og at være de Mænd taknemmelige, som have baaret Sagen frem. I denne Henseende er det os Alle en Glæde at erindre, at den Mand, som er den Første i Riget, ogsaa ved denne Anledning har været den Første, naar det gjaldt denne store og gode Tanke.

Det er os nemlig Alle bekendt, at Hans Majestæt Kongen med sin varme Attraa efter at fremme disse Gænes Vel og med sin kongelige Gæmildhed har understøttet Foretagendet, som uden hans Bistand ikke vilde være kommet istand. Et nyt Bevis paa denne kongelige Begaavethed er et igaar fra Hans Majestæt modtaget Telegram, som jeg har den Ære at oplæse saalydende:

„Stockholm, 4de August 1870.

Stiftamtmand Rjerschow, Tromsø!

Jeg paalægger Stiftamtmanden ved den forestaaende Nabning af Udstillingen i Tromsø By at frembære Udtrykket af den levende Interesse, jeg knytter dertil, og af mit oprigtige Ønske om, at dette Foretagende maa bære sin gode Frugt for vore nordlige Gæne, hvis stigende Udvikling og Belfærd udgjør Gjenstanden for min varme Deltagelse.

Carl.

Idet jeg herved erklærer den almindelige Udstilling for Tromsø Stift aabnet, og opfordrer de Herrer Indbudne til i Forening med Kommitteen at tage Udstillingen i Djesyn, vil det i taknemmelig Erindring af Hans Majestæts naadigste Interesse for Sagen være os kjær at udbringe det varme Ønske: „Længe leve Hans Majestæt Kong Carl!”

Nr. 12 affendtes følgende Telegrammer til:

1. Norges og Sveriges Konge, Stockholm.

Naadigste Konge!

Under de livligste Ønsker for Deres Majestæt er Udstillingen i Tromsø aabnet idag af Stiftamtmand Rjerschow, der oplæste Deres Majestæts naadige Telegram af igaar. I Forbindelse med denne Underretning frembærer Kommitteen paa Tromsø Stifts Vegne i

Underdanighed Stiftets levende Erkjendtlighed for Deres Majestæts varme Deltagelse for denne Udstilling, hvis Tilblivelse skyldes Deres Majestæts naadige Yndest og kongelige Gærmildhed.

2 og 3. Overintendant Holst og Amtmand Worsøe om, at Udstillingen er aabnet idag, hvorefter man modtog Svartelegram fra Amtmand Worsøe, indl. Kl. 11, 55', ankom Kl. 12, 5', modtaget Kl. 2¼ Efterm., saalydende:

Komiteen for Udstillingen, Tromsø.

Nordlands Amts-Formandskab, Amtsdistriktets og min egen ærbødige Hilsen frembæres. Held og Lykke følge ethvert Foretagende, der kan fremme Stiftets Interesser til dettes og Fædrelandets Ære og Gavn.

Amtmand C. Worsøe.

Efter kraftige Hurraraab af den store Mennnessemasse, aabnedes Dørene for Deltagerne i Processionen, som nu foretog en Rundtur gjennem alle Værelserne og flygtig besaa de opstillede Gjenstande. Senere fortsattes Arbejdet med Ordningen og Opstillingen og tilendebragtes saavidt, at Udstillingen den følgende Dag aabnedes for Publikum.

Den største af de til Udstillingen benyttede Bygninger ligger i den sydlige Ende af Storgaden, paa Hjørnet af denne og Strandstillet, en Gade, der adskiller den egentlige By fra dens Forstad „Stranden“, der dog nu er indlemmet i Byen. Den danner et Rektangel af 34 Alens Længde og 17 Alens Bredde, med Gavlsiden vendende mod Storgaden. Den har 3 Etager, hvoraf dog den øverste er betydelig lavere end de to nedre. Da Trapper og Gange optage en forholdsvis betydelig Del af Bygningens Gladeindhold, kan det Rum, der kunde benyttes, sættes til omtrent 460 □ Alen for hver Etage, altsaa i det Hele ikke fuldt 1400 □ Alen. Til denne Bygning hører en Gaardsplads paa ca. 1800 □ Alen. Ligeoverfor denne, paa den anden Side af Strandstillet, ligger den anden og mindre Udstillingsbygning paa 2 Etager, hvoraf dog kun benyttedes de 4 største Værelser, med tilfammen et Gladerum af omtrent 600 □ Alen. Her var Finneudstillingens Plads. Paa en større Grønning bag denne havde ovenfor omtalte Finnefamiljer opslaaet, Søfinnen sin Jordgamme og Fjeldfinnerne sine Telte, hvori de boede.

Udstillingen i Hovedbygningen var i Hovedsagen ordnet efter Næringsvejene.

I første Etage var Fiskebedriften fremstillet med sine Redskaber og Produkter. Det første Værelse indeholdt Prøver af Fisk af alle

Slags i tørret og saltet Tilstand, det andet Fisseredstaber samt Sejlbug o. desl., det tredie meget smukt udstillede Tranprøver samt de fra Bergens Museum opsendte Modeller af Baade, og et fjerde mindre Bærelse indeholdt den smukke og komplette Samling af Fisseredstaber, som var udstillet af Alesunds Handelsforening. — Gjennem alle Bærelser udgjorde Garn og Nøter, ophængte i Guirlander, de væsentligste Dekorationer.

Anden Etage optoges af Husflids- og Haandværksprodukter i 2 Bærelser, og i 2 andre den af Hans Majestæt Kongen til Stiftets Skolevæsen stjænkede storartede Samling af Skolerekvista. Til Udstillingen af Husflidsprodukterne var benyttet den største Sal i Bygningen, der var aldeles opfyldt, og i Løbet af Udstillingstiden efterhaanden fyldtes i næsten altfor høj Grad, saa at det tilbøds endog blev hinderligt for Oversigten.

I tredie Etage, hvis Bærelser ere af mindre Omfang, vare de forskjellige mindre Afdelinger fordelte saaledes: et Bærelse til en Del af den mandlige Husflids større Produkter, et for mindre Gjenstande fra Zoologiens og Botanikens Omraader, et for den mineralogiske og geologiske Afdeling, et for Antikviteter og de jordsfundne Sager, der velvillig vare udlaaante fra Universitetets og det throndhjemste Videnskabsfællesskabs Samlinger, og endelig et Bærelse for Afdelingen for Landbrugsprodukter. Endelig var ogsaa et Kristværelse — i 4de Etage — benyttet til Oplagssted for Ost og andre Sager, der paa Grund af sin Bestaaffenhed ikke godt kunde udstilles i de lavere Etager.

I Gaardsrummet bag denne Bygning var væsentlig opstillet de Gjenstande, som paa Grund af sin Størrelse ikke kunde tages ind. Der var Baade af alle Slags, Skeletter af Hvaler o. L., alle Sorter Landbrugsredstaber, som Plouge, Harver o. L., Rildals heroppe bekjendte store Torstenot, der var udspændt fra Gavlen af Bygningen og nedover Gaardspladsen, m. m. m.

I Bygningen for Finneafdelingen var to Bærelser i første Etage benyttet til at udstille Gjenstande, der belyse Söfinernes Liv i og udenfor Gammen, medens anden Etages to Bærelser fremstillede det samme for Hjeldfinernes Bedkommende.

Opstillingen og Ordningen, der væsentlig var udført under Ingeniør Lunds Ledelse, var i det Hele smuk og hensigtsmæssig. Dog blev Rummet tilsidst knapt, da der en lang Tid efter Aabningen vedblev at strømme ind nye Udstillingsgjenstande, som man nødigt vilde tilbagevise for ikke at afkjøle Interessen for denne Sag.

Til Dekoration af Lokalerne tjente baade mange Udstillings-

gjenstande og specielt Flag og Vaabenstjold med de forenede Rigers, Norges eller Tromsø Byes Vaaben, Hs. Maj. Kongens Navneziffer o. desl., hvilke alle vare Gaver fra Hs. Maj. Kongen.

Da der, som bemærket, efter Katalogens Afslutning kom adskillig flere Udstillingsgjenstande, hvorover nu ingen Fortegnelse findes, vil den Statistisk, man af den trykte Katalog kan uddrage, ikke i Tallene slaa nøjagtigt til, men man skal dog anføre disse Tal, da de ialfald giver et tilnærmelsesvis rigtigt Overblik over Udstillingen.

Katalogen, hvori Udstillerne vare ordnede efter de udstillede Gjenstandes Art og Bestaffenhed i 9 Klasser med flere Underafdelinger, angiver i det Hele 1402 Udstillere. Under hvert Nummer er imidlertid opført alle de Gjenstande, som een Person har udstillet i den Klasse, saa at deres Antal var mange Gange saa stort, medens paa den anden Side adskillige Udstillere kan være opført flere Gange, hvis de havde Gjenstande, der tilhørte forskjellige Klasser.

Antallet af Udstillere i de forskjellige Klasser og hvilke der ikke tilhørte Tromsø Stift, vil sees af omstaaende Tabel.

Katalogens Klasser.

	Udfillere fra Tromsø Stiftl.	Udfillere uden- for Stiftl.	Salt.
A. Gifteri og Sshausfangst (7 Underafdelinger for Produkter, Medfisker og Bræde)	239	8 ¹⁾	247
B. Randsbetugst (4 Underafdelinger for Medfisker og Produkter)	233 ²⁾	6 ³⁾	239
C. Sandbærets, Gæstfri- og Bergbæretsstift (3 Underafdelinger)	101	— ⁴⁾	101
D. Afsættelsen for Gæstfri og Gæstfri, der belyse Gæstfri Levetid og Sælskabet, navnlig Sælskabet, forsvaret de ikke gaa ind under oven- nævnte Klasser	572	—	572
E. Dlbæger og Aftitvæter	50	2	52
F. Dyr- og Plantevæter	67	—	67
G. Gæstfri af forskellige Slags, der ikke kunne henføres til de foran nævnte Klasser, samt Gæstfri udenfor Programmet	66	— ⁵⁾	66
H. Underbærets-Materiel for Almuefolket (udfattet af Gæstfri Mæstret Rong (Art XV.)	—	1	1
I. Udfættelsen vedkommende Sæ- og Gæstfri	57	—	57
	Salt	17	1402

1) Gæstfri kommer 5, der efter Gæstfrieffekten have faaet Gæstfri.

2) Gæstfri kommer 24, der efter Gæstfrieffekten ere belønnet.

3) Gæstfri kommer 1, der efter Gæstfrieffekten er belønnet.

4) Gæstfri kommer 3, der efter Gæstfrieffekten ere belønnet.

5) Gæstfri kommer 1, der efter Gæstfrieffekten er belønnet.

Udstillingen holdtes aaben fra 7de August, hver Søndag fra Kl. 4—8 Efterm., de øvrige Ugens Dage fra Kl. 10—1 Form. og 3—7 Efterm. Disse Klokketider forandrede sig fra 10de September for Søndagenes Vedkommende til Kl. 2—6 Efterm. og for de øvrige Dage til Kl. 10—12 Form. og 1—5 Efterm. Finneafdelingen lukkedes efter Bestemmelsen den 25de August, men Terminen for den øvrige Udstillings Lukning, 15de Septbr., blev først udsat til Maanedens Udgang, hvortil senere søjedes de første Dage af Oktober, dog saaledes, at den 5te Oktober var forbeholdt Skolernes Disciple under Lærernes Opsigt. Den 6te og 7de Oktober stod Udstillingen aaben for Alle uden Entree, hvorpaa den lukkedes og Gjenstandenes Tilbageførsel begyndte.

Entreen var indtil 10de Septbr. paa de 6 første Ugedage 12 $\frac{1}{2}$, hver Lørdag 6 $\frac{1}{2}$ til hver af de to Bygninger. Fra 10de Septbr. var Entreen nedsat til 6 $\frac{1}{2}$ hver Dag.

Antallet af de løste Billetter udgjorde for hele Udstillingstiden 9,285, hvoraf 4,499 for 6 $\frac{1}{2}$. Indtægten af Billetudsalget var altsaa i det Hele 703 Spd. 66 $\frac{1}{2}$. Salg af Kataloger indbragte 21 Spd. 49 $\frac{1}{2}$.

Alf Udgifter til Udstillingen kan her anføres: til Husleje 350 Spd., til Opsyn og Billetudsalg 456 Spd. 112 $\frac{1}{2}$, til Ingenieur Lund som Intendant 93 Spd.

Man havde naturligvis næret Forhaabninger om, at Udstillingen skulde blive ret talrigt besøgt baade fra andre Landsdele og fra Udlandet, og man havde ogsaa tidlig modtaget Meddelelse om, at nogle fremmede Lande vilde sende specielle Gæstgædere. Dette Haab blev dog for en Del skuffet ved den strax før Udstillingens Åbning mellem Frankrige og Preussen udbrudte Krig, der vakte en saa almindelig Spænding baade i Ud- og Indland, at Interessen for vor Udstilling næsten ganske opslugtes af den. Heraf fulgte da, at næsten alle Udstillingsbesøgende tilhørte Tromsø Stift. I Løbet af Sommeren anløb nogle russiske Linjeskibe, der havde besøgt Hvideseen, Tromsø, medhavende Hans kejserl. Højhed Storfyrst Alexis, der da benyttede Leiligheden til at besøge Udstillingen, hvor han gjorde Indkjøb af enkelte udstillede Gjenstande og bestilte andre, hvorefter det udstillede Exemplar ikke var tilsalgs.

Mellem de udenlandske Besøgende skal specielt fremhæves Hr. Geinr. Frauberger fra Wien, der af det østerrigiske Handelsministerium var tilstaaet et Bidrag til en Rejse til Tromsø og Ophold der under Udstillingen. — Af Landets Aviser sendte kun Bergensposten en Referent, Hr. Cand. jur. Th. Blehr.

Som ovenfor bemærket, havde Finmarkens og Nordlands Amtsformandskaber bevilget respektive 156 Spd. og 100 Spd. til Rejsestipendier for Almuesmænd til Udstillingen. Til Nordlands Amtsformandskab indkom der alene 6 Andragender, hvorefter Bidrag tilstodes: 1) P. Willumsen af Bodø (Garver) 5 Spd.; 2) G. Pettersen af Lødingen (Fisketilvirker) 5 Spd.; 3) L. Bang af do. (Jordbruger) 5 Spd.; 4) D. Wahlmann af do. (Jordbruger) 5 Spd.; 5) L. Rødseth af Hammersø (Skomager) 5 Spd.; 6) B. Lorenzen af Glakstad (Skolelærer) 8 Spd. I Finmarkens Amt omfattedes denne Sag med en ganske særegen Interesse. Foruden Amtskommunen, bevilgede de forskellige Hereds- og Kommunebestyrelser Smaasummer, tilsammen 139 Spd., Finmarkens Landhusholdnings-Selskab 138 Spd., ligesom Hans Majestæt Kongen ogsaa her viste sin store Liberalitet ved til samme Tiemed at indsende 50 Spd.; ved private Sammenfud indkom 17 Spd. Dette danner tilsammen den vakre Sum af 500 Spd., hvilke dog af Mangel paa Ansøgere ikke blev fuldt ud benyttet, saa at 28 Spd. af Heredernes Bidrag blev remitteret. Stipendierne uddeltes af Amtmanden i Finmarkens Amt til i det Hele 65 Personer, hvoraf 17 Kvinder. De vare saaledes fordelte paa Fogderierne: af Altens Fogderi 22, Hammerfest By og Fogderi 19, Tanens Fogderi 11, Bardø By og Fogderi 9, Vadsø By og Varanger Fogderi 4. Med Hensyn paa deres Nationalitet var 37 af norsk, 18 af finsk (lappisk), 10 af kvænsk (finsk).

Den Kapsejlsads, som man havde bestemt til Afholdelse under Udstillingen, havde tilfaldt ikke saa faa Vaade fra forskellige Dele af Stiftet, men den maatte indstilles, da Vaadene, efter i en hel Uge forgjæves at have ventet paa den fornødne Vind, drog hjem. Til Udstillingen sluttede sig ogsaa et Dyrskue af Kjør og Faar. Hertil fremmødte et temmelig betydeligt Antal Dyr, ikke blot fra Byen, men ogsaa fra de omliggende Distrikter, især Maalselvdaalen. Det nøjagtige Antal kan nu ikke opgives.

Som ovenfor berørt, havde Hs. M. Kongen naadigst tilkjendegivet, at han vilde bekoste de Belønninger, som maatte tilkjendes af Juryen ved Udstillingen, ligesom han ogsaa havde bestemt, at Belønninger skulde tilkjendes ikke blot Udstillere, men ogsaa dem, der i særegen Grad virkede til Udstillingens Fremme. Belønningerne deltes i 4 Klasser, 1ste en Medaille af Sølv, 2den en Medaille af Aluminiumguld, 3die en Medaille af Bronze, 4de hædrende Omtale med Diplom.

Til at danne Jury for Bedømmelsen af Udstillingsgjenstandene i Fiskeriafdelingen opnævntes af

Amtmanden i Finmarkens Amt 1) Handelsm. N. Schanche af Tanen.
 Amtmanden i Nordlands Amt 2) Handelsm. Rones af Rjeen.
 Amtmanden i Tromsø Amt 3) Kjøbm. Chr. Rillengreen i Tromsø.
 Formandskabet i Bardø 4) Kjøbm. Rasm. S. Holmboe.

De øvrige Stiftets Byers Formandskaber havde ingen opnævnt, saa at Udstillingskommitteen selv maatte besætte disse Pladse. Foruden sin egen Repræsentant i Surphen 5) Kjøbmand Martin Berg i Tromsø valgte den da 6) Konsul Hilleb. Pettersen,

og af sin egen Midte

7) Konsul C. F. Dreyer,
 8) Lods Hans Gabrielsen og
 9) Fister Johan Jensen, alle af Tromsø.

Til Jury for Landbrugsafdelingen opnævntes af
 Amtmanden i Nordland

1) Dyrlæge Havig,
 2) Udstillingsformand Holmboe,

Amtmanden i Tromsø

3) Konsul T. B. Holst,

Finm. Landhusholdningselskab

4) Provst Lied,

Udstillingskommitteen

5) Agronom Jensenius,
 6) Gaardmand Ole Gaakensen Bakke-
 haug af Maalselven.

Til Jury i Afdelingen for Husflid, Haandværks- og Fabrikdrift opnævntes af

Amtmanden i Nordlands Amt 1) Handelsmand Hals, Stofmarknæs.

Amtmanden i Finmarkens Amt 2) Handelsmand Aug. Schumacher,
 Sørøen.

Amtmanden i Tromsø Amt

3) Kjøbm. Joach. Gæver, Tromsø,

Bardø By

4) Blikkenslager Nygaard,

Tromsø By

5) Stadsingenieur Lund,

Udstillingskommitteen

6) Kjøbmand N. Øvre, Tromsø.

Til den ene ledige Plads valgte Udstillingskommitteen af sin egen Midte

7) Skomager Christensen
 8) Smed S. Hegbom og } Tromsø.
 9) Bødker H. Knudsen.

Jurperne sammentraadte den 23de August. Surphen for Fiskeri-afdelingen delte sig i 2 Kommitteer saaledes: til Bedømmelse af Fiske-redskaber:

Handelsmand	Rones,
—	Schanche,
Fister	Johan Jensen
—	Hans Gabrielsen,
Kjøbmand	M. Berg.

Til Bedømmelse af Fiskeriprodukter:

Kjøbmand C. F. Dreyer.

— R. S. Holmboe,

— Hilleb. Pettersen,

— Chr. Rillengreen.

Hver Kommitte arbejdede for sig selv, men det endelige Resultat afgjordes i den samlede Jury.

Juryerne afgav sine Kjendelser i Form af Indstillinger til Udstillingskomiteen, som endelig afgjorde dem. Man blev ikke færdig hermed før efter Udstillingens Lukning.

I det Hele tilfjendtes 17 Udstillere første Grads, 110 anden Grads, 104 tredje Grads og 267 fjerde Grads Belønning. Disse Belønninger har man først i aar kunnet tilskille Vedkommende.

Vi meddele her Fortegnelsen over de Udstillere, som ere tilfjendte Belønninger:

A. Vedkommende Fiskeri og Ishavsfangst.

1. Alle Slags Produkter af Fiskeri og Ishavsfangst i tilvirket Stand og producerede i Tromsø Stift.

1ste Grads Belønning.

- 15*). Grundt, Wm., Berlevaag, Handelsmand, Finn. Amt som Tilvirker af dampfogt Medicintran.

26. Holmboe, R. S., Vardø, Kjøbmand, som Tilvirker af dampfogt Medicintran.

902. Rones, P., Rjø, Handelsmand, Nordl. Amt som Tilvirker af røget Sild paa skotsk Maade.

2den Grads Belønning.

1. Nagaard, Andr., Tromsø, Kjøbmand, som Udstiller af raa Medicintran.

5. Bordevich & Co., Lyngvær, Handelsmænd, N. A.***) for Tilvirkning af Fiskemel og Bluf-Fisk.

7. Berger, Joh., Hammerfest, Kjøbmand, som Tilvirker af dampfogt Gaafhjerring-Tran saavel som flere Sorter blank og brun Tran.

12. Esbensen, P., Vardø, Kjøbmand, som Tilvirker af dampfogt Medicintran.

13. Findenhausen, D. F., Hammerfest, Kjøbmand, som Tilvirker af

*) No. i Udstillingsfortegnelsen.

**) Fortælleterne F. A., E. A. og N. A. betyde Finnmarkens Amt, Tromsø Amt og Nordlands Amt.

- saamlige Sorter blank og brun Tran af saabel Lever som Spæk.
18. Gabrielsen, Tromsø, Hans, Løds og Fisser, som Tilvirker af raa Medicin-Tran og af blank Sej-Tran.
 21. Holst & Co., Tromsø, som Tilvirker af ganet Storfild og Sommerfild samt af raa Medicin-Tran.
 22. Henriksen, Tromsø, J. H., Kjøbmand, som Tilvirker af dampfugt Medicin-Tran.
 30. Winther, Tranø, Johan, Hammersø, N. A. som Tilvirker af dampfugt Medicin-Tran.
 35. Macé, Tromsø, J. F. D., Kjøbmand, som Tilvirker af raa Medicin-Tran og af forskellige Sorter blank og brun Tran.
 34. Lund, Bjarkø, D. W., Handelsmand, Tromsø Amt, som Tilvirker af Klipfisk og som Udstiller af de forskellige Sorter Hjem-Fisk, hvoriblandt rund Storfej, samt som Tilvirker af raa Medicin-Tran og af Haakjærring-Tran.
 41. Pettersen, Tromsø, Hillb., Kjøbmand, som Tilvirker af dampfugt Medicin-Tran, af raa Medicin-Tran og af flere Sorter blank og brun Tran.
 89. Gabrielsen, Tromsø, Hans, Løds, Fisser, som Tilvirker af saltet Fedfild.
 877. Dreyer, J. C. & Søn, Tromsø, som Udstillere af og for at have fremkaldt Tilvirkning af islandsk Plاتفisk.
 880. Esbensen, Vadsø, H. F., Kjøbmand, som Tilvirker af dampfugt Medicin-Tran.
 906. Schandé, Gambiø, H. & N., Handelsmand, F. A., som Tilvirker af skotsk Klipfisk og de vigtigste Sorter Tørfisk.
 912. Jordan, Vardø, Casper, Handelsmand, som Tilvirker af dampfugt Medicin-Tran, (fra Vardø).
 942. Normann, Elgsnæs, Hagbart, Handelsmand, Trondenes, L. A. som Tilvirker af rundsaltet Storfild.

3die Grads Belønning.

6. Brox, Lufsø, Hans H. og Hans A., Fiskere og Gaardbrugere, Gillesø, L. A. som Tilvirkere af Rundfisk.
21. Holst & Co., Tromsø, Kjøbmænd, som Udstillere af saltet Tørfiske-Rogn.
23. Haugan, Forhavn, B. M., Handelsmand, L. A. som Tilvirker af dampfugt Medicin-Tran, samt af blank og brun Tran.
32. Lenning, Gjesvær, Chr., Handelsmand, F. A. som Tilvirker af de vigtigste af Hjemstedets Fiskeforter og af tørrede Fiskepommeblærer.

41. Pettersen, Tromsø, Hilleb., Kjøbmand, som Tilvirker af Klipfisk.
1394. Nilsen, Ry-Strømmen, Christoffer, Fisker og Gaardbruger, Tromsø-fundet, L. A. som Tilvirker af Storfej.
876. Dons, Havnvik, N., Handelsmand, Bæstad, L. A. som Tilvirker af dampkogt Medicin-Tran, af raa Medicin-Tran, samt af blank og brun Tran.
883. Gæver, Græsholmene, Søren, Handelsmand, Trondenes, L. A. som Udstiller af brun Tran.
1365. Grifsen, Nordstar, Andor, Fisker og Gaardbruger, Helgø, L. A. som Tilvirker af forskjellige Sorter Naastjær.

4de Grads Belønning

1. Aagaard, Tromsø, Andr., Kjøbmand, som Udstiller af flere Sorter Tørfisk.
7. Berger, Hammerfest, Joh., Kjøbmand, som Udstiller af forskellige af Finmarkens Tørfisksorter.
10. Dahl, Løve, Jens, Handelsmand, Stegen, N. A. som Tilvirker af Klipfisk
15. Grundt, Berlevaag, Wm., Handelsmand, Tanen, F. A. som Udstiller af Rundfisk.
21. Holst & Co., Tromsø, Kjøbmænd, som Tilvirkere af Klipfisk og Udstillere af forskellige Sorter Tørfisk.
25. Hoffeth, Dybvik, P., Handelsmand, Talvik, F. A. som Udstiller af flere Sorter Tørfisk.
26. Holmboe, Vardø, N. S., Kjøbmand, som Tilvirker af forskellige af Hjemstedets Fiskeorter.
28. Rildal, Brevik, Johan, Handelsmand, Trondenes, som Tilvirker af Klipfisk.
35. Mac, Tromsø, S. J. D., Kjøbmand, som Udstiller af de fleste i Handelen forekommende Fiskeorter.
37. Nielsen, Bøsfop, Didr., Handelsmand, Alten, F. A., som Udstiller af Rundfisk og Storfej.
41. Pettersen, Tromsø, Hilleb., Kjøbmand, som Udstiller af flere Sorter Tørfisk.
43. Schande, Vardø, P. G., Kjøbmand, som Tilvirker af forskellige Fiskeorter.
46. Stühr, Talvik, Carl, Handelsmand, F. A., som Udstiller af flere Sorter Tørfisk samt som Udstiller af brun Tran.
873. Dinesen, Høstadsbavn, Jakob, Handelsmand, Trondenes, L. A., som Tilvirker af Klipfisk.

876. Dons, Havnvik, N., Handelsmand, Ibestad, som Tilvirker af Klipfisk og Udstiller af Storsej og Rundfisk.
877. Drejer, J. C. & Søn, Tromsø, Kjøbmænd, som Udstillere af flere Sorter Tørfisk.
878. Dahl, Vadsø, Herman, Kjøbmand, som Tilvirker af Rundfisk.
880. Esbenzen, Vadsø, H. F., Kjøbmand, som Tilvirker af Rundfisk.
881. Eneboe, Riberg, Samuel, Vadsø, F. A., som Tilvirker af forskellige af Hjemstedets Fiskearter.
882. Ebeltoft, Tromsø, Ced., Kjøbmand, som Udstiller af flere Sorter Tørfisk.
886. Holmgren, Kvalhund, A., Handelsmand, Hammerfest, F. A., som Tilvirker af Rundfisk.
888. Kjelman, Talvik, J. C., Handelsmand, F. A., som Tilvirker af Naastjær.
892. Moe, Kløven, J. Chr., Handelsmand, Tranø, T. A., som Udstiller af Silde-Tran.
893. Jenssen, Ræsbøtn, Nils, Alten, F. A., som Tilvirker af Rundfisk.
894. Mikkelsen, Nils, Langstrand, Talvik, som Tilvirker af Rundfisk.
895. Larsen, Lyngø, Nils, Fisker og Gaardbruger, Tromsøfundet, T. A., som Tilvirker af Rundfisk.
899. Olsen, Vadsø, L. H., Kjøbmand, som Tilvirker af Rundfisk.
901. Rasch, Skibøtn, A., Handelsmand, Lyngen, T. A. som Tilvirker af saltet Lax.
905. Schønings Søner, Grøtø, A., Handelsmænd, N. A., som Tilvirker af Rundfisk fra Gamvik.
909. Ulich, Løppen, G. B., Handelsmand, F. A., som Udstiller af flere Sorter Tørfisk.
1370. Guldbrandsen, Espejord, Sebulon, Fisker og Gaardbruger, Dyrø, T. A., som Tilvirker af Rundfisk.

2. Produkter af Fiskeri og Ishavsfangst, tilvirkede udenfor Tromsø Stift

2den Grads Belønning.

911. Hansen, Fredrik, Malesund, som Tilvirker af dampkogt Medicin-Tran.

3. I Tromsø Stift brugelige Baade, Fiske- og Fangstfartøier, samt Modeller eller Tegninger dertil.

1ste Grads Belønning.

918. Ludvigsen, Tromsø, B., Skibsbygmester, som Arbejder af Model til Fangstfartøj paa Ishavet.

2den Grads Belønning.

47. Karlsen, Bjarkø, Alexander, Trondenes, T. A. som Arbejder af Baadmodel med Haandkraftpropel.
49. Berger, Hammerfest, Joh., Kjøbmand, som Udstiller af en Is-havsbaad i udrustet Stand.
59. Rildal, Brevik, Johan, Handelsmand, Trondenes, T. A., som Udstiller af en Fembøringsbaad i udrustet Stand.

3die Grads Belønning.

53. Hansen, Tromsø, Iver, Baadbygger, som Arbejder af en Skjote eller Dæksbaad og af en Fembøringsbaad.
57. Isaksen, Karasjok, Matias, F. A., som Arbejder af en Elvebaad.
915. Olsen, Rhyvolden, Henrik, Lyngen, T. A., som Arbejder af en Fembøring.

4de Grads Belønning.

50. Christensen, Huseby, A. Handelsmand, Næsne, N. A., som Arbejder af en Model til en Lystkutter.
56. Larsen, Løberg, Jon, Maalselven, T. A., som Arbejder af en Vasbaad.
60. Meyer, Moholmen, N. A., Mo (Manen), for 3 Smaabaade fra hans Baadbyggeri.
61. Esaiassen, Windlys, Ole, Skjærvø, T. A., som Arbejder af en Elvebaad.
63. Solberg, Tromsø, Olaus, som Arbejder af Model til fuldrigget Skib.
919. Opjøn, Bindalen, Lensmand, N. A., som Udstiller af 2 Smaabaade.
1337. Schanche, Bolma, C. F., Handelsmand, Tanen, F. A., for Elvebaad.
1364. Eliassen, Tromsø, Fredrik, som Arbejder af Model til en rigget Skonnert.
1379. Johannessen, Tromsø, Jon, som Arbejder af en Hæksbaad.

4. Udenfor Tromsø Stift brugelige Baade, Fiske- og Fangstfartøjer, samt Modeller eller Tegninger deraf.

1ste Grads Belønning.

132. Malesunds Handelsforening for en udmærket Samling af forskellige Slags Fiskeredstøber, Nøter, Bankliner og andre Fangstredstøber.

5. I Tromsø Stift brugelige Redskaber for Fiskeri og Ishausfangst, eller Modeller og Tegninger dertil.

2den Grads Belønning.

- 71. Bull, Hæsvik, Fr., Handelsmand, F. A., som Arbejder af en Haaftjærringvad med alt Tilbehør.
- 77. Dahl, Løve, Jens, D., Handelsmand, Stegen, N. A., som Udstiller af Torstegarn med Glasfaul.
- 90. Heghom, Hammerfest, H., Smedemester, som Arbejder af Haaftjærringspil.
- 92. Haugan, Forhavn, B. M., Handelsmand, Trondenes, T. A., som Udstiller af Torstegarn med Glasfaul.
- 105. Klæbo, Liland, P. D., Handelsmand, Ofoten, N. A., som Udstiller af Storsildgarn.
- 125. Nilsen, Åkersø, Per, Trondenes, T. A., for Not-Binding og Not-Skydning.
- 113. Jakobsen, Løppen, Nils, F. A., som Arbejder af Fiskeleine.

3die Grads Belønning.

- 72. Borgen, Maassø, Handelsmand, Maassø, F. A., for Binding og Skydning af Garn.
- 89. Gabrielsen, Tromsø, Hans, Lods og Fister, som Arbejder af Loddenot.
- 96. Olsen, Svino, Jon, Bø, N. A., som Arbejder af Smaafiskeleine og som Udstiller af Torstegarn.
- 99. Jenssen, Tromsø, Johan, som Arbejder af en Fiskeleine.
- 942. Normann, Elgsnæs, Hagbart, Handelsmand, Trondenes, T. A., som Udstiller af Storsildgarn.
- 943. Normann, Ulsnæs, P. B., Skolelærer, Karlsø, T. A., som Arbejder af Fiskeleine.
- 1369. Giæver, Gjøvik, J. H., Handelsmand, Lyngen, T. A., som Udstiller af Fiskeleine.
- 1376. Jakobsen, Lødingen, Johan, N. A., for Gangvad, hvis Angler holdes oppe fra Bunden ved smaa Glasfaul.
- 130. Tiberger, Grundfjord, J. P., Bærksbestyrer, Karlsø, T. A., for Angler, der flyde paa Søen eller saakaldte Svømmere.

4de Grads Belønning.

- 77. Dahl, Løve, Jens, D., Handelsmand, Stegen, N. A., som Arbejder af en Længeline og 1 Smaafiskegarn.
- 78. Øbeltoft, Tromsø, Ced., Kjøbmand, som Udstiller af Loddenot,

89. Gabrielsen, Tromsø, Hans, Lods og Fister, som Arbejder af Storfildgarn.
98. Johnsen, Fruholmen, E., Fyrforvalter, Maasø, F. A., som Arbejder af Model til en Søknøt.
104. Risdal, Brevik, Johan, Handelsmand, Trondenes, L. A., som Arbejder af Flyndreline.
106. Rilsen, Ny-Strømmen, Kristoffer, Tromsøfundet, L. A., som Arbejder af Storfildgarn.
109. Lund, Bjarkø, D. W., Handelsmand, Bjarkø, Sand, L. A., som Udstiller af en Torsteline.
117. Normann, Follvik, Daniel, Ibestad, L. A., som Arbejder af Kvejte-Klæp.
120. Wærdal, Løppen, Ole, F. A., som Arbejder af en Linerul og 854. som Arbejder af Stjælplog.
133. Rosendahl, Bergen, W. M., som Arbejder af Sommerfild- og Storfildnøter.

7. Gjenstande, vedkommende denne Afdeling, som ikke kunne henregnes under nogen af de nævnte Underafdelinger.

2den Grads Belønning.

80. Eriksen, Bergen, Tomas, Anglemager, Angler af alle Slags.
- Stuart, J. & W., Manufaktur, Musselburg, Skotland, som Tilvirker af Fiskegarnstraad, for Prøver paa Rot og Garn af Hamp og af Bomuld.
- Nydalens Kompagnies Bomuldsspinderi m. v., Kristiania, for forskjellige Sorter Sejldug og Fiskegarn.
- Jordan, Bergen, G. J., Nebflager, for Nebflagerarbejder.
- Wingaard, Bergen, Oluf P., Jernstøberi og mekanisk Værksted, for støbte Jerngryder, Baadovne og Krøppelspil.

4de Grads Belønning.

- Thams, Trondhjem, M. A., Trælasthandler, som Arbejder af Klippistkasser.
134. Karlsen, Bjarkø, Alexander, Sand, L. A., som Arbejder af Model til en Fiskepresse.
147. Kjeldahl, Gibostad, Hans, Handelsmand, Lenvik, L. A., som Udstiller af en Udstopning, fremstillende en nordlandsk Fiskergut.

B. Landbruget.

1. Landhusholdningsprodukter, tilvirkede i Tromsø Stift.

a. Frugt- og Havefager.

3die Grads Belønning.

268. Xavier, Lyngen, Kirkesanger, Lyngen, T. A., for Ribsvin og Potetmel.

987. Nørager, Johan, Alten, F. A., for Poteter fra 1870.

4de Grads Belønning.

167. Bull, Frøken, Hasvig, F. A., for fyltet Sløjfe.

181. Øbeltoft, Tromsø, Ceb., Kjøbmand, for Multegrød.

197. Haugan, Forhavn, Handelsmand, Trondenes, T. A., for Ribsvin og Bygkorn.

212. Larssen, Jon, Løberg, Maalselven, T. A., for Næper fra 1870.

220. Kjeldseth, Frue, Tromsø, for fyltet Sløjfe.

226. } Rildal, Sand, Chr., Handelsmand, T. A., for Multegrød.
979. }

227. Lund, Garstad, A., Kirkesanger, Trondenes, T. A., for Poteter og Havefager fra 1870.

239. Bømer, Nils, Ramfjorden, Tromsøfundet, T. A., for Poteter fra 1869.

735. Thesen, Tromsø, Hilda, Frøken, for fyltet Sop.

990. Draas, Karnæs, S., Lensmand, Lyngen, T. A., for Ribsvin.

— Jakobsen, Liland, Afjel, Ofoten, N. A., for Multegrød.

b. Korn- og Melvarer.

1ste Grads Belønning.

193. Hølst, Tromsø, T. B., Kjøbmand, for Samling af Mel og Gryn fra Storfiennæssets Mølle.

2den Grads Belønning.

221. Koff, Tranø, Provst, T. A., for velrenset Byg, (5 Bog 4 Bd.).

3die Grads Belønning.

166. Bull, Alten, Frue, F. A., for Byg og Bygmel.

253. Rasch, Skibotten, A., Handelsmand, Lyngen, T. A., for Samling af Byg og samt for Byg og Hvede.

260. Stoltenberg, Fjeldal, Hans, Proprietær, Lødingen, N. A., for velrenset Byg (5 Bog).

264. Olsen, Alten, Tollef, F. A., for Byg og Havre.

4de Grads Belønning.

157. Andersen, Raa, T., Lensmand, Kvæfjord, T. A., for Byg.

171. Gjedlund, Solberg, Kristiane, Lyngen, T. A., for Byg, Næpefrø og Karve.
 189. Olsen, Solli, Gabriel, Maalselven, T. A., for Bygmæl.
 243. Nerdrum, Ibestad, Sørenskriver, T. A., for Byg og Havre.
 257. Schjølberg, Ibestad, D. P., Lensmand, T. A., for Byg.
 263. Iversen, Strand, Størker, Kvæfjord, T. A., for Prøver af Timotheifrø.
 991. Tølløffen, Fagerliddal, Ole, Maalselven, T. A., for Prøver af Byg og Rugplanter fra 1870.
 996. Schjelderup, Lysfjord, Anne, N. A., for Russbyg.
 — Larsen, Fosshaugen, Matis, Vardo, T. A., for Byg.

c. Husholdningsjager.

3die Grads Belønning.

174. Dahl, Løvø, S., Handelsmand, Stegen, N. A., for Prøver af god og billig Uld.
 995. Schønings Sønner, Grøtø, Arnt, Handelsmænd, Stegen, N. A., for fin Uld.

4de Grads Belønning.

164. Brodtforb, Tjøst, Jon, Proprietær, N. A., for Uld.
 827. Valeur, Betty, Frøken, Lødingen, N. A., for Stenmos som Farvestof og Prøve af dermed farvet Garn.
 167. Giever, Gjøvik, F. H., Handelsmand, Lyngen, T. A., for Spegepølser og Rentunger.
 992. Bihlsfeld, Vadsø, Henriette, Frue, F. A., for Pølser af Hvalkfjød.
 1314. Gandrem, Karasjøf, D., Handelsmand, F. A., for speget Rentkjød.
 — Hansen, Skogshavn, G. M., Handelsmand, Trangø, T. A., for hjemmefogt Sæbe.
 — Ulich, Løppen, P. G., Handelsmand, F. A., for Gammeløst og Hønseæg.

d. Ost.

2den Grads Belønning.

169. Coldevin, Dønnæs, H., Proprietær, N. A., for Fedost og Møgleost.
 245. Haakensen, Bassehaug, Ole, Maalselven, T. A., Gjed-Myseost.

3die Grads Belønning.

211. Johannesen, Maukdal, Jens, Maalselven, T. A., Gjed-Myseost.
 229. Lied, Alten, H., Frue, F. A., for Fedost og Myseost.
 238. Nordlands Amts Landbrugsstole for mager Schweigeroft.

270. Larsen, Holmen, Østen, Balsfjord, T. A., for Jædøst.
983. Mosling, Jægernæs, Handelsmand, Øfoten, N. A., for Gammeløst.

4de Grads Belønning.

157. Andersen, Raa, T., Lensmand, Kvæfjord, T. A., for Gammeløst.
232. Maurfjund, Bønsjord, H., Proprietær, Balsfjord, T. A., for Gammeløst.
243. Nerdrum, Ibestad, Sørenskriver, T. A., for Ro-Mysøst.
964. Dahl, Sennesvit, Frue, Stene, N. A., for Gammeløst.
186. Fjenshou, Kvitnæs, H., Handelsmand, Karlsø, T. A., for Gammeløst.

e. Smør.

2den Grads Belønning.

159. Arentz, Frue, Stokmarknæs, Hæssel, N. A.
222. Krogseng, Jægerlid, D., Lensmand, Maalselven, T. A.
229. Lied, Alten, M., Frue, F. A.
238. Nordlands Amts Landbrugsffole.
240. Nilsen, Iselvmo, Nils, Maalselven, T. A.
243. Nerdrum, Frue, Ibestad, T. A.
245. Haakensen, Bakkehaug, Ole, Maalselven, T. A.
266. Tandberg, Karlsø, Sognepræst, T. A.
267. Valeur, Lødingen, Frue, N. A.

3die Grads Belønning.

155. Ølsen, Kvitnæs, Andreas, Hæssel, N. A.
161. Ølsen, Ullebørg, Berfvend, Maalselven, T. A.
164. Brodtforb, Tjøttø, Jon, Proprietær, N. A.
171. Høglund, Solberg, Christiane, Lyngen, T. A.
178. Dundas, Lurø, D., Proprietær.
183. Sandeggen, Jægerlid, Erik Arnesen, Maalselven, T. A.
236. Meyer, Moholmen, N. A., Handelsmand, Mo (Ranen), N. A.
258. Strømsmo, Jon, Kirkesanger, Vardo, T. A.
261. Swanem, Hemmestad, P., Handelsmand, Kvæfjord, T. A.
960. Brun, A., Lensmand, Næsfeby, F. A.
961. Christie, Agronom, Veffen, N. A.
977. Johannesen, Waagenæs, G., Tromsøfundet, T. A.
979. Kilbøl, Sand, Chr., Handelsmand, T. A.
983. Mosling, Jægernæs, Handelsmand, Øfoten, N. A.
997. Ølsen, Simon, Syddaranger, F. A.
1003. Wedege, Frue, Næsfeby, F. A.

4de Grads Belønning.

169. Coldevin, Dønnæs, J., Proprietær, N. A.
177. Dons, Lavangsnæs, Anna, Frue, Ibestad, T. A.
186. Figenfhou, Kvitnæs, Hans, Handelsmand, Karlsø, T. A.
204. Hvoslef, Trondenæs, Provst, T. A.
206. Hoffeth, Dypvik, Handelsmand, Talvik, J. A.
208. Jørgensen, Johan, Nanen, N. A.
233. Jetmundsdatter, Svartnæs, Marta, Balsfjord, T. A.
252. Richter, Ibstad, Wilhelmine, Frue, T. A.
260. Stoltenberg, Fjeldal, Hans, Proprietær, Løddingen, N. A.
269. Østby, Tysfjord, Sognepræst, N. A.
970. Hegge, Rotsundelv, J. M., Lensmand, Skjervø, T. A.
974. Jetmundsen, Storstennæsset, Handelsmand, Balsfjord, T. A.
976. Jenssen, Kobbenaes, L., Lyngen, T. A.
980. Pedersen, Haakø, Lars, Gaardbruger, Tromsøfundet, T. A.
982. Øyen, Røsnæs, Marie, Tromsøfundet, T. A.

2. Landhusholdningsprodukter, tilvirkede udenfor Tromsø Stift.

2den Grads Belønning.

271. Olsen, T., paa Berg ved Trondhjem, for Byg.

3. Landbrugsredskaber fra Tromsø Stift.

1ste Grads Belønning.

286. Steengrimsen, Finbakkén, Jon, Maalselven, T. A., som Arbejder af 2 Hornsbypløger, den ene med Enfelt= den anden med Dobbelt= aas; 2 Diagonalharver, den ene af Jern og den anden af Træ for 1 Hest; 1 Tohjulet Arbejdsvogn.

2den Grads Belønning.

272. Albert Martin Hansen, Hassel, N. A., 1 Svingplog af Jern, arbejdet af Landbrugsffolens Smed, Nils Jonsen.
300. Ried, Alten, J., Provst, J. A., for en Samling af gode Landbrugsredskaber.
303. Nordlands Amts Landbrugsffole for 1 Svingplog af Jern, 1 Diagonalharv, 1 Smørfjerne, konstrueret af Skolens Bestyrer, J. Stafne; 1 Maskine til Pølsestopning, arbejdet af Skolens Hjulmager, D. Meslo.
843. Havig, Amtsdyrlege, Bodø, for Mønsterffoning til Heste med syge Høver, samt for Ræseringe til Øfser.

3die Grads Belønning.

276. Nilsen, Bjørnaadal, Kristian, Vessen, N. A. (blind) for 1 Par Bognhjul.
294. Krogseng, Fagerlid, D., Lensmand, T. A., for en Samling af forskellige Redskaber.
318. Samuelsen, Lien, Samuel, Maalselven, T. A., for en Træstemaafine med Hestevandring.
543. Johannesen, Maukdal, Jens, Gaardmand, Maalselven, T. A., Mælkesjaer til Aftjelingsmaaden, billige og stærke.
1008. Hanssen, Bjørnaadal, Jakob, Vessen, N. A., for 1 Labbehav.
1240. Lien, Tromsø, Steen, for 1 Par smukke og kunstmæssig udstyrede Ski.
393. The North of European Land & Mining Company, Limited, Vessen, N. A., for Bord, Planter og Tøndestav.
- Richter, D., Størdalen, nordre Trondhjems Amt, for Drænrør.
- Bordevich & Co., Lyngvæ, Baagen, N. A., for Fiskeguano.
- Holst, Vessen, Peter, N. A., for Benmel fra hans Benmølle.

4de Grads Belønning.

274. Kristoffersen, Grønli, Kristian, Maalselven, T. A., for 1 Arbejdsflæde med Karm og Skjæfer, samt for 1 Par Ski.
280. Hansen, Holm, Ingvar, Agronom, Dyre, T. A., for 1 Hestehafte af hensigtsmæssig Indretning.
299. } Lilleeng, P. M., Skolelærer, Bardo, T. A., for Ljaarv,
673. } Brynestof og Rive.
392. Rønig, Forstassistent, Saltdalen, N. A., for Tøndestav af Furu, Older & Bjærk.
1012. Larsen, Skovfjøs, Peder, Lødingen, N. A., for Model til en Høstflæde med Hjul (tjenlig især for bakket Land).
- Mjøs, Jon, Ingebrigtzen, Alten, T. A., for Ljaarv med Lja og Træfuterat samt Brynestof.
- Stoltenberg, Fjeldal, Hans, Proprietær, Lødingen, N. A., for Model til et flytteligt Smaafæ-Sommerfjøs.

4. Landbrugsredskaber fra Steder udenfor Tromsø Stift.

2den Grads Belønning.

323. Ladegaardspøns Redskabsværksted for 1 Svingplog, 1 Hoppelplog og 1 Labbehav, alt af Træ.

Levende Dyr.

1ste Grads Belønning.

818. Richter, D., Størdalen, nordre Trondhjems Amt, for Cheviotfaar.

2den Grads Belønning.

- Gaafensen, Bakkehaug, Ole, Maalselven, T. A., for tvende $\frac{3}{4}$ Ayrshireokser.
- Roht, Tromsø, J., Apotheker, for 3 Ayrshire-norske Kjør, opalede af ham selv.
- Roth, Tromsø, S., Maler, for 3 Ayrshire-norske Kjør, opalede af ham selv.
- Dreher, Tromsø, Chr., Kjøbmand, for 2 Ayrshire-norske Kjør, opalede af ham selv.
- Holst, Tromsø, T. B., Kjøbmand, for 2 Ayrshire-norske Dyr, nemlig 1 Okse og 1 Ko, opalede af ham selv.
- Boller, Tromsø, Andr., Præst, for 1 Ayrshire-norsk Ko, opalet af ham selv.

3die Grads Belønning.

- Haugseth, Elvervold, Arnt, Maalselven, T. A., for en hollandsk-norsk Ko.
 - Nilfen, Iselmo, Nils, Maalselven, T. A., for en hollandsk-norsk Ko.
 - Bederfen, Nordmo, Nils, Maalselven, T. A., for 1 Ayrshire-Ko.
1264. Dahl, Løvø, J., Handelsmand, N. A., for 1 Blafface-Springvæder.

4de Grads Belønning.

- Schøning, Tromsø, D. M., Kjøbmand, for 1 Ayrshire-Ko.
- Killengreen, Tromsø, Chr., Kjøbmand, for 1 Ayrshire-Ko.
- Killengreen, Tromsø, Jensine, Frue, 1 Ayrshire-Ko.
- Nagaard, Tromsø, Andr., Kjømand, 1 norsk-hollandsk Ko.
- Wadel, Tromsø, Chr., Kjøbmand, for 1 Ko.
- Olsen, Tromsø, G., Blikkenslager, for 1 Ko.
- Olsen, Tromsø, Bøsssemager, for 1 Ko.

C. & D. Haandværks-, Fabrik- og Bergværksdrift samt Husflid m. M.

1ste Grads Belønning.

- 424. Bryhn, Skogshavn, Henriette, Frue, Dyrø, T. A., for Uldgarn og Tøjer.
- 333. Gisvold, Tromsø, P., Uhrmager, for Kronometeruhr.
- 1127. Jenssen, Haukland, Margrete, Frøken, Vessen, N. A., for Uld- og Lingarn.
- 1199. Olsen, Hekkingen, Karen, Frøken, Hillesø, T. A., for Stof.

2den Grads Belønning.

438. Amundsen, Tromsø, Kristine, for Gulotæppe af Skovuld og for Stof.
428. Bror, Tusø, Elise Marie, Frue, Hillesø, T. A., for vævede Sager.
422. Bror, Tusø, Elise Marie, Frue, Hillesø, T. A., for Dameshawl.
1069. Brun, Tromsø, Marie, Frue, for Stoffe.
1322. Bær, Rautokejns, Inger Andersdatter, J. A., for Komager.
456. Dyblie, Alten, Natalie, Frue, Alten, J. A., for Bænnmaal og Kjøletojer; kunstige Blomster af Skjæl og Haar.
583. Fald, Bodø, Karen Katrine, for Stof.
481. Figenfhou, Kvitnæs, Hans, Handelsmand, Karlsø, T. A., for Stof og andre Tojer.
1099. Figenfhou, Kobbenæs, Knud, Handelsmand, Lyngen, T. A., for vævede og strikkede Sager.
1204. Gabrielsen, Stønnæsbotn, Ovidia, Hillesø, T. A., for Bænnmaal.
1107. Gierver, Gjøvik, Hanna, Frue, Lyngen, T. A., for vævede og strikkede Sager.
1023. Gundersen, Tromsø, R., Sadelmager, for 1 Sadel og 1 Lænestol.
669. Haakensen, Bakkehaug, Ole, Maalselven, for Bænnmaal.
498. Hansen, Skogshavn, Andrea, Frøken, Dyro, T. A., for Stof.
441. Hedlund, Solberg, Kristiane, Lyngen, T. A., for vævede og strikkede Sager.
335. Hegbom, Tromsø, S., Smedemester, for Otkomalbægt og Hull-
Presse
336. Holst, Tromsø, T. B., Kjøbmand, Mursten, almindelige og
preskede, fra hans Teglbænderi paa Storstennæsset.
1202. Johannesen, Ny-Strømmen, Ole Andreas, Tromsøfundet, T.
A., for Stof.
405. Jonsen, Tromsø, Amalie, for Stof, Uldtoej og Bomuldslerred.
553. }
1136. } Julberg, Veffen, Frue, N. A., for vævede Sager.
584. Kjelland, Flakstad, Frue, N. A., for Uldgarn.
594. Knudsen, Tromsø, H., Frue, for strikket Uldtæppe.
579. Krogseng, Jagerlid, O., Lensmand, Maalselven, T. A., for
Bænnmaal.
1168. Lund, Sørfjøs, Nikka Petrea, Frøken, Skjærø, T. A., for 1
broderet Tæppe, arbejdet af hjemmevævede Stoffe.
635. Mikkelsen, Hansnæs, J., Lensmand, Karlsø, for Uldgarn.
615. Moe, Aløven, Lorentine, Frue, Tranø, T. A., for Stoffe.

436. Nilsen, Bjørnaadal, Kristian (blind), Vessen, for Møbelarbejde.
 644. Nilsen, Tennæs, J. N., Kirkefanger, Balsfjord, T. A., for
 Bænnumaal.
 1237. Norgren, Emilie, Bardsø, Elev paa Høandgjerningsffolen, for
 Stopning.
 650. Normann, Røsvig, Enkefrue, Folden, N. A., for Drejel og
 Sengetæppe.
 592. Norum, Karls Enke, Alten, J. A., for Uldtøj og Stof.
 666. Øraas, Karnæs, H., Lensmand, Lyngen, T. A., for vævede
 Sager.
 357. Stoltenberg, Fjeldal, Hans, Proprietær, Lødingen, N. A., for
 Snekkerarbejder.
 714. Schjølberg, Ibestad, Frue, T. A., for Sengetæppe, Stof og Uld.
 721. Tiber, Grundfjord, Frue, Helgø, T. A., for Stoffer.
 738. Vidstrøm, Tromsø, J., Fotograf, for Fotografier.
 743. Wulff, Storraagen, Caroline, Frue, N. A., for hvidt Uldtøj
 og Uldgarn.
 751. Østby, Tysfjord, Frue, N. A., for Stof.
 361. Øvre, Utejde, A., Hammerø, N. A., for Træstjærerarbejde.

3die Grads Belønning.

395. Augustinussen, Næsne, J., Kirkefanger, N. A., for Bænnumaal.
 599. Beyer, Flakstad, Leonora, Frue, for Bænnumaal.
 567. Børselv, Johan Mikkelsen, Ristrand, J. A., for 1 Uffe.
 437. Coldevin, Melbo, Sara, Frue, Hæsfel, N. A., for Aflæde og
 Sengetæppe.
 329. Conradt, Hammerfest, J. N., Bødkermester, for Medicintran-
 Tønder.
 447. Dahl, Løvø, Dorteia, Frue, Stegen, N. A., for Stof og Bom-
 uldstøi.
 1082. Dahl, Løvø, Henriette, Frue, Stegen, N. A., for Strikklegarn.
 1088. Dalberg, Ibestad, Peder, Snekker, T. A., for Træstjærerarbejder
 (Skeer).
 454. Disengthun, Josefop, Karoline, Frøken, Alten, T. A., for
 Fodtæppe.
 451. Dons, Havnvik, Johanne, Frue, Ibestad, T. A., for Tæppe
 og Stof.
 1086. Dons, Lavangsnæs, Anna, Frue, Ibestad, T. A., for Stof.
 455. Dyblie, Alten, Julie og Henriette, Frøken, Alten, J. A., for
 kunstige Blomster og Fodtæppe.

1084. Dyblie, Alten, Valdemar, Instrumentmager, for 1 Messinglineal.
 473. Ellingsen, Gustad, Anna, D., Frue, N. A., for forskjellige Tøjer.
 474. — — Amalie, Frøken, for D. S.
 475. — — Marta, Frøken, for D. S.
 1367. Foss, Tromsø, Bogtrykker og Xylograf, for xylografiske Arbejder.
 836. Gissvold, Tromsø, Martin, Uhrmager/bænd, for 1 Velociped.
 1113. Hallen, Havnæs, A. M., Frue, Skjerve, T. A., for Bænnmaal.
 519. Hanssen, Tromsø, Johans Frue, for Sengetæppe.
 518. Hanssen, Holm, Joakime M., Frue, Dyrø, T. A., for Drejel.
 506. Hay, Moen, Marie, Frue, Maalselven, T. A., for broderet Brudeflør.
 334. Henriksen, Tromsø, Guldsmed, for Filigrans- og almindelig Guldsmedarbejde.
 500. Helberg, Karlso, Otelle, Frue, Karlso, T. A., for Bænnmaal og Sengetæppe.
 614. Jemundsdatter, Svartnæs, Marta, Balsfjord, T. A., for vævede og syede Sager.
 1159. Jøelmann, Talvik, E. J., Handelsmand, Talvik, J. A., for skaarne Arbejder i Træ og Ben.
 591. Klæbo, Liland, B. D., Handelsmand, Øfoten, N. A., for hvidt Uldgarn.
 578. Koff, Trano, Bernh., Provst, T. A., for Stof og Vaadtæppe.
 695. Kristiansen, Vogtor, Pernille, Kvæsfjord, T. A., for Uldgarn og Stof.
 1325. Larsen, Rautofejno, L., Handelsmand, Rautofejno, J. A., for Udstilling af Bæst og Staller.
 1384. Loffar, Næssfeby, Anders Pedersen, Næssfeby, J. A., for 1 Græne.
 1390. Magga, Polma, Anders Andersen, Næssfeby, J. A., for Tong af Furutæger.
 624. Matheson, Løvik, Margrete, Frue, Hillesø, T. A., for Stof og Dynevaar.
 613. Maurfund, Bensjord, Frue, Balsfjord, T. A., for vævede Sager.
 849. Mæ, Tromsø, Magna, Frøken, for Træstjærer-(dekoupeur)-Arbejde.
 1033. Moe, Tromsø, P., Bagermester, for fint og grovt Skibsbrød.
 1175. Mosling, Fagernæs, C., Handelsmand, Øfoten, N. A., for 1 Rye og for Stof.
 648. Nannestad, Mo, Sine, Frue, N. A., for Bænnmaal og Verken.
 646. Nergaard, Husbye, Marie, Frue, Hæfjel, N. A., for 1 Rye.
 1396. Nilsdatter, Næssfeby, Marit, Næssfeby, J. A., for Vævste og Velte.

348. Olsen, Tromsø, E., Bøssesmed, for Mundlandningsrifse.
 349. Olsen, Sjøfarnæs, A. J., Hemnæs, N. A., for Bogbinderarbejde.
 699. Olsen, Selfors, Petrine B., Mo, N. A., for Uldgræne.
 1017. Pedersen, Kaskjold, A., Bæver, Trondenes, T. A., for Model til en forbedret Bæststol og for Undervisning i dens Benyttelse under Udstillingen.
 354. Rande, Hammerfest, Bøssesmed, for Hvalrosrifse.
 1216. Riber, Skogshavn, Margrete, Frue, Dyrø, T. A., for Drejel.
 1221. Schumacher, Galten, August, Handelsmand, F. A., for Uldgarn.
 1220. Selqvist, Undersvik, A., Kirkesanger, Karlsø, T. A., for Vænnmaal og Stof.
 1226. Skandø, Tromsø, Lorentine, Frøken, for Drejel og strikkede Sager.
 1041. Strømsted, Tromsø, E., Stræddermester, for en Overfrak.
 1225. Stub, Næsne, Frue, Næsne, N. A., for Stoffer.
 1229. Sundli, Tromsø, Frue, for Uldshawl.
 681. Sørensen, Stejnmoen, Ole, Ranen, N. A., for Ristebommer.
 731. Tiber, Grundfjord, J. P., Værksbestyrer, Helgø, T. A., for Spadsferstykke af Ræver.
 748. Valeur, Lødingen, Helene, Frøken, Lødingen, N. A., for Stofprøver.
 503. Walsøe, Rammen, Hanna, Frue, for vævede og strikkede Sager.
 359. Wold, Hammerfest, B., Skomagermester, for Skomagerarbejde.
 742. Wulff, Traftad, Frøken, Kvæfjord, T. A., for Sengetæppe.

4de Grads Belønning.

1222. Aas, Alten, Ewen, Alten, F. A., for Stof.
 1063. Aas, Tromsø, Enkefru, for Sengetæppe.
 1021. Aas, Tromsø, Alida, Frøken, for 1 strikket Morgenkappe.
 1353. Abrahamsen, Sopanu-jarg, Jakob, Bolmak, F. A., for 1 Slæde.
 1354. Amundsen, Tromsø, Elise, Frøken, for Ruperelarbejde.
 326. Amundsen, Tromsø, J., Skomagermester, for Skomagerarbejde.
 1056. Andersen, Vadsø, H., Malermester, for 1 malet Vugge.
 1355. Andersdatter, Bergeby, Inger, Næssby, F. A., for Bæststol og Bæb.
 727. Andersen, Romagfjord, Stina, Talvik, F. A., for Vænnmaal.
 734. Andersen, Præstødet, Tora, Hammersø, T. A., for Sengetæppe.
 1357. Axlaffen, Karasjøf, Kirkesanger, F. A., for Kniv med Elire.
 419. Bang, Lødingen, Pernille, Frøken, Lødingen, N. A., for Uldindflæt.
 1359. Berendsen, Sevald, Maalselven, T. A., for Beredning af Skind.

634. Berg, Romagfjord, Maria, Talvik, F. A., for Bænnumaal.
434. Blix, Strømsfjord, Anna, Frøken, Skjærvø, T. A., for Bærten, Drejel og Lærred.
1075. Brostrup, Tromsø, Amalie, Frue, for hællede Arbejder.
431. Bull, Bugten, Jagette, Frue, Alten, F. A., for Sautindsfæld og Uldgarn.
1072. Buck, Romagfjord, Frue, Talvik, F. A., for Uldtøj og Drejel.
1070. Bechmann, Havnvik, Anna, Frøken, Ibestad, T. A., for en strikket Morgentæppe.
435. Christensen, Grøtø, Simonette, Frue, Stegen, N. A., for Sengetæppe og 1 Rye.
830. Christensen, Tromsø, J., for Model til Maskine, hvormed Søens Stigen og Falden benyttes som Drikraft.
458. Dons, Havnvik, Mikoline, Frøken, Ibestad, T. A., for Gulvtæppe.
459. Dons, Havnvik, Rebekka, Frøken, Ibestad, T. A., for strikket Barneffjort.
1087. Dreyer, Tromsø, Amalie, Frue, for 1 Rejsetæppe.
1085. Dyblie, Alten, Julius, Ingeniøreløv, Alten, F. A., for 1 Dampmaskine i formindstet Maal.
465. Ebeltoft, Tromsø, Ud., Sagfører, for Udstilling af Forværk af Renkalsvind.
1093. Efraimsen, Notfund, Skolelærer, Skjærvø, T. A., for Lin og Lintraad.
1284. Eide, Liland, Therese, Ofoten, N. A., for Papirblomster.
461. Eriksen, Kautokeino, Eva Marie, Kautokeino, F. A., for vævede og strikkede Sager.
1366. Eriksen, Per, Bolma, F. A., for Træfjærrerarbejde.
651. Finaas, Vessen, Nils, N. A., for Stamper og Tønder.
483. Follum, Alten, Maria, Frøken, Alten, F. A., for Kurv med Læder-Forfiringer.
482. Frost, Mo, Valborg, Frue, Mo, N. A., for Udstilling af Lugges.
627. Forberg, Monselven, Seriane, T. A., for Skjørtetøj.
462. Gabrielsen, Vessen, Elias, Smeder, Vessen, N. A., for 1 Kjelte.
493. Galskjødt, Bø, P., Frøken, N. A., for Lærred og Bæntøj.
555. Gregusjen Dybvig, Johan, P., Stegen, N. A., for Sildegarnstraad.
622. Grønbeck, Skaaland, Marie, Stegen, N. A., for vævede og strikkede Sager.
633. Haakensdatter, Anstiftaa, Marta, Mo, N. A., for Kurvebinding.
350. Halvorsen, Finfjordeidet, Ole, Bøssesmed, Lenvik, T. A., for 1 dobbeltløbet Mundladningsrisle.

1137. Halvorsen, Tromsø, Julie, for Sengetæppe.
504. Hansen, Skogshavn, J. & M., Handelsmænd, Dyrø, T. A., for Stof og Drejel.
1092. Hansen, Vardo, Eriks Kone, for Strømper.
1122. Hansen, Lyngen, Hans, Skomager, Lyngen, T. A., for Uldshawl og Uldgarn.
520. Hadsfæls Haandgjerningskole, Hadsfel, N. A., for Prøver paa Søm og Strikning.
90. Heghom, Hammerfest, H., Smedemester, for Smedearbejde.
525. Henriksen, Sovejen, Hanna, S., Salangen, T. A., for Vinduesrammer af Spon.
610. Henriksen, Sovejen, Lavina, Salangen, T. A., for vævede Sager.
1023. Holager, Tromsø, Hans, Knivsmed, for Knive med Skafter af Hvalrostænder.
515. Holst, Havnvik, Hans, Handelsbetjent, Ibestad, T. A., for Træfjærererarbejde (Pindespil).
516. Høeg, Lyngseidet, H. M., Handelsmand, Lyngen, T. A., for Sengetæppe af Harekind.
341. Ingebrigtsen, Veffen, Jakob, Snekker, Veffen, N. A., for maskinarbejdede Vinduesrammer.
1381. Johannesen, Mortensenæs, Joel, Næseby, J. A., for 1 Fiolin med Strenger af Rensener, arbejdet af Udstilleren.
1026. Jakobsen, Tromsø, E. H., Garver, for garvet Læder og Skind.
1135. Jenssen, Stejen, Ingebrigt, Vardo, T. A., for Træfjærererarbejde.
1053. Johannesdatter, Anna M., Ibestad, T. A., for Kurvbinding.
1027. Johannesen, Øvre Dragø, Isak, Snekker, Saltdalen, N. A., for 1 Sybord.
557. Isaksen, Karasjok, M., Ordfører, Karasjok, J. A., for 1 Kniv.
563. Johannesdatter, Romagfjord, Eva, Talvik, J. A., for Bænnmaal.
565. Johansen, Fuglestrand, Johans Kone, Mo, N. A., for Luger.
399. Jonsen, Høstreis, Anders, Veffen, N. A., for Daller og Øser.
1200. Jonsen, Solbergnæs, Ole, Monselven, T. A., for drejede Træfopper.
340. Julberg, Veffen, Garver, Veffen, N. A., for garvet Skind og Hornlim.
342. Jæger, Hammerfest, Berger, Smedemester, for Smedearbejde.
1170. Joramo, Robbenæs, Lars, Lyngen, T. A., for Uldgarn.
588. Kiil, Havnvik, Jens, Handelsbetjent, Ibestad, T. A., for Træfjærererarbejde, 1 Salattklype.

394. Nordstrøm, Alten, Anna, Alten, F. A., for Uldtøi og Vanter.
1189. Næfs, Tromsø, Skolelærer, for Drejer- og Træstjærerarbejde.
1037. Næsvold, Tromsø, P., Garver, for Læder.
397. Olsen, Strand, Arnt, Kvæsfjord, T. A., for Kurvbinding.
603. Olsen, Nordmo, Lars, Maalselven, T. A., for Uldtøj.
658. Olsen, Sjøfarnæs, Ole A., Hemnæs, N. A., for Karder.
659. Olsen, Sjøfarnæs, S. P., Hemnæs, N. A., for Hatte og Huer.
1201. Olsen, Baardal, Ole, Næsne, N. A., for Halmstrin.
1230. Olsen, Sjøfarsbogen, Simon, Trangø, T. A., for Stoffer.
1397. Olsen, Hølemark, Ole, Bessen, N. A., for Træstjærerarbejde.
1333. Olsen, Næsfeby, Per, Næsfeby, F. A., for 1 Kniv med Skive.
1339. Olsen, Korsfjord, Ejur, Talvik, F. A., for Model til Søfingamme og 1 Bøstol.
1398. Olsen, Næsfeby, Hans Lams Kone, Næsfeby, F. A., for Traad af Hvalfener.
1126. Pedersdatter, Valle, Johanne M., Lødingen, N. A., for Uldterklæde.
639. Pedersen, Nordmo, Nils, Maalselven, T. A., for Sautfindsfæld og Bønnmaal.
641. Pedersen, Bjørnstad, Nils, Maalselven, T. A., for Sautfindsfælder.
1169. Pedersen, Gaake, Lars, Tromsøfundet, T. A., for Uldgarn.
1214. Dvale, Tromsø, Frue, for Fingervanter.
715. Rasmussen, Ibestad, Sufanna, Ibestad, T. A., for Bønn- og Uldtøi.
700. Richter, Ibestad, Wilhelmine, Frue, Ibestad, T. A., for Uldgarn og strikkede Sager.
1208. Samuelson, Kaustad, Sara og Simonette, Lødingen, N. A., for Uldgarn.
587. Saugestad, Havnvik, Conrad, Handelsbetjent, Ibestad, for Arbejder af Ben.
1338. Schanche, Polmak, Balli, Frue, Polmak, F. A., for en Sommerdragt for Fjnsker.
1341. Schanche, Guldholmen, Elfe, Frue, for 1 Fjndragt og 1 Bæst, arbejdet af hende selv.
- 523 Schmidt, Tromsø, Hanna, for Sengetæppe.
- Simonson, Alten, Ole, Alten, F. A., for 1 Puff.
1400. Sivertsen, Sivert, Øst-Finmarken, Fjeldfin, for 1 Skindstak, garvet og syet af ham selv.
1224. Skandø, Tromsø, Alexandra & Amalie, Frøken, for broderet Sofatæppe.

1228. Stande, Tromsø, Maren, Frøken, for Drejel og strikkede Sager.
 670. Stenersen, Nordmo, Ole, Maalselven, T. A., for Daller og Stole.
 705. Sørensen, Tromsø, Frue, for strikkede Sager.
 716. Strømsmo, Jon, Kirkefanger, Vardo, T. A., for Gravørarbejde.
 722. Swanem, Hemmestad, P. D., Handelsmand, Kvæfjord, T. A.,
 for 1 Nye og Uldtøi.
 406. Sve, Tromsø, Adolfine, for broderet Sofapude.
 736. Thesen, Tromsø, Nina, Frøken, for Papirblomster.
 1156. Tomsen, Sæse, Karen, Tromsøfundet, T. A., for Uldty og Vanter.
 129. Torstenssen, Tromsø, D., Smedemester, for Smedarbejde.
 1048. Tromsø Haandgjerningskole (Antone Knudsen), for 1 strikket
 Skjørt.
 674. Tøllefsen, Fagerlibal, Ole, Maalselven, T. A., for Uldgarn og
 Strømper.
 1236. Vaagens Haandgjerningskole, for Sofatæppe og Linned.
 747. Valeur, Lødingen, Betty, Frøken, Lødingen, N. A., for Blonder.
 1237. Vardø Haandgjerningskole, for Prøver paa Søm og Strikning.
 746. With, Andenæs, A. B., N. A., for 1 Gulvtæppe og 1 Hue.
 360. Wold, Ibestad, G., Stelmager, Ibestad, T. A., for 1 Stol.
 745. Wulff, Trastad, Frue, Kvæfjord, T. A., for Uldgarn.
 512. Wil, Kvæfjord, Hanna, Kvæfjord, T. A., for 1 Sengetæppe.

E. Oldsager og Antikviteter.

2den Grads Belønning.

779. Universitetets Samling af nordiske Oldsager, for en lærerig
 Samling af Redskaber af Sten og Ben, fundne i Tromsø Stift.
 781. Det kongelige Videnskabselskab i Trondhjem for en lærerig
 Samling af Waaben af Bronze og Jern.

3die Grads Belønning.

1382. Kjelmand, J. E., Handelsmand, Talvik, J. A., for Gjenstande
 af Ben fra Dødmands-Riften paa Hjelmessøen i Vest-Finmarken
 og for en Beskrivelse af Hulen.
 758. Tigensthou, Hans, Handelsmand, Kirkenæs, Syd-Varanger, J.
 A., for Redskaber af Ben fra Kjelmøen i Syd-Varanger.

F. Dyre- og Planteriget.

2den Grads Belønning.

1278. Schjelderup, Chr. A., Distriktslæge, Trondenes, for Forsøg paa
 at forplante Østers til Senjen, og for levende Østers, som i
 1865 førtes fra Tjøttø til Trondenes.

787. Berger, Hammerfest, Joh., Kjøbmand, for 1 udstoppet Gaafjærring.
 788. Buck & Søn, M. A., Øksfjord, Handelsmænd, Øksfjord, F. A.,
 for en Samling af naturhistoriske Gjenstande.
 815. Pedersen, P. A., Maler, Vardø, for en Samling af Fugle og Æg.
 824. Tobisen, Tromsø, Sivert, Ishavsfarer, for 1 udstoppet Isbjørn.
 3die Grads Belønning.
 1277. Strømme, Laura, Frue, Kautokeino, F. A., for en Samling af
 Kautokeinos Plantesauna.
 826. Widstrøm, Tromsø, J., Fotograf, for levende Myper.

**G. Gjenstande af forstjellig Slags, som ikke kunne henføres
 til nogen af de foran nævnte Klasser.**

1ste Grads Belønning.

362. Altens Robberværk, ved Bestyrer Wilson:
 1) for en smuk og righoldig Samling af Mineralier og Gaaand-
 stene af Gangsten og Bergarter fra Kaafjords, Kefpas og
 Kvænangens Grubefelter.
 2) for et Udvalg af Arbejdsredskaber i Gruberne og Smeltehytten.
 3) for en fuldstændig Samling af Grybekarter fra Værkets af-
 byggede Ertsgange.
 4) for en Samling af Prøvestuffer fra Hytteprocessen i Kaa-
 fjord, samt
 5) for brændt Kalk af udmærket Godhed.
 1368. Friis, Christiania, F. A., Professor, for etnografiske Karter ved-
 kommende Finmarkens og Tromsø Amt.
 855. Olsen, E., Ramsø, for hensigtsmæssig Indretning af Under-
 vandslygter.
 859. Opmaalingskontoret, for en Del af et under Arbejde værende
 Kart over Tromsø Amt (Maalselvens Hered) og Fiskekart over
 den indre Del af Vestfjorden (1868).
 866. Solem, A., Forstassistent, Tanen, F. A., for 3 Karter over
 Saltdalens Forstrevier.

2den Grads Belønning.

- Hafner, W., Løitnant og Dahl, Tellef, Geschworne, for et nyt
 Kart over Finmarken (1870).
 620. Larsen, D., Maalselven, Skolelærer, Maalselven, T. A., for
 Prøver paa Almueskolebørnernes Skrift.
 605. Lilleeng, Maalselven, P., Skolelærer, Maalselven, T. A., for
 Prøver paa Almueskolebørnernes Skrift.

1336. Rejersen, Skjervø, D. J., Kirkefanger, Skjervø, T. A., for
Bestræbelser for at lære Finnerne det norske Sprog.
716. Strømsmo, Elvevold, Jon, Kirkefanger, Vardo, T. A., for Prøver
paa Almueffolebørnernes Skrift.
369. Pedersen, Vinje, Jakob, Husmand, Bø, N. A., for Kul af Torv.

3die Grads Belønning.

1351. Atershus Fæstnings Stensliberi, for felen jaspisagtig Kvartsit
fra Mo i Ranen i Nordlands Amt.
— Dahll, Tellef, Geschworner, for Mineralier og Forsteninger fra
Andøens Kulfelt; for nikkelholdig Magnetkis fra Bergs Præste-
gjæld paa Senja, og for Guld og Platina fra Finmarken.
855.) Fald, E. B., Udstiftningsformand, Tromsø, for Konzept-
1286.) Udstiftningstatter af Gaardene Aa i Ibestad og Fjor i Trondenes.
138. Fjendenhagen, D. J., Hammerfest, Kjøbmand, for Udstillingen
af et næsten i 30 Aar brugt Vinnetoug af Hvalroshuder.
— Rjerulf, Th., Professor, Kristiania, for en kvantitativ Analyse
af Kvækjordkul.
— Schulze, A. M., Ingeniør, for en oplysende Samling af Mine-
ralier og Forsteninger fra Andøens Kulfelt.
1402. Klemmetsen, Morten, Skolelærer, Rautoksejvo, J. A., for Prøver
paa Almueffolebørnernes Skrift.
749. Xavie, N. B., Kirkefanger, Lyngen, T. A., for Prøver paa
Almueffolebørnernes Skrift.

4de Grads Belønning.

364. Christensen, L. og Skognæs, H., Skolelærere, Lenvik, T. A.,
for Grøstfen fra Mosfjorden.
1361. Danchertsen, J. C., Distriktslæge, Tromsø, for en Brevpresse
af rød Løvsten med grønne Flammer fra Bergebydalen i Varanger.
1373. Helberg, A. M., Handelsmand, Karlsø, T. A., for Marmor
fra Karlsø.
1275. Iversen, Rjelmoen, Søren, Maalselven, T. A., for Kalksten
og Kalk.
1377. Jakobsen, Møllerhaugen, Ingebrigt, Maalselven, T. A., for 1
Potte af Grøstfen.
579. Krogseng, D., Lensmand, Fagerlid, Maalselven, T. A., for
Brynsten fra Dividalen i Maalselven.
621. Meyer, L. A., Mo, Ranen, for Dvnsrør af Grøstfen.
378. Olsen, Ole, Saareholmen, Alten, J. A., for Hellesten eller Skifer.
1213. Paulsen, Dyrekløven, Peder, forhenværende Skolelærer, Trang,

T. A., for Bidrag til at bedømme Striftlæsningens Udbredelse blandt Almuen nu og før.

1268. Sørensen, Johan Kristian, Hamre, Vanna, Karlsø, **T. A.**, for (formentlig) en Art Kvæjfordul.

382. Swanem, P., Handelsmand, Hemmestad, Kvæjford, **T. A.**, for Kvæjfordul.

Følgende Tabeller vil oversigtsmæssig vise Antallet af de Belønnede i hver Klasse, hvorved bemærkes, at Klasserne H og J ikke have undergaaet Bedømmelse.

	A.	B.	C. & D.	E.	F.	G.	I Alt.
I Tromsø Stift	104	127	243	2	7	23	506
Udenfor Tromsø Stift .	9	4	=	2	=	7	22
I Alt	113	131	243	4	7	30	528

Katalogens Klasser.	1ste Præmie.	2den Præmie.	3die Præmie.	4de Præmie.	I Alt.
A.	5	34	21	53	113
B.	3	24	43	61	131
C. & D.	4	39	58	142	243
E.	=	2	2	=	4
F.	=	5	2	=	7
G.	5	6	8	11	30
I Alt	17	110	134	267	528

Ved Siden af den egentlige Præmieuddeling, blev ogsaa et Beløb af 20 Spd., der fra en af Tromsø Byes Indvaanere var tilskillet Formanden i Tromsø Arbejderforening som Bidrag til inden Byens Arbejdsklasse at vække Interesse for Udstillingen, fordelt gennem Komiteen.

For i væsentlig Grad at have bidraget til, at Udstillingens Diemed er naaet, har Udstillingskomiteen tilkjendt Efternevnte Udstillingens Sølvmedaille eller første Grads Belønning:

Brun, A., Lensmand; Fandrem, O. Chr., Handelsmand; Hereds-Komiteen i Hammerfest; Hereds-Komiteen i Maalselven; Holmboe, J., Amtmand; Holmboe, Othar, Udstiftningsformand; Holst, Chr., Overintendant; Isaksen, Matias, Kirkesanger; Næssheim, Kirkesanger; Nordvi, A. G., Handelsmand; Røssing, Johan, Handelsmand; Skandee, P. G., Konsul; Worsø, C., Amtmand; Øvre, N., Røjbmand.

Endvidere bemærkes, at H. M. Kongen har tilkjendt Lensmand

Brun og Handelsmand Jandrem en Guldmedaille med Krone til at bæres for deres Iver og Virksomhed i Udstillingens Tjeneste.

Som Anhang meddeles Beskrivelser over Udstillingens vigtigste Afdelinger, forfattede af Forfjellige.

Afdelingen for Produkter af Fiskeri og Ishavsfangst.

Afdelingen for Produkter af Fiskeri og Ishavsfangst maa idethese siges at have været ret godt repræsenteret, idet neppe noget herhenhørende Produkt savnedes. Derimod mislykkedes Komiteens Bestræbelser for at faa Prøver af stotst Sild, islandst og Labrador Klipfist, som for Sammenlignings Skyld vilde have været baade interessant og nyttigt.

De forfjellige Tørfistforter vare tilstede i temmelig stort Antal Prøver og idethese af god Kvalitet.

Rundfist indtager jo den første Plads, idet denne udelukkende virkes i dette Stift, og Tromsø og de nordenos liggende Byer eksporterer direkte til Udlandet omtrent 325,000 Bog eller en Kapital, dreierende sig om 4 a 500,000 Spd.

Ved at sammenligne Prøver deraf fra Finmarken med saadanne fra de saakaldte Hjemfiskerier, blev man opmærksom paa en væsentlig Mangel ved de første. Hos disse mangiede nemlig det Tversnit i Bugen, som gjør, at denne udspændes og derved bidrager til hurtigere og fuldkomnere Tørring. Hvor saadant Snit derimod mangler, bøier Bugen sig sammen, saa Luften ikke faar virke paa Fiskens indre Dele, og heraf opstaar lettelligen Surhed ved Benet og tildels Marf. At dette for Rundfisten saa vigtige Snit mangler ved Finmarksfisten, har sin Grund i, at Fisterne, idet de fløier (opstjærer) Fisten, ikke kunne vide om Kjøberen skal benytte den til Klipfist eller Rundfist, — i første Tilfælde vil nemlig Snittet være til Skade. Denne Mangel ved Finmarksfisten vil altsaa alene kunne rettes paa derved, at Fiskekjoerne forinden Hængningen giver Fisten dette Snit. Dette optager vel adskillig Tid, men er især under ugunstige Tørringsforholde absolut fornødent, om Produktet skal hæve sig til den Rang, som det for Resten fortjener.

Der vare ogsaa flere af Prøverne fra Hjemfiskerierne, som havde samme Mangel, formodentlig en Følge af, at Fisterne fra de større

Fiskerier, hvor Hovedmassen virkes til Klipfisk, ere komne af Bane med dette Snit.

Det maa ligge i Rundfiskerporteurernes egen Interesse at advare Producenterne mod denne Forsømmelse. Forresten viste de udstillede Rundfiskprøver idetheletaget, at denne Vares Tilvirkning er gaaet paatagelig frem. Dette gjælder ikke mindst Finmarksproduktionen, hvor nu de fleste Tilvirkere vadster Fisken forinden Hængningen, hvorved ikke alene opnaaes et smukkere og blankere Udseende, men ogsaa hurtigere Tørring, der atter modvirker Finmarksrundfisks farligste Fiende, nemlig Taage.

Af Titlingsforterne vare flere smukke Prøver udstillede, men ogsaa deriblandt fandtes tildels den samme Mangel ved Opfjæringen i Bugen, som er omtalt under Rundfisken.

Af Rodsfjær vare de smukkeste Prøver udstillede af J. E. Kjellmann, Langsfjord og Andreas B. Grifsen, Sørskaret.

Af Storsej havde N. Dons, Havnvik, D. Nilsen, Bøsekop og Christopher Nilsen, Strømmen, udstillet de smukkeste Prøver.

Omdøbt denne Sort mere end nogen anden Tørfiskfort er afhængig af Vejrliget under Tørringen, idet den i Regelen fiskes paa den varmere Aarstid, saa vil dog Omtanke og Omhyggelighed under Tilvirkningen ogsaa her have adskillig Indflydelse paa Varens Godhed. Navnlig gjælder det i saa Henseende, at Fisken ristes godt, at den hænges ferskest muligt og ikke for tæt sammen, ligesom ogsaa, at der søges luftige Hjeldepladse.

Blandt Sejprøverne maa ogsaa nævnes en ny Sort: Sej-Rundfisk, som var udstillet af D. W. Lund, Bjarkø, J. Gjøver, Havnæs, Holst & Co. og Hillebert Pettersen, Tromsø. Denne nye Vare kan muligens blive af nogen Betydning. Det er nemlig et Faktum, at større Værdier spildes ved det Sejfiskeri, som regelmæssig foregaar saa senhøstes, at den rodsfjæret paa almindelig Maade fryser og bliver en omtrent værdiløs Vare. Som Rundfisk stader derimod Frostens ikke videre. Opgaven er at finde Marked for denne Vare.

Saa vel fra Tromsø som fra Hammerfest skal flere Prøveendinger være affendt sammen med Tørst-Rundfisk til de italienske Markeder.

De fuldstændigste Samlinger af Tørfiskforterne vare udstillede af C. Lenning, Gjesvær, D. W. Lund, Bjarkø, N. S. Holmboe, Vardo, Joh. Berger, Hammerfest, J. F. D. Mack, Andr. Aagaard, J. E. Dreyer & Søn og Hillebert Pettersen, Tromsø.

Af Klipfisk var ikke udstillet mange rigtig smukke Prøver, — hvilket vel for endel har sin Grund i mindre heldige Tørringsforholde. De smukkeste Prøver af almindelig spanskt Vare vare udstillede af

D. W. Lund, Bjarkø og Hillebert Pettersen, Tromsø, der fik 3die Medaille, medens Dinesen, Harstad, Jens Dahl, Løve, J. Rildahl, Bredvig fik hædrende Omtale

Blandt Klippfiskprøverne tiltrak de, der vare udstillede af H. & N. Skandø, Tanen, tilvirkede for Skotlands Markeder, sig almindelig Opmærksomhed ved sin fuldkomne Hvidhed, smukke Farve og idethele indbydende Udseende.

J. C. Dreyer & Søn havde udstillet her i Distriktet produceret islandsk Platsfisk, hvorefter disse i flere Aar har søgt tilvirket Smaapartier. Da denne Fiskefort betales adskilligt højere end andre Tør-fiskeforter, og en ikke liden Del af Hjemfiskerierne kunne tilvirkedes paa denne Maade, tilkjendtes nævnte Udstillere for den udstillede Prøve og for at have fremmet denne nye Vares Tilvirkning 2den Præmie.

Saltet Silb var mindre godt repræsenteret og kun i faa Prøver, formodentlig fordi forrige Aars Tilvirkninger vare affatte og Udstillingen indtraadte for tidlig for Tilvejbringelse af ny Vare. P. C. Rones, Rjeven, havde udstillet Fedsild af ny Fangst, som befandtes velsmagende. Den var derimod ikke holdbar, og belønnes derfor ikke. Fra Hans Gabrielsen og Holst & Co., Tromsø, var indsendt Sildeprøver fra forrige Aar, som befandtes ret gode, ligesaa rundsaltet Storsild fra Hagb. Normann, Glænces. Disse 3 Udstillere tilkjendtes 2den Medaille.

Røget Silb efter skotsk Mønster, udstillet af P. C. Rones, vandt almindeligt Bifald ved sit smukke Udseende og sin Velsmag. Den stod vissest ikke tilbage for skotsk Vare. Baade i Betragtning af Varens Godhed, som og paa Grund af den Fortjeneste, P. C. Rones har indlagt sig ved med stor Udholdenhed og Pengeopofrelse at bringe denne Tilvirkning igang, tilkjendtes han første Medaille, den eneste af denne Grad, der tilkjendtes Fiskevarer. Denne Bedrift synes hos os at maatte kunne faa en stor Fremtid. Som bekendt, udfører Norge større Sildepartier til England og Skotland, hvor de for en større Del røges og atter udføres til forskjellige Lande og opnaar høje Priser. Den nordlandsk Storsild synes fornemmelig at egne sig for denne Anvendelse.

At andre Fiskeprodukter, som dog ikke har nogen Betydning som Handelsvare, men alligevel tiltrak sig Opmærksomhed, kan nævnes Rveiterækling fra D. W. Lund paa Bjarkø og saltet Lax fra A. Rasch, Skibotten i Lyngen. At disse Prøver, ligesom omtalte Rones's røgede Silb, vandt Publikum's Bifald, saaes bedst deraf, at de temmelig rige Prøver forsvandt allerede forinden Udstillingens Slutning.

Derimod var indsendt Haaftjerringrækling og Stenbitrækling, hvis Harskhed, der nok er ejendommelig for disse Sorter, hindrede den fra at dele Skjæbne med nysnævnte Delikatesse.

Af Transporterne vare udstillede baade fuldstændige, smukke og vakker udstyrede Samlinger.

Dampfogt Medicintran indtager jo nu en betydelig Rolle, idet der i sidste Aar tilvirkedes omtrent 4000 Tønder i Finmarken, repræsenterende en Kapital af 90 a 100,000 Spd.

Af denne Sort var der en Mængde Prøver, som alle vidnede om, hvor højt denne Produktion nu staar. Samtlige Prøver vare saa gode og stode hinanden saa nær, at Juryn havde meget vanskeligt for at udfinde de bedste. Efter lange Ventilationer tilkjendtes W. Grundt, Berlevaag og N. S. Holmboe i Vardø 1ste Medaille, medens næsten samtlige andre Udstillere af denne Vare tilkjendtes 2den Præmie. Den Betydning Dampfogning af Medicintran nu har faaet i Finmarken, kan vistnok tilskrives for en ikke liden Del Hr. C. Jordans Energi.

Han var ikke alene den første, der begyndte Tilvirkningen heraf som Handelsvare under Finmarksfiskerierne, men den Methode, der nu næsten udelukkende anvendes, er ogsaa hans Opfindelse. Medens Apotheker Möllers Methode bestaar i at lede Dampen ind mellem dobbelte Metalkar, idet Leveren søges i det indre Kar, saa Dampen altsaa ikke kommer i direkte Forbindelse med Leveren, ledes efter Jordans Methode Dampen direkte paa Leveren i Trækar. Denne Methode er i alle Henseender simplere og giver forholdsvis mere Tran. I Handelen har man heller ikke kunnet iagttage andet, end at denne har været lige meget søgt som det efter førstnævnte Methode udbundne Produkt, skjønt vistnok Forsvarerne af Möllers Methode paastaar, at der ved Dampens direkte Ledning paa Leveren bliver tilbage i Tranen Vandpartikler, som ikke fuldkommen lade sig udfille, og som antages at skulle gjøre Varen mindre holdbar. Naar C. Jordans udstillede Prøve ikke vandt første Præmie, er det visseelig ikke grundet deri, at Læringerne har overgaaet Mesteren, men mere at tilskrive tilfældige Omstændigheder. Hr. Jordans Fortjeneste af denne Bedrift fortjente visseelig at blive paaskjønnet paa anden Maade.

De blanke Transporter vare idetheletaget de bedst repræsenterede, medens en hel Del af de brune Prøver viste sig slet kogte og heller ikke fri for Fod. Denne Mangel klages der ogsaa over fra Udlandet, og den maa absolut rettes, om den Prisforskjel, der endnu er i Udlandet mellem „Bergenstran“ og „Finmarkstran“ skal udjævnes. De

smukkeste Prøver af brun Tranvare udstillede af C. Stuhr, Talvik og af Hillebert Pettersen, Tromsø, som herfor tilkjendtes den første „hædrende Omtale“ og den sidste for Udstilling heraf som for andre Transporter undereet 2den Medaille.

De fuldstændigste Transamlinger vare udstillede af Joh. Berger og D. J. Finckenhagen, Hammerfest, J. F. D. Mac og Hillebert Pettersen, Tromsø.

Om Ishavsprodukter skal alene bemærkes, at Transporter deraf vare udstillede i klare, smukke Prøver fra Joh. Berger og D. J. Finckenhagen, Hammerfest og Hillebert Pettersen, Tromsø. Kunde blot den raadne Lugt, denne Transport har, bortstafes, vilde den upaatvilelig vinde nye Markeder, medens det nu næsten udelukkende er Hamburg og Bremen, der modtager samme. Herpaa kan dog neppe raades Vob, saalænge Spættet hjemføres og Trantilvirkningen ikke foregaar paa Stibene af det friske Spæk. Dette lader sig dog neppe gjenføre paa de smaa Fangstfartøjer, som heroppe benyttes i denne Trafik.

Afdelingen for Baade, Fiskefartøjer, Fiskeredskaber etc.

Komiteen maa beklage ikke at have fundet nogen Sagkyndig, der har været at formaa til at beskrive Klasse A. b og c, omfattende Fiskeredskaber og Baade, brugelige i Tromsø Stift, og maa den derfor indskrænke sig til følgende korte Bemærkninger derom:

Der var udstillet meget fuldstændige Samlinger af samtlige i Stiftet brugelige Redskaber. Ved at anstille Sammenligninger med de af nærmest foregaaende Generationer brugelige Fiskeredskaber, opdages store Fremfride, navnlig hvad Torste- og Sildegarn angaar, saavel med Hensyn til Traadens Fjnhed som Bindning og Redskaberne Størrelse. Naar det fremdeles viser sig, at Bomuldsstraad, som saavel paa Vestlandet som i udenlandske Fiskebistrikter spiller saa stor Rolle, ikke har faaet Indpas her til Garn, har det sandsynligvis sin Grund i de stærke Strømforholde heroppe, som hindrer, at Traaden kan gives den fornødne Tykkelse for at være stærk nok. De udstillede Nøter viste, at der nu bruges ganske andre kolossale Størrelser paa samme Tid som Traaden er meget finere.

Ogsaa de udstillede Liner udmærkede sig ved en større Omhu ved Istandbringelsen, men især ved finere Snøre og Forsyn, langt bedre og mindre Angler, end tidligere benyttet. Medens for 10 a 15 Aar

siden almindelig brugtes engelske Angler No. 4 og 5 til Liner paa Finmarksfisket, er nu No. 7 og 8, ja endog 9 almindelig, og til Liner, brugelige i Hjemdistriktet anvendes almindelig No. 10.

Af nye Redskaber vare de saakaldte Skjælfjæsker udstillede i et Par godt arbejdede Exemplarer. Denne viser sig at være et udmærket Redskab til at tage de til Alyn saa fortrinlige Skjel paa Dybet; men den er sikkerlig ødelæggende for Yngelen, idet den fuldkommen renser Bunden, hvor den anvendes.

Et af Smed Hegbom i Hammerfest konstrueret og forarbejdet Haa fjærringspil udmærker sig som et meget findrigt Redskab. Det benyttes nu ogsaa ombord i alle Haa fjærringsfartøjer. Hegbom tilkjendtes 2den Medaille derfor.

Af Udstillere, der udmærkede sig ved gode og smukt arbejdede Redskaber, bemærkedes fornemmelig Jens Dahl, Løvø, og Hans Gabrielsen, Tromsø, der begge tilkjendtes for hver 2 Redskaber Medaille og hædrende Omtale.

Af Fartøjmodeller vakte en af Skibsbygmester Ludvigsen i Tromsø arbejdet Model til Ishavsfangstfartøj i komplet Stand almindelig Beundring paa Grund af sin smukke og hensigtsmæssige Konstruktion og for det i alle Detaljer saa nøjagtige, fuldstændige og smukke Arbejde. Han tilkjendtes ogsaa 1ste Medaille, ligesom hans Model indkjøbtes af den russiske Storfyrste, som netop under Udstillingen besøgte Tromsø.

Omendffjønt visse den nordlandske Baad i sin Hovedkonstruktion er den samme som for flere Aarhundreder siden, visse dog de udstillede Exemplarer store Fremsskridt saavel i skøn Form som Soliditet og Størrelse. Et betydningsfuldt Fremsskridt ved Nordlandsbaaden, og som tilhører sidste 5 a 10 Aar, er Anbringelsen af Hus og Røgeindretning i Baadens Agterstot. Der har Besætningen Logi og Natleje, der koger den sin Mad og Kaffe, tørrer sine Klæder og har alt sit Stel. Herved er det helseødelæggende ved de lange Fiskeure i haardeste Vintertid paa aabne Baade aftaget i ikke ringe Grad. Det er neppe over 8 a 10 Aar siden, at første Hus saaes paa Fisterbaad, men nu sees neppe en Fembøring uden saadant, ja selv paa mange Ottringer er Hus anbragt. Disse ere saaledes indrettede, at de kunne løstes af Baaden og sættes paa Land, naar Huset er ivejen under Fisteriet, og kaldes derfor „Løstinger“. Saa simpel som den hele Indretning er, kan man kun undre sig over, at der er gaaet Aarhundreder hen, hvori den nordlandske Fister har slidt og lidt i sine aabne Baade uden Anledning til at saa Ly for haardt Vejr, uden

Anledning til ofte i mange Døgn at faa sine vaade Klæder tørre, eller faa nogetstomhelst varmt at nyde — uden at Nogen har faldt paa denne Indretning.

At de fra Aalefunds Handelsforening udstillede, fra Bergens Udstilling allerede bekjendte Redskaber, vakte almindelig Beundring, ligesom ogsaa de af Bergens Museum udstillede Fartøj- og Baadmodeller, er vel unødigt at tilføje.

Om Landbrugsafdelingen.

(Ved Jensenius).

Korn- og Melvarer. Kornsæd og navnlig Byg var fremsendt af 34 Udstillere, hvoraf kun en udenfor Tromsø Stift, nemlig fra Egnen ved Trondhjem. Dette var ualmindelig stort og vakkert Byg af Vægt pr. Tønde 5 Bog 12 Pd. Næst efter dette kom Byg fra Provst Koff i Trangø, Vægt 5 Bog 4 Pd. Begge disse Udstillere tilkjendtes 2den Klasses Medalje. Hr. G. Stoltenberg, Fjelddal (Nordlands Amt), L. Olsen og Bull i Alten tilkjendtes 3die Klasses Medalje for Byg, vægtig 4 Bog 18 Pd. til 5 Bog, og Handelsmand Rasch i Lyngen for en Samling Byg af forstjellige Sorter. Fra Ole L. Jagerlidal var fremsendt nogle mægtige Rugplanter med 24 Straa fra en Rod, Straaenes Længde over 3 Alen. Af Mel og Gryn havde Hr. Konsul Holst fremstillet særdeles smukke Sager fra sit Møllebrug, for hvilke tilkjendtes 1ste Klasses Medalje. Rodfrugter, Havesager, Bærfrugt og Vin var Udstillernes Antal omkring 25. Iblandt de mærkeligste Sager i denne Klasse maa nævnes Poteter fra Johan Mørager i Alten, hvilke vare faa store, at enkelte veiede 1 Mark, uagtet de kun havde været 2 Maaneder i Jorden; de var bleven sat den 1ste Juni og optaget 2den August. Her var ogsaa fortræffelig Multegrød, særdeles god Ribzvin, syltet Sløfke og Sop. Soppen var udstillet af Frøken Thesen, som havde den Artighed at invitere Udstillingskomiteen med flere Herrer til en Frokost, hvor man trakteredes med Sop, tilberedt som Suppe, fluvet, flegt og sur-syltet. Frøken Thesen har interesseret sig levende for denne Sag og oplært Børn til at samle de madnyttigste Arter. Efter hvad der blev fortalt mig, er der alt begyndt nogen Handel med denne Artikel, idet flere Familier afkjøber Børnene den Sop, de samle. 2 nette, smaa Samlinger af Produkter fra Kjøkkenhaven viste, at Havedyrkingen i

disse Egne kan drives med megen Fordel. Det er derfor en meget rigtig Tanke, at man ved Tromsø Seminarium vil have for Øje at meddele de vordende Skolelærere nogen Vejledning i Havedyrkning. Igjennem dem vil Sandfen for denne Sag efterhaanden udbrede sig blandt Almuen. Omtrent Halvparten af den Seminariet tilhørende til Have bestemte Plads var taget under Dyrkning, og det var en Fornøjelse at se, hvor frodigt alt stod, saa at man allerede iaar har kunnet sælge endel af dens Produkter.

Smør og Ost. Disse Artikler vare fremsendte i talrig Mængde; Smør var udstillet af 73 Personer, Ost af 52. Dette tyder paa, at her er Interesse for Sagen og Erkjendelse af dens Bigtighed og Betydning, og de udstillede Produkter vidner ogsaa om, at her er adskillige dygtige Husmødre, som forstaa at tilvirke gode Varer. For Smør blev Sølvmedaille (2den Klasse's M.) tilkjendt 9 Udstillere, nemlig: Nordlands Amts Landbrugsstole, 3 Gaardbrugere fra Maalselvdalen og 5 Fruer fra forskjellige Egne af Tromsø Stift. Bronce-medaille tilkjendtes 16 Udstillere. Af Østene var især Myseost og Gammelost godt repræsenteret; disse Øste vare saa fortrinlige, at de ikke kan staffles bedre i Kristiania. Af Fedost (Schweizerost) var der 3 særdeles gode, medens endel var mindre vellykkede, af Magerost (Nøgelost og saakaldet dansk Ost) et Par meget gode. 2 Udstillere bleve tilkjendte Sølvmedaille, nemlig Proprietær Coldevin, Dønnes, for Schweizerost og Nøgelost, samt Ole Haakensen fra Maalselvdalen for Gjedemyseost; 4 Udstillere bleve tilkjendte Bronce-medaille.

De 3 Smørudstillere fra Maalselvdalen, som fik Sølvmedaille (Lensmand Krogseng, Ole Haakensen og Nils Iselmoen), har sit Melkestel indrettet efter den nyere saakaldte Afkjølingsmethode. Lensmand Krogseng var den første, som lagde iverk hermed, men snart fulgte flere efter, og de ere meget glade i denne Maade at behandle Melken. Metboden iværksættes lettest og med mindst Kostíning, naar man har koldt, rindende Vand, Oplom eller Springvand, bedst naar det ikke er over 4 Grader (Reaumur). Man skaffer sig et Kar, helst af Planker og firkantet, sænker det ned i Jorden, leder Vandet igjennem det og opfører et Skjul derover, saa er Melkeboden færdig. Saa snart man har melket, files Melken i et stort Spand af Kobber eller fortinnet Jernblik (12—16 Tommer i Dvermaal og omtrent ligesaa høit). Blikspandet kan enten være forsynet med Ører, som man stikker en Stang igjennem, saa det kan hænge, eller man anbringer en Rist i Karet, paa hvilken man sætter Spandet. Efter 22—24 Timer har Melken affat al sin Fløde, og skummes. Hvis et Maal Melt rummes

i et Spand af ovennævnte Størrelse, behøver man altsaa kun 2 Spande. Ved denne Methode trænger man ingen Melkebunker, sparer altsaa Arbejde og Kostning med deres Renholdelse; Fløden holder sig sød, saa man kan kjerne den sød, om man vil, og Melken kan bevares længe sød og giver bedre Ost. Methoden medfører saaledes store Fordele; den passer paa Søterens saavel som hjemme og kan benyttes om Vinteren saavel som om Sommeren.

Husholdningsartikler. Af saadanne var fremstillet fortrinligt Spegekød af Sau og Ren, røgede Rentunger, Spegepølser af Dre-, Heste- og Hvalfjød, sidstnævnte Slags fra Lensmand Dyblie, store Hønsæg, hjemmekogt Sæbe, Kul af Brændtorv samt Uld. Bronce-medaille tilkjendtes Handelsmand Schøning, Grøtø, Proprietær Th. Hornemann, Riisen og Handelsmand Dahl, Løvs, samtlige for Uld.

Redskaber og Maskiner. Samtlige Udstillingsgjenstande i denne Afdeling var arbejdet i Tromsø Stift med Undtagelse af en Plog og Harv, som var en Gave fra Hans Majestæt Kongen og en liden Lugeharv, stænket af Prof. Schübeler, men ikke desto mindre havde man her en temmelig fuldstændig Samling gode Gaards- og Jordbrugsredskaber, af Ploge og Harver endog udmærket gode. 1ste Klasse's Medaille tilkjendtes Gaardbruger og Smed John Stengrimsen, Maalselvdaalen. Han havde udstillet en Arbejdsvogn (Kjærre) efter skotsk Model, 2 Ploge, helt af Jern, efter Hornby's Model, den ene med dobbelt Næs og Hjul. 1 Plog med Næs af Træ, 1 Diagonalharv af Jern til 2 Heste, 1 do. med Træbrænder og 1 do. med do. til 1 Hest, — alt meget solid og godt arbejdet. Sølvmedaille tilkjendtes Ladegaardsøens Hovedgaard for 1 Plog og Labbeharv, Nordlands Amts Landbrugs-skole for Plog, Diagonalharv og Kjerne, L. Gernes i Gadsel for 1 Plog, Provst Lied i Alten for en Samling af gode Landbrugsredskaber, hvoriblandt som Kuriositet en Kvænplog af en ejendommelig, meget primitiv Konstruktion, og Amtssdyrlæge Havig for instruktiv Fremstilling af Maaden, hvorpaa Heste med misdannede og syge Hove beslaaes. Bronce-medaille tilkjendtes 5 Udstillere, blandt hvilke nævnes den blinde Mand, Kristian Riisen i Vessen, for Vognhjul og Samuel Samuelsen, Maalselvdaalen, for en Træffemaschine af enkel, solid Konstruktion. Maskinen kan med Letthed istandsættes af enhver nogenlunde hændig Snekker (den har ingen støbte Drev eller Kornhjul) og passer derfor godt for affides Egne; den skraver sig nok oprindelig fra Søndfjord.

John Stengrimsen, som blev tilkjendt 1ste Klasse's Medaille, er et af de mekaniske Talenter, som man ikke sjelden støder paa i vor

Bondestand. For noget over en halv Snes Aar siden kom han til at følge med en engelsk Tourist, der tyktes saa godt om den opvakte Gut, at han tog ham med sig over til England, hvor han et Aars Tid var i Lære hos en Smed paa Landet. Læreguttens mekaniske Geni overgik dog Mesterens; det hændte flere Gange, at der blev bestilt Arbejde, som Mesterens Kløgt ikke rakte til at udføre, men som han maatte overlade til John Stengrimsen. Strax han kom tilbage til Maalselven, gav han sig til at arbejde Bloge og Harver efter de bedste engelske Modeller, selvsølgelig med den Tilsenpning, som de stedegne Forhold maatte paakræve. Hermed har han siden fortsat og ved Omtanke og Øvelse erhvervet sig en fjelden Dygtighed i at arbejde Jordbrugsredskaber.

Industriafdelingen.

For at lette Overfigten saavel over den hele som over den enkelte under Industrien hørende Virksomhed, ville vi behandle denne Afdeling under følgende Benævnelser: Haandværksdriften i Byerne, Haandværksdriften paa Landet, mandlig Husflid og kvindelig Husflid.

A. Haandværksdriften i Byerne.

Smedearbejdet var repræsenteret fra Tromsø og Hammerfest. Smed S. Hegbom i Tromsø udstillede endel ret smukke Arbejder, hvoriblandt en Oktomalbægt, Fiskeballance, Loggemaskine, Gyngestol, Skruedonkraft, Skjælkjælle, Rive, Harpun, Lændser og Hulpresse*). Juryn fandt Oktomalbægten og Hulpressen værdige til 2den Grads Belønning. Nogle af Smed D. Torstensens udstillede Sager vare solide og fejlfri forresten, men stode tilbage for de forannævnte med Hensyn til Udseendet. Disse saavel som de fra S. Hegbom og Sæger i Hammerfest fremsendte Arbejder tilkjendtes 4de Grads Belønning.

Bøssesmedene E. Olsen i Tromsø og Rande i Hammerfest udstillede en Mundladningsrifle og en Hvalrosrifle, der maa ansees for at være saa smukke Arbejder, som man i den Retning kan vente udførte heroppe. Juryn fandt ogsaa begge disse værdige til 3die Grads Belønning.

Alf Snedkerarbejde var alene udstillet en Sofa og et Bord, begge forarbejdede af H. Grifsen i Tromsø. Medens de øvrige Byer

*) En Maskine til at slaa Hul i tykke Jernplader.

saaledes slet ikke vare repræsenterede, havde Tromsø kun et Par Gjenstande at fremvise, der ikke engang taalte Konkurrence med de fra Landet udstillede Arbejder. Juryn fandt dem heller ikke værdige til Belønning.

Skrædderarbejdet var ligeledes yderst svagt repræsenteret, idet der for de fem Byers Bedkommende kun forefandt en eneste Gjenstand, nemlig en af S. Strømsted i Tromsø udstillet Overfrak, der tilkjendtes tredie Grads Belønning. Det er især vanskeligt at bedømme Gjenstandenes Værd, naar man Intet har at sammenligne dem med fra andre Udstillere; seet for sig alene, synes dette Arbejde at være smukt udført, ligesom Tøiet ogsaa var upaarløseligt.

Af Skomagerarbejde forefandt man heller ikke meget. Kun Hammerfest og Tromsø vare repræsenterede. Juryn fandt det af B. Wold i Hammerfest udstillede Arbejde værdigt til 3die og det af F. Amundsen i Tromsø til 4de Grads Belønning. Begge disse Arbejder kunde, ialfald hvad Udstyr angik, fuldkommen maale sig med det Bedste af, hvad vore Byers Skomagere pleje at levere.

Ret smukt Sadelmagerarbejde, en Sadel og en Lænestol, var udstillet af R. Gundersen i Tromsø og tilkjendtes 2den Grads Belønning. Hvad Arbejde og Udstyr angaar, kunde disse to Ting sikkerlig stilles ved Siden af lignende Sager fra de sydlige Byer, ligesom deres Pris ikke kan ansees at være for høj.

Af Buntmagerarbejde forefandt man af M. Nilsen i Tromsø udstillet Slædefæld, af Isbjørnhud, der fandtes værdig til 4de Grads Belønning. Her har man visse ingen Grund til at klage over Materialet; thi Huden var saa solid, som man kunde ønske den. Arbejdet forresten var ogsaa pent nok udført, og Prisen var ikke overdreven høj.

Garverarbejde var udstillet af E. H. Jakobsen og P. Næsvold i Tromsø. Begges Arbejder vare almindelig godt udførte og tilkjendtes 4de Grads Belønning.

Xylografiske Arbejder af Fosb i Tromsø vare ret godt udførte og fandtes værdige til 3die Grads Belønning. Fra Hammerfest var sendt Bogtrykkerarbejde, hvilket imidlertid ikke syntes at staa over det Almindelige.

Uhrmagerarbejdet var godt repræsenteret. Iblandt andre ret smukke Arbejder, tiltrak et af P. Gissvold i Tromsø arbejdet Kronometeruhr sig almindelig Opmærksomhed, og Juryn tilkjendte det ogsaa 1ste Grads Belønning.

Af Guldsmedarbejde var af Henriksen i Tromsø nogle almin-

delige Sager ligesom ogsaa nogle Julegransarbejder. Arbejderne vare ret smukke og bleve belønnede med 3die Grads Præmie.

Af Malerarbejder forefandtes en laferet Gynge stol, udstillet af Hans Koht i Tromsø, og en malet Bugge, udstillet af H. Andersen i Vadsø. Man fandt begge disse Gjenstande værdige til 4de Grads Belønning.

Fra Hammerfest var sendt Bødkerarbejde, udstillet af J. R. Conradt. Baade dette og de af H. Knudsen i Tromsø udstillede Statsmaalsredskaber kunde fuldkommen maale sig med Sydlandets Frembringelser i den Retning. Juryn tilkjendte den Førstes Arbejder 3die og de af Knudsen udstillede 4de Grads Belønning. Af Bødkerarbejder tiltrænges heroppe en betydelig Mængde, navnlig Silb-, Tran- og Medicintranspønder, hvorfor Bødkerne ogsaa høre til de her bedst engagerede Haandværkere.

Prøver paa fint og grovt Skibsbød fra P. Moe i Tromsø var det eneste Bagerarbejde, som var udstillet. Juryn fandt det værdigt til 3die Grads Belønning. Sammenligning med Udlandets Produkter taalte det ikke, hvilket hovedsagelig havde sin Grund i mindre godt Mel. Det er som nybagt ganske velsmagende, men holder sig ikke længe.

Den af Kjøbmand L. B. Holst i Tromsø udstillede almindelige og pressede Mursten fra hans Teglbænderi paa Storstenmæsset var af god Kvalitet og erhvervede ham 3die Grads Belønning.

Naar nu hertil føjes, at der fra Hammerfest var sendt Prøver af Angler, der imidlertid ikke syntes at kunne taale Sammenligning med de fra Anglemager Grifsen i Bergen sendte Prøver, og saaledes vanskelig vil finde noget betydeligt Marked, ere vi færdige med, hvad de fem Byer i Tromsø Stift udstillede af Haandværks- og Fabrikdrift. Som det heraf vil fremgaa, har baade Tromsø og Hammerfest været yderst svagt repræsenterede, medens Bodø, Vardø og Vadsø slet ikke ere repræsenterede, fraregnet, at der fra Vadsø, som ovenfor nævnt, var sendt en ubetydelig Prøve paa Malerarbejde.

Om man ogsaa vil tage Hensyn kun til Tromsø, som jo var bedst repræsenteret, stiller Forholdet mellem den talrige Haandværksstand, som Stedet har, og de Udstillendes Antal sig ikke gunstigt; thi af de ca. 150 Haandværkere have kun 18 benyttet sig af Anledningen til at udstille sine Arbejder. Paa Grund heraf ere da ogsaa næsten alle Haandværksgrene saa svagt repræsenterede, at man af de udstillede Gjenstande skulde have vanskeligt for at komme til noget Resultat med Hensyn til, hvad vore Haandværkere kunne præstere. Men et fremgaar

dog tydeligt og uimodsigeligt, og det er, at Haaudværksstanden i sin Almindelighed ikke har omfattet Udstillingen med nogen synderlig Interesse.

B. Haaudværksdriften paa Landet.

Af Smedearbejde ere Prøver fremsendte fra 16 Landdistrikter. Bedst var dette Arbejde repræsenteret fra Vessen, Saltdalen og Ibestad, og en Udstillers fra Vessen erhvervede sig 4de Grads Belønning for et dirkesfrit Laas. Fra Karasjøf og Næssesby var udstillet Knive med Slirer, der ligeledes belønnes med 4de Grads Præmie. En Bøssesmed fra Lenwig udstillede en dobbeltløbet Mundladningsrifse, der ogsaa fandtes værdig til lignende Belønning.

Snedkerarbejde var udstillet fra 12 Distrikter. Flere af disse Arbejder maatte siges at være udmærkede, og ikke mindre end 7 Præmier bleve uddelte for dem, hvoraf 2den Grads tilkjendtes en blind Snedker, Kristian Nilsen, Bjørndal i Vessen for Kommode og Stole og Proprietær Hans Stoltenberg i Lødingen for forskjelligt Snedkerarbejde. Vessen, Saltdalen, Lødingen, Ibestad og Maalselven vare bedst repræsenterede, og de øvrige 5 Præmier af 4de Grad tilfaldt disse Distrikter.

Fra Ranen var fremsendt Bogbinderarbejde, som fandtes værdigt til 3die Grads Belønning.

Af Skrædderarbejde forefandtes Prøver fra Lyngen, og Skomagerarbejde var udstillet fra Gillesø, Maalsnæs og Karlsø. Ingen af disse Prøver tilkjendtes Belønning, men vidnede dog om, at vedkommende Haaudværkere besad Dygtighed nok for Landdistrikterne, hvor det nemlig ikke kommer saa meget an paa et smukt og moderne Snit og net Søm, men mere paa solid Arbejde.

Fra Tjøse, Vessen, Dyre, Maalselven og Skjærø var udstillet Garverarbejde. Vessens og Maalselvens Arbejder fandtes værdige til 4de Grads Belønning. Dette Arbejde er i Almindelighed ikke tilstrækkelig kjendt blandt Landboerne, hvilket er dem til adskillig Skade. I Regelen garver Landmanden selv til eget Brug, saa langt hans Huder strækker, men Mangel paa Indsigt gjør, at han ofte ødelægger de kostbare Huder eller ialfald fordærver dem saameget, at de give et daarligt Materiale til Skotsøj. Det er derfor et godt Tegn, der giver Haab om, at en større Indsigt og Dygtighed vil blive almindelig, at endog et Par Distrikter staa saa højt, at deres Arbejder have vundet Anerkjendelse ved Udstillingen.

Bøddlerarbejde forefandtes fra Vessen, Ranen og Maalselven.

delige Sager ligesom ogsaa nogle Filegransarbejder. Arbejderne vare ret smukke og bleve belønne med 3die Grads Præmie.

Af Malerarbejder forefandtes en laferet Gynge stol, udstillet af Hans Røht i Tromsø, og en malet Bugge, udstillet af H. Andersen i Badssø. Man fandt begge disse Gjenstande værdige til 4de Grads Belønning.

Fra Hammerfest var sendt Bødkerarbejde, udstillet af J. R. Conradt. Baade dette og de af H. Knudsen i Tromsø udstillede Statsmaalsredskaber kunde fuldkommen maale sig med Sydlandets Frembringelser i den Retning. Juryn tilkjendte den Førstes Arbejder 3die og de af Knudsen udstillede 4de Grads Belønning. Af Bødkerarbejder tiltrænges heroppe en betydelig Mængde, navnlig Sild-, Tran- og Medicintranslønnder, hvorfor Bødkerne ogsaa høre til de her bedst engagerede Haandværkere.

Prøver paa fint og grovt Stiksbød fra P. Moe i Tromsø var det eneste Bagerarbejde, som var udstillet. Juryn fandt det værdigt til 3die Grads Belønning. Sammenligning med Udlandets Produkter taalte det ikke, hvilket hovedsagelig havde sin Grund i mindre godt Mel. Det er som nybagt ganske velsmagende, men holder sig ikke længe.

Den af Kjøbmand L. B. Hølt i Tromsø udstillede almindelige og preskede Mursten fra hans Teglbæreri paa Storstennæsset var af god Kvalitet og erhvervede ham 3die Grads Belønning.

Naar nu hertil føjes, at der fra Hammerfest var sendt Prøver af Angler, der imidlertid ikke syntes at kunne taale Sammenligning med de fra Anglemager Griksen i Bergen sendte Prøver, og saaledes vanskeligt vil finde noget betydeligt Marked, ere vi færdige med, hvad de fem Byer i Tromsø Stift udstillede af Haandværks- og Fabrikdrift. Som det heraf vil fremgaa, har baade Tromsø og Hammerfest været yderst svagt repræsenterede, medens Bodø, Bardø og Badssø slet ikke ere repræsenterede, fraregnet, at der fra Badssø, som ovenfor nævnt, var sendt en ubetydelig Prøve paa Malerarbejde.

Om man ogsaa vil tage Hensyn kun til Tromsø, som jo var bedst repræsenteret, stiller Forholdet mellem den talrige Haandværksstand, som Stedet har, og de Udstillendes Antal sig ikke gunstigt; thi af de ca. 150 Haandværkere have kun 18 benyttet sig af Anledningen til at udstille sine Arbejder. Paa Grund heraf ere da ogsaa næsten alle Haandværksgrene saa svagt repræsenterede, at man af de udstillede Gjenstande skulde have vanskeligt for at komme til noget Resultat med Hensyn til, hvad vore Haandværkere kunne præstere. Men et fremgaar

dog tydeligt og uimodsigeligt, og det er, at Haandværksstanden i sin Almindelighed ikke har omfattet Udstillingen med nogen synderlig Interesse.

B. Haandværksdriften paa Landet.

Alf Smedearbejde ere Prøver fremsendte fra 16 Landdistrikter. Bedst var dette Arbejde repræsenteret fra Vessen, Saltdalen og Ibestad, og en Udstillers fra Vessen erhvervede sig 4de Grads Belønning for et dirkesfrit Laas. Fra Karasjok og Næssby var udstillet Knive med Slirer, der ligeledes belønnes med 4de Grads Præmie. En Bøssesmed fra Lenvig udstillede en dobbeltløbet Mundladningsrifle, der ogsaa fandtes værdig til lignende Belønning.

Snedkerarbejde var udstillet fra 12 Distrikter. Flere af disse Arbejder maatte siges at være udmærkede, og ikke mindre end 7 Præmier bleve uddelte for dem, hvoraf 2den Grads tilfjendtes en blind Snedker, Kristian Nilsen, Bjørndal i Vessen for Kommode og Stole og Proprietær Hans Stoltenberg i Lødingen for forskjelligt Snedkerarbejde. Vessen, Saltdalen, Lødingen, Ibestad og Maalselven vare bedst repræsenterede, og de øvrige 5 Præmier af 4de Grad tilfaldt disse Distrikter.

Fra Nanen var fremsendt Bogbinderarbejde, som fandtes værdigt til 3die Grads Belønning.

Alf Skrædderarbejde forefandtes Prøver fra Lyngen, og Skomagerarbejde var udstillet fra Gillesø, Maalsnæs og Karlsø. Ingen af disse Prøver tilfjendtes Belønning, men vidnede dog om, at vedkommende Haandværkere besad Dygtighed nok for Landdistrikterne, hvor det nemlig ikke kommer saa meget an paa et smukt og moderne Snit og net Søm, men mere paa solidt Arbejde.

Fra Tjøse, Vessen, Dyre, Maalselven og Skjærnø var udstillet Garverarbejde. Vessens og Maalselvns Arbejder fandtes værdige til 4de Grads Belønning. Dette Arbejde er i Almindelighed ikke tilstrækkelig kjendt blandt Landboerne, hvilket er dem til adskillig Skade. I Regelen garver Landmanden selv til eget Brug, saa langt hans Guder strækker, men Mangel paa Indsigt gjør, at han ofte ødelægger de kostbare Guder eller ialfald fordærver dem saameget, at de give et daarligt Materiale til Skotøj. Det er derfor et godt Tegn, der giver Haab om, at en større Indsigt og Dygtighed vil blive almindelig, at endog et Par Distrikter staa saa højt, at deres Arbejder have vundet Anerkjendelse ved Udstillingen.

Bøddkerarbejde forefandtes fra Vessen, Nanen og Maalselven.

Det fra Vessen udstillede Arbejde erholdt 4de Grads Belønning. Særdeles stor synes ikke Færdigheden i dette Arbejde at være, hvorfor det heller ikke udmærker sig ved den Næthed i Udstyr, som ellers karakteriserer adskillige af de fra samme Distrikter sendte Træarbejder. Bødkerarbejdet maatte vist kunne drives efter en større Maalestok i Skovdistrikterne her Nord, end Tilfældet for Tiden er, og det maatte vel være en af de fordelagtigste Maader, man anvendte sin Skov paa, naar man alligevel skal bringe noget af denne i Penge. Her forbruges jo hvert Aar en Mængde Tønder, og man er oftere nødt til at faa dem fra Trondhjem, fordi de ikke ere at erholde fra nærmere liggende Steder. Men den høje Fragt gjør, at Prisen her bliver indtil 50 pCt. høiere, end hvad den er paa Indkjøbsstedet. Landdistrikterne maatte derfor godt kunne konkurrere med de fjernere liggende Steder og gennem denne Industrigren vinde sig en temmelig aarvis Indtægtskilde.

Vessen udstillede Prøver af Teglsten, der imidlertid ikke syntes at vinde synderlig Anerkjendelse.

Dette var da i Nærhed de udstillede Haandværksarbejder fra Landdistrikterne. Som man vil lægge Mærke til, er det fra Vessen, at denne Gren af Industrivirksomheden er bedst repræsenteret. Der næst staar Ibestad, Maalselven, Ranen og Saltbalden høist, samt endelig Ledingen, forsaavidt en enkelt Mand derfra har leveret smukt Snedkerarbejde. Det er med andre Ord inden de indre Fjorddistrikter i Nordlands og Tromsø Amt, at en mere udviklet Haandværksindustri viser sig, altsaa der, hvor Levesættet idetheletaget er mere oplandssk. I Søndstrikterne er der ogsaa nogen Haandværksvirksomhed, idet ialfald i flere af dem en større Del af Beboerne kan faapas, at de ere selvhjulpne, men for at kunne hjælpe sig selv nogenlunde, maa man befatte sig med flere Grene af Haandværksvirksomheden, hvoraf den naturlige Følge er, at man ikke opnaar videre Færdighed i nogen enkelt, — og det falder da af sig selv, at de tilvirkede Produkter maa være mere primitive i disse Distrikter. Erkjendelsen heraf har vel ogsaa været en væsentlig Grund til, at de ere blevne saa svagt repræsenterede. Aarsagen til den nævnte Forskjel mellem Sø- og Landdistrikterne er forresten den, at i de første er saagodtsom Hvermand ligesaa Barnsben af henvist til Søen som den naturlige Erhvervskilde, saa at anden Virksomhed træder i Baggrunden som mere underordnet og kun bliver fremmet til Husbehov, medens man i Landdistrikterne som oftest kun vælger en enkelt Gren af Haandværksvirksomheden som

Hovedbestjæftigelse eller som Bishjælp ved Siden af Gaardsstellet eller Søjruget.

Landdistrikternes Befolkning ere mindre nøjeseende med Haandværksarbejdernes smukke Udsigt end Bybeboerne, hvorfor Haandværkerne paa Landet heller ikke har den Spore til at lægge Vind paa Fuldkommenhed i denne Henseende som Haandværksstanden i Byerne, ligesom de da heller ikke have Anledning til den Uddannelse. Det er ialfald hyderst sjælden, at de ved Byværkstederne uddannede Svende nedsætte sig paa Landet. Det er derfor saa meget glædeligere at se den Interesse, med hvilken Haandværksstanden paa Landet omfatter sin Gjerning, og den Dygtighed i Udførelsen, der i Almindelighed udelukkende er en Frugt af praktisk Stjøn, Omtanke og Flid.

C. Den mandlige Hushold.

En Industrivirksomhed, der næsten udelukkende hører hjemme i Landdistrikterne, fraregnet, at endel Arbejds- og Strafanstalter i Byerne ogsaa i den senere Tid have begyndt dermed, er Forfærdigelse af simple Husholdsgjenstande, saasom Stamper, Bøtter, Bunker (Mellesringer), Traug, Øser, Træsteer, Træstaae, Træmugger, Rufferter, Riste-bommer, Løbe (Tiner) m. m. Hvor simple end disse Gjenstande ere, kan man i en Husholdning ikke være dem foruden; ialfald hører en større Del af dem til de uundværlige Ting baade for Land og By, og de ville derfor ogsaa altid være af sættelige Varer. Fra de sydlige Distrikter i vort Land kjender man Eksempler paa, at Forfærdigelsen af saadanne Ting er bleven mangen En til en sikker Næringskilde, der endog har ført frem til Velstand, og Udstillingen hersteds leverede ogsaa Beviser for, at denne Virksomhed heller ikke er ukjendt heroppe. De lange og mange Vinterastener, da man er hindret fra at besætte sig med sin Hovedbestjæftigelse, hvad enten denne er Fiskeri eller Landbrug, synes ogsaa særlig at egne sig til denne Virksomhed, og hvor et sundt Husliv har fæstet Bo, finder man gjerne, at ialfald en Del af den mandlige Befolkning bestjæftiger sig med saadanne Arbejder, som de nævnte, ved den samme „Kola“*), hvor den kvindelige karder sin Uld og spinder sin Traad. Saadan huslig Virksomhed og husligt Liv trives altid saa godt sammen, og man tør vel ogsaa sige, at de gjensidigen styrke og befæste hinanden.

Ikke mindre en 25 Distrikter inden Stiftets Grændser udstillede Prøver af saadanne Husholdsgjenstande, der erhvervede Udstillerne

*) Tranlampe.

i det Hele 8 Belønninger. Maalselven havde fremsendt den rigeste Samling, og 3 Belønninger af 4de Grad tilfaldt Udstillerne dersteds. Fra Nanen var ogsaa sendt en hel Del, der belønnedes med 1 Præmie af 3die og 1 af 4de Grad. Vessen var ligeledes repræsenteret ved en betydelig Samling, der tilkjendtes 2 Præmier af 4de Grad. 1 Præmie af 4de Grad tilkjendtes en Udstiller fra Næsne for et Skrin, der paa en kunstig og smagfuld Maade var overtruffet med Straa.

Som Gren af denne Industrivirksomhed maa ogsaa nævnes Færdigelse af Slæder, Kjelker og Ski. Saadanne Gjenstande høre ogsaa med til Nødvendighedsartikler heroppe og ville altid finde let Af sætning. Nogle smukke Prøver, især af Ski, vare udstillede og bleve til dels præmiebelønnede.

Fra Nanen og Maalselven var udstillet Spinderocke, der vistnok ikke vidnede om nogen særdeles høj Færdighed i Drejerkunsten, men som man forstikrede skulde være gode, og forsaavidt Redskaber for endel kunne bedømmes efter de med samme tilvirkede Produkter, maatte man erkjende, at de vare fuldkommen tilfredsstillende.

Alt efter som den kvindelige Husflid gik fremad, blev ogsaa forbedrede Bævestole mere nødvendige. Man havde i Finneafdelingen Anledning til at se dette Redskab meget primitivt udstyret, og for ej lang Tid tilbage fandtes det ogsaa ligedan i Nordmandens Hjem. Man indsaa let, at det med saadanne Apparater ej lod sig gjøre at producere finere og kunstigere Bævning, og alt efter som Udviklingen skred fremad hos Kvinden, blev Trangen til forbedrede Bævestole større, og Opfindsomheden begyndte lidt efter lidt at anstille Forsøg med Forbedringer, indtil man endelig naaede et nogenlunde heldigt Resultat. De nu brugelige Bævestole levere under en dygtig Bævers Haand baade smukt og godt Tøj; men det tør dog være rimeligt, at man endnu ikke har naaet den største Fuldkommenhed, og muligt, at man om ej lang Tid vil se paa de nu brugelige Indretninger som tilhørende en svunden Tid.

Der har været paaftaaet, at i flere af vore Landdistrikter har Folket et naturligt Talent for mekaniske Arbejder, og et Par af de fra Nanen, Trondenes, Bjarkø, Maalselven og Næssøby udstillede Bævestole vidne ogsaa om, at Befolkningen inden disse nordlige Egne heller ikke er ganske blottet for denne Begavelse. Vi ville først nævne en af M. Pedersen, Raskjold i Trondenes udstillet Model, der tilkjendtes 3die Grads Belønning. Opfinderen har sat sig som Maal, at Bæveren ved Hjælp af en findrig Mekanisme skulde drive Bævslytten og Slagbommen samtidig og derved ogsaa producere en betydelig

større Mængde Tøj i samme Tidsrum, end der var gjørligt med de ældre Indretninger, ligesom ogsaa, at Vævningen skulde blive langt mindre anstrængende. En anden af Alexander Karlson i Bjærks konstrueret Vævstol havde samme Formaal; men ved denne skulde Væverens Arbejde indskrænke sig til at dreje et Hjul, der efter Opfinderens Mening skulde sætte hele Indretningen i Virksomhed, saaat Omtrædning af Rendingstraadene, Vævstytens Gang og Slagbommens Fald skulde fremkaldes ved Hjulets Omdrejning og reguleres ved en noget kompliceret Mechanisme. Man havde ingen Anledning til at overbevise sig om, hvorvidt Forarbejderen har været istand til at løse sin Opgave; det Sandsynligste er, at han endnu er fjernt fra Maalet; men under enhver Omstændighed vidner hans Forsøg om Tænkning og Spekulationslyst. En Vævstol fra Næsseby fandtes værdig til 4de Grads Belønning. Denne vidnede vistnok ikke om noget mekanisk Talent, men var solid og godt arbejdet. Der forefandtes ogsaa en findrigt indrettet Garnvinde, der var forsynet med et Hjulværk, hvorved en Viser fattes i Bevægelse og angav Antallet af Svejvens Omdreiningen. Det kunde for Ikke-Skønnere synes at være en fuldkommen ligegyldig Ting, hvormange Gange Svejven er omdrejet, inden man naar Enden; men enhver Kvinde, der forstaaer sig paa Vævekunst, vil kunne oplyse, at det ved Ophaspning af Rending til en Væv er nødvendigt at kjende Traadens Længde. Skomager J. Christensen i Tromsø udstillede Model til en Maskine, hvortil Søens Stigen og Falden skulde benyttes som Drevkraft. Juryn tilkjendte ham 4de Grads Belønning. Problemet er vistnok ikke løst ved den udstillede Model, men selve Forsøget har dog i flere Henseender sin Interesse.

Fra Hemnæs i Ranen var udsillet Rader, samt Hatte og Guer, der belønnedes med 4de Grads Præmie. Messingstøber- og Bliskenflagerarbejde forefandtes fra Maalselven, rigtignok ikke præmiebelønnede Produkter, men dog saa antagelige, at de godt kunne bruges.

J. P. Tiberger, Grundfjord i Helgø, udstillede Spadserskotte af Ræver, hvilke erhvervede ham 3die Grads Belønning. De vare forarbejdede paa den Maade, at Ræveren var fkaaret i smaa Stykker, hvori var anbragt et Hul af samme Diameter som en Ternten, paa hvilken de bleve optrædt. Efterat disse saa tæt som muligt vare sammendrevne paa Ternten, aspuddedes og poleredes Stoffen, der da fik Udseende, som om den var forarbejdet af et helt Stykke og af en ukjendt Træsart. Haandgrebene vare arbejdede af Hvalrøstænder.

De vare ligesaa smukke som almindelige Nørstøkke og meget stærkere, men tillige meget tungere.

Fra Alten var sendt Instrumentmagerarbejde, nemlig en smukt forarbejdet Messinglineal, der fandtes værdig til 3die Grads, og en Model til Dampmaskine, der tilkjendtes 4de Grads Belønning. En smukt forarbejdet Veste fra Kistrand tilkjendtes ligeledes 4de Grads Præmie.

En Samling af gode Fotografier var udstillet af Fotograf Wickstrøm i Tromsø. Juryn fandt denne værdig til 2den Grads Belønning. Denne Slags Industrivirksomhed har været meget sjelden her, hvorfor Fotografer baade fra Kristiania og Udblandet have fundet det regningsværende at rejse herop om Sommeren for at tilfredsstille Behovet. Wickstrøm har ved sine godt udførte Fotografier godtgjort, at ialfald Tromsø nu vil være selvhjulp.

Vi ville ikke forbigaa et Par udstillede Gjenstande, som høre til endda fjeldnere Industrigrene i vore Distrikter. Den ene er en af Joel Johannessen Mortensnæs i Næsfeby forarbejdet Violin med Strenger af Rensener, den anden en af Uhrmagersvend Gissvold i Tromsø udstillet Velociped. Denne tilkjendtes 3die og hin 4de Grads Præmie. Ingen af disse Industrigrene vil være af nogen Betydning heroppe; men disse to Gjenstande vidne baade om Opfindsomhed og en Foretagelseslyst, som maafe kan komme til større Nytte i andre Retninger.

En Industrivirksomhed af langt større praktisk Betydning er Kurvarbejdet, hvoraf Prøver vare udstillede fra 7 Landdistrikter, samt fra en i Tromsø fortiden værende Svenske. De fra Tromsø, Ranen, Ibestad og Kvæfjord udstillede Arbejder fandtes værdige til 4de Grads Belønning. Kurvene vare ganske simple Arbejder, almindeligt Brøds-, Klæde- og Bærefurve, der just ikke vidnede om nogen særdeles Dygtighed i denne Syssel; men de staa dog som et glædeligt Vidnesbyrd fra de Distrikter, der have leveret dem, om at Flid og Vindstibeligbed hører hjemme der, og vi ville ønske, at denne Virksomhed ogsaa blev almindelig der, hvor den endnu er ukendt. Her tiltrænges saavel i By som paa Land en Mangfoldighed af saadanne Sager, og en større Del maa nu indføres andetsteds fra, fordi man ej kan skaffe sig dem fra nærmere Hold. Det Materiale, man behøver, er Spaan eller Birkerødder, og Furu og Birk er der næsten overalt hele Kysten over, saa man deraf med Lethed vil kunne erholde det fornødne Materiale.

Som en fjelden Benyttelse af Trærødder maa vi omtale, at der fra Hatfjelddalen var udstillet et Toug af Granrødder, og at et af

Furutæger var fremsendt fra Polmak. Dette sidste blev endog fundet værdigt til 3die Grads Belønning.

Før vi forlade den mandlige Hushold, maa vi endnu omtale en Syssel, som hører ind derunder, den nemlig, som Manden gjerne sætter som Blomsten paa sit Arbejde, naar han vil have det ret smukt, — vi mene Træsfjæringen. Er der noget, der vidner om Originalitet og Kunstfands hos Folk, saa er det netop Træsfjærerarbejdet; thi der lægges begge Dele tydeligt for Dagen. Det er ikke her den tillærte Stil og den Kunst, der retter sig efter visse vedtagne Love; det er den Stil og den Kunst, som er en Frugt af det naturlige Syn for Naturen og Livet, saaledes som disse opfattes og gjengives af Fantasien, uden Indflydelse af ledende eller hemmende Paavirkninger. At Træsfjæringen baade har og fra umindelige Tider har haft Dyrkere ogsaa heroppe, havde man Anledning til at overbevise sig om ved Udstillingen, hvor der forefandtes en ikke ubetydelig Samling saavel af ældre som nyere Arbejder, skjønt vel Ingen har drevet det saavidt, som tildels er Tilfældet i Landets sydligere Distrikter, at der skæres efter Tegninger og sendes til Udlandet. 11 Distrikter have fremsendt Prøver paa Træsfjærerarbejde, dels i Træ og dels i Ben, og 9 Præmier ere uddelte som Belønning. Bedst repræsenteret var Stegen, Ibestad, Vessen, Bardo og Talvig. Arbejderne vare dels Knive med kunstigt udflaarne Skaft, dels Træskeer, Daafer og Skrin, dels Hjørnehylde og lignende. Fra Bardo var udstillet Gravørarbejde, nemlig et Signet og Stempel, — begge Dele meget smukt Arbejde til at være udført af en Mand, for hvem ene og alene en god Villie har været Læremester. Juryen tilkjendte ham 4de Grads Belønning.

Som Oversigt over den Industrigren, som vi her have behandlet, vilde vi tilføje, at de bedst repræsenterede Distrikter vare Vessen, Ranen, Stegen, Ibestad, Trondenes, Maalselven, Bardo og Alten samt Tromsø By. Ligesom det fremgaar af det, vi har seet af den herhen hørende Virksomhed, at der er at spore stadig Fremstridt og Udvikling, til større Fuldkommenhed i de Distrikter, hvor saadan Syssel alt længe har været kjendt, saaledes er det ogsaa umistkjendeligt, at Sansen herfor udbreder sig i videre og videre Kredse. At der imidlertid paa mange Steder stiller sig store Hindringer i Vejen for en raske Udvikling i denne Retning — Hindringer, der særlig ere begrundede i de lokale Forhold og det tilvante Levesæt — vil dog være klart for Enhver, der har nærmere Kjendskab til Forholdene inden vore Egne.

D. Den kvindelige Husflid.

Af Uld- og Lingarn var udstillet en rig Samling fra idethele 30 Landdistrikter foruden fra Tromsø By. Med Hensyn til de indsendte Prøvers Kvalitet, viser der sig vistnok betydelig Forskjel mellem flere Distrikter; men de fleste vidne dog om Dygtighed i denne Syssel. Fint Spind var bedst repræsenteret fra Vessen og Dyrø, og Udstillerne fra disse Steder tilkjendtes 1ste Grads Belønning, dernæst Flakstad og Storrvaagen i Lofoten, hvis Arbejder erhvervede 2den Grads Belønning. Om de her nævnte Arbejder maa imidlertid bemærkes, at de ere udstillede af Familier udenfor den egentlige Landbostand og sandsynligvis udførte under disses specielle Ledelse. Dernæst stod Nanen, Stegen, Ofoten, Lødingen, Kvæfjord, Skjærvø, Tromsøfundet, Maalselven, Lyngen, Alten og Langstrand ved Hammerfest højest, fra hvilke Steder tildels meget komplette Samlinger vare udstillede. I det hele uddeltes for Spind 2 Belønninger af 1ste, 3 af 2den, 4 af 3die og 12 af 4de Grad, tilsammen 21 Præmier.

Strikkede Sager, bestaaende af Vanter, Strømper, Trøjer, Varnestjort o. desl., vare udstillede ved en Mangfoldighed af Gjenstande foruden fra Tromsø, Hammerfest og Vardø fra 29 Distrikter. Bedst repræsenteret var Lyngen, hvorfra Arbejder bleve belønnede med 3 Præmier af 2den Grad. Samlingen fra Tromsø, iblandt hvilke ogsaa Prøver fra Eleverne i Haandgjerningskolen, var rig; det samme var ogsaa tildels Tilfældet med de fra Nanen, Stegen, Ladsel, Ibestad, Tromsøfundet, Trondenes, Maalselven, Karlsø, Alten, Rautokejmo og Vardø sendte Arbejder. I det hele blev der tilkjendt disse Gjenstande 3 Præmier af 2den Grad, 2 af 3die og 18 af 4de Grad. ialt 23 Præmier.

Stof (Værken) var udstillet i en særdeles rig Mængde og tildels af fortrinlig Kvalitet. Foruden fra Bodø og Tromsø vare Prøver fremsendte fra cirka 40 Distrikter, og ikke mindre end 46 Præmier tilkjendtes disse, hvoraf 2 af 1ste, 20 af 2den, 13 af 3die og 11 af 4de Grad. De fra Hillesø og Dyrø udstillede Prøver tilkjendtes 1ste Grads Belønninger. Fra Bodø var ikke sendt nogen rig Samling; men det sendte var smukt og godt Arbejde. Samlingen fra Tromsø var meget rigere og stod heller ikke tilbage med Hensyn til Kvaliteten. Flere af Landdistrikterne have udmærket sig ved denne Art Vævning, hvoriblandt, foruden de to allerede nævnte, særlig maa fremhæves Vessen, Nanen, Stegen, Hustad, Tysfjord, Ibestad, Maalselven, Tromsøfundet, Balsfjord, Karlsø, Lyngen og Alten; dernæst Næsne, Skjærvø,

Kvæfjord, Ofoten, Lødingen, Vardo, Rautofejno og Langstrand ved Hammerfest.

Af Badmel forefandtes Prøver fra 30 Distrikter, hvilke tildeles ialt 27 Præmier. Af disse vare 4 af 2den, 11 af 3dje og 12 af 4de Grad. De bedst repræsenterede Distrikter vare Maalselven, Gillsø, Lyngen, Balsfjorden, Dyrø, Ibestad, Hustad, Alten, Ranen, Næsnæ, Lysfjord, Karlssø, Skjærvø, Tromsøfundet, Langstrand samt Flakstad i Lofoten (fra sidstnævnte Sted dog kun udstillet af en Enkelt udenfor den egentlige Landbostand). Samlingen fra flere af disse Distrikter var baade komplet og af fortrinlig Kvalitet.

Andre Uldtøjer vare svagere repræsenterede. Foruden fra Tromsø forefandtes Prøver kun fra 11 Distrikter. Bedst repræsenteret var Tromsø, Alten, Maalselven og Ibestad samt Storvaagen i Lofoten (fra sidstnævnte Sted dog kun fra en Familie udenfor Bondestanden). Der tilkjendtes disse Tøjer 3 Præmier af 2den og 2 af 4de Grad ialt 5 Præmier.

Lærred og andre Bomuldstøjer var heller ikke stærkt repræsenteret. Kun Tromsø og 5 Landdistrikter udstillede Lærredsprøver. 3 Præmier tilkjendtes for disse, hvoraf Tromsøs Varer erhvervede 1 af 2den Grad og Bø og Skjærvøs hver 1 af 4de Grad. Produktionen af Lærred og andet Bomuldstøj er aftaget mere og mere, som en Følge af, at disse Varer kunne kjøbes til forholdsvis billige Priser. De udstillede Prøver vare idetheletaget ret smukt og godt Arbejde.

Endnu maa vi omtale en Art af simplere Bævning, hvoraf endel Prøver forefandtes, nemlig Aalkæder, Ryer og Græner (Gulvtæpper). Alle saadanne Gjenstande ere Nødvendighedsartikler heroppe, og flere Distrikter have leveret meget gode Prøver, der ere præmiebelønnede dels med 3dje og dels med 4de Grad.

Af kunstig Bævning var udstillet flere Prøver paa Drejel, dels som Tøi, dels forfærdiget til Servietter, Duge, Seng- og Bordtæpper etc. Foruden Tromsø havde Veffen, Folden, Stegen, Hustad, Gibostad, Dyrø, Skjærvø, Karlssø, Tromsøfundet og Alten leveret Drejels Tøjprøver, og 9 Præmier, dels af 2den, 3dje og 4de Grad, bleve tilkjendte for disse. I Form af Servietter, Duge og især en Mangfoldighed af Tæpper var udstillet en ligesaa smuk som rig Samling. Det var fornemmelig Tromsø, Folden, Ibestad, Alten, Karlssø, Hadsel, Gibostad, Maalselven, Brøns, Stegen, Ofoten, Dyrø, Kvæfjord og Skjærvø, der leverede smukke Samlinger deraf. De vidnede baade om en udviklet Kunsfsands, stor Færdighed og anvendt Flid. Juryn tilkjendte disse Gjenstande ikke mindre end 28 Præmier, dels af 2den,

3dje og 4de Grad. Af Sofatæpper var ligeledes et smukt Udvalg. Her maa ogsaa nævnes Shavler og andre Tørklæder, udstillede fra flere Distrikter. Blandt de bedst repræsenterede anføres Hillesø, Tysfjord, Stegen, Maalselven, Skjærvø, Lyngen, Alten og Tømmernæs, og blandt de Sager, som især tiltrak sig Opmærksomhed, var et smukt Shavl fra Hillesø, der fandtes værdigt til 2den Grads Belønning.

Af syede Sager var ikke ret mange Prøver udstillede. I blandt disse anføres, at der fra Balsfjorden forefandtes Kjoler, Ventklæder og Trøjer*), der tilkjendtes 3dje Grads Belønning, samt at Baagens, Hadsels og Vardø Haandgjærningskoler erhvervede 4de Grads Belønning for Prøver paa Søm. En Elev ved sidstnævnte Skole blev tilkjendt 2den Grads Belønning for Stopning. Fru Balli Schanche i Polmak tilkjendtes 4de Grads Præmie for Sommerdragt til Jinsker, og Fru Else Schanche, Guldholmen, ligeledes 4de Grads Præmie for en Finnedragt og en Bæst, arbejdet af hende selv. Er der Noget, som i særlig Grad skal kunne virke civiliserende paa Finnefolkene, maa det just være dette, at Folk, der selv staa paa et højere Udviklings-trin, ved sit Exempel adler dets Arbejde og forædler dets Smag.

Som Sysfel, der omtrentlig i lige Grad hører til mandlig og kvindelig Forretning, ville vi nævne Fældbeyning. Fælden er ligesaa almindelig og nødvendig i Bondens Hus heroppe som i de sydligere Distrikter, og sjønt det ej synes at ligge nærmest at tilskrive Mennesket Vren for en smuktudseende Fælb, da dens gode Egenstaber for Størstedelen er en Følge af Skindets Bestaafenhed, vidner dog Fælden altid noget om Tilstanden og Sandsen i det Hus, hvor den hører hjemme. De fremsendte Prøver vidnede imidlertid ikke altid om, hvad man helst ønskede, idet Skindene vare uensartede, Beredningen af disse mindre god og selve Syningen maadelig.

Ligesom vi endte vore Bemærkninger om den mandlige Husflid med at omtale Træffjæringen som den Blomst, hvormed Manden pryder sit Arbejde, ville vi som Slutsten paa vor Beretning om den kvindelige Husflid med nogle Ord omtale de saakaldte Fruentimmer-netheder, der er den Pryd, som Kvinden paatrykker sit Arbejde for at gjøre det ret smagsfuldt. En større Del af de udstillede Tæpper vare saaledes udstyrede med smukke Broderier, der haade vidnede om udviklet Sands for det Skønne og om kunstnerisk Færdighed. Heflede Sager vare ogsaa udstillede i et temmelig rigt Udvalg fra Tromsø og

*) Skrabberarbejdet ogsaa til den mandlige Befolkning udføres ikke sjelden af Kvinderne i Sødistrikterne.

fra 7 Landdistrikter. Strikning af finere Sager var ligeledes repræsenteret.

Alt Høletarbejde var kun leveret Prøve fra Tromsø. Præmier af 2den, 3die og 4de Grad tilkjendtes flere af disse Arbejder.

Et par Damer heroppe sjældent Kunstarbejde var udstillet af Frøken Magna Mac i Tromsø, nemlig Decoupeurarbejde. Det var ret zirligt og fandtes værdigt til 3die Grads Belønning.

Kunstige Blomster (Papirblomster) vare udstillede fra Tromsø, Ofoten og Alten. Et meget smukt Blomsterarbejde af Skjæl og Haar var udstillet af Fru Nathalie Dyblie i Alten, hvilket tilkjendtes 2den Grads Belønning. En af Frøken Follum i Alten forarbejdet Kurv med Læderforziring erhvervede 4de Grads Belønning.

De her nævnte Fruentimmernetheder vandt almindelig Anerkjendelse blandt de Udstillingsbesøgende, der vare enige om at indrømme, at en større Del af dem vidnede om megen Kunstsands og stor Færdighed.

De Steder, der med Hensyn til den kvindelige Husholdning idethelt have været bedst repræsenterede, ville vi her anføre i den Orden, som vi formene, de bør indtage, naar man vil lægge de udstillede Gjenstandes større og mindre Fuldkommenhed til Grund.

Hillesø, Dyrø, Vessen, Tromsø, Lyngen, Alten, Karlsø, Ibestad, Maalselven, Tyssjford, Bodø, Folden, Skjervø, Aløven, Kvæfjord, Stegen, Ranen, Gadsel, Flakstad og Storvaagen i Lofoten, Ofoten, Løddingen, Balsfjord, Hustad, Tromsøfundet, Rautoleino, Trondenes og Langstrand. — Derfor vi ville lægge til Grund for Ordenen den større og mindre almindelige Interesse, der har vist sig i de forskellige Distrikter ved Fremsendelse af mere eller mindre komplette Samlinger, vilde Forholdet stille sig lidt anderledes, men heller ikke meget; thi det kan gælde som Regel, at de Steder, der have fremsendt de rigeste Samlinger, ogsaa vise sig at staa højest i Udvikling. Det er kun undtagelsesvis, at et helt Distrikt findes repræsenteret ved Udstillingsprodukter alene fra en enkelt Familie udenfor Bøndestanden, og disse Undtagelser indskrænke sig ogsaa næsten udelukkende til Flakstad og Storvaagen i Lofoten samt Langstrand i Hammerfest Hered.

For at kunne fælde en nogenlunde rigtig Dom med Hensyn til den sidstomhandlede Gren af Industrivirksomheden, nemlig den kvindelige Husholdning i Tromsø Stift, bliver det nødvendigt at stille sig for Øje den Grad af Udvikling, paa hvilken samme i den nærmeste Fortid har staaet, og de Hindringer, som heroppe i særlig Grad stille sig i vejen for den.

Ligesom disse nordlige Egne i Almindelighed af de sydligere

Distrikters Befolkning have været betragtede som staaende tilbage i Udvikling idetheletaget, ja, som liggende „nordenfor Følleskikken“, som i en gjængs Talemaade er Udtrykket for Opfatningen af det Kulturtrin, hvorpaa Folket heroppe antages at staa, saaledes har det huslige Stel, og særlig Alt, hvad som hører ind under kvindelig Syssel, været anseet for at staa overmaade lavt. Og Dommen har været altfor sand. Bevist herfor træder frem tydeligt nok i den Kjendsgjerning, at en Mængde hjemmевirkede Tøjer, navnlig Badmel og Stof samt færdigsyede Mands- og Fruentimmerklæder, ere tilførte fra sydligere Distrikter, dels omsatte ved Kjøbmænd og Landhandlere, og dels ved direkte Handel med Folket gennem de saakaldte „Nordlands-handlere“. Hvor stor Tilførselen har været er umulig endog tilnærmelsesvis at anføre; men man kan dog faa et Begreb om, at den har været uhyre, naar man i Gilert Sundts Bog, „Om Husfliden i Norge“, læser, at f. Ex. Gjesdals Sogn tilvirkede 18,000 Alen og Hjelmeland mellem 20 og 30,000 Alen Badmel, som solgtes til Bergen, der igjen omsatte det paa Nordland og Finnmarken, og man veed, at hvad disse fjernt liggende Distrikter producerede og sendte, kun var en ubetydelig Brøkdel af, hvad der omsattes fra nærmere Industriadistrikter, navnlig fra Indherred. Og endnu maa lægges Mærke til en Omstændighed, der i end højere Grad giver Indblik i Tilstanden heroppe, saadan som den var, nemlig Kvaliteten og Prisen paa de Varer, som omsattes. Gilert Sundt anfører, at det i Gjesdal og Hjelmeland til Salg virkede Badmel var meget ringere end det, som virkedes til eget Brug, idet Traaden var spunden af daarligere Uld og saa fin, at om end Væven nok kunde være tæt og se pen ud, saa var den tynd og lidet stærk. Prisen paa dette Badmel var dersteds 30 ø Indherredsbygderne sparede paa en lignende Maade paa Ulden for at kunne skaffe saameget større Kvanta Tøj og gjøre saameget mere lønnende Forretninger. Dersteds virkede man nemlig Sælgevadmelet af daarlig Faareuld, sammenkardet og sammenspundet med „Røyt-haar“*), der formedelt sin Stivhed og Glathed glide ud, naar Tøjet bruges. Saadant Badmel gik paa Tilvirkningstederne under Navn af „Nordlandsbadmel“ og solgtes dersteds for 20 og ned til 16 ø pr. Alen. Saadant Badmel maatte ogsaa stampes paa en egen Maade, for at det ej skulde krympe sammen for meget. Hensigten med Stampning var alene at fremkalde endel Lu og derved skjule Tøjets Be-

*) Haar, som ved Hjælp af Ralkopsløsning ere afrodede eller aftagne de til Garvning bestemte Ro- og Dreghuder.

staffenhed. Efter Stampningen foretoges Strækningen, og der anvendtes da alle optænkkelige Midler for at faa Væven faa lang som muligt. Det for Nordlandene bestemte Stof var omtrent af samme Kvalitet; men Alt gik her for god Vare, indtil man ved Brugen erfarede det modsatte.

Med saadanne Tøjer og med færdige Klæder af lignende Stof trak en Skare af de saakaldte „Nordlandshandlere“ om gjennem de nordlandske Distrikter, og folgte disse Varer til uhyre Priser i Forhold til deres Værd. Eksempelvis kan anføres, at Vadmelet betaltes med 48—60 p , just det samme, der var indkjøbt for 16—30 p . Undertiden gjordes Tusthandel, saa Vadmel tilbyttedes for Uld, et Bevis for, at her dog fandtes Materiale for kvindelig Husflid. Prisen paa Ulden var da almindeligst mellem 8 og 12 p pr. Mark*). At dette for den ene Part maatte være meget lønnende Forretninger, er indlysende nok.

Saadan Trafik, som den her nævnte, kunde ene og alene have sin Grund deri, at den kvindelige Husflid var liden eller ingen. Vil man saa igjen spørge efter Grunden dertil, da er der særlig tre Ting, der hver for sig og tilsammen danne de vigtigste medvirkende Aarsager til disse Foreteelser, nemlig de nordlandske Distrikters lokale Forholde, nedarvede Vaner og Mangel paa Spore til Udvikling i teknisk Dygtighed.

De nordlandske Distrikters lokale Forholde har fremavlet et ejendommeligt Levesæt og en ejendommelig Fordeling af Arbejdet mellem Mand og Kvinde. Det er almindeligst blandt alle Folkeslag og lige- saavel blandt de højere som lavere Klasser, at der dannes en Grændse mellem mandligt og kvindeligt Arbejde; men Grændsen er relativ og vilkaarlig, og den er ikke den samme overalt. Som Modsatning til, hvad der er Tilfældet i visse Bygdelag, at Mændene have vænnet sig til at udføre visse Arbejder, som man ellers er vant til at betragte som Kvindearbejder, udføre Kvinderne her mange af de Arbejder, som man ellers plejer at henregne til mandlig Gjerning. Nordlandene har nemlig paa Grund af fysiske og klimatiske Forhold været anseet for at være udfikket baade til Alger- og Engbrug, mens den almindelige Opmærksomhed væsentlig er bleven rettet paa Fiskerierne. Derfor blev Mandens Gjerning som Fisker ikke alene Hovedsagen, men næsten hans udelukkende Beskæftigelse, medens Jordvejens Drift og Røgt blev overladt Konen. Naar Manden drog bort til de fra Hjemmet

*) Af 1 Mark Uld faaes ca. $1\frac{1}{2}$ Alen Vadmel.

fjerntliggende Zifferier og blev borte i Uger og Maanedes, tog han alle mandlige Lemmer af Familien med sig, ligetil tolvaars gamle Gutter, og da maatte Konen styre og stille det Hele hjemme alene med kvindelig Medhjælp. Naar han kom hjem, skulde han sætte sine Redskaber istand til næste Tur, og naar han var færdig hermed, strakte han sig hellere paa Bænken den ganske Dag fremfor at deltage i Gaardsstellet, som han opfattede som noget, der, om det ikke just var ham uvedkommende, saa dog ikke laa ind under hans egentlige Gjerning. Konen og med hende Husets øvrige kvindelige Personale vedblev derfor sin Funktion som Gaardens Bestyrer, og hendes hele Tid kom saaledes til at anvendes næsten udelukkende paa mandlige Arbejder, saasom at forrette alle Mannearbejder, skaffe Brænde tilveje, trække Slav og Tang hjem til Creaturene, tørste Kornet, ja, endog saa deltage i Hjemmefisket, om noget saadant indtraf, ikke at tale om, at hun under enhver Omstændighed under Mandens Fravær maatte rejse ud paa Søen for selv at trække den for Husboldningen nødvendige Fisk. Kvinden kom saaledes i væsentlig Grad til at befatte sig med mandligt Arbejde, medens det, som skulde være hendes eget, blev forsvundet, fraregnet, at hun strikkede de Strømper og Vanter, som tiltrængtes. Dette uheldige Forhold gjorde, at Børn og Tyende i denne Retning ikke kunde lære synderligt af Husmoderen. Her monglede saagodtsof ganske den nødvendige Spore til en videre Udvikling og den hele Befolkning blev saaledes igjennem lange Tider staaende paa omtrent samme mere oprindelige Trin.

Paa denne Maade er det let forklarlig, hvorledes de fornævnte „Nordlands-handlere“ saa at sige fik Monopol heroppe, og hvorledes Nordlandene blev og gjennem Mennefsaldr har kunnet vedblive at være Tumleplads for disse omreisende Sjæfrere og Prangere, der aarligaars kom herop med flette Varer, der omsattes til høje Priser.

Det her leverede Billede af den kvindelige Industrivirksomhed i Tromsø Stift, som den var i den nærmeste Fortid, og saadan som den tilbøls endnu er, er vistnok mørkt, dog ikke tegnet med mørkere Farver end nødvendigt for at fremstille Virkeligheden i det rette Lys. At der gaves Undtagelser ville vi ikke negte, baade blandt enkelte Familjer og enkelte Distrikter, men her er Talen om Forholdet i sin Almindelighed.

Skjønt det var os bekjendt, at Tilstanden var bleven betydelig bedre, navnlig i de sidste 10 Aar, nærede vi dog med de ovenfor omfrevne Forholde for Dje meget nøgterne Tanker om og Forventninger til de Husflids- og andre Industriprodukter, som Udstillingen

hersteds vilde kunne fremvise. Men ere disse paa den ene Side endog blevene stufede ved den liden Interesse, som Haandværksstanden i Byerne lagde for Dagen, saa ere de paa den anden Side blevene glædelig overtrufne ved den større Interesse og tilbels ganske uventede Dygtighed, som Landdistrikterne have udvist dels i enkelte Grene af Haandværksvirksomheden og dels, og det fornemmelig i den kvindelige Husflid, som man har været vant til at anse som staaende paa et saa beklageligt lavt Trin. Og det smukke Billede, som møder os ved den kvindelige Husflid, er saa meget mere glædeligt, som vi anse denne for at være den allervigtigste Gren af den industrielle Virksomhed inden disse Distrikter.

Uagtet der ved denne Udstilling ikke var tænkt at anstille Sammenligning mellem sydligere Distrikters Produkter og hvad der maatte blive udstillet her, kunde man dog ikke godt undgaa dette; thi man maa altid have Noget udenfor, hvormed man kan prøve sit eget. Og Resultatet af en saadan Sammenligning stiller sig for os saadan, at en Flerhed af de her udstillede Prøver af kvindelige Industrigjenstande fuldkommen kunde maale sig med Sydlandets Frembringelser baade med Hensyn til Kvalitet og smagfuldt Udstyr, — en Anskuelse, som ogsaa udtaltes af flere Udstillingsbesøgende fra Steder, hvor man sætter større Fordringer til industrielle Arbejders Fuldkommenhed. Mange ville kanske indvende, at vist ikke saa af de foreviste udmærkede Arbejder ere forarbejdede i Huse tilhørende Familier udenfor den egentlige Almuestand, dels af disse Familjers Husmødre og Døtre og dels under specielt Tilsyn af disse, og at disse Arbejder saaledes ikke kan benyttes ganske som Bevis for Tilstanden blandt Folket i Almindelighed. Men hertil bemærkes, at naar man fraregner de saakaldte Fruentimmernetheder, da er en større Del af de udstillede Husflidsprodukter forarbejdede af Bondkvinder. Og just dette, at Spindning, Strikning og Vævning bliver en almindelig Kunst i Bondens Hus, maa ansees som en Hovedsag. At denne Gren af den kvindelige Industrivirksomhed ogsaa heroppe har begyndt at gjøre store Fremsskridt i den senere Tid, er bevist ved Udstillingen. Den Kjendsgjerning, at Tilførsel af Tøjer og Klæder udenfra har aftaget i en betydelig Grad, og at „Nordlandsghandlernes“ Tal har svundet mere og mere ind, er det bedste Bevis for, at vor egen kvindelige Industrivirksomhed er i Opkomst. Som en af de vigtigste medvirkende Aarsager til en mere almindelig Forandring i denne Retning kan særlig fremhæves den i alt større og større Maalestok foregaaende Indflytning af Almuesfolk fra Landets sydligere Distrikter, — en Indflytning, der navnlig har

fundet Sted gennem de sidste Martier. Disse Indflyttede medbragte og vedligeholdte den mere naturlige Grændse mellem mandlig og kvindelig Virksomhed, saaaet i alfald de til Gaardsstellet hørende tungere Arbejder vedblive at være Mandens. En større Del af dem dreve vel ogsaa Fiskeri, og muligens var dette endog betragtet som Hovednæringen. Men de gjorde det dog ikke i den Grad som de Indfødte paa Jordbrugets Besøftning, idet Manden enten selv var hjemme og varetog sin Gaards Lærv eller efterlod den nødvendige mandlige Hjælp. Blev Jordbruget end ikke lønnet med de samme rige Frugter, som flere af Sydlandets Distrikter give, saa har det dog vist sig, at et fornuftigt gennemført Landbrug og den dertil knyttede Husflidsvirksomhed er bleven flere af Nordlandenes Distrikter til en før ukendt Velstandskilde. Og er der noget, som i særlig Grad skal besidde Kraft til at overbevise Folk om en forfjert Fremgangsmaade med Hensyn til deres egen Bedrift, saa er det just de Frugter, der følge af en modsat Fremgangsmaade, især naar Frugterne følge i en saaa øjensynlig Skikelse som gode økonomiske Raar.

Agerbruget og Fædriften paa den ene Side og kvindelig Industri paa den anden staa altid i den nøjeste Forbindelse. Blev man først overbevist om det Lønnende i at dyrke Jorden ved Siden af at drive Søbruget, maatte man ogsaa lidt efter lidt faa Nye for Betydningen af den kvindelige Husflid. Og her var det saa meget lettere for Exemplet at virke, som det var iøjensaldende nok, at de fra Sydlandet indflyttede industridrivende Familjer sparede de betydelige Udgifter, som af de andre udbetaltes for Løjer og Klæder.

Kvinden anvistes lidt efter lidt sin Plads mere ved Spinderofken og Vævstolen, medens Manden tog Jordbruget og de til samme hørende Arbejder under sin Bestyrelse. Og Frugterne spores. Vi have omtalt de vakre Prøver paa kvindelig Husflid, som bleve udstillede. At det er gaaet ligedan fremad med Landbruget, vil erfares under denne Afdeling af Bemærkningerne baade om Landhusboldningsprodukterne, producerede i Tromsø Stift, og om Landbrugsredskaberne. Vi ville kun her, fordi just dette særligt vedrører den kvindelige Husflid, anføre en Ytring af Statsagronom Jensenius's Udtalelser over Kvægdudstillingen hersteds ifjor Sommer, hvilken Ytring er betegnende nok. Han siger nemlig: „Kvægavlen i Nordland er i de sidste 10 Aar gaaet godt fremad, i nogle Egne f. Ex. Maalselvdaalen endog i en meget mærkelig Grad.“ Derpaa omtaler han ogsaa Manglerne, nemlig at Sauflaget er daarligt. Men det er gaaet fremad og det er Hovedsagen.

Hvad den kvindelige Husflid angaar, saa er den ikke ens overalt og kan ikke være det. Vi have fremhævet den Indflydelse, som de fra sydligere Distrikter indflyttede Familjer have udøvet, og erkjender man denne, har man selvfølgelig ogsaa at søge den største industrielle Udvikling der, hvor disse Sydlandsfolk i størst Mængde have nedsat sig. Vi maa da særligt nævne Maalselven, hvor der bor en større Del Sydlandsfolk, navnlig fra Østerdalen. Maalselven var ogsaa særdeles godt repræsenteret. Nanen, Vessen og Alten har ligeledes en ikke ubetydelig Mængde Indflyttede, og disse Steder bleve ogsaa meget værdigt repræsenterede. Fra Lyngen var udstillet en meget smuk Samling. Dersteds er rigtignok ikke mange Sydlandsfolk; men her møder os den Mærkelighed, at det er de indflyttede Kvæner, der ved sit Eksempel have bragt Vævstolene igang. Et mørkere Billede danner i Regelen de ude ved Hævet liggende Distrikter, hvor Kvindens Stilling endnu tildels er den samme som ovenfor omtalt; men at der ogsaa i disse Sødistrikter gives Steder, hvor den kvindelige Husflid har udviklet sig, derfor har Karlsø, Skjærvø og flere andre leveret glædelige Beviser. Derved er da ogsaa bevist, at det end ikke under disse Forhold er nødvendigt, at Kvinden med Hensyn til Arbejde skal indtage den Plads, som Manden andtsteds indehaver.

Samler man de Indtryk, man fra Stiftsudstillingen i Tromsø har modtaget om Befolkningens Standpunkt i de her omhandlede Netninger, til en Sum, saa skal visselig medgives, at man her møder et ret lyst Billede — lysere end Nogen vel paa Forhaand skulde have ventet. Det er aabenbart, at Stiftsbefolkningen ogsaa i disse Netninger mangeskeds befinder sig i en ret heldig Udviklingsstilstand. Det er paa den anden Side dog aabenbart, at der i saa Henseende endnu staar overmaade meget tilbage at indhente, og navnlig gjælder dette de af de egentlige Sødistrikter, der ligge længst fjernede fra de Egne, hvor en saadan Udviklingsstilstand bestemtere kommer tilsynne. Hvorvel man vel for mange af disse Distrikters Bedkommende ikke tør nære synderlig Forhaabning om nogen snar og gjennemgribende Forandring til det Bedre, tør der dog være al Grund til at forudsætte, at Udviklingen ogsaa i denne Retning stadig vil skyde raskest Fart og brede sig ud over alt større og større Omraade.

Og ser man hen til den levende Deltagelse, hvormed Udstillingen i Tromsø omfattedes saavel af Udstillerne som af de Besøgende, saa tør man ogsaa herfra være berettiget til i saa Henseende at drage gode Bærser for Fremtiden.

Alf nedenstaaende Tabel, der viser Præmiefordelingen over de

forffjellige Byer og Amt, vil man kunne danne sig et Billede af den hele Industriudstillingens mere og mindre komplette Samlinger fra de respektive Byer og Amt.

Man kan vistnok ikke slutte saa, at den industrielle Tilstand absolut skal staa i et direkte Forhold til Samlingernes større eller mindre kvantitative eller kvalitative Fuldkommenheder; men man tør dog ialfald tro, at disse Ting staa i et vist indbyrdes Forhold. Hvor der fandtes nogen Interesse og nogen Dygtighed, havde man jo nu god Anledning til at lade denne komme tilsyne, og det saameget mere, som Dampskibsselskaberne havde indrømmet Fragtfrihed for Gjenstandene baade ved Frem- og Tilbageførselen. Imidlertid maa det dog bemærkes, at naar mange Distrikter aldeles undlod at give Møde med sine Produkter paa Udstillingen, saa kan dette i mange Tilfælde skyldes den tilfældige Omstændighed, at Distriktet har manglet energiske Mænd, der selv vare interesserede for Sagen og tillige forstode at vække Befolkningens Interesse for samme.

Man tør altsaa fra den nys afholdte Stiftsudstilling med Sikkerhed slutte, at den industrielle Udvikling i Almindelighed og den kvindelige Huslid i Særdeleshed staar paa et lavere Trin i Finnemarks Amt end i de to sydligere Amt, og man har saa meget mere Grund dertil, som det viste sig, at de udstillede Gjenstande fra hint Amt — Finnernes Arbejder fraregnede — fornemmelig tilhørte Familier udenfor Almuestanden. Dette stemmer ogsaa fuldkommen overens ikke alene med, hvad der paa Forhaand maatte forudsættes, men ogsaa med vort personlige Kjendskab til Forholdene og med de Udtalelser, som ved forffjellige Anledninger ere gjorte af Mænd deroppe, om hvilke man veed, at de have nøjagtigt Overblik over Tilstanden saavel dersteds som og i Naboamterne.

	Håndværksarbejde.				Mandeligt Husflidsarbejde.				Femdeligt Husflidsarbejde.				Tilfammen
	1ste Grad.	2den Grad.	3dje Grad.	4de Grad.	1ste Grad.	2den Grad.	3dje Grad.	4de Grad.	1ste Grad.	2den Grad.	3dje Grad.	4de Grad.	
Vodø	"	"	"	"	"	"	"	"	"	1	"	"	1
Tromsø	1	3	5	8	"	1	1	4	"	4	4	19	50
Hammerfest	"	"	3	2	"	"	"	"	"	"	"	"	5
Vardø	"	"	"	"	"	"	"	"	"	1	"	2	3
Vadsø	"	"	"	1	"	"	"	"	"	"	"	"	1
Nordlands Amt	"	2	1	4	"	1	1	8	1	5	15	20	58
Tromsø Amt	"	"	1	3	"	"	2	11	2	18	15	33	85
Sinnarfens Amt	"	"	"	"	"	"	5	9	"	3	5	18	40
Tilfammen	1	5	10	18	"	2	9	32	3	32	39	92	243

Udstillingen i Tromsø i kunstindustriel Henseende.

H. Frauberger*).

Udsendt fra det østerrigste Handelsministerium, kom jeg til Tromsø til Udstillingen og fandt, uagtet Fiskeriet og de Søværnets vedrørende Gjenstande her maatte være mig det Vigtigste, dog nogen Tid at afse til min mere specielle Tilhøjelighed og at fludere de der forhaanden-værende Gjenstande, der henhørte under Kunstindustrien. Dette skal her være Gjenstand for en kort Beretning.

Enhver, der rejser nordover langs Norges Vestkyst og overalt hører Tale om Sild, Torst, Tran, Hvalrosskind og deslige, vil snart fatte, at Landets Hovedhandel bestaar heri. Hertil er ogsaa Exporten fra det nordlige Norge paa det Nærmeste indskrænket. Saavel af andre ejendommelige Produkter som ogsaa af industrielle Arbejder gaar der kunns høist ubetydelige Partier udover Landets Grændser. Industri- og Kunsthaandværket arbejder kunns for det indenlandske Marked, men selv i saa Henseende ikke i den Maalestok at kunne tilfredsstille Alle, ligesom det ogsaa paa Grund af Arbejdets Kvalitet alene er Bønderne og de mindre Bemidlede, der kunne tilfredsstilles herved. Norges dannede og formuende Kjøbmænd, der gennem en livlig Skibsfart staar i en let Forbindelse med Mellemuropa, søger ved Indkjøb af Gjenstande fra sydligere Egne — som Husgeraad og Vine — at holde sig skadesløs for mangt et Savn, som det afsondrede Liv i den lange Vinter fører med sig.

I det Landets Kunstflidsprodukter saaledes blive forbrugte inden Landet og i det Højeste kunns enkeltvis føres over Grændsen af Rejsende som Kuriositeter og fordi der foregaar en betydelig Indførsel af saadanne Produkter, saa er næsten ethvert Produkt af den indenlandske Kunstflid udgaaet af Haandarbejdet. Kunns i den sydlige Del af Landet, navnlig om Kristiania, findes Fabrikker, dog i det Hele af ringe Betydning. Alt, hvad der fabrikeres nordensfor f. Ex. i Tromsø Stift, er Haandarbejde, og det, der kunde være at henhøre under Kunstindustriens Omraade, er Produktet af en ejendommelig uplejet Husflid.

Udstillingens Kunstflidsprodukter vare enten textile eller tektoniske; mærkeligt nok var der ikke at se noget keramisk Produkt. Udstillingen indskrænker sig visseelig til Tromsø Stift. Dette ind-

*) Af det weimarske Ugestrift „Kunst und Gewerbe“ No. 1, 2 og 3 1871.

besfatter dog det nordlige Norge fra 66° n. B. — inddelt i de tre Amter Nordlands Amt, Tromsø Amt og Finmarkens Amt, — og inden disse Egne skulle af keramiske Produkter alene i Nærheden af Tromsø forarbejdes Teglstene og Lerrør. Om stenetømrer Produkter er her ingen Tale, idet alle Byens Huse ere byggede af Træ og alle Ornamenteer ere udførte i Træ.

De textile Produkter vare talrigst repræsenterede og de tilhørte de forskjelligste Arbejdsgrene. Som Material kjente Lin, Uld og forskjellige Skindarter. Teknikken bestod i Væven, Strikning, Hekling, Fletning, Frivoliteter (Kuppereller), Guipure, Slynkning, Syning, Tamburering, Brodering.

Vævene vare udelukkende Husflidsarbejde. I de forskjellige Fjorde er der smaa Kolonier, hvor Konerne beskæftige sig med Væving og vide med Dygtighed at haandtere Vævstolen. Det milde Klima i disse mod de kolde Storme beskyttede Bugter tilstede endog Dyrtningen af Hør og en og samme Person dyrker Lin, bearbejder Trævlerne, spinder Traaden, bleger den og væver en med forskjellige farvede Traade ornamenteret Væv. I enkelte Tilfælde vare Vævene fra Formens Side udmærkede, i teknisk Henseende mønstergyldige og de ornamenterede besad vel blot primitive Dekorationsformer, men i Regelen en frisk varm og harmonisk Farvetone. Mod Kulden beskytter man sig ved tæt vævet Stof (mit herausgezogenem und gestugtem Schuss). Dette er forskjelligfarvet, Farverne ere ordnede til en bestemt Ornamentform og i det hele ligesaa solid som sjønt og billigt. Behandlingen af Lin- og Uldtraadene ere ikke sjældent mønstergyldigt; for de flestes Vedkommende er den ofte at stille over vor.

Det er ganske naturligt, at her i den kolde Zone Ulden stattes højere end hos os og endnu sydligere. I de sydlige Egne, hvor Beboerne før blive satte i den Nødvendighed at maatte beskytte sig mod Hede end mod Kulde, hæver Linteknikken sig til en overraskende Højde, i de nordlige Egne derimod udføres bedst den, der arbejder i Uldtraade. Saaledes finde vi paa Udstillingen i Tromsø uovertrufne Strikke- og Heklearbejder. De forskjelligste Gjenstande ere udførte i Uld og forfærdigede med forskjelligfarvede Traade, der i en bestemt Paahinandenfølge danne et vist Mønster. For kun at fremhæve et Exempel, saa fandtes der paa Udstillingen nogle strikkede Handsker med Ornamentationer som for hver Finger — fra oven og til nedentil, til Højre og til Venstre — var en anden og dog saa nær beslægtet, at de syntes at danne et eneste Hele og i ethvert Tilfælde viste en fuldstændig Symetri. Men der var ikke blot udmærkede Uld-

strikningsarbejder, men ogsaa de fineste Linstrikningsfager vare at se som Beviser paa den mest uddannede Teknik. De fineste Traade blev anvendt for at naa Spidsernes Fjnhed og vare arbejdede med den største Flid. Heraf fremlyste det, hvor langt man formaaede at bringe det i denne Teknik. Hæklearbejderne ere vel alle af Uld, men de besad en saa fortrinlig Ornamentation, som jeg ikke har seet den paa mellem-europæiske Arbejder af denne Art. Ornamentformerne vare ejendommelige og passe ganske til Materialets og Teknikens Betingelser.

Paa Grund af den rige Fiskefangst bliver Befolkningens Opmærksomhed af sig selv henvendt paa Fletning. Ogsaa Knyttning er her en med megen Forstand og stor Nøjagtighed øvet Teknik. Af knyttede Net var der mange paa Udstillingen. De af de herværende Fisketoner arbejdede vare langt bedre end de fabrikmæssig udførte og indførte Net. Fiskeren har ogsaa alene Tiltro til Haandarbejdet. Det fortjener det ogsaa; thi saadanne med Haanden knyttede Net ere hele, stærke, ligeartede, i og for sig paa Grund af Materialets Bestaendighed bøjelige og strækkelige, paa Grund af denne Teknik lette at presse ind i et lidet Rum og fjerne ved Siden heraf ikke de Fortrin, for hvis Skyld de her ere omtalte. Med Fletningen forholder det sig netop ligedan.

Uf Frivoliteter og Guipurer var der kun udstillede saa Stykker. De udmærkede sig vistnok ved Fjnhed, men dog ikke i højere Grad end gode mellem-europæiske Arbejder af samme Art. Interessens for denne Teknik maa her være borte i ikke ringe Grad igjennem nøjagtige Beskrivelser, ligesom ogsaa det franske Skrift af Mad. Regnard er oversat paa Norsk. To Guipurarbejder vare interessante ved sin Størrelse, ved Traadens Styrke og ved Mangfoldigheden og Smagen i Anordningen.

Slyngningen, en med Hæklearbejdet nær beslægtet Teknik, bliver her sjelden øvet; de saa Exemplarer svarede dog til det Bedste som det mellem-europæiske Marked har at opvise i denne Teknik. En helt interessant Teknik, som gjennem lang Tid har været øvet her, er Baandfletning ved Hjælp af et ejendommeligt, lyreformigt Instrument. Traadene ere befæstede temmelig stramt paa Instrumentets tvende Horn. Resultatet af Arbejdet er et prismatisk Baand af $\frac{1}{2}$ Linjes Tykkelse. Jeg nævner denne Teknik her, fordi den ikke er ganske ulig Tekniken ved Frivoliteter.

Syning, som bekendt Kvindens rigeste og nyttigste Teknik, bliver i det nordlige Norge udøvet paa en udpræget ejendommelig Maade, — mindre af de norske Damer end af lappiske Kvinder.

Finnernes — navnlig Fjeldlappernes Koftume — er netop egnet til at begunstige denne Haandtering. Navnlig gjælder det Kvindernes Sue (Hovedbedækning), som i ethvert Præstegjeld har en anden Form og en anden Sammensætning i de ornamentale Dele og som gjør Kvinderne særdeles stikfede til at sammensætte den af Vaand, Lidsler og Metalsnorer fra Europas forskjellige Egne efter Præstegjeldets Stik og i Overensstemmelse med den for Alder m. m. gjældende Vedtægt. De forhaandenværende Finnearbejder — Søfinnernes deri indberegnede — viste i Sømmen en stor Forstjæl i Stingarterne, og deriblandt nogle, som hos os ere ukjendte, navnlig nogle overgribende, hinanden indbyrdes korsende og ziksfakløbende Stingarter, ligesom ogsaa nogle, der ikke blot danne et teknisk Middelet for Tilknætningen, men som ogsaa ved Siden heraf besad en ornamental Karakter baade gennem Maaden for Traadtrækningen som ogsaa gennem Forbindelsen af flere forskjellige farvede Traade.

I høj Grad interessante, ejendommelige og endog mønstergyldige for Mellemuropa ere Lappernes syede Arbejder. Det er en Manipulation, som paa Grund af Materialet (Skind) er nær beslægtet med Skindarbejdet (Kunstfurschneerei). Hos Lappen er Lyften til Ornamentationen ganske paafaldende, og han forstaar ogsaa at give sine Kunstflidsfrembringelser (hovedsagelig Klædningsstykke) Dekor og Farve. Hans Livsstilling forskaffer ham forskellige Skind, som han vil anbringe paa sin Klædning. Han smykker den ved et meanderagtig rødsømmet, af Skindstriber dannet Ornament og forstaar ornamentalt at fremhæve de enkelte vigtige Dele af Rusten, af Hoved- og Fodbedækningen ligesom ogsaa af Håndsterne. Farveglæden gaar saa langt, at han ofte, navnlig i sin Hovedbedækning, synes harlekinagtig. Forøvrigt ere disse Arbejder med Hensyn til Form og Farve smagfulde, i teknisk Henseende meget solide og gode. Naar man veed, hvorlænge Kunstarbejdet i Skind (Kunstfurschneerei) igjennem lange Tider har været forløst i Mellemuropa — hvortil der ikke er at paavise nogen ydre Grund, da Spørgsmaalet efter Skindarbejder altid har været betydeligt — vil man endnu mere beundre disse Arbejder og ønske, at de maa give Stødet til Indøvelse i denne saa interessante Arbejdsgren. Interessant er det, at dette Kunstarbejde i Skind og Fabrikationen af Beltsværkskapper (Rhenones), som under det romerske Keiserdømme stod paa et højt Trin i Germanien, nu har trukket sig tilbage til op imod det hvide Hav. Men ligesom Romerne i den herlige Keiserstad adopterede og efterlignede Tydskernes Beltsværkskapper, saa kunde det være at ønske, at disse Lappernes Arbejder

for Thydterne kunde blive Foranledning til at skænke dette Kunstarbejde en større Opmærksomhed.

Tamburering er en hovedsagelig i Orienten øvet Teknik, som her kun traadte mig imøde i to eller tre Exemplarer. Den er formentlig indbragt af indenlandske Damer, som ikke sjelden berejse England, Frankrige og Tyskland, og bliver indtil nu kun øvet undertagelsesvis.

Af Broderi er der to Slags, der træde frem, nemlig Korssting og Gladsøm. Det første anvendes af Damerne i Byerne Tromsø, Bodø, Hammerfest, Vardø og Vadsø, medens den almindelige Gladsøm (her Samojedesting kaldet) kun anvendes af Bønderne, Lapperne og Samojederne. De første Arbejder ere her ligesaa smagløse som de mellemeuropæiske af denne Art: umulige Blomster, Dyr af alle Slags, Menneffer i indbyrdes genreagtig Forbindelse blive som hos os paa det skræffeligste fortrukne gjennem denne Trappeteknik, og grelle Farver ere heller ikke sjeldent at se. I Modsatning til disse den civiliserede Befolknings Arbejder, vise derimod Samojedernes, Lappernes og den lavere Samfundsclasses Gladsømarbejder sig simple og smagfulde ligsom ogsaa korrekte i Form og Farve. Jeg har saaledes liggende for mig en strikket, i Samojedesting broget broderet Håndske, forfærdiget af en nordlandsk Pige. Det paa den øvre Flade udbredte Ornament er stilsmæssigt, svarende til Gladen og Djemedet og bestaar af de simple Elementer Blad, Hjerte og Blomster. Ved Farvernes Begreb og den heldige Fordeling af Formen viser Ornamenteringen sig rig og brillant. Dette bemærker man paa næsten alle lignende Arbejder — en Ejendommelighed, der har sit Sidestykke i Egnens Natur. Naar Naturen ikke byder meget, saa har den dog ordnet det Lidet saa yndigt, at det synes rigt, og om Befolkningen end ikke ejer noget uddannet Formsprog, men kun besidder saa Dekorationsmotiver, saa forstaar den paa den anden Side at ordne det Lidet saa yndigt, at den formelle Armod ikke træder frem for det flygtige Blik. Foruden den øvre Haandflade er ogsaa Tømmelfingeren som den betydeligste og af Naturen selv affondrede Finger ornamenteret ved et selvstændigt Ornament, og den hele Håndske er fæmnet zikzak ved røde Traade, begrænsede af to grønne Horisontallinier.

I et ubetydeligt Antal vare endnu nogle andre textile tekniske Arbejdsgrene repræsenterede, saaledes Tiltarbejde, Forfærdigelsen af Spidser, ligesom ogsaa den bekjendte Sammensyning af forskelligfarvede, ligeformige Tøjstykker.

I kvantitativ Henseende ikke ringe, i kvalitativ Henseende derimod

temmelig ubetydelig var Udstillingen af tektoniske Gjenstande. Træ var Hovedmaterialet, Ben og Horn derimod Bimaterial, Tekniken var Skjærings-, Udskjærings- og Træsagningsarbejde.

Hvad Frøken Magna Mack leverede i Træsagningsarbejde overtraf Alt, hvad jeg hidtil har seet i dette ogsaa hos os blot dilettantmæssig drevne Arbejde. Og hertil skal jeg sige, at jeg ret meget beklager, at i Thykland de indlagte Arbejder blive meget sjældne, ved hvilke Ornamenteringen særlig vindes ved Træsagningsarbejde. Denne Teknik øvedes i det 16de og 17de Aarhundrede meget i Italien og Thykland og vilde i vor Tid kunne gennemføres i større Unde og i et rigere Udvalg, idet altsens Materiale nu med Lethed kan erholdes paa Grund af den livlige Forbindelse med de forstjellige Lande. Det østerrigiske Museum har i forrige Aar sendt sin Tegner, Valentin Teirich, til Italien for at optage Intorsiaarbejder og forberede sig for et Skrift om indlagt Træarbejde. Maatte en Fremhjælpen af denne Kunsthåndsgren blive den nærmeste Følge af dette Arbejde.

Alf udskaaet Arbejde var temmelig meget forhaanden, men i det Hele stod det paa et lavt Trin. Nogle Fæde erindrede ved sin Form om den mauriske Stil, hvoraf dog alene var laant det Smagløse, andre besad en ejendommelig nordisk Form, men vare plumpe og raa forarbejdede. Bedst vare forstjellige Steer af ejendommelig Form med udsorte Arabesker, der endmere udhævedes ved Udfyldning med mørke Farver eller med indridsede Bogstaver, der vare knyttede sammen til et til Gjenstanden afpasset Tankesprog — som jeg saa det paa to Stykker. Begge disse Tankesprog havde underligt nok Hensyn til Fylder og raadede til Maadehold i Spise. Alf Figurudskjæringsarbejde saa jeg intet, der kan fortjene at nævnes. Saadanne Figurarbejder udfordre ogsaa en vis Udvikling i Tegningen, som her ikke findes. Alle udskaaene Arbejder ere af Birketræ, hvoraf der her findes forstjellige Slags, men som paa Grund af sin Haardhed og sin Kvistrigdom ikke i nogen synderlig Grad egner sig for Træslijærerarbejde. Netop i Mangelen paa passende Træ for deslige Arbejder ligger Grunden til den ringe Udvikling af denne Teknik.

Det Smedkerarbejde, som her var repræsenteret, er kun at sætte lavt. Jeg saa her paa Tegnestolen en Prøvetegning (idealt Mesterstykke) af en Chifonier, som ogsaa skulde være udført i Arbejde af Eleven, en Smedkerlærling. Her have Haandværkerne dog ingen Lejlighed til at levere Kunstarbejder, men i det Høieste at restaurere Ruinerne af mellemeuropæiske Møbler. Paa Grund af det ejendommelige Forhold, at Træet fra de herværende Egne ikke saa længe kan

modstaa Indflydelsen af Klimatet og tillige paa Grund af den billige og bekvemme Udgang til at skaffe sig disse Sager søndenfra, er der ikke at tænke paa nogen Opkomst i denne Arbejdsgren.

Tømmermandsarbejderne ere i Tromsø Stift (ligesom overalt i Norge) de bethdeligste. Men heri var der mærkelig nok et paatageligt Gul paa Udstillingen. Tømmermanden er her Arkitekt, Konstruktør og Dekorator. Naar man gjennemvandrør Byen, ser man paa mange Steder de bedste Beviser paa en dygtig Konstruktion, omhyggelig Form og smuk Dekoration. Paa Udstillingen erindrede intet Stykke om Tømmermanden og hans Betydning.

Kurvffletning, der her ikke sjelden øves og ofte ganske udmærket, er en Arbejdsgren, der gennem Tekniken er knyttet nær til den textile Kunst og gennem Materialet til den tektoniske. Enkelte Gjenstande af denne Art vise som Material Virkespaaner ligesom ogsaa Bark og Rødder af dette Træ samt af Furu og vidne om en Lyft til at flette disse paa forskjellig Maade. Enkelte Kurve og Rødder besad i høj Grad textile Egenskaber, andre vare sprøde, men dog interessante fra Formens Side ligesom ogsaa ved Farvesmykke.

Den Metalteknik, som kaldes Jiligran, bør ikke forbigaaes. Her er den national og øves af Finner ligesaa godt som af Nordmænd, dog i Former, der ikke kunne tiltale vor Smag. Anderledes forholder det sig med Kristianias og Trondhjems dygtige Guldsmede. Der ere Jiligransarbejderne fine og firlige, Løbningen er god og ren og den ornamentale Del findrig og smagfuld. Men foruden denne Teknik er der i Tromsø Stift Intet at finde af Metalarbejde, der kunde gjøre Fordring paa en højere Betydning.

En Lænestol med Laksarbejde i moderne Stil fortjener ogsaa her at blive nævnt.

Studiet af de i disse Egne i den textile og tektoniske Kunst benyttede Ornamente fører til det Resultat, at der næsten ene og alene anvendes en mangfoldig og afvejlende Linjesammensætning, bestaaende af rette (horizontale, vertikale eller skraa) og krumme Linjer, ligesom ogsaa af en Forbindelse af begge disse. Sjældnere forekommer Flader, Legemsformer derimod slet ikke og den organiske Linie savner man i Almindelighed. Benyttelsen af vegetative Former er sjelden, men svarer dog oftest til de æsthetiske Fordringer. Overalt er Ornamenteringen stilnæssig, Fladeornamenterne svare til Tekniken og den indbyrdes Sammenstillingen stemmer med Farvelovene. Rapperne staa i saa Henseende i samme Slægtskabsforhold til Ungarerne som Nordmændene til Tydskerne. Ungarer og Tydskere eje et ved det storartede

og bevægede mellemeuropæiske Liv udviklet Formsprog, medens Lapper og Nordmænd med Hensyn til sin Ornamentik endnu ikke ere komne udover den første Barndom.

Disse Kunstflidsgrene ere dog ikke uplejede, men mangeslags Hindringer stille sig i Vejen for disses Udvikling, saaledes en ringe, adspredt boende Befolkning, Mangel paa Raastof og Instrumenter, aandelig Fattigdom paa Grund af den store Afstand fra hybligere formrige Markeder, de lidet udviklede Handelsforholde, den fjeldne Tilgaa paa Bestillinger af indenlandske Kunstflidsprodukter, Haaendarbejdets Kostbarhed og meget Andet. Og selv i Lovgivningen gjør der sig mere gjældende en Tilbøjelighed til noget forhastigt at indføre mellemeuropæiske Normer end et rimeligt Hensyn til lokale Forholde og Befolkningens Dannelsesstrin tilføjer. Den kunstflidsmæssige Folkeopdragelse maa være organisk, den maa foregaa ikke spring- men trinvis. Specielt for Tromsø Stift kunde den Anordning, at ogsaa Piger havde Adgang til Tegnestolen, være af Nytte for Udviklingen af de textile Arbejdsgrene, for de tektoniske derimod en Opstilling af Præmier, ved Bestillinger af derhen hørende Arbejder. Under Tegnestolens nuværende Besøg optages ikke al Plads og heller ikke udtræves Lærernes hele Arbejdskraft. Det vilde det være her at opdrage Pigerne til en bedre Arbejdsmaade i for dem passende Arbejdsgrene. Og med Hensyn til det tektoniske, saa vilde det sikkert være den bedste Opmuntring, om Byens rige Rjæbmænd for at hæve Betydningen af en god Prøvetegning (idealt Mesterstykke) vilde give Eleven Adgang til for sig og paa sin Bekostning at arbejde den tegnede Gjenstand. Begge disse Midler ville sikkert ogsaa egne sig til at hæve Skolens Anseelse og sætte den istand til paa virksomste Maade at neutralisere Virkningerne af Loven af 1869, der maa virke hemmende ligeoverfor Skolen ved at tillade Haaandværkere at blive Mestere uden at der fordres nogen Færdighed i Tegning.

Udstillingens geologiske og mineralogiske Afdeling.

(Ved Karl Pettersen).

Det ligger i Sagens Natur, at denne Afdeling ikke i den Grad som flere af de øvrige vil kunne formaa at tiltrække sig de Besøgendes Opmærksomhed. Inden Tromsø Stift har Bergværksdrift hidtil i nogen større Maalestok alene været i Gang i Kaafjord og Kvænangen.

De forskjellige Forsøgsdrifter, som i de senere Aar have været paaabegyndte paa forskjellige Punkter, har i det Hele kun afgivet lidet gunstige Resultater, og saaledes vel ogsaa snarere bidraget til at svække end til at hæve Almenhedens Interesse for denne Bedrift. Og med Hensyn til den egentlige Geologi, saa er denne en Videnskab, hvis Formaal staar i høj Grad uklar, ikke alene for den almene Mand, men selv for de mere oplyste Samfundsskasser. Det er vel ikke blot Tilfældet inden disse Distrikter — men det gjælder rimeligvis vort Land i det Store taget — at de materielle Sytser i maasse vel høj Grad lægger Bælg paa saagodt som samtlige Kræfter ovenfra nedad. At saa er Tilfældet, er vel en ligefrem Følge af vore Forholde. Vort Land er endnu ufærdigt og i det Ene som i det Andet i Bærf med at bryde sig Vej. Med de gode, naturlige Anlæg, vort Folk utvivlsomt er i Besiddelse af, er der dog al Rimelighed for, at Forholdet i saa Henseende lidt efter lidt vil forandres. Der kan vel være grundet Haab om, at Flere og Flere ville vide at skatte Værdien af de Sytser, der, om de end ligge udenfor det daglige Livs Idræt, dog maa udøve en forædlende Indflydelse ogsaa paa dette. Geologien er en Videnskab, der blandt os fortjener at vinde en ligesaa fremragende Plads som Tilfældet er i England, hvor den har vundet mange Venner udenfor de egentlige Videnskabsmænd og i Sandhed er bleven en populær Syssel. Ogsaa vi omgives af en i flere Henseender storartet Natur og Geologien giver os Nøglen til dybere at fatte og at trænge ind i den.

Med Hensyn til vore Egne, saa ere Naturforholdene her endnu for lidet undersøgte, til at her nu skulde kunne være Anledning til at fremstille disse nogenlunde klart og udtømmende. Det Materiale, der i saa Henseende er samlet paa Stiftets almindelige Udstilling, er dog ikke saa ganske ringe, og en kort Belysning af dette vilde maasse kunne bidrage til nærmere at henlede Opmærksomheden derpaa.

Den egentlige geologiske Afdeling er væsentlig repræsenteret ved det af Meddeleren fremlagte geologiske Kart over den nordlige Del af Tromsø Amt samt den dertil knyttede Samling af Håndstykker fra det af ham opgaaede Felt. Han har tillige i Anledning af Udstillingen affattet en kort populær Fremstilling, der paa den ene Side skal tjene til i store Træk at give et muligt klart Billede af Geologiens nuværende Standpunkt og paa den anden Side at belyse Forholdene specielt inden Tromsø Amt.

De geologiske Forholde inden Tromsø Amt ere ogsaa i flere

Henseender af ikke ringe Interesse. Allerede paa Forhaand antydes dette i de ofte storflagne Former, der saa hyppig træde frem i de ydre Bjergmasser. Fra Urns langs Kyststrækningen nedover til Lofotørnes Sydspids taarner sig op granitiske Masser og i Lyn-gen og Stjærvø bryder der frem Masser af Gabbro og Hyperit, der bygger vilde Bjerglandskaber, oversaaet med spidse, ofte utilgængelige Alpe-tinder.

Uf ganske særegen Interesse er Spørgsmaalet om Landets Hævning og Stigning over Havsladen, — hvad enten denne nu er foregaaet langsomt og jævnt eller stødvis. At Landet er steget, er en Kjendsgjerning, der nu er bekræftet ved Jagtagelser fra forskellige Punkter inden Tromsø Amt. Skjælbankerne paa Tromsø, der dannes af Skjæl-dyr af endnu levende Arter, have i lang Tid været bekjendte. Nylig er Skjæl, ligeledes af Arter, der leve ved vore Strande, i stor Mængde fundne langs Bredderne af Nedre- og Øvre-Band i Salangen, ligesom langs Salangselven og Bækketottenelv ovenfor Øvre-Band — indtil et Par Mile fra den nuværende Fjordbund. Nedre- og Øvre-Band ere nu fuldkomne Ferskvande.

Fra Andenæs Kulfelt er udstillet en Samling af Kul, Sandsten og kulholdig Skifer (Brandstifer). Efter de Forundersøgelser, der her ere begyndte paa offentlig Foranstaltning, optræder Kullagene i Berling med Sandsten og Lerstifer, — den sidste tilbels stærkt kulholdig, den saakaldte Brandstifer. Lerstiferen indeholder Planterester og Sandstenen Levninger af Bløddyr. Af disse Dyrelevninger fremgaar det, at Andenæs Kulfelt i geologisk Henseende er at hense til den saakaldte Juraformation. Geschworne Dahl har udstillet et Stykke Sandsten, hvori et ret godt vedligeholdt Skal af en stor Ammonit. Der er fremdeles udstillet Prøver af Sandsten og kulholdig Skifer fra forskjellig Dybde af Børhullet — lige indtil 380 Fod under sammes Dagaabning.

Kulforholdene paa Andenæs er af høj Interesse. Det er det første Sted hertilands — og hidtil ogsaa eneste Punkt, hvor Kul med Bestemthed er bleven paavist. Forundersøgelserne ere endnu ikke førte saa langt frem, at man nu kan danne sig nogen grundet Formening om, hvorvidt de Forventninger, man har knyttet hertil, skulde blive fyldestgjorte eller ej. Der kan dog paa Forhaand være adskillig Rimelighed for, at Kullagene paa Andøen ikke er en saa ganske lokal Dannelselse, og der kan saaledes maaske være Haab om, at lignende Kullag ogsaa maatte være at forefinde paa andre Punkter langs vor udstrakte Kyst.

Uf de faakaldte Kvedfjordkul er der udstillet flere Prøvestykker. Det er et ejendommeligt Kulflags af et musligt Brud. Profesfor Rjerulf har over samme anstillet en nøjagtig videnskabelig Undersøgelse, der i sin Tid har været offentliggjort. Nærmere Undersøgelser paa Stedet synes dog at tale for, at de paa Hemmestad i Kvedfjord fundne Stykker ikke have sit Hjem der, men ere tilførte udenfra. Egenvægten er ogsaa mindre end Saltvandets.

Ogsaa fra Banna i Karlsø Præstegjeld er der tilsendt Udstillingen et Stykke kulholdigt Stof, der synes ensfarvet med Kvedfjordkullet. Kullet fra Banna er lettere end Ferskvand og brænder med klar Flamme. Det angives at være fundet paa Bunden af en Myr. Der er dog vel mest Rimelighed for, at ogsaa dette Stykke kan være opskyllet fra Søen.

Da Opmærksomheden nu er henledet herpaa, ville nærmere Undersøgelser maaske snart bringe mere Klarhed i denne Sag.

Kaafjordens Kobberværk har udstillet en righoldig og særdeles interessant Samling af Mineralier fra Kaafjordens, Raipas og Kvænangens Grubefelt. Man finder her Prover, saavel af den grønstensagtige Bjergart, der indeslutter de kobberertsførende Gange, som ogsaa af Gangstenen. Her er et rigt Udvalg af smukke Gaandstykker og Blokke af Kobbererts, dels af den gule Malm (Kobberkis) dels af den pragtfulde, spraglede Kobbererts, der spiller i forskellige Farver. Gjennem 43 paa hinanden følgende Udstillingsnumere har det lykkes Kaafjordens Værksbestyrelse at give en klar Fremstilling af de mange interessante Forholde, der træde frem i dette Ertsefelt. Til denne Samling er føjet endel Kalkspatkrystaller i de smukke, regelmæssige Skalenoederformer, der saa hyppig forefindes i Kaafjordens ertsførende Gange.

En særegen Samling af Gaandstykker vil kunne give en ret klar Forestilling om Hytteprocessen, hvorunder Kobberet udvindes af Ertsen. Ved Kaafjorden udvindes Kobberet gennem fem forskellige Smeltninger, og fra hver af disse er fremlagt et Prøvestykke, saavel af den udbundne Kobbersten — med Angivelse af Kobbergehalten i Procenter — som af den udflydende Slag, indtil man endelig naar frem til det rene Kobber i Udfibningsstand.

Vi tro, at Ingen skal angre paa at have gjort sig bekendt med Kaafjordsudstillingen. Navnlig skulde vi opfordre de Besøgende til at kaste et Bje paa de Numere, der fremstiller den egentlige Hytteproces. Udstillingskomiteen har ladet trykke en særskilt og detailleret Fortegnelse over de forskellige Numere i den geologiske og

mineralogiske Afdeling, og med denne i Haanden vil Enhver have let for at finde sig tilrette. Raafjordens Hytteproces er fremstillet fra No. 65 til No. 74 i den dertil knyttede Fortegnelse fra Værksbeskrivelsen.

Slagstenen fra den første Udsmeltning — Fortegnelsens No. 65 — benyttes som Materiale til Muring af Kjeldere, Sylmure og Huse. I selve Raafjorden er den i stor Maalestok benyttet dertil og ansees fortrintig som saadan. Ogsaa her paa Stedet ser man den flere Steder anvendt til Gade-trapper. Slagsten af den almindelige Form — 1 Alens Længde, $\frac{1}{2}$ Alens Bredde og 8 Tommers Tykkelse — leveres fra Værket til en Pris af 4 a 5 β pr. Stykke. Under Forudsætning af en nogenlunde rimelig Fragtberegning fortjener den visseelig at finde mere almindelig Anvendelse, end Tilfældet har været til denne Tid.

Til Belysning af den egentlige Grubedrift er der fra Værket fremlagt en smuk Samling af Grubefarter. De Arbejdsredskaber, der benyttes ved Grubedriften, have ogsaa her fundet en Plads.

Den hele Samling fra Raafjordens Værk udgjør et Antal af 79 forstjellige Udstillingsnumere.

Foruden fra Raafjordens Gangfelt, er der ogsaa fra forstjellige andre Kanter tilsendt Udstillingen Prøvestoffer af forstjellige Ertser. Geschwornen Dahl har saaledes udstillet en Blok nikkelfoldig Magnetit fra Bergs Præstegjeld paa Senjen-D. Opmærksomheden fæster sig saameget mere ved denne Prøvestuffe, som der synes at kunne være ret grundet Haab om, at en lønnende Grubedrift her maatte kunne sættes i Gang. Magnetitten indeholder 2 a 3 pCt. Nikkel, er tillige indsprenget med Kobberit og optræder — efter hvad der berettes — i et Leje af flere Favnes Mægtighed. Lejet bryder frem i Dagen lige ved Stranden. Der er god Havn lige i Nærheden. Gjennem Løbet af indværende Sommer har en Forsøgsdrift her været i Gang.

Fra Reifens Kobberværk i Skjærvø er udstillet forstjellige Prøvestuffer af Kobbererts. Ertislejet dannes af en grøn Skifer, indsprenget med spraglet Kobbererts. En Grønsten, ensartet med den, der optræder i Raafjordens og Kvænangens Grubefelt, bryder her frem. Ogsaa her er Forsøgsdrift i Gang.

Rubbens sølvholdige Blyglæs er fremstillet i flere Prøvestuffer. Blymalmen indeholder fra 5 til 6 Lod Sølv pr. 100 Pbd. Malm. Driften paa Rubben er for Tiden indstillet, — der kan dog være Rimelighed for, at den i sin Tid atter vil blive optaget. Ertsfeltet der fortjener sikkerlig en nærmere Undersøgelse.

Ogsaa fra den nu nedlagte Blyglandsgrube i Mo i Ranen er fremlagt Prøver af sølvholdig Blyglands.

Fra Grundfjordens Svovlfisbrud er udstillet Prøver af Svovlfis. Grundfjordens Svovlfis er en sjelden ren og finkornig Ertz — kun Skade, at den er ganske fri for indblandet Kobberfis.

Forøvrigt findes der Prøvestuffer af Magnetjern, Svovlfis og Kobberfis i et stort Antal Numere, fra de forskjelligste Punkter inden Stiftet. Da disse i Regelen ikke ere ledsagede af nogen Meddelelse, der giver nogen Fremstilling af de Forholde, hvorunder Ertzen optræder paa de forskjellige Steder, saa skulde de ikke her være Gjenstand for nærmere Omtale. Fremsendelsen af alle disse Prøvestuffer vidner dog i ethvert Tilfælde om, at der mellem Stiftets Befolkning rører sig en ikke ringe Interesse i Retning af at opsoge nyttige Mineralier. Og vel vilde det visselig i flere Henseender være, om en saadan Interesse fremdeles kunde holdes vedlige.

Isfald man paa Forhaand skulde driste sig til at udtale nogen Formening om, hvilken Fremtid der kunde være for en mere udvidet Bergværtsdrift inden Tromsø Stift, saa synes Udsigterne visselig ikke at være saa ganske mistrøstige. At Kaafjordens og Kvænangens Ertzfelt indeslutter tildels rige Nedslag af Kobbererts, er en bekjendt Sag, og al Rimelighed er der vel for at nærmere Undersøgelser eller tilfældige Træf her ville opdage nye Nedslag. Og den hyppige Optræden af Kobberfis paa saa mangfoldige Punkter inden disse Egne — lad ogsaa være, at Ertzen oftest er funden i spredte Klumper og Drummer og ikke i større samlede Masser — synes dog at tale for, at disse Egne, foruden Kaafjordens og Kvænangens, ogsaa kunde indeslutte andre Strøg, gennemsatte af drivværdige kobberholdige Gange. Sølvholdig Blyglands optræder — som alt ovenfor nævnt — paa flere Steder inden Stiftet, og der gaar i ethvert Tilfælde ogsaa Fortællinger om lignende Forekomster paa forskjellige andre forøvrigt ikke nærmere bestemte Punkter. Medens der naturligvis paa den ene Side ikke er at lægge særdeles Vægt paa saadanne Beretninger, bør de dog paa den anden Side heller ikke ganske oversees. Ganske betegnende er det i saa Henseende, at der gennem en Række af mindst 20 Aar har gaaet Fortælling om Kulforekomsten paa Andenæs forinden Sagen fik sin endelige Bekræftelse. Og man skal endeligen ikke se bort fra, at disse Egnes Naturforholde i det Hele endnu er lidet undersøgte, og at Befolkningens Livsgjerning væsentlig er knyttet til Søen. At dens Interesser imidlertid i senere Aar har faaet et videre Omraade, er vel bekjendt for dem, der har vaanket inden disse

Distrikter, ligesom ogsaa Stiftsudstillingen i flere Henseender er et Vidnesbyrd derom.

Allerede paa Forhaand kunde det synes rimeligt, at saa udstrakte Landstaber som disse, maatte indehulde forskjellige nyttige Stenarter. Et løseligt Kjendskab til vore Egnes geologiske Bygningsforholde synes ogsaa yderligere at skulle bekræfte dette. Saavel Senjen og Tromsø Glimmerstifergruppe som flere af Skiferafdelingerne inden det egentlige Finmarken vil paa ikke saa Steder kunne levere et hensigtsmæssigt og vel ogsaa billigt Materiale til Dækning af Fortouge, til Tagdækning m. m. Kalksten optræder overordentlig hyppig som underordnede Lager inden vore mest udbredte geologiske Formationsgrupper og vil paa mangfoldige Steder kunne afgive et tjenligt Materiale for Brænding i Kalkovne. Sjelden smuk finkornig Marmor findes paa enkelte Steder og der er al Sandsynlighed for, at en planmæssig Drift her maatte kunne udbryde et Material, tjenligt for Billedhuggerarbejde. Klæbersten (Grøststen eller Begsten) optræder hyppig inden Glimmerstifergruppen og Lersfiser samt sandstenagtige Skiferlag, der ville kunne levere gode Hejne eller Bryner, savner man ingenlunde. Sten, stiftet til Kværnstene, vil rimelig ogsaa være at finde. Disse naturlige Næringskilder, der upaatvivlelig maatte kunne sysselsætte en forholdsvis ret anseelig Arbejdsstyrke, have til denne Tid ligget saagodtsofom ganske unyttede. Brydning af Skifer til Tagtækning har hidt og her været forsøgt i det Smaa, men planløst og saaledes ogsaa uden noget synderligt Resultat. Derimod er der indført ikke saa ganske ringe Kvanta deraf fra det Throndhjemiske og selv fra England. Kalk brændes i Maalselven og i Raafjord, mens det Meste, der benyttes deraf inden Stiftet, tilføres fra det Throndhjemiske. Grøststen har før maaske været mere anvendt end nu, da Dyrerør af dette Materiale nu vel saagodtsofom overalt vil findes afløst af Jernrør. Hejne og Brynestene tilføres for største Delen udenfra.

Et flygtigt Besøg i den omhandlede Afdeling vil ogsaa give et talende Vidnesbyrd om, at Stiftets Befolkning ingenlunde har faaet Syn for de Skatte, Distriktet i saa Hensende i Virkeligheden rummer i sit Skjød. De ganske saa herhen hørende Udstillingsnumere fortjener derfor saameget mere særlig at fremhæves. De kunne vel nærmest være at opfatte som de første Tegns til en lysere Fremtid.

Fra Raafjordens Værk er udstillet Prøver af brændt Kalk ligesom ogsaa af det ubrændte Raastof. Raafjordkalken er en finkornig bituminøs Sten af blaaligsort Farve og afgiver i brændt Tilstand et særdeles hvidt, næsten snevidt Kalkmel. Den brændte Kalk er af

sjelden udmærket Kvalitet. Soldet leveres den i Raaffjord for 72 § pr. Tønde.

Søren Iversen Kjeldmo i Maalselv har ligeledes udstillet brændt og lædset Kalk tilligemed Prøver af Naamaterial. Denne Kalksten, der brydes ved Maalsnæs, er ikke saa ren som Raaffjordkalken, men afgiver dog et ret godt Kalkmel af en noget graalighvid Farve. Udstilleren bemærker, at den er brændt i en Dvn af en noget anden Konstruktion end den, der ellers bruges i Maalselven. Lædset leveres Kalken herfra i Tromsø for 60 § pr. Tønde, ulædset til 6 Ort.

Fra de andre Par Kalkovne, der ere i Gang i Maalselven, er der ikke tilstillet Udstillingen nogen Prøve.

Handelsmand Helberg i Karlsø har udstillet en Blok af en særdeles smuk, hvid, finornig Marmor, udbrudt paa selve Karlsø. Det er en Blok af samme Art og antagelig fra samme Lokalitet, som den, der af Hr. Konsul T. B. Holst hersteds var tilsendt Pariserudstillingen i 1855. Og om denne udtalte Bedømmelseskommitteens sig derhen, at Karlsømarmoret „maatte kunne tjene som Material for Skulpturen, saafremt større Blokke deraf kunne faaes“.

Fra Vessen er udstillet Dvnsrør af Grøtsten, dels med kvadratisk Gjennemsnit, dels cylindriske. Pris er ikke opgivet.

Lensmand Krogseng i Maalselven har udstillet en liden smukt arbejdet Gryde af Grøtsten og har dertil føjet en liden Blok af Naamaterialet. Stenen er udbrudt ved Møllerhaugen i nedre Maalselv.

Sidstnævnte har ligeledes udstillet Prøve af en rødlig Lersfiser, der vil kunne levere udmærket Hejnesten. Denne Lersfiser optræder langs Divielven gennem en Strækning af næsten en Mils Længde, og der vil derfra saaledes kunne leveres Hejne til hele Stiftets Forsyning. Der vil antagelig blive gjort Forsøg med at bringe denne Hejnesten i Handelen.

Af Skifer — stikket til Tagtækning — findes der intet Udstillingsnummer fra selve Stiftet, derimod er der fra Alten indsendt nogle smukke Hæller af en haard, kvartsitist, graalighvid Sten.

Det er en bekjendt Sag, at vore Egne — navnlig langs Ryststrækningen — indeslutter tildels udstrakte Torvemyrer ligesom ogsaa Torvessjæring gennem lange Lider har været drevet i de træløse Rystdistrikter. Jakob Pedersen i Vinje i Vesterdaalen har udstillet Kul af Myrtovb. Han siger, at de ere forsøgte i Smedjen og ere fundne at staa foran Trækul. De svejse godt og ere drøjere end Trækul.

Udstilleren vil kunne levere disse for 16 p pr. Tønde, medens Trækul her almindelig betales med 30 p . Efter Anmodning har Hr. Smedemeister Hegbom velvillig anstillet et lidet Forsøg, — der paa Grund af det ringe Kvantum, man har havt at raade over, dog ikke har været saa ganske fuldstændigt. Til Smeltning benyttes Smedekul med iblandet Trækul, — istedetfor Trækul har Hr. Hegbom til dette Forsøg anvendt omhandlede Torvekul og fundet disse gode dertil. Forsøg vil senere antagelig blive anstillede med større Kvanta og skal Resultatet deraf i sin Tid blive offentliggjort

Vi skulle sluttelig med et Par Ord berøre et Par Udstillingsnummere, der ved Uagtsomhed har været forbigaaet paa sit rette Sted i den foranstaaende Fremstilling.

Konsul P. G. Skandke i Vardø har udstillet en Samling i et stort Antal Nummere af Bjergarter, Kullestene, Sand m. m. fra Østfinmarken og russisk Lapmarken. Man finder her Haandstene af Østfinmarkens røde Sandsten og Lerskiferafdelinger.

Megen Interesse vækker en stor, næsten fuldt kugleformig Granitblok af 8 a 9 Tommers Gjennemsnit, indsendt fra Ustafjorden. Denne Granitkugle er utvivlsomt dannet under Indvirkningen af nedstyrtende Vand, af hvilket den er sat i en roterende Bevægelse.

En udstillet Prøve af Guldsand fra Tana vækker ogsaa Besørgernes Opmærksomhed. Sandet er rigt indblandet med finkornigt Magnetjern. Guldgehalten kan neppe være betydelig.

Her skulle vi tillige benytte Anledningen til at meddele, at Hr. Geschworner Dahll har udstillet Guld fra Finmarken og Finland samt Platina, — Findestedet for det sidste er os ubekjendt.

Veiledning vedkommende Finneafdelingen.

Fra Kommitteen for den almindelige Udstilling for Tromsø Stift i Tromsø i 1870.

Sdet Kommitteen henviser til den af den udgivne almindelige Veiledning vedkommende Udstillingen, skal den, forsaavidt angaar den Afdeling, der er bestemt for

Fjeldfinnerne.

tillade sig mere særskilt at opregne de Gjenstande, som den ønsker udstillet, og derhos gjøre nogle Bemærkninger om den Maade, hvorpaa den har tænkt at gjøre denne Del af Udstillingen oplysende.

I Henseende til Dpregningen maa Komiteen gentage den Bemærkning, som den har gjort allerede i den almindelige Vejledning, nemlig, at ikke nogen Ting er saa ringe, ubetydelig eller almindelig, at den ikke skulde fortjene at udstilles. Det er derfor Komiteens Ønske og Bøn, at alle Slags Gjenstande fremsendes, og blandt disse ogsaa de Ting, som Fædrene have brugt, men som nu ere bortlagte af den nærværende Slægt og ombyttede med andre enten bedre eller smukkere. Snart er det nemlig Bestemmelsen eller Djemedet hvori, snart Stoffet eller Emnet, hvoraf Tingen er gjort, snart det Arbejde, som er lagt paa den, snart dens Alder, for hvis Skyld Udstillingen ønsker at have den blandt Udstillingsgjenstandene. En Glofage vidner om Folkets Indsigt i eller Udgang til at bage og om dets Fordringer til Brødet's Godhed. En Træste med Udsjæringer bær Vidnesbyrd blandt andet om, at Folket lægger Vægt paa Udseendet, og at det har Sands for Kunst og smukke Former. Det samme gjælder om mange andre Ting, saasom om Ungdommens broderede Vanter, og den Eldres udsmykkede Sæletoj. Mangel paa visse Redskaber eller Ting, saasom Gaffel, Seng, Rinned, vidner for en Del om, at man ikke har Brug for dem, eller om, at man hjælper sig uden dem.

Komiteen har baade i Almindelighed, og i Særdeleshed med Hensyn til Fjeldfinlivet, troet, at det ikke vilde blive nok, at Tingen udstilledes for Djet. Den har antaget, at det maatte være ønskeligt, at Gjenstandens Betydning forklarede og oplystes ved det mundtlige Ord, naar en fuldstændig levende og let Opfattelse skulde finde Sted. Det har været Komiteens Ønske at vække og befæste et levende Billede af Fjeldfinlivet eller Romadlivet i vort Land. Komiteen har derfor tænkt paa at formaa Nogen til at paatage sig at være de Besøgendes Vejleder paa denne Maade ved levende Ord. Dpregningen og Gentydningen tilsigter at skulle blive en Støtte og en Grindringsliste for den, som under Paavisningen af Tingen vil sørge for den mundtlige Fremstilling. Et Forhold oplyses ogsaa ved, at de Egenstaber nævnes, som det ikke har; og af Hensyn hertil ere flere Forholde nævnte, uagtet det er kjendt nok, at de ikke ere tilstede. Bæveren er saaledes nævnt for at kunne fortælle om det Tab, som Dyrelivet i Finmarken har lidt i de sidste 100 Aar. Af denne Grund er det ogsaa, at selv de ubetydeligste og almindeligste Ting ønskes udstillede. De ville ofte

minde om og give Anledning til at tale om og opklare Forholde, som ellers kunde blive forbigaaede, naaget de fortjene stor Opmærksomhed. Det er dette Forhold, hvorfra Kommitteen ønsker, at den efterfølgende Opregning af og Hentydning til Forholde, der egentlig ikke vedkommer Udstillingen i streng Forstand, maa blive bedømt. Den i Forholdene mere Indviende vil forøvrigt finde baade Fremstillingen ufuldkommen og Opregningen ufuldstændig. Men paa disse Mangler har det ikke været muligt at raade Bod for de Kræfter, hvorover Kommitteen har kunnet raade.

Plantelivet.

1. Vejrforholde. Nordlige Beliggenhed. Højde over Havet. Sne tidlig om Høsten og liggende længe ud paa Vaaren. Vaar- og Høstfulde, der dræber Plantelivet. Mangel paa Ly mod nordlige og kolde Vinde. Ingen Fjelde, som opholde eller standse sydlige og varme Lufstrømninger. Vinterens Længde. 8 til 9 Maaneders sne-dækket Mark. Sommerens Korthed. Solen skinner dog omkring 2 Maaneder baade Dag og Nat. Jordbundens Magerhed. Thermometer og Barometer-Jagttager. Arets, Sommerens, Vinterens Varme og Kulde, baade højeste, laveste og gennemsnitlige ved Havet og i Fjeldet. Herfende Vinde Sommer, Vaar, Høst og Vinter. Regn- og Snemængden. Tiden for Isløsningen i de større Elve, Alten-, Porsanger-, Laxe- og Tanaelven. Tiden for Laxens Gang op fra og ned til Havet. Tiden for Træfuglenes Komme om Vaaren og Vortdragten om Høsten. Den Dybde, hvori Jorden (i Kautokeino) ikke tør op, men bestandig er frossen. Tidsrummet inden Forraadnelsen i Jorden (i Fjeldet) er fuldstændig Plantelivets Ufuldkommenhed og Fattigdom. Skovdækkets Tyndhed. Spiselige og peltsværkgivende Dyr's Faatallighed i Henseende til Arter og Individer. Fuglelivet. Fisserigdommen i Elve og Bande.

2. Renmosen (*cladonia rangiferina*). Af den ønstes levende Planter med den Jord, hvori de vore; tørrede Planter paa de mærkeligste Udviklingsstrin. Frø. Fotografier. Renmosens Plads i botaniske Systemer. Dens Fysiologi eller Naturhistorie. Dens Selstabelighed og Talrighed; dens langsomme Vore- og Udviklingstid. Dyrfelighed ved Gjødning, og i saa Fald Gjødningsmidlerne. Muligheden af dens Indsamling om Sommeren. Dens Uddunstning og Renens Sands til at vejre den, skjønt dækket med Sne. Renens Vintersøde, som den søger under Sneen. Vinter- og Sommermosens Næringsstof. Paa Renmosen hviler Fjeldfinlivet. Dens Fredning

efter Lov af 17de Juni 1869 § 1. Dens Indflydelse paa Simlens og Roens Mælk. Mosmængden, som en Kjøreren tiltrænger i et Døgn paa Rejser. Vinterfoder for Ko og Gæst. Indsamlingsmaaden (Rive, oprykkende den hele Plante med Roden). Tiden (Høsten). Renmosbrændevin. Renmosmarkernes forfjellige Godhed. Forfjellig paa begge Sider af Fjeldryggen mellem Norge og Sverige samt Finland.

3. Akerbærplanten, *rubus arcticus*. Mulptanter, *rubus chamæmorus*. Levende Planter med den Jord, hvori de vore. Tørrede Planter paa de vigtigste Udviklingsstrin. Fotografier. Mulptegrod. Håndelsvare.

Andre Bærter og Urter, fornemmelig de i økonomisk Henseende mere vigtige. Tørrede Exemplarer. Trær, der danne Skov. Furu, Birk, Gran, Alder, Silje, Rogn, Asp. Rigdom paa Skov til Brændsel. Frugttrær og Husholdningsvæxter: Ribes- eller Vinbær. Ribsvin. Bringebær. Hæg. Karve. Eyre. Kvanne eller Sløife. Blaabær. Tyttebær. Tegebær. Jordbær. Kvægfoder: Tælg, Mollfoder. Senne. Græs (Romag- eller Støvlefor isledetfor Strømper). Planter, hvoraf der udtrages Farvestof eller Fægemidler. Kulturplanter og Havevæxter: Korn, Poteter, Røper, Kaastrabi, Kaa af alle Slags. Ager- og Engdyrkningsredskaber. Herbarier i Almindelighed.

Dyrevriget.

De forfjellige Dyr ønskes fremstillede saaledes som de lade sig opbevare. Tørrede, udstoppede, i Spiritus eller i Saltlage. Benbygningen eller Dele af den. Skindet eller Huden. Fotografier.

5. Renen, *cervus Tarandus*. Det andet Lag, hvorpaa Fjeldfinlivet hviler. Det finste Sprogs Rigdom paa Navne paa dette Dyr efter Køn, Alder m. m. Simle er Nordmændenes Benævnelse paa Renkoen. Fotografier af Dyret, Køn, Alder m. m., om Vinteren, om Sommeren, med og uden Horn. For Udstillingen af levende Ren skal Kommitteen sørge. Renens Naturhistorie eller Fysiologi. Blads i zoologiske Systemer. Størrelse. Farve. Levetid. Hornene og Haarene og deres Fælding. Kloverne. Væxtædende Dyr. Renmos og andet Lav om Vinteren; og starrtede Græsvæxter, Sop om Sommeren. Engdyrket Hø. Tørret Renmos og Hø. Dens Styrke til at løbe, trække og bære. Kjøreren. Dyren, staaerne og ufstaaerne. Rideren. Renen spæder ikke. Simlens Frugtbarhed og Drægtighedstid. Kalvningstiden. Kalvens Afvenning fra Simlen (Skarnsfrukken) og Tidlighedens Indflydelse paa Eldets Størrelse. Hvorvidt, hvor ofte og hvorlænge mælkens Simlen? Østfinnerne. Mælkens Mængde,

Fødme og Opbevarelse. Sommermælk (Anker). Høstmælk (Renmaver). Vintermælk (aabne Kar, frossen). Sur Mælk. Tør Mælk. Briesen paa et Anker fersk Renmælk. Anvendelse: Ost, Smør. For Udstillingen af fersk Renmælk og Ost vil Kommitteen drage Omsorg. Renbræmsen, oestrus Tarandi og Næsebræmsen, oestrus nasalis. Renbræmsens Udvikling ud paa Vaaren, gjør Renstindet unyttigt. Renens Tæmmelighed, Bildhed, Styhed. Tamme eller mærkede Ren. Bildren. Ejendomsmærket i Dret. Renen som Husdyr. Fangerouget. Tæmning som Lashdyr. Renagtingen, om Vinteren for at holde Hjorden sammen og mod Ulven, om Sommeren for at hindre Skade paa de Fastboendes Ager og Eng. Hunden. Vagttjenesten og hver Vagts Længde om Vinteren. Renens Trang til at trække Vaar og Høst mellem Fjeldet og Kysten. Bildren og mærkede Ren. Trangen ikke af den Vælsfæthed som Trækfuglens. Bildrenen. Aarsagerne. Renbræmsen i Skoven og Dalene. Varmen i den indre og lavere Del af Landet. Renmosens Vælsfæthed om Sommeren i Løvejr. Den mærkede Ren drives af Fjeldfinnerne for at spare paa Vinterfoderet eller Renmosen. Renen ligesom andre Dyr og Fugle trække mod Vinden, idet Haar og Fjer da slutte til Kroppen, Renens Kjød og Mælk er Fjeldfinnerens væsentligste Næringsmiddel. Skindet af Dren, Simlen og Kalven, det væsentligste Stof, hvoraf der arbejdes Gangflæder, fornemmelig til Vinterbrug, Skotøj, Hovedtøj, Handsker, Sengflæder, Sæletøj, foruden at det opskjæres til Toug og Vaand. Skindet og Hornene ere ogsaa det Emne, hvorpaa Kvindernes Husflid er grundet. Kjød, Tungen, Skind, Marvben og Horn ere Handelsvarer, hvoraf Skind og Horn for endel vender tilbage som Handsker og Knivstaster. Med enkelte Dele af Dyret, saasom Tungen, betales Skatter in natura. Slagtetiderne: Mikkelsmes (29de Septbr.), Jul, Kyndelsmes (2den Februar). Grundene for Valget af denne Tid. Slagtemaaden. Tallet paa mærkede Ren i Norge, i Tromsø Stift, i Finmarkens Amt. Værdien: Dyreren, Kjøreren, Simle, Renkalv, slagtet Ren, Retabel, Steg, Tungen, Skindet. Bildrenens Fredning fra 1ste April til 1ste August.

6. Husdyr og Husfugle. Hunden, Fjeldfinnernes eneste Husdyr, og nødvendig ved Renens Agtning. Fugtændernes Afstumpning. Renvagten værelvis af det halve Tal Hunde. Deres Talrigbed og Dygtighed til Agtning og Jagt. Føden knap og Opførselen i Forhold dertil, især under Maaltiderne. Føde: Renleveren og Blodsuppe. Plads i Teltet. En Hunds Oplærelse og Kostende. Kvæg: Faar,

Geder ved Kysten om Sommeren ved Teltet, om Vinteren paa Fjøs hos de Fastboende ved Kysten. Evin. Kat.

7. Andre Dyr. Pattedyr, Fugle, Fiske, Insekter. En fuldstændig Samling af Skind af Pattedyr: Bjørn, Ulv, Fjeldfraz, Ræv, Dter, Lemænd, Markmus, Ekorn, Røskat, Hare, Hund, Elg, Bæver. Hammen af Fugle: Drn, Falk, Høg, Ugle, Tiur, Røj, Narre, Hjerpe, Rype, Trost, Stær, Spurv, Sneppe, Fjeldlo, Spove, Gjøg, Svane, Gaas, Wender, Lom, Maase, Havaarre, Ymmer, Krage, Sjur, Ravn og C. Edun, Fugleæg, Fuglereder, Rugekasser for Stær og Wender (i Tanen). Af Fiske: Lar, Børtling, Drret, Sil, Aborre, Gjedde, Rø, Har. Larefisket i de store Elve. Lareting. Fiskeretens Bortforpagtning i Alten og Afgiftens Størrelse. Fiskeudflækningsindretninger. Larens Fredning. Forbud mod skadelige Fiskerebfskabers Brug. Af Insekter de, der ere til største Plage for Menneffer og Dyr. Myg. Deres Talrigbed. Mygaar. Bræmferne (oestrus Tarrandi og nasalis) paa deres forskjellige Udviklingsstrin. Disje Dyrs Fysiologi. Midler mod dem. Rovdyr og Rovfugle, hvorfor der er Skudpenge og Tallet paa dem, der ere dræbte i de sidste Aar. De Dyre-, Fugle- og Fiskearter, hvorom Lovgivningingen freder.

Stenriget.

8. Mineralier i Almindelighed. Kobbererts, Kobberkis, Blyglands, Rødjernsten (Blodsten), Nikkel, Kalk, Kalksten, Kalkjord, Mergel, Talg- eller Grydesten (Gryder, Dvn, Dvnører, Potter deraf), Talgskifer, Talgjord, Ler, Leriskifer (Tagkifer, rød, sort, blaa, Tavle- eller Skrivekifer), Lerjord, Pottemagerler (Pottemagerarbejde, Teglstensler, Murslen, Tagsten, Drænrør, Sand, Jern og Guldsand, Alunskifer. Torv (Brændtorv, Brunkul, Stenful), Antrofit, Grafit eller Blyant, Oker, Kvarts, Marmor, Granit, Gravplader, Bordplader, Trappetrin, Kværnsten, Brynsten, Sfenfarve, Flint, Kystaller, Forsteninger. Dpgaver over Bergværker, Grubedrift og Stenbrud. Mineraliesamlinger, Meteorstene, Forsteninger.

Jorfaavidt Nogen maatte have Stene eller Mineralier, hvorom han maatte ønske Dplysning, vil Kommitteen søge at bringe den tilveie, naar Gjenstanden fremsendes. Findestedet bedes angivet idetmindste omtrentlig.

Levevis. Næringsveje. Arbejde.

9. Næringsveje. Renhold, Fiskeri, Jagt, Skyds, Husflid.
10. Teltet. Fjeldfinnens Hus, hvori Flytlivet aabenbarer sig,

ønskes udstillet med alt sit Tilbehør, navnlig Træværket, Teltklædet, Vinter- (Uld-) og Sommer- (Strie-) Klædet og Stoffene, som dele Beboelfesteltet i de sædvanlige 9 Rum. Hvert Rums eller Afdelings Navn og Bestemmelse. Husbondsfolkets, Børnenes, Tjenernes, Hundenes, Ildstedets, Brændets og Bohavets Plads eller Afdeling. Teltets Rummelighed. Familiens eneste Værelse; Gæsteværelse, Dagligstue, Soverum, Bader værelse, Barnekammer, Spisestue, Tjenerværelse, Arbejdsværelse, Melkebod, Kjøkken, Spisekammer, Hundehus. Luften i Teltet; Røg, Varme, Kulde. Lyset. Brændsel: Tør Furu, raa Birkeved. Borde, Stole, Seng. Legemets Stilling i Teltet: liggende udstrakt eller paa Knæ eller siddende med Fødderne i Kors under. Om Natten med Hovedet mod Teltvæggen. Gulvet (Riset), Gulvtæppet (Kenskindet). I Teltet ønskes fremstillet foruden Ildstedet de sædvanlige Vinter- og Sommersengklæder (hvoriblandt Mygklædet) for Familien, nemlig Mand, Kone, Barn og Tjenere: Kenskind, Fæller af Faarskind med Fodpose, Uldtæpper, Græner og Ryer, Lagener. Endvidere Kjøkkentøj af alle Slags i den størst mulige Fuldstændighed, saasom: Fodløse Gryder, Kjedler, Pander, Skjærringer, Stegepind eller Spid. Trækopper af alle Slags, aabne og lukkelige, Rister, Bommer, Ragger, Traug, Kuv og andre flettede Sager af Tæger, Vandbøtter, Vadsfestamper, Kister, Sopliner, Madfad, Talerkener, Borddug, Kaffeop, Sker af Sølv, Horn, Ben og Træ, Gaffel, Drickekar af Glas eller Træ, Lamper, Lyristikker, Talgløs. Maal- og Vægtredskaber (Vismarer). Af Fjeldfinnernes Stabur ønskes en Model, baade af det faste ved Kirkestedet og af et flytteligt ved Teltet.

11. Ogsaa Fjeldfinnernes Gangklæder ønskes udstillede, nemlig for Mand, Kvinde og Barn, Gift og Ugift, Vinter- og Sommerklæder. Over- og Underklæder. Højtids- og Arbejdsklæder. Hovedplag: Huer, Hætter, Huestjærme, Halsklæde med Ildtøj. Mands og Kvindes Linned. Botter af Uld og Handsker af Skind. Buxer, Bøllinger, Buxesæler. Skalkomager med Senner og Komagbaand. Komager af barket og raabarket Læder. Bælte: Mands og Kvindes med hvad dertil hører, Kofse, Sugerør (Botse), Kniv med Skive. Pæst, Mud, Ruste, Tørklæde. Bjørneskindskrave. Tegnebog. Pengepung. Tobakspibe og Tobakspung. Snusdaase. Børnetøj, en Komse med Klæder og Legetøj. Ligliste med Ligklæder. De Midler (Dyrefedt), hvormed Skindet eller Peltsværket tilberedes eller gøres tjenligt til Klæder, er Aarsag til den ubehagelige Lugt, der følger de peltsværklædte Finner om Vinteren. Uddunstningens Ubehagelighed hidrører ikke fra Urenlighed.

12. Fødemidlerne bedes udstillede, saavidt det lader sig gjøre. Kjød, Mælk, Gist, Mel. Kjød er den daglige Kost. Rentkjød, tørket, frosset, saltet, kogt, stegt, Dre- og Faarekjød, Bjørnekjød og Hestekjød, Svinekjød og Flest. Fjeldfinner og Buisinner. Fuglekjød: Kyper. Urene Dyr: Roddyr. Blodet: Blodpølse og Blodmaver. Marven: Maroben. Rentungen, Renfedtet, Rentalgen. Mælk: Ren-, Ko-. Ged- og Faaremælk. Tør Mælk, sur Mælk fra Sommeren, hvori indkastet forskjellige Bær og Syregræs. Sød Mælk fra Høsten, opbevaret i Renmaver, frossen, kogt og smeltet i Kjødsuppe. Renost. Mælkens Betydning for de fattigere Finner. Gist: fersk, tørret, saltet, frossen, stegt (Smør, Fedt). Mælsuppe. Grød. Gløfager, Smør og Brød. Drikkevand, smeltet Sne og Is, Kaffe, Vin. Forbruget af Kaffe, Sukker, Tobak og Brændevin. Specier: Salt, Peber. Ol (i Oltrojtiden eller med et fra Bergen indført Navn: Rasmus og Dobbeltrasmus). Bær, der har staaet under Sneen. Foreninger blandt Finnerne at afholde sig fra Brændevinsdrik stiftedes allerede af von Westen.

13. Arbejdets Deling mellem Mand og Kvinde, mellem Husbonde og Tjener. Arbejder, som ere fælles. Arbejde, eget for Manden: At forestaa Flytningen, at undersøge Renmosmarkernes Godhed og at vælge dem, at hugge Brændet, at agte Renen, at tæmme og indkjøre Kjørerenene, at stydse Gods og Folk, at opsoge bortkomne Ren, at arbejde Kjøreredskaber, som ere af Træ, at forestaa Slagtningen, Madlavningen og Madskiftningen, at oplære Sønnene i hvad der er Mands-Arbejde. Særegt Arbejde for Kvinden: Børneplejen og Opdragelsen. Døtrenes Oplærelse i hvad der er Kvindearbejde, at holde Madkopperne rene, at mælke Renen, at sy, spinde, væve, binde, brodere, at være Skræddere, Skomagere og Fjeldberedere. Folkets Arbejdsomhed. Hindringer, som Flytlibet medfører. Indsigten og og Færdigheden i Arbejdet. Det er kun Kvindens Husflidsarbejder, der tilvirkes i den Mængde, at de havees til Salg.

Prøver paa Fjeldfinnernes Arbejder af alle Slags ønskes, baade Mands- og Kvindearbejde, navnlig:

- a. Kjøreredskaber Vinter og Sommer. Slæde, Vogn, Drag. Fuldstændigt Sæletøj til en Renraide. Laagfhærris, Rejselhærris, Pulk, Kjælke, Slagtøm. Kjøre- og Rejsemaade. Redfærdning. Forkjører. Vappus. Stoppe- eller Varesren. Raide. Ski. Skistav. Mands og Kvindes Færdighed i at gaa og løbe paa Ski. Sydlandings Opmærksomhed paa Skiløbningen og Finnernes Betegnelse hos romerske Forfattere som Skiløberfinner.

Elve- eller Batsbaad med Arer og Stagefang. Elvefart opover og nedover Elven; at stage. Skræpper.

- b. Fisseredskaber i Havet, Elv eller Vand. Garn, Not, Stang, Tejner, Stængelse, Lyster. Fisseredskaber af Ben. Agn. Fiskemaaden om Vinteren under Isen. Jagtrebskaber: Kugle, Risle, Hagelgevær, ældre og nyere. Jern eller Sær, hvori vilde Dyr fanges. Bjørnebaas, Milt, Spyd, Fælder og Snarer for Dyr og Fugle. Dyregrave. Vildren. Jagten, især omkring Mikkelsmes i Bruntiden med mærkede Ren og Hund. Ulvens Forsølgelse paa Ski.
- c. Andre Arbejder af Jern, Bly, Tin, Træ, Rødder, Læger, Ræver, Furubast, Ben, Horn, Sten.
- d. Kvindearbejder af Uld, Lin og Skind, vævede, bundne, syede og broderede. Baanmaal til Kuste, Baand, Romagbaand, Botter, Spilværk, Tæpper, Græner, Ryer, Traad af Sener i forskjellig Finhed. Syposen med fuldstændigt Sytøj. Redskab: Haandten, Bægrinder, Rok, Rende stole, Bægstol. Fremgangsmaaden ved Fjeldberedningen. Mælkevarer: Ost. Mælkeredskaber. Mælkespand og Mælkesie, Smørfjerne og Rjernemaade. Mteperse, Mstekopper. Kopper og andre Ting. Renmaver, hvori Mælk og Blod opbevares. Handels Omfang og Betydning. Lidet til Salg giver Lidet til at købe for. Tallet paa Handelsmænd i Fjeldet. Vintermarkeder (i Norge), i Varangerbotn (Karlsbotn), i Alten (Bosetop), i Lyngen (Skibotn), i Skjærvø (Kjælan). Fortegnelse over de vigtigste Varer og deres Mængde, navnlig Manufaktur-, Fabrik- og Kolonialvarer, som sælges til Fjeldfinnerne. Opgave over hvad Fjeldfinnerne sælge af Kjød, Skind, Lim, Fjer og Husflidsarbejder.

Karter. Fotografier.

15. Kommitteen ønsker, at man vil udstille Karter og Fotografier, der kunne belyse Forholdene i Fjeldet. Karter, Tegninger, Skitser, ældre og nyere. Almindelige Land- og Søkarter. Etnografiske og geologiske Karter. Karter over Fiskebaner i Hav og Fjorde. Administrationskarter. Beskarter, som vise, hvor offentlig oparbejdede, byggede, under Arbejde værende Veje findes og paatænkes, som vise, hvor Færdselen foregaar Vinter og Sommer til Lands, til Hest eller paa Elv, hvor offentlige Fjeldstuer og Skydskifter ere oprettede. Postkarter, som vise, hvor Post føres med Dampskib, med Ren, med Bud eller paa Baad, samt de Steder, hvor Post udleveres og modtages. Telegrafkart for den besluttede Telegraftraads Bedkommende.

Skovkarter over Skove, der ere undergivne offentlig forstsmæssig Behandling. Kartter, som vise Renmosmarkernes Deling mellem Fjeldfinsogne, og de Renmosmarker, hvor Renmosen skal fredes efter Lov af 7de Septbr. 1854 § 1 og 9de Septbr. 1857 § 1, samt hvor Rengjærdet over Barangerejdet er lagt, som vise de Kredse, indenfor hvilke Fjeldfinnerne flytte om Vinteren i Fjeldet og om Sommeren ved Kysten, saavel som de Beje, hvorpaa de færdes paa Flytningen tilligemed de Ejder, Dalsfører og andre Steder, hvor Fjeldfinnerne opslaa om Sommeren deres Telt. Bykarter. Havnekarter. Kart over Vardøhus Fæstning. Kartter, hvorpaa Kirkesteder, Handelssteder, Markedspladse og Thingsteder ere affatte, hvor Fyr- og Sejlmærker ere opførte. Kart over Steder, der ere mærkelige i historisk eller andre Henseender, hvor der findes eller har været fundet Spor af Fortidens Beboere, navnlig af deres Nedstaber, Begravelsespladse, Thingsteder og Mindesmærker. Grubekarter. Kartter, som udvise Havets Varmegrad udenfor Kysten. Fotografier af fjeldfinste Forholde, af Bygninger, Kirker, Dragter, Planter, Dyr, Fiske, Fugle, Insekter. Gradmaalingsstøtten paa Fuglenæs i Hammerfest.

Literatur.

16. Bøger, ældre og yngre, i hvilket som helst Sprog, der handle om fjeldfinste Forholde. Fortegnelse over Bøger, ældre og nyere, i de finste Sprog og Navnene paa deres Forfattere. Bøger, som ere under Arbejde.

Ejendomsretten til Jorden.

17. Ejendomsretten til Jorden og saaledes til den Jord, hvorpaa Fjeldfinnerne lade deres Ren have ikke blot om Vinteren (Renmosmarkerne), men ogsaa om Sommeren nede ved Søen eller Havet, er hos Staten. Renmosmarken er ikke undergivet nogen enkelt Mands, hverken Fin eller Nordmands Ejendomsret. Jorden i Tromsø og Nordlands Amt for Udmarkens Bedkommende bebyrdet med hovedsagelig svenske Fjeldfinners Havningsret om Sommeren. Fjeldfinnernes Ret over Renmosmarkerne, en Benyttelsesret, gammel som eller ældre end Historien, lidet nævnt, men forudsat i Traktater og Lovgivning. Vinterhavningsretten efter Lov af 1854 indskrænket til det Fjeldsogn, hvortil Fjeldfinnen hører. Indenfor dette fuld Frihed ligesom paa Havet for Fiskeren, saaledes at den, der først kommer, tager Marken eller Stedet for Øjeblikket i Besiddelse uden dog at kunne forbyde nogen anden senere tilkommende Fin at opslaa sit Telt

ved Siden af. Sommerhavningsretten nede ved Søen ikke saaledes indskrænket. Tidligere var Renmosmarkerne i Norge, Sverige og Finland (Russefinmarken) fælles for alle norske, svenske og finske Fjeldfinner og strakte sig ud over det gamle Finmarken, som først Rusland (Nowgorod) og Sverige og senere Norge og Sverige delte mellem sig. Traktaten af 7de og 18de Oktbr. 1751. Ruslands Forbud i 1852 mod at norske Fjeldfinner maatte benytte Renmosmarkerne i Finland. Følgerne heraf for norske Fjeldfinner og for vort Land. Fjeldfinners Udflytning til Sverige. Deres Tal, som maatte søge Sommerhavn i Tromsø Amt, derved voget. De svenske Fjeldfinners Havningsret i Norge er udelukkende en Byrde for vort Land uden som tidligere tilsvarende Rettighed i Sverige for norske Fjeldfinner. Ruslands Foræning om, at Traktaten af 1751 ikke var bindende for Rusland for Finlands Vedkommende. Fredsslutningen i Åbo 1809 Forbud til norske Fjeldfinner om at have paa finsk Grund og til finske Fjeldfinner om at have paa norsk Grund, Lov af 1854 og 1857.

Renmosmarkerne ikke skuldsatte eller Gjenstand for umiddelbar Skat. Den finmarkske Skuldsætning (Rør og Gaar) uden Anvendelse. Skatten til Kommunen bringes tilveie ved Ligning paa Indtægt og Næring, Lov 18de Mai 1860 (Rettighedsmænd, Springmænd). Til Statskassen ingen umiddelbar Skat (Bejssat).

Forholdet mellem Fjeldfinnerne og Jorddyrkerne.

18. Skade af Renen paa Fastboendes Ager, Eng og Skov. Rilde til Uenighed og Strid om Vaaren og Sommeren. Almindelige og stedlige, forbigaaende og vedvarende Forholdes Indflydelse. Renagtningen, Pligt for Fjeldfinnen, Lov af 1854. Bæmseligheden i at agte Renen om Vaaren og Sommeren. Mangel paa Føde, hvorfor Renen spreder sig. Fjeldfinnernes Skjædesløshed og Ligegyldighed. Bæmseligheden i at holde Gjerde. Renen værre end Geden. Gjerder af Sten næsten unyttige og af Træ næsten umulige paa Grund af deres Kostiherhed og af Mangel paa Skov. Skaden ikke alle Aar og paa alle Steder lige stor. Opdyrkning af fornødne Renveje og Besættelse der. Forbud herimod. Salg af saadan Jord. Lov af 22de Januar 1863. Offentligt Opsyn hermed i Tromsø Amt paa Statskassens Bekostning og vedkommende svenske Fjeldfinner. Forskjellige Forslag og Kommissioner til at udbedre Reglerne efter Traktaten af 1751 forsaavidt angaar svenske Fjeldfinners Ophold i Norge og norske Fjeldfinner i Sverige. Renhold af Bumænd og Businner i Norge. Denne Ren agtes om Sommeren i Norge af Ejeren og om Vinteren i

Sverige af svenske Fjeldfinner (Menagtere). Omvendt Fjeldfinners Kvæg paa Vinterfoder hos Nordmænd eller Bøfinner; om Sommeren ved Teltet. Rentyge blandt Bøumænd af alle Nationaliteter.

Nationalitet.

19. Finnernes Nationalitet er en anden end deres omboende Naboers Nordmænds, Svenskers, Finlænderes og Russers Nationalitet. Paa deres eget Sprog hævner Finnerne deres Sprog same-gille. Religion og Troesbekjendelse den samme som det Lands, hvis Underfaatter de ere. Efter Næringsvej: Fjeldfinner, Bøfinner, Elvefinner, Fæstboende (i Fjeldet). Det finste Sprogs Bearbejdelse i Norge i ældre og nyere Tider af Finner og Nordmænd. Forholdet mellem Finsk og Norst. Kirke-, Rets- og Undervisningsprog. Præsternes Forpligtelse til at tale og benytte finsk Sprog. Fornorskelsen eller Finnernes Ombytning af Sprog, nemlig norst for finsk, nu Stats-sag. Statskassens Bidrag til dette Diemed 1500 Spd. for Aaret. Børnenes Undervisning i Skolerne i norst Sprog. Bøger med baade finsk og norst Text. Finsk fødte Skolelæreres Dannelselse paa Fællesseminariet paa Tromsø. Finnernes Opfattelse af Fornorskelsen. Forsøg (ældre og nyere) paa at befæste snart Finsken, snart Norstken blandt Finnerne (Bøfinnerne). Folkedragten. Rusten af Skind eller Bandlemaal og Fodtøjet af Skind. Romagerne. Begges Hensigtsmæssighed. Nordmænd og Kvæners Brug af Ruste og Romager. Bøfinnernes Opgivelse af Dragten ved Højtider saasom Brudevielser. I Lovgivningen ingen Forskjel paa finsk, kvænst eller norst Nationalitet. Efter Loven fuld Lighed for Alle og i alle Henseender, baade i private og offentlige Forholde. Samme Ret og samme Pligt. Børnepligtighed. Finnernes og samboende Nationaliteters (den norste og kvænste) Opfattelse af Forholdet indbyrdes og det indbyrdes Forhold i Virkeligheden. Fjeldfin (den norste og den svenske) og Bøfinner, Nordmanden, Kvænen. De forskjellige Amtet og Herreder. Før og nu. Ægtefælder: blandede. Sammen paa Vaad under Fiske og i Arbejde. Finner i Tjeneste hos Nordmænd. Børnenes Forhold indbyrdes i Skolen, ved Konfirmationen. I Thingstuen eller for Retten, i Formandsfædet, i Kirken, paa Begravelsespladsen. Sprogforskjellen. Fattigdommens, Oplysningsgradens og den aandelige Begavelses Indflydelse. Strid og Uenighed mellem Fjeldfinnerne og den Fæstboende eller Jorddyrkerne har ingen Rod i Nationaliteten, men i Nabofædet og i de forskjellige Næringsveje. Jorddyrkerens Beskyttelse for sit Arbejde paa Jorden mod Ødelæggelse og Bestadigelse af Nænen. Uenighed

ogsaa der, hvor Jorddyrkeren er Fin. Fjeldfinnernes Rentjød og Skind ere Handelsvarer, hvortil Nordmændene eller de jorddyrkende Bumænd have Trang. Denne Handel sammenbinder Nationaliteterne i dette Tilfælde.

Andre Forholde.

20. Finnernes Navn. I det finste Sprog er Folkets Navn Same: Fin Same-ædno: det finste Folk. Same-gille: det finste Sprog.

I det norske Sprog og af Nordmænd baade i Dagligtale og i Lov-, Rets-, Kirke- og Undervisningssproget har den enkelte Navnet Fin, Finste. Paa svensk Sprog og af Svensterne benyttes Benævnelsen Lap, Lapkvinde, formentlig laant fra Finlænderne. Finlands Indvaanere, som ikke ere af svensk Nationalitet, benævnes af Svensterne Finner og deres Land Finland. Af Nordmænd benævnes dette Land Finland og Indvaanerne i Dagligtale enten Kvæner eller Kareler, men i Lov- og Retssproget alene Kvæner. Fin er Navnet paa 2 forskjellige Folkeslag eftersom Lyden eller Ordet benyttes af en Nordmand eller af en Svensk. I Nordlands Amt benævnes svenske Fjeldfinner Lapper. De nyere, mere bekjendte Kultursprog, navnlig den franske Sprog, benytte det svenske Sprogs Navn paa Folket. Et ældre Kultursprog, nemlig det latinske, benyttede sig af den germaniske eller norske Stammes Fin, og Folket henhører efter Tacitus til de Folk, der bebo Germania, som efter ham indbefattede foruden Tyssland og Danmark tillige den skandinaviske Halvø. Fjeldfin (norsk) og Flytlap (svensk) betegner Nomaden. Søfin eller Busfin (i Lighed med Bumand) betegner den ved Kysten fastboende Fin. Elvefin. Norske videnskabelige Forfattere's Bestræbelser for at give det norske Sprogs Fin Betydning af Kvæn eller Finlænder og at indføre det svenske Sprogs Benævnelse Lap. Finnernes egen Opfattelse af disse 2de Benævnelser er: Fin indeholder Agtelse, Lap forudsætter Foragt og er et Skjældsord. Benævnelserne Finlap, Lapinde i sproglig Henseende unorske og aslagte.

21. Kundskabsforraad. Fremstillinger deraf. Det finste Sprogs Vidnesbyrd i denne Henseende, dets Rigdom paa Navne, Betegnelser, Udtryk og Begreber. Ordsprogs Mængde og Gjenstande. Det offentlige Undervisningsvæsen. Skolelærernes Dannelse ved Seminariet paa Tromsø. Spørgsmaalet om særskilt Seminarium for Skolelærere for Finnerne. Almuefolens Undervisningsgjenstande: Regning, Skrivning, Læsning, Religion, Sang. Skolegangen tvungen. Undervisningen uden Betaling paa Kommunens, Amtets og Statskassens Bekostning. Skolebørnenes Skrivebøger ønskes fremlagte.

Andre Kundskabsskilder. Undervisningen i Hjemmet af Forældre og ved Omgang med Fremmede. Egen Erfaring, Eftertanke og Øvelse. Ved Bøger. Hindringer i Sproget. Bøger i det finste Sprog. Mændenes Sprogkundskab i Kvænst. Kundskaben til Menens og Menmosens Fysiologi og i det Hele til alt, hvad der vedkommer Menholdet omfattende og grundigt. Arbejdsindsigt. Businners Dygtighed som Baadbyggere. Tallet paa Battedyr, Fugle, Fiske, Trær, Planter, Insekter, Mineralier, hvorpaa det finste Sprog har egne Navne og Betegnelser. Vejrkundskab. Kundskab om Sol, Planeter (Jorden), Maane, Fixstjerner, Kometer, Nordlyset, Stjernernes Henførelse til Stjernebilleder, og falde disse sammen med Astronomernes. Tallet paa Himmellegemer, hvorpaa Sproget har særskilt Navn. Tidsregning, Almanak. Primstav (med Forklaring) bedes sendt. Sands for Vokal- og Instrumentalmusik. Duelighed til at styre egne kommunale Forholde, navnligene Skole- og Fattigvæsenets Anliggender. Vigningsmænd. Historisk, geografisk og topografisk Kundskab.

Formuenhed.

22 Romadehyrderes Formuenhed i Almindelighed. Den idelige Flytning. Afbrydelse i Arbejdet. Arbejdets Overflud. Overflud over Fornødenhederne. Intet Stof til Bearbejdelse uden hvad Menen giver. Arbejdsomhed: Mands, Kvindes, Børns. Husholderisthed. Tarvelighed i Mad, Drikke og Klæder. Arter af Ejendom: Men, Kvæg, Telt, Klæder, Indbo, Penge. (Ingen Ejendomsjord). Penges Indsættelse i Sparebanker. Sølvpenges Nedgravning. Ejendom i Men usikker. Dødelighed blandt Kalvene. Sygdom. Bræmferne. Sult, naar Marken belægges med Is og naar Vaaren bliver lang. Indblanding i anden Mands Menhjord. Efterstandere om Høsten. Overgang fra Formuenhed til Uformuenhed eller Fattigdom og omvendt. Arv og Ægtefælle. Geld og Ulykke. Paapasseligbed, Stjedesløshed. Fattigforsørgelse. Ejendoms- eller Bumærker paa al Elags Ejendom, og saaledes ogsaa paa Menen (Dret), paa Træsager (Indbrænding).

23 Sundhedsforholde. Livets Varighed. Dødelighed blandt smaa Børn. Endemiske og epidemiske Sygdomme. Sindsygdomme. Ulykker ved Menføring. Mensvaghed. Spedalskhed. Menlighed. Vad. Snyltedyrr og Snylteplanter i Huden og Klæderne. Barberkniv. Grejskam. Finkam. Læge- og Fordemoderhjælp.

Livet i Teltet.

24. Familiefester: Barnedaab, Konfirmation, Bryllupper, Ligfærd, henlagte til Kirkefesterne. Teltstikke: Enhvers Plads, Forholdet mellem Forældre, Børn, Tjenere, Gæster. Arbejdstid og Hviletid, Morgen, Middag, Aften. Spisetiderne, Madskiftningen, Bødbøn, Tak for Mad. Tegn og Ord til at tilkjendegive Velvillie, Høflighed, Ærbødighed eller Mangel derpaa. Gaaendtag, Gaaendfys, Omsavneelse, at neje. Mødendes, Kommendes, Vortgaaendes eller Vortrejsendes Hilsen. Spil: Gaase-spillet, Boldspil, Kortspil. Til Dans findes i Teltet hverken Gulv eller Plads. Stikke for at bevare Orden, Fred, Hygge og Sædelighed. Tidlige Ægteskaber. Den Kreds, hvori flyttes om Vinteren, bestemmer hans Forhold til Kommune, Kirke og Stat.

25. Fjeldfinlivets Grund og Fremtid i Finmarken. Nomade-jægere, Fiskere og Hyrder. Grader og Arter af Nomadeliv. Større og mindre, hyppigere og sjældnere Flytninger. Rige ofte baade Sommer og Vinter. Fuldstændig fast Bosted uden Flytning af Bustab og Familie. Flytning Vaar og Høst med Kvæget og Tjenere eller fast Bosted for Sommer og for Vinter. Sommer- og Vintersæte. Agerbrugerens faste Bosted eller Sæterliv for Kvægets og Tjeneres Vedkommende og den hele Families Sæterliv. Faaredrivningen i Stavanger Amt. Fjeldfinnerne: om Vinteren hyppig Flytning. Om Sommeren ingen Flytning efter Nedkomsten til Kysten og efter at Teltet er opslaaet der. Hovedflytningerne: Høst og Vaar i September og Mai (Juni) til og fra Fjeldet. Flytningens Grund. Landets nordlige Beliggenhed paa Jorden og Højde over Havet. Jordbundens Magerhed. Plantelivets Ufuldkommenhed, Fattigdom og (Hovedplanternes Renmosens) Mangel paa Dyrefelighed. Renen, det eneste Dyr, hvorved Menneskene kunne gjøre sig dette Planteliv nyttigt. Renen vejrer Mosen under Sneen, har Klover, hvormed den kan skaffe Sneen bort og Natur til at omdanne Plantelivets Bexter til Kjød og Mælk. (Elg, Hjort). 100—150 Ren (hvoraf 100 Simler og 50 Dyrer, skaarne og usskaarne) er det mindste Tal, hvoraf en Familie kan leve. Til sit Ophold kræver dette Tal (ligesom Kvæg, der ikke staldfodres om Sommeren) store Bidder. Renmosens og andre Planter's Beskaffenhed forbyder Indsamling om Sommeren til Foder for Vinteren. Renen maa søge Føden paa Stedet, hvor den voger. Derfor og for Opsynets Skyld maa Gjerne (Hyrden som agter) følge Dyrene, og disse kunne ikke jævnlig eller dagligen drives til og fra et fast Hjem. Nødvendigheden af at skaane Renmosen og Skoven om Sommeren gjør endnu større Bidder og

Flytninger fornødne. Flytningen nødvendiggjør Teltet eller et Hus med det mindst mulige og ikke let besejdelige Indbo, der med Lethed kan flyttes i ubejssomme Fjeldegne. Fremtid. Fjeldet, Kenmosmarkerne langt fra at være nogen amerikansk Prærie, som agerdyrkende eller kvægholdende Folk ønske at tilegne sig, og Fjeldfinnerne ikke amerikanske Indianere, som Nordmændene ønske at udrydde for at bemægtige sig deres Land. Dertil, Fjeldfinlivet til stort Gavn og Nytte for omkringboende Fiskere og Jorddyrkere. Naturen selv den stærkeste Betydning af Fjeldfinlivet. Betydning ved Lovgivningen og Skovens Fredning under offentlig forsikkelig Betydning. Statens Erklæring ikke at ville sælge den Jord, som er fornøden for Fjeldfinlivet. Erklæring i Traktaten af 1751 om at Krigstilstand ikke skulde have nogen Indflydelse paa Finnernes Flytninger mellem de forskellige Lande. Folkets Tarvelighed, Nøjsomhed og Fordringer til Livet. De ved Opdragelsen og i Ungdommen udviklede Synsmaaders Indflydelse. Trang til Fjeldets Natur og til Omgang med Folk fra samme Land, af samme Folkefærd, med fælles Synsmaader og Levevej. Skovmangel og Mangel paa Kenmos. Et Sprogbytte uden Indflydelse til at indskrænke Romadelivet. Spor til ældre formuende Fjeldfinners Overgang til fastboende Fordejere i Nabosogne, hvorfra de kunne have Tilflykt med Kenhjorden om Sommeren. Forslag i sin Tid af Foged Paus, for at styrke Fjeldfinlivet, om Indførelsen af et Slags Afvæde (150 Ken) og ældste Sønns Ret til dette Afvæde. Fjeldet kan blive øde for Folk, men vil ingenfinde blive taget i Besiddelse af fastboende Folk.

Komiteen skal derhos slutte denne Fremstilling med Indbydelse til alle Fjeldfinner om at besøge Udstillingen.

Tromsø, den 31te Marts 1870.

W. Nissen Drejer.

Finneafdelingen.

(Af Bergenspostens Referent).

I.

Udstillingen er delt i to Afdelinger, hvoraf den ene, Finneafdelingen, omfatter alt, hvad der angaar saavel Sø- som Fjeldfinnernes Liv og Levesæt, og den anden, den almindelige Af-

deling, indeholder alt, hvad der paa nogen Maade henhører til Nordland og Finmarkens Fiskebedrift og Søfart, Industri, Jordbrug, Husflid, Skolevæsen, Bergværksdrift, Dyr- og Planteverden etc. etc.

De to Afdelinger findes i hver sin Bygning med Gaardsrum til, og Entreen er hidtil sat til 12 p for hver Afdeling. Der er til Dato solgt omtrent 1000 Billetter, hvilket maa siges at være meget tilfredsstillende, da Udstillingen endnu ikke har været tilgængelig mere end 8 Dage. Imidlertid har Krigen øvet sin store Indflydelse ogsaa paa disse Forholde, da den baade inden- og udenlands har hindret mange at komme herop, som ellers vilde have indfundet sig.

For os „Sydlændinger“ er unegtelig Finneafdelingen den, der byder mest af Overraskelse og Nyheds Interesse. Her findes i nederste Etage udstillet alt, hvad der hører til Sø- eller Bussinnernes Bolig, Levemaade, Redskaber, Husgeraad, Husflid, Dragt etc.; alt er forarbejdet af Finnerne selv og giver os et ejendommeligt Indblik i denne Nationalitets Liv og Levnet. I anden Etage findes en tilsvarende Fremstilling for Fjeld- eller Flytfinnernes Vedkommende. Men endnu interessantere end alt dette er, ere de virkelige Boliger med „levende“ Finner, som findes i Gaardsindhegningen. Her har en Søfinnefamilie opslaaet sin Gamme og to Fjeldfinnefamilier sine Telte, et Sommertelt og et Vintertelt, hvori de med sine Børn lever sit Nomadeliv aldeles som i Virkeligheden.

I den anden Afdeling findes i første Etage Alt henhørende til Fiskeribedriften, Fiske, Sild, Garn, Not og Liner, Fangstredskaber til Spitzbergfangst, Tran, Tranfogeri, Røgeindretning, Baade og Skibe af alle Slags i Modeller etc. etc. I anden Etage findes alt vedkommende Industri og Haandværk, Husflid og Skolevæsen; i 3die Etage Mineralier, Fugle, Dyr, Insekter, Skind af alle arktiske Dyr, kort et helt Naturaliekabinet, dernæst alle Antikviteter og endelig findes paa Loftet en righoldig Udstilling af Smør, Ost, Pølser, Kjøbvarer etc. vedkommende Husboldningen. I Gaardsrummet er Udstilling for Agerbrug; her findes desuden alle større Baade samt udstoppede Fiske, hvoriblandt en Haakjærring, og Skeletter og Skind af Hval, Hvalros og andre større Fiske og Sødyr.

Jeg har af Kommitteen faaet fri Adgang til Udstillingen, hvor jeg arbejder Formiddag og Eftermiddag. I mit næste Brev vil jeg haabentlig kunne begynde en detailleret Beskrivelse af de Ting, som maatte være af størst Almeninteresse i denne fjeldne Udstilling.

II.

Finneafdelingen.

Denne i etnografisk og kulturhistorisk Henseende højest mærkelige Afdeling havde, som jeg i mit forrige Brev har bemærket, sin egen Bygning, hvor den fyldte 4 temmelig rummelige Værelser, medens Tunet udenfor var optaget af en Jordgamme, to Fjeldfintelte, — alle tre Boliger, hufende hver sin Finnefamilie — Kener, Elvebaade og øvrigt Tilbehør. Denne Afdeling er nu allerede lukket, da den efter Bestemmelsen kun skulde vare til 25de August.

Det første, som slaar En, naar man træder ind her, er det primitive Kulturstandpunkt, den ejendommelige Art af Civilisation, — om man tør kalde dette Civilisation — hvorom enhver Gjenstand taler. Det er ikke alene vore Finners Liv og Levnet, deres Skikke og Sæder, deres Tanter og Syssler af enhver Art, som her rummes i 4 Værelser, ikke blot alt deres Bøhave og Husgeraad, hele deres Industri og Kunstfærdighed, alle deres Levnetsmidler — saaledes som alt dette er den Dag idag; hele deres Historie rummes herinde. Et helt Folks Historie indesluttet i 4 Værelser! Man studser og spørger sig selv, hvad dette kan være for Tilstand; man tænker: hvilken Fremtid kan dette Folk have, som væsentlig staar paa samme Standpunkt idag, som for 100 Aar siden? Svaret er ikke vanskeligt: saalænge Folket lever sit omvankende Nomadeliv, som nu — og det vil det gjøre, saalænge Kenmosen findes paa vore Fjelde — saa vil Naturstandpunktets Civilisation være den eneste Kulturform, hvorunder det kan leve og dø. Det kan nok vise Fremmskridt i enkelte Retninger; Opfindsomheden og Klogten, som Naturlivet aftvinger, har ogsaa sit Virkefelt og aabenbarer sig ofte i findrige Paahit; Samfærdigheden med Nordmændene og Berøringen med den overalt indtrængende europæiske Civilisation, enkelte Giftermaal mellem Norske og Finner, Skolegangen, som paatvinges dem, og fremfor alt den lutheriske Religion, alt dette er jo mægtige Civiliseringsfaktorer, som forlængst vilde have assimileret dem med Landets Børn, om ikke Nomadelivet med sine stærke Isoleringstendenter stedse holdt dem bundne til Naturlivets indskrænkede Idékreds.

Hvad her er sagt, gjælder jo i særlig Grad vore Fjeldfinner (svensk: flytt-lap), idet Sø- og Businnen nærmest maa betragtes som en Civilisationens Erobring fra Nomadelivet, og saaledes kommer til at blive en naturlig Overgangsform fra det ægte, omstrejfende Fjeldliv med sine mere primitive Former og Syssler til en ordnet, fastboende

Befolkning med Fiskebedrift og lidt Kvægavl som Næringsvej, med større Komfort og i ethvert Fald med flere Betingelser for Udvikling og materielt Velvære.

Da vore Finner*) er en tshedist Stamme af den samme ugriste Gruppe, hvortil ogsaa Ungarns Erobrere, Magyarerne, hører, kan man vide, hvilken national Røst, der findes mellem dem og os Nordmænd, hvis Civilisation de er bestemt til at modtage. Den store saakaldte stythiske Folkerace, hvortil Etnograferne regner Chinesere og andre Enstavelsmennesker, Tyrkerne, de Indfødte paa Ny-Zealand, i Australien og i Amerika, er i etnografisk, kulturhistorisk og sproglig Henseende saa himmelvid forskjellig fra den, hvortil vi hører, og af hvis romanske og germaniske Folkegrupper Europa har modtaget sin største Folkemængde og sin dominerende Kultur, at vi i vore Finner maa være forberedt paa at faa se en hel ny Verden for os.

Dette er ogsaa Tilfældet: man føler sig underlig tilfands ved at staa ligeoverfor en Befolkning, der lyder det samme Statsfamsund som vi, men hvis Sprog man ikke forstaar, og hvis hele Liv peger saa mange Aarhundreder tilbage og ligesom viser os en Stump af Menneskehedens fleretusindaarige Udviklingshistorie; vi spørge os selv, hvor længe det kan have været, siden vore egne Urfædre endnu stod paa et lignende Standpunkt! — At den religiøse saavel som den kulturhistoriske Mission hos slige Folkeslag har haft sine særlige Vanskeligheder, er klart; de have i lange Tider nydt godt af Kristendommen; men det er først i den nyeste Tid, at man er begyndt for Alvor paa Assimileringsarbejdet. Nu er imidlertid deres Fornorskelse bleven en Statsfag, hvortil Statskassen aarlig bidrager 1500 Spd. Medens Præsterne endnu benytte deres eget finste Sprog, oplæres de i Skolerne i det norske ved Siden af sit eget. Men endnu er der meget faa af dem, som taler og forstaar norsk, og selv støtter de ikke heller syndeligt derom. Deres isolerede Vandringer paa ubefolkede Fjælde, og den tynde, spredte norske Befolkning, med hvilken de stundom har lidt Samkvem for at handle, er til Hinder for, at de kan paa-virkes i nogen høi Grad.

*) De norske Finner kaldes paa Svensk, Fransk og andre nyere Kultursprog Lapper, vel til Forskiel fra Finlands ikke-svenske Indvaanere, som i Sverige kaldes Finner, men hos os altid Kvæner (eller Kareler). Til videnskabeligt Brug (hos os) kan Lappebenævnelsen maasse være bekvem; men man maa her huske, at disse Folks egen Opfatning er en ganske anden: i Benævnelsen „Fin“ ligger nemlig Agtelse, medens „Lap“ forudsætter Foragt og ligesom anvendes som Stjældsord. Jeg bruger derfor her Benævnelsen Fin overalt. Selv kalder Folket sig Same-ædno og sit Sprog Same-gille.

Dette gjælder naturligvis ikke i lige Grad Søfinner som Fjeldfinner; en nærmere Beskrivelse af disses Liv og Opholdssteder vil snart vise Forholdet. Jeg begynder først med

Fjeldfinnerne.

Deres Tumbleplads er mellem 69° og 71° 10' N. B. og imellem 44½—48½ D. L. Her have de sine regelmæssige Vandringer Vinter og Sommer, ligesaa bestemt som Trækfuglens. Hele deres Tilværelse hviler nemlig paa Renens Afgang til de rige Renmosmarker og dette Dyr har sine faste Vandringer, eftersom Bejterne affspises. Vinterbejtesmarkerne findes fornemmelig i Pasvigskoven i Sydvaranger, langs Tanaelvens, Karasjoks og Anarjoks Vasdrag samt i Kautokelino Præstegjeld. Om Sommeren derimod bejter Renhjørderne langs Kyststrækningerne paa det store Varangernæs, Halvøen mellem Tana-fjord og Porsangerfjord, paa begge Sider af Magerøsfund, samt en mindre Del langs Kysten hist og her fra Magerøen til Lyngen. Heroppe i Ostfinmarken har man Vinter fra 1ste Oktober til Medio Juni (i 8½ Maaned), medens til Gjengjæld Solen staar over Horisonten i 8 Uger, fra 20 Mai til 23de Juli. Her i denne ejendommelige og barste Natur lever Fjeldfinnen sit sorgløse Romadeliv uden andre Interesser end den at samle saa stor Rigdom som muligt af Rener, og og uden andre Nydelser end den at kunne drikke sig paa en „ordentlig Bist“ engang imellem.

Den Ejendom, som en Fjeldfin kan samle sig, bestaar alene i Rener; den Jord, hvorpaa Renerne havne Vinter og Sommer, er ikke underkastet Enkeltmands Ejendomsret; den er hos Staten; følgelig hersker Principet for „frit Hav, frit Fiske“ her i Form af „frit Bejte“; ingen kan forbyde en anden Familie at slaa sig ned med sit Telt og sine Rener lige ved Siden af der, hvor nogen har slaaet sig ned først. Men denne Ejendom er af en høist brydsom Art. Først naar Antallet af Ren naar op i flere Tusind, regnes Gjermanden for at være rig, men da medfører ogsaa Renagtningen, selv for den dygtigste og paa-lideligste Mand, saamange sure og søvnløse Nætter, at der er liden Nydelse ved denne Rigdom: om Vinteren er Renens værste Fiende Ulven, som undertiden paa en Nat kan sprede de frygtsumme Dyr i hundredevis som Avner for Vinden, og da vil de i Regelen være sporløst tabt for Gierne; om Sommeren er Renbræmsen, der lægger sine Wg i Dyrets Hud, hvor de udvikles til store, tommelange, tykke Larver, Hjordens værste Plage. Naar Renen mærker Bræmsens Surren gribes den af en ren Panik, og er da ikke til at styre eller

holde fammen, hverken af Hundene eller af Finnerne. Saa træffer det sig, at store Flokke af den kommer ind i Andres Hjorder eller kommer over Grændsen og gaar tabt paa denne Maade. Paa Udstillingen fandtes en Mængde, ca. 100 forskellige Renøremærker (udklippede af Papir), som viste de forskellige Tegn (Dresslip), hvorpaa Ejerne kjende sine Dyr fra hinanden; her var ogsaa for manges Vedkommende tilføjet Finnens Navn med Angivelse af hans Reners Antal før og nu. Dette viste disse mærkelige Fluktuationer i Renrigdommen: Man fik de tydeligste Exempler paa, hvor forgiængeligt dette Mønstre er. Et Sted saa jeg en Fin, der for to Aar siden ejede 7000 Ren, og som nu havde kun 400 tilbage; en anden ejede ifjor 4000 Ren og havde iaar mistet hver eneste en, og dog forsikrede man mig, at begge disse vare ordentlige og paapasselige Mænd, som kun havde Uheldet og Tilfældet at takke for, at de fra rige og velholdne Folk var reduceret den ene til Fattigdom, den anden til Tiggerstaven. Dog var der ogsaa mange Exempler paa, at Driftelighed og Slurveri var Marsag i Tilbagegangen. Under 150 a 200 Rener kan ingen Familie leve af; de, som ikke eje flere, har altsaa kun det alernød-tørstigste til Livets Underhold, og regnes for Fattigfolk. Med 3000 Rener regnes man for en velholden Familie, men heller ikke synderlig mer.

Fjeldfinnernes Flytning og Grunden dertil.

Selv det mindste Antal Rener, hvoraf en Fjeldfinfamilie kan leve — ca. 150, hvoraf 100 Simler (Hunren) og 50 Dyrer — kræver altsaa store Bidder, og da Renens eneste Føde, Renmosen, hverken er Genstand for Dykning eller Indsamling, men maa søges og fortæres paa Borestedet, maa altsaa ogsaa Ejerne følge Dyret, og ikke omvendt; deri ligger Flytningernes og Vandringernes Nødvendighed. Naturen bliver altsaa selv den stærkeste Bestyrer af Fjeldfinlivet; Renmosmarkerne er ved Landets nordlige Beliggenhed, Højde over Havet, Jordbundens Magerhed og Plantelivets Ufuldkommenhed, Fattigdom og Mangel paa Dyrelighed meget langt fra at være amerikanske Prærier, som agerdyrkende og kvægholdende Folk ønske at tilegne sig, og Fjeldfinerne kan altsaa ikke sammenlignes med amerikanske Indianer, som Nordmændene vil udrydde for at bemægtige sig deres Land. Tværtimod er Finnernes Liv den eneste Maade, hvorpaa disse Strækninger kan befolkes; Fjeldet kan blive øde for Folk, men det vil aldrig blive taget i Besiddelse af fastboende Menneſker.

Da Finnerne maa flytte med sine Hjorder, efterhvert som Bejterne affises, kommer de altid til at ligge paa et Slags Feltfod, men

foruden disse mindre Flytninger foregaar to Hovedflytninger om Aaret, en i Mai (eller Juni) Maaned fra Fjeldet ned til Kysterne, og en om Høsten i September fra Kysten og op igjen paa Fjeldet. Folketruen har forklaret Grunden til, at Finnerne om Sommeren søger ned til Kysterne, deraf, at Kenerne „mindst engang om Aaret maatte nyde Søvand“; dette er kun Fabel; de allerfleste af dem har aldrig smagt Søvand, ligesom de aldrig viser særdeles Lyst eller Trang til Salt. Grunden er, foruden Nødvendigheden af at skifte Vejte, for en stor Del den, at Renfluerne (oestrus Tarandi og nasalis) da plager Renen saa forfærdeligt paa Fjeldet, at den maa ty hen til Steder, hvor disse Plageaander forekommer i mindre Mængde, hvilket juist er ved Kysterne. Renbræmsen fandtes ogsaa udstillet imellem en Samling Insekter fra Karasjok (ved Handelsmand Tandrem), og man fik en Forestilling om dette Insekts Plagerier ved at se to Glas, fyldte med dens Larver (paa Spiritus); disse var nemlig alle plukkede af en eneste Ren, dels i Huden og dels i Næsen, hvor de var tilstede i snesevis. Paa Dyrets Ryg danne de store Buler, der ere saa ømme, at Dyret ved mindste Berøring lægger sig i Rnæ for at undgaa Berøringen. Kenerne ere da i den Tid magre og sranter, kan derfor ikke bruges til Slagt, ligesom Skindet heller ikke har nogen Værdi. Lensmand Brun havde udstillet et saadant Skind, der i den Grad var gjennemboret af Bræmselarver (Gurne), at det næsten lignebe en Skive, gjennemskudt af Risleflugler. Derimod findes her en Mængde Myg, der dog kun plager Finnerne, men i den Grad, at de for at beskytte sig imod dem maa have sit saakaldte Mygklæde, et Stykke tyndt Flor, om Hovedet, ialfald naar de skal sove. Det hænder forøvrigt, at Myggen er saa flem, at Finnerne alene for dens Skuld bryder op og søger sig en ny Teltplads. Om Sommeren, efterat de har opflaaet sit Telt ved Kysten, foregaar i Regelen ingen Flytning; men om Vinteren paa Fjeldet foretages gjerne hyppige Flytninger; Renen vejrer da Mosen under Sneen, som den graver bort med sine Klover eller sine Horn.

Fjeldfinnernes Telt og dets Indretning.

Dette urolige, onvankende og afbrudte Liv gjør det til en Nødvendighed at have letflyttelige Boliger; disse ere da de bekendte Telte, hvoraf to (et Vintertelt og et Sommertelt) fandtes udstillede paa TUNET ved Udstillingsbygningen, hvert af dem beboet af en Finnerfamilie med alt sit Tilbehør. At dette „Tilbehør“ ikke kan være meget, siger sig omtrent selv, ligesom ogsaa, at den største Tarvelighed

og Røjsomhed i Fordringerne til Livet aabenbarer sig i alt. Disse Telte har en rund og konisk tilspidset Form, med en Aabning i den øverste spidse Ende, hvorigjennem Røgen gaar ud. Det dannes af sammenbundne, i Jorden fæstede Sprikler (af Form omtrent som en Fiskeruse), hvorover kastes et Overtræk. Dette er til Sommerteltet af tyndere Stof (Strie), til Vinterteltet af tykt Badmel (Uld). Døren er et løst nedhængende Badmelsstykke. Indvendig har Teltet ingen Indretninger, uden nogle Stene i Midten; disse danne Ildstedet og ligge kun for at hindre Gløder og Brande fra at rulle udover Gulvet, som er belagt med Riskviste. Fra Ljoren (Røgghullet) hænger en Grydekjærring (fagi) ned, oftest af Træ, men stundom af Jern, hvorpaa Gryder og Kjedler hænges over Ilden. Forresten er Teltgulvet ved lave Stokke, som krydse hverandre, inddelt i 9 forffjellige Rum, som da paa Sæt og Vis skal gjælde for Værelser, hvert med sin faste Bestemmelse. Det er som naar Børn bygger Huse og afdelar Værelserne med Stænger og Stokke; „Her skal ligesom være Storstuen, her Dagligstuen“ osv.; — paa denne Vis har man her Husbondsfolkets, Børnenes, Tjenernes (om de har nogen) og Hundenes faste Rum, ligesaa bestemte Afdelinger for Ildstedet, Brændet, Bohabet osv. Men bedre kan man sige, at her kun findes et eneste Rum, der i sig indbefatter Dagligstue, Gæsteværelse, Sovestue, Spisestue, Badværelse, Barnekammer, Tjenerværelse, Arbejdsværelse, Melkebod, Kjøkken, Spisestue, Kjedder, Tørse-loft og Hundehus; alt dette i et Værelse! — Her findes hverken Bord, Stole, Seng eller andet Møblement. Paa Gulvet findes Kænfind til Tæpper; og til Sengklæder bruges Kænfind om Sommeren og Jaarefind med Fodposer om Vinteren, samt desuden ogsaa Ryer og Græner, et Slags Uldtæpper, som ialfald Søfinnerne væve selv, men som Fjeldfinnerne vel i Regelen købe sig; Lagener bruges aldrig. Alt Lys, som kommer ind her, kommer fra Røgghullet, men til Belysning bruge de dels Tyristikker, som de gaa med omkring i Teltet, naar de skal søge noget eller arbejde paa noget, og for da at have Hænderne fri, holde de den brændende Stikke mellem Tænderne. Dernæst bruges Lamper af en højst primitiv Form, som dog trods deres klumpede og raa Udsende, minder meget om de antike græske og romerske Lamper. Flere af disse vare udstillede, nogle vare af Jern; men en af Træ var især findrig; den bestod kun af en hul Træskaal med Øren til at fæste Hængeknoren i, og for at ikke Træet skulde brænde, var en liden Muslingskal lagt i Bunden; deri hældes da Tran, en Strimmel Vintøj sættes i som Væge, og dermed er Lampen fix og færdig.

Teltet er lunt, varmt og godt; men Luften er just ikke den bedste

derinde: en blandet Lugt af alffens Skind*) og af Røg, hvoraf en stor Del flaar ned i Teltet. Røgen har ogsaa en menlig Indflydelse paa Finnernes Dine; jaavel den bestandige Røg som den hyppige Stirren paa den hvide Sne giver dem røde og sure Dine; næsten altid vil man finde dette hos gamle Folk. — Deres almindelige Maade at sidde paa i Teltet (naar de ikke ligge udstrakte, hvilket maaste er det hyppigste) er enten paa Knæ eller med Fødderne i Kors under sig.

III.

„Grændfespærringen“, dens Grund og dens Følger.

Fjeldfinnernes Benyttelsesret over Renmosmarkerne er gammel, rimeligvis ældre end al Historie. Winterhavningsretten er ved Lov af 1854 indskrænket til det Fjeldsogn**), hvortil Finnen hører, — en Indskrænkning, som ikke finder Sted ved Sommerhavningsretten nede ved Søen. Tidligere var imidlertid Renmosmarkerne i Norge, Sverige og Rusland (Finland, Russefinmarken) fælles for alle norske svenske og russiske Fjeldfinner. Dette Fællesskab var til stor Fordel for de norske Finner, som derved fik umaadelige og rige Bidder for sine Streiftog. Men de russiske Finner, som ikke havde samme Fordel af Fællesskabet, fordi de norske Marker var mindre og mindre rige, og saaledes ikke følte nogen Fristelse til at vandre ind paa norsk Territorium, — opfattede dette Forhold som en Fortrængsel for dem, og efter adskillige Knubberier og Grændsestridigheder udkom i 1852 et russisk Forbud mod, at norske Fjeldfinner skulde benytte Renmosmarkerne i Finland. Den norske Stat mødte dette Forbud med et norsk, som forbød finlandsk Undersaatter at havne paa norsk, og norske at havne paa finlandsk Territorium (Lov af 1854***).

Denne Foranstaltning — den saakaldte „Grændfespærring“ — har

*) De Midler (Dyrefedt), hvormed Skindet tilberedes eller gøres stiftet til Klæder er især Mærke til den ubehagelige Lugt, der følger de peltværfflædte Finner om Vinteren og kommer altsaa ikke af Urenlighed.

**) Inden Sagnet hersker derimod fuldstændig Frihed: „frit Fjeld, frit Vejste“.

***) Denne Lov forbyder ogsaa fremmede Undersaatters Deltagelse i Fiskei i Finmarkens Amt, enten som Lotfiskere sammen med Norske eller paa egen Haand. Dette Forbud, der alene er myntet paa Russerne, gaar maaste i Grunden ud over os, og virker i ethvert Fald ikke gavnligt, efter hvad kyndige Folk meddele mig. Den er ogsaa nu for Lotfiskets Vedkommende forandret noget ved Loven af 1869, der tillader Fremmede mod en vis Afgift til vedkommende Fattigkasse at betinge sig Lot af det Fiske, som de drive paa norske Undersaatters Baade.

havt en stor Indflydelse paa de norſke Fjeldfinners Mængde, deres Vandringer og deres materielle Velfærd, ligesom vi i politift Henseende i Forholdet til Ruſland her har faaet en Attileshæl, hvor et politift Saar naarſomhelſt lader ſig anbringe. Der er i de ſenere Aar indtraadt en kjendelig Tilbagegang i vore Fjeldfinners økonomiſte Vilkaar, og man er enig om at ſkrive den virkſomſte Grund dertil paa „Grændſepærringens“ Regning. Dels giſt nemlig oftere ſtore Flokke af vore Finners Dyr indover Grændſen, hvor de uden videre optoges af Andre eller forvilde ſig, ſaa de ialfald giſt tabt for Gjerer; dels blev de Bejtesmarker, hvor de norſke Finner ſkulde opholde ſig, ſaa indſtrængede, at de ogſaa af den Grund maatte reducere ſine Hjorder; der opſtod Sult for de ſtore Flokke og derved ſtore Tab. En ſtor Del af vore Finner foretog derfor ogſaa Udſlytninger til Sverige, hvorfor deres Antal, ſom maatte ſøge Sommerhavn i Tromsø Amt, er betydelig tiltaget. Denne de ſvenſke Fjeldfinners Havningsret i Norge er udelukkende en Byrde for vort Land, uden ſom tidligere at opvejes ved tilsvarende Rettighed i Sverige for norſke Fjeldfinner (ſfr. L. 1869). Imidlertid begynder nu de uheldige Virkninger af diſſe Forbud at jevne ſig noget; men mangen en norſk Fjeldfinfamilie har lidt ſtore Tab, ja er endog bleven bragt fra Rigdom og Velvære til Fattigdom og Nød ved denne Grændſepærring. Nu begynder dog Hjordene atter at vore noget, men man finder langtfra den Velſtand og de talrige Renflokke nu, ſom før 1854. Af ſtor Betydning for vore Finners Fremtid vilde det derfor være, om der fandtes Stræninger deroppe, ſom endnu fra Arilds Tid laa ubenyttede; thi ſelv om de Moſmarker, ſom nu kendes og bruges, for Tiden kan være tilſtrækkelige for Behovet, ſaa vil de ſnart, hvis Hjordene ſkulle vore meget og Finnernes Antal tiltage, blive altfor indſtrængede. Foruden de norſke Moſmarkers mindre Rigdom og Godhed ſammenlignet med de ruſiſke og ſvenſke, er der en Omſtændighed ved Renmoſen, ſom gjør vore Bidders mindre Udſtrækning til en ſaare betænkelig Sag for Finnernes Fremtid: Moſen voger nemlig overordentlig ſent. Naar en Mark er afpift, paaftaa Nogle, at det varer 4, 8 eller endog 20 Aar, inden Moſen atter voger op til Bejte, ja jeg hørte endog Folk nævne 50 Aar ſom Moſens Voretermin. Diſſe „halvhundrede Aar“ er naturligviſ Overdrivelse og var aabenbart kun et Udtryk for „Folketroen“, ſom gjerne tager Munden fuld; men ſkjønt Ingen lod til at have nogen ſikker Oplyſning om den Tid, hvori Moſens Vore- og Udviklings Tid foregaar, vare dog Alle enige om, at denne Tid var uſædvanlig lang. Det er derfor rimeligt, at man frygter for,

at vore Fjeldfinners Menbejter skal aftage, fordi de ikke har flere nok
 Bidder til at tumle sig paa, saa de kan undgaa at komme for snart
 tilbage paa samme Sted.

Men langt vigtigere vilde det dog være, om man paa andre
 Steder kunde „opdage nyt Land“, finde nye, hidtil urørte Bejter.
 Dette skal man ogsaa virkelig kunne, efter hvad Hr. Geschworner Tellef
 Dahll fortalte mig. Han kom just tilbage fra sine Gulbundersfølgelser
 oppe i Finmarken, hvor han har ligget i Sommer. Foruden den
 nye Rigdomskilde, som han her tror at have opdaget, idet han nu var
 kommen til den Overbevisning, at her virkelig fandtes drivværdige
 Guldfelter, lod det til, at heroppe, midt i denne ubeboede Ørken, fandtes
 endnu en anden Rigdomskilde, som turde blive af stor Betydning just
 for vore Finner. Her havde han nemlig paa sine vidtløftige Van-
 dringer fundet, som han selv sagde, „Kvadratmile af hidtil urørte
 Mosmarker af ypperlig Rigdom og Godhed“, men for at de kunne
 komme Finnerne tilgode, fortreddes en forandret Vandremaade: der
 maatte ske en hel Omkalfatring i deres nu brugelige Trækvæner. Om
 eller hvorledes dette kan ske, derom kan jeg ingen Mening have, men
 det synes mig, at dette Felt maatte egne sig til nærmere Undersøgelse
 i denne Henseende.

Ikke mindst maatte en saadan Undersøgelse være ønskelig af den
 Grund, at man da, ved at anvise vore Finner et nyt Vandrefelt,
 maatte kunde afholde dem fra den fristende forbudte Indrykning paa
 russisk Territorium. Saa som Tilstanden og Forholdet nu er, giver
 disse hyppige, ulovlige Grændseoverskridelser de russiske Finner og
 Autoriteterne der grundet Anledning til Klager, og skjønt Lensmæn-
 dene passer paa dem, saa godt det med Forholdenes Natur lader sig
 gjøre, kan det dog ikke hindres, at Fristelsen til et ulovligt Besøg paa
 Czarens Omraade altfor ofte løber af med dem. Dette Forhold, der
 af Rusland naarsomhelst kan gjøres til et politisk Spørgsmaal, er
 saa meget uheldigere for Norge, som det, efter hvad jeg ovenfor har
 fremstillet, alene er norske Undersaatter, som her begaar Ulovligheder
 mod russiske, aldrig derimod omvendt, fordi disse har Bejter og
 Marker nok til ikke at fristes af de mindre gode norske. Man for-
 talte mig, at de russiske Grændseautoriteter klagede meget over dette
 Forhold og vare trætte og fjede af alle disse „Grændsestridigheder“.
 — Her kan saaledes i Narenes Løb danne sig et „europæisk Spørgs-
 maal“, et „norsk Polarspørgsmaal“, som det bør være af Vigtighed
 for os i Tide at have Opmærksomheden henvendt paa.

VI.

Finnernes Overtro. Trolldom, Sejd, Gand. „Runebommen“.

Det er en bekjendt Sag, hvorledes vore Forfædre i Hedenommens ældste Tider, medens Sejd og Trolldom endnu var en Form fra den højeste menneskelige Visdom og derfor endog øvedes af Odin selv, maatte ty til Finnerne for at indvies i de hemmelige Runster. Saa gaerne giver os mange interessante Beretninger om, hvorledes Finnerne hos Nordmændene i Hedenold vare ligesaa anseede som de efter Kristendommens Indførelse bleve berøgtede for sit Sejdskab og „Trolleri“. Det var en Selvfølge, at Kristendommen maatte lidt efter lidt forandre Folkets Anskuelse herom, og vi komme ikke langt ned i vor historiske Tid, før mange Exempler kan nævnes, som vise, hvor dybt man foragtede den, som „fogte Sejd“, uagtet naturligvis længe en vis hemmelighedsfuld Frygt for flige „Vise“ vedligeholdte sig og derved ogsaa bidrog til at vedligeholde deres Magt over Sindene, især hos Massen. Alle huster, hvorledes allerede Erik Blodøres Dronning, Gunhild, var baade hadet og frygtet for sin Ondskab, og denne tilstreb man ligefrem, at hun var opdraget blandt Finnerne og af dem havde lært sine sorte Runster. Senere blev det kun „gamle Kjærringer“, som kunde og vilde befatte sig med Sejd, men hvor fuldt og fast man langt ned i den nyere historiske Tid troede Trolldom mulig, beviser noksom de strenge Straffe, som vor dansk-norske Lovgivning fastsatte derfor, og de grusomme Domme, som ellers har været erehveret paa dette Felt*). Endnu have vi jo i mange af vore Bygder saakaldte „flogte Koner“ og „Folk, som kan spaa“, og Troen paa disse Hæxeriets mildere, mere tidsmæssige Former er ingenlunde liden, især om Vedkommende kan oplyses at være af Taterslægt eller af Finneæt.

Man skal derfor ikke undre sig over, at Overtro og Trolldom, Gand og Spaadomsøve i længere Tid har holdt sig blandt de mindre oplyste, mindre civiliserede og saameget senere til Kristendommen omvendte Finner. Det ligger desuden i Forholdenes Natur, at Finnerne selv har gjort Sit til, forat bibringe de omboende Nordmænd Troen paa deres hemmelige Magt; thi denne Tro maatte altid blive fordelagtig for dem, som ved sin fremmede Nationalitet og sit hele Liv

*) Kristian d. 4de udgav 1609 en Befaling: at alle Finner, som overbevistes om Trolldom, skulde straffes paa Livet, og alle, mod hvem grundet Formodning habdes, skulde forvises af Landet! Endnu i 1662 bleve Finner i Finmarken aktioneret for Trolldom.

maatte bestaa Kamp mod norff Herredømme og være paa sin Post mod en overmægtig Civilisation, der truede deres nationale Tilværelse. At Finnerne forøvrigt som alle Naturfolk røber en næsten uroffelig Vedhængen ved gamle Sæder og gamle Vaner, vil det flygtigste Blif paa Udstillingen være nok til at godtgjøre, og dette Karaktertræk hos dem har naturligtvis ogsaa paa dette Felt øvet sin store Indflydelse. At de derfor til meget langt ned i Tiden, om ikke „lige op i vor Tid“, har bevaret stærke Grindringer fra Hedenstafets Dage*) og ialfald har forstaaet hos den mindre oplyste Del af den norffe Almue at bevare Troen paa deres overnaturlige Magt paa visse privilegerede Felter, er utvivlsomt. Det Omraade, hvor sikkerlig endnu deres Indflydelse frygtes, om end i Stilhed, er Vejrs og Vind, og endnu kan man visseelig trygt synge med Peder Dals i „Nordlands Trompet“, hvor han paa følgende kvikke Maade skildrer Folketroen om Finnernes Trolddomsmagt:

„Man vil og vel sige det Finnerne kan
Med Ryllen og Tryllen og Trolddoms Forstand
Baad' Veiret og Vandet forgjøre,
Ja ogsaa indsette forflyvende Gan
I Folk, Kreaturer, i Marker og Plan.
Det man og kan mangesiebs høre,
At de nogen Omgang med Djævelen har;
Jeg derpaa har mangengang Kjenbetegn klar
Med seende Die fornummet.
Beter dennem Nogen Forhaanels' og Spe,
Og Finnerne han truer, Ulykke skal ske,
Da bliver det tidt efterkommet!

— — — — —

*) Endnu saa sent som 1738 blev der til Jockmodts Præstegaard (i svensk Lapmarken) bragt to Træbillebe, der vare dyrkede som Afguder af Lapperne. Efter Professor Zetterstedt, der 1821 berejste svensk og norff Lapmarken, ofrede de endnu til sine Guder og disses Stenbillebe, under Navn af „Seita“, Hjelbsfinnen Renhorn og Ven og Søfinnen Fiskefæst; de ansaa det meget farligt at forsømme Dyrfælsken, men holdt sine Guder omhyggelig skjulte for Fremmede. Se Amtmand G. P. Bloms Rejse i Lapmarken Pag. 182. Forfatteren omtaler senere Finnernes Indkjøb af sorte Rjør, Faar, Geber, Katte, Haner etc.; disses Dyr brugtes endnu 1790 til Oftringer, idet de, før de drog til Hjelbs med sine Renet, bandt Offerdyret fast i Bjergkloster eller Huler — „til et Maaltid for deres Dvin“, og Fors. anser det tvivlsomt, om denne Stik endnu (1830) er aldeles udryddet, da Finnerne holder det skjult og „er for snu til at tilstaa det“.

Gist Du af modstridende Vind i Arrest
 Og ønsker til Reisen en søielig Blæst,
 En Fin skal din Handel forfremme;
 Han bruger sin lønlige Kundskab med Hast,
 Og slaar paa Haandklædet tre Knuder vel fast,
 Dem giver han Dig ubi Gjemme;
 Løs Knuden, som først blev indsknyttet i Baand,
 Saa falder Dig passelig Seiling i Haand;
 Men vil Du den anden opløse,
 Da krympes maa Seilet ved Halvten i Mast,
 Men løses den tredie, da gaar hun for fast,
 Da faar Du til Pumpen at øse.“ — — — osv.

Paa Udstillingen fandtes udstillet Alcheer og Tegninger med
 Forklaringer over en mærkelig Gjenstand for Finnernes Overtro, et
 Apparat, hvoraf de har benyttet sig som baade Bibel og Orakel:
 deres saakaldte „Runebom“. Om denne Levning fra Hedenstabet
 Dage endnu findes og bruges iblandt dem, er vel meget tvivlsomt,
 da de isaafald holder den saa vel forvaret for Fremmedes profane
 Blikke, at man aldrig ser den, men meget længe siden er det ikke, at
 disse „Orakler“ fandtes hos dem, skjønt de vel allerede i lang Tid
 har tabt det meste af sin Betydning og af sin hemmelige Visdom
 og Magt.

Medens man hos de øvrige turanske Folkeslag, Grønlændere,
 Samojeder, Tunguser etc. finder visse musikalske Instrumenter (et
 Slags Trommer besat med Tegninger og Figurer), der af vedkom-
 mende Folkeslags Troldmænd har været benyttet som et Slags Orakel,
 er Finnernes „Runebom“ i Regelen en ægrund eller cirkelrund staal-
 formig Wæde med Laag, hvorpaa en hel Mængde forskjellige hemmelige
 Tegn og Figurer er anbragt. (Paa Bergens Museum findes en simplere
 Sort, der forekommer sjældnere, og kun bestaar af et Tøndebaand, en
 Ring af Træ med et Haandtag af Renhorn). Runebommen kaldes
 paa Finsk Govdas o: govva-das, som betyder Billeder. Det er klart,
 at der maatte visse mystiske Bestemmelser til, for at gjøre „Oraklet“
 saa helligt og hemmelighedsfuldt som muligt. Saaledes maatte det
 Træemne, hvoraf den skulde fabrikeres, være voget „langt fra andre
 Trær, paa et Sted, hvor aldrig Solen kom med sine Straaler,“ Haand-
 taget maatte være af Vildrenhorn; paa Apparatet fandtes en „Viser“
 eller Messingring og den „Hammer“, som benyttedes, maatte ligeledes
 være af Vildrenhorn. De Tegn og Tegninger, som fandtes paa Rune-
 bommen, udsortes af en Nooide (Noite), Trolldmand, som tyggede
 Olderbark og besmurfte Figurerne dels dermed, dels med Renblod.

Naar nu Ringen lagdes paa den med Figurer besatte Runebom, slog „Rooiden“ med Hammeren paa Bommen, og efter den Stilling, som Ringene efter Slagene kom til at indtage til de forskjellige Tegn, hvis Betydning alene kjendtes af Trolldmanden, fik man Varflet om Fremtiden og Svar paa Spørgsmaal om alt, som det var vigtigt for en Familie at vide, f. Ex. før den foretog en Vandring eller et lignende betydningsfuldt Skridt. — Runebommen var baade deres Bibel og deres Orakel, og dannede tillige et Slags Landkort baade over denne og over den anden Verden. Den fandtes i hver Familie, selv hos den fattigste, hvor i Nødsfald en Skaal kunde bruges istedenfor en fuldstændig Runebom; den raadspurgtes ved alle Anledninger af nogen Betydning og førtes omhyggelig med overalt. Til Ceremonierne under Raadspørgselen hørte en ejendommelig Tryllesang, „hvis Mening ingen Jin har villet bekjende“, og som istemtes af hele Forsamlingen.

Der fandtes 2 Oliemalerier af afdøde Lensmand Walsøe fra Karlsø (udstillede af Enken), hvoraf det ene paa en anstuelig Maade fremstillede en saadan Orakelscene i en Søfinnegamme, og man kan af den Kvinde, som her spaar ved Hjælp af Runebommen, godt forstaa, hvor „gribende“ et saadant helligt Dieblif har været, og hvilket Indtryk det maa have gjort paa Tilskuerne. Man ser de Ældre staa i spændt Andagt omkring, Børnene blive hange og skjule sig, af Ratten og Grisen, Søfinnernes faste Husdyr, vil den første flygte og holdes derfor fast af et Familjemedlem, medens den mindre intelligente Gris, som ikke forstaaer noget af det Hele, i smaat Luntetrav tripper henover mod Runebommen for at se, hvad der staar paa. Spaa-kvinden selv er malet med en „fastig Pensel“ og lader intet tilbage at ønske med Hensyn til et skrækindjagende Udre. Kort sagt: Situationen er af „Mesteren“ godt opfattet og den hele Komposition, fornemmelig Grupperingen, meget vel gengivet. Da Walsøe som Maler var ren Autodidakt, maa man hellere beundre Maleriets ypperlige Perspektiv og det Liv, hvormed et karakteristisk Træk i Finnerens aandelige Fysiognomi her er gengivet, end forundre sig over, at der hist og her findes saadanne Fejl i Tegning og Farvebehandling, at det ikke kan gjøre Fordring paa at være noget Kunstværk.

Man faar af Spaa-kvindens lidenskabelige, vilde Udseende og hele Stilling paa dette Maleri — (hun ligger paa Knæ foran Runebommen og holder begge Hænder højt i Vejret, med et brændende Blus i den ene Haand og et Slags Afgudsbillede i den anden) — et Indblik i en ny Side ved Trolldommen, nemlig den Slags Parorgysmus, hvori Sejdmanden i flige „hellige“ Øjeblikke befandt sig. At denne Hægeriets

Kunst oprindelig var grundet paa et sygelig udviklet Nervelev, stundom vel fremkaldt for Lejligheden ved Rydelsen af bitre eller bedøvende Plantestoffe, derom er baade naturhyndige Jagttagere og de senere til Kristendommen ombvendte vilde Stammer selv enige. Dette nervøse Seerliv synes at ligge dybt begrundet i alle paa Naturstandpunktet levende Nationers almindelige Anstuelse af Naturen og dens Forhold til Aandens Foreteelser. Urtidens sædvanlige Troesformer (Schamanisme, Fetichisme) hviler nemlig paa den mest aandelige Anstuelse af Naturen. Børnlige Folkeslag har en stærk Fornemmelse af det Aandeliges Fortrin for det Legemlige, og de har ikke alene Bevidsthed om Sjælens eller Livsprincipets Forstjellighed fra Materien, men de tænke sig dem saa uafhængige, at de endog stundom for en Tid kan adskilles. Heri er det, at Hegeriets, Trolddommens Kunst har sin fæde, indre Grund*).

Hvorvidt der endnu blandt vore Dages kristne Finner findes Levninger af denne „Tro“ og af Runebommens Brug, er vel tvivlsomt, men det Indblik i deres aandelige Historie, som denne Del af Udstillingen gav, hørte i mine Tanker til noget af det interessanteste i hele denne Afdeling. Peder Dals († 1708) derimod kjendte godt ogsaa denne Side af Finnernes Liv, naar han synger:

„Han kaster sig flad op paa Jorden udstrakt
Og falder flet hen i Besvimels-Afmagt,
Foruden al rørendes Aande;
Men naar han til Livet opvoknes igjen,
Fortæller han, hvor han vidtværendes hen
Har vandet i fremmede Lande“ — osv.

V.

Fjeldfinnernes Klædedragt og Næringsmidler.

At Fjeldfinnerne i Et og Alt er afhængig af sine Kener er tit nok bleven fremhævet og Læserne ere sagtens blevne saa fortrolige med denne Tanke, at det ikke længere kan overraske, naar jeg fortæller, at Alt, hvad Finnerne gaar og staar i, og Alt, hvad han nyder mellem Nar og Dag, i alt væsentligt — er „af Ken“. I hvert Fald bliver dette Regelen om Vinteren, medens Sommertiden, som jo heroppe er

*) Se L. R. Daa: „Om Nationaliteternes Udvikling“: Eskimoernes „Angakot“, Sibiriakens „Schaman“ og Finnernes „Noïd“ (Sejdmænd) bringer sit Legeme i en ufølsom Tilstand, der minder om de nyeste „Spiritistisk“ saavel som om den Delfiste Pythias nervøse, magnetiske Dvale. Under denne Slummer vandrer Sjælen til fjerne Egne enten for at udforske Hemmeligheder eller lumste Planer.“

forholdsviis meget kort, fordrer lidt lettere og tyndere Beklædning og giver Anledning til nogen Variation i Fødemidlerne.

Vinterklædningen bestaar af en „Dort“ af Kienfkind (stundom af Jaarefkind), som bæres inderst paa Kroppen; Linned bruges nemlig ikke; kun naar de skal være i Bynt bruges om Halsen en Lærredsklud, der forøvrigt ofte ved sin Skiddenhed virker ganske mod sin Hensigt og ser alt andet end „pyntelig“ ud. Dorken, der er temmelig sid, har Ørmer samt en Nabning fra Kraven og et Stykke nedover Brystet; Kraven er rund og opstaaende, udpyntet med en lodden Skindfant og stuet med Søm. Beklæderne ere derimod oftest af Vadmet og da højest besynderligt tilfkaarne, idet begge Ben skjæres som et helt Stykke; de puttes ned i Fodtøjet og snøres sammen om Anklet med stærke Baand, — saa fast, at en Fod, som ikke fra Barnsben er vant til denne stærke Surring, vil blive „doven“ i mere end en Forstand. Men ligesom Kineserne kan presse sin Fod i en liden Jernsko saa længe, til Foden uden Knur finder sig i en sliig barbarisk Behandling, saaledes har de stramme Baand paa Finnen ingen anden Indflydelse, end at hans Smalben bliver meget smale og Anklerne skjæve; han gaar dog „sin skjæve Gang“ i Verden og paa Fjeldet, tilfreds med det, saaledes som han har det. Fodtøjet er de noksom bekendte Finsko, som ogsaa er et yndet Vinterplag for Nordmænd i de Dele af Landet, hvor man har kolde og snerige Vintre. De gjøres af Kienens Hovedhud og kaldes derfor „Skaller“. Istedetfor Strømper bruges et Slags Stargræs, som voxer i stor Mængde paa Myrene, det saakaldte „Senegræs“; det er mygt og varmt og stoppes ganske tæt ned i Skallerne, saa der kun bliver saavidt Rum tilbage, at Foden kommer i. Græsset holdes tørt og mygt ved stadig Fornyelse, og dette Slags Fodbeklædning bliver derfor det varmeste, hensigtsmæssigste og sundeste, man kan ønske sig. — Dorken, der gjøres af mygt, ungt Kienfkind, trækkes lidt op og heftes derpaa fast med et Bælte om Livet; den hænger da i Poser nedover Livbæltet ligesom en Sæl, og indenfor, paa bare Kroppen, er da Gjemmestedet for alt Smaatteri, som Finnen bærer med sig, saasom Mad, Tobak, Brændevinflaske osv. Bæltet er et bredt, solid Læderbælte, besat med Knapper af Tin, Messing eller Sølv, men ofte endog meget rigt udpyntet med regelmæssige Plader og Forsiringer af Sølv eller forgyldt Sølv. Bæltet er egentlig det, hvori Finnen sætter sin Stolthed, og saasnart han kan blive rig nok dertil, er dette den første — for ikke at sige den eneste — Luxusgjenstand, som han skaffer sig. Men dette er virkelig ogsaa efter deres Forhold et rigt Felt for Forsængelighed; der sandtes

Bølter udstillede deroppe, som kostede lige til 25 Spd. paa Grund af den megen Forgyldning og rige Stas, som fandtes paa dem.

I alt, hvad ovenfor er beskrevet, findes ingen Forskjel for Mænd og for Kvinder; kun at Kvindens „Dorfer“ maasse er lidt længere. Det, hvorpaa man kender dem fra hinanden, er Hovedbedækningen og de Ting, som bæres i Bøltet. Mændenes Huer ere for det Meste af blaat Badmel eller Skind, spidst opadgaaende af sammenfyede Riler. Kvindernes derimod ere høist pudfige og meget karakteristiske; de kaldes „Hornhuer“ (hjerre-gappes), fordi der øverst og bagerst findes et stort og tungt, af et eneste Træemne udhulet Horn, udvendig overtrukket med blaat Badmel, kantet med Gult, Grønt eller Rødt. Dette Horn (hjerre) minder om de antike græske eller romerske Hjelmkamme, men isledetfor at Hjelmkammen hvælver sig fra Tssen og fremover Panden, saa sidder dette Horn næsten ret bagud — lige i Nakken. En saadan Hue ser derfor underlig ud paa Hovedet og synes at maatte være tung at bære, saameget mere, som Kvinderne bruge det store hule Rum, som Hornet indvendig danner, til Opbevaringssted for sine Kostbarheder, og f. Ex. næsten altid har sin Pengepung forvaret der, hvor den naturligtvis maa være lidet udsat for at tabes eller stjæles. Disse „Træhorn“ ere i Almindelighed meget smukt og fint arbejdede, og det er en Gressag for enhver Kvinde selv at arbejde sit Huehorn; det ansees for en Skam at faa Hjælp dertil af nogen Mand, og derfor kappes ogsaa Kvinderne indbyrdes for at vise hverandre, hvor smukt de kan forarbejde dette kvindelige Alenodie. — Disse Huer bruges i alle Fjeldsogne, undtagen i Kautokejno, hvor de pludseligt for nogle Aar siden bleve afffattede. Grunden var, pudfigt nok, af religiøs Natur. Under den religiøse Bækkelse, som for nogen Tid siden tog saa stærkt Bægt blandt Finnerne, og som paa sine Steder, navnlig i Kautokejno, udartede til vild Fanatisme med Drab og Voldsomheder*), var Finnerne pludselig kommen paa den Tro, at „Djævelen sad i Hornet“, og dette blev efterhaanden saa stærk en Følfetro hos dem, at de besluttede at afffatte Hornhuer for Fremtiden. Derfor ser man nu alene Kvinderne fra Kautokejno med runde, tætsluttende Huer uden Horn, og uden det karakteristiske Præg, som disse „Horn“ unegtelig giver.

Det „Tilbehør“, som bæres i Bøltet, er for Mændenes Bed-

*) Det er fra disse Forholde, at Adolf Tidemand har hentet Motivet, Karaktererne og Figurerne til sit berømte store, prægtige Billede: „Fanatikerne“, der ejes af Grosserer Dahlgren i Gøteborg.

kommende en stor, plump Kniv i en Læder- eller Træslidre, en Bung, hvori Tobak, Bibe, Hornsfe og en Træfoks til Drifkefar, — medens Kvinderne iftedet derfor bære en Skindpung, hvori Sytøjet findes. De nyeste Tider har dog indført en nye Mode heri, idet Kvinderne hos Handelsmænd kjøbe sig stærke, runde Ringhjul af Messing, hvori alt deres Syffel er befæstet: Sax med Lædersmuk paa Spidsen, Syl med Futeral, Synaale med Rensener til — alt forsynet med en Lædersmuk paa hver Ende (et Slags Naalehus). Desuden hænger deres „Spring ved Siden i en længere Snor, hvori den altid, selv under Synningen, bliver hængende for ikke at mistes. Endvidere har de gjerne et Fugleben, helst en Svanelæg, hængende i Bæltet; dette Instrument er, som saa mange andre hos Naturfolkene, et Tegn paa, hvor let man lærer, naar man er henvist til egne Hjælpebilder, at benytte Naturen — mod Naturen. Denne hule Svanelæg bruge de nemlig som — Sugerør; om Vinteren er Vandet saa koldt, at de ikke kan komme det nær med Læberne uden at blive saarmundet; men dette undgaa de ved et slikt Sugerør, hvorigjennem Vandet dels kuldslaaes, dels ikke kommer i Berørelse med Læberne. Endelig har Mændene gjerne sit Fyrtøj (Staal, Flint og Knust, som de selv plukker og tilbereder) i en Skindpung i Bæltet. Alle disse Sager findes fordelte rundtom Livet, idet Kvindernes Syringer altid hænger bag.

Dette er Dragten om Vinteren, naar Finnen er paa Fjeldet hjemme i sit Telt, eller naar der ikke er streng Kulde. Er det derimod meget koldt eller skal der foretages længere Vinterrejser, da har Finnerne udenpaa Dorken igjen en Skindpelts af Renskind; kun er det den Forstjæl, at paa Dorken vender Haarene altid ind, altsaa paa bare Kroppen, medens Rejssepeltsen, den saakaldte „Pæst“, der ikke gjøres af saa bløde Skind, „vender det Lodne ud“. Da bruges ogsaa store, lodne Huer, forede med Ekornskind og Handsker af Renens Benkind, de saakaldte „Bellinger“.

Oppe i Udstillingsens 2den Etage sidder en udstoppet „Fin i sin Rejse-Kjærris“, forspændt med en ligeledes udstoppet „Kjøreren“. Man fik der et klart Billede af, hvorledes Fjeldfærdsefen i „Pult“ og „Kjærris“ gaar for sig oppe i Finmarken om Vinteren, og den Dragt, som derved benyttes. Finnen sidder her i fuld Vinterhære i sin lodne „Pæst“, med en stor Bjørneskindskrage om Halsen og iført en høj lodden Hue, der minder noget om lignende militære Prydelser. Renen, som altid styres kun med een Tømme, — idet denne snart fastes paa den ene Side, snart igjen slynges over paa den anden, — med sin lille Bjælde om Halsen, for at „Bappusen“

(Bejviseren) skal kunne høre, om de Andre holder Trop med ham, — stryger flygende afsted, og man synes at se, hvorledes Pulten, ligesom en Baad paa Søen, ruller frem og tilbage mellem Snefonnerne, og fordrer baade Øvelse, Styrke og Udholdenhed hos den, som sidder i og her ikke skal tabe Balancen.

Om Sommeren bruges Klæder af affurat samme Snit og Façon som om Vinteren; det er blot Stoffet, som er noget forstjelligt, idet man da gjerne ikke bruger Skinddork, men en Kuffe af hvidt, graat eller blaat Badmel, den saakaldte „Mud“; ogsaa disse kantes med røde eller gule Kanter med Søm. Heller ikke bruges om Sommeren „Skaller“, men kun „Komager“, d. v. s. Finkst af garvet Skind.

At deres „Levemaade“, især om Vinteren, maa være temmelig simpel er en Selvfølge. Deres væsentligste Næring er Renkjød; men desuden giver Renen dem Smør, Ost og Mælk. Mælken er overmaade fed, har noget tilfælles med Gudemælk, men da Renen mælker meget lidt (højest 1 Pægl Mælk i Maalet af hver Ren), saa maa de i længere Tid opsamle Mælk til Forraad for Vinteren; den opbevares i Renmaver, enten tør eller frosen, og tines og smeltes da op i Kjødsuppe eller gøres sur ved ikastet Syregræs. Renkjødet tilberedes paa alle mulige Maader, kogt, stegt, saltet, speget, tørret og røget. Rentunger bruges som bekjendt til deraf at betale Skatter og Afgifter in natura. Fra de svenske Fjeldfinner have de optaget Brugen af „Rnællebrød“, et haardt, tykt, grovt Slags Gladbrød; lidt Mælspeiser bruge de vel stundom, men ikke stort af dette. Derimod bruge de et Slags meget nærende Blodsuppe af Renblod. Der bruges Renmaver til deri at opbevare Blodet, som stivner til, saa det Hele ser ud som en fort, tung, flyg Klump. Deraf staves og stjæres Stykker, saa baade Blodet og Dele af Renmaven følger med; dette røres da sammen under Kogningen, hvilket giver en vistnok meget nærende, men ialfald for Fremmede højest uappetitlig Suppedas. Det er en Ejendommelighed for Fjeldfinnerne, at de aldeles ikke som deres Frænder, Søfinnerne, nyde Flesk, Tran eller Spæk; alle Rovdyr anse ogsaa de for „urene Dyr“, undtagen Bjørnen, som de i Hedendommens Dage rimeligvis endog ansaa for hellig og dyrkede som sin Stammes totem eller „Skytsengel“*). Derfra skriver sig maasse den Skik at synge

*) Se L. R. Daa: „Om Nationaliteternes Udvikling“; „I de ældste Shamaniske Forestillinger ligger en Mulighed for at tilbede enten den hele Natur, eller hvilket som helst Dyr (totem), hvilket som helst Sten eller Klippe. Det er disse hellige Naturgenstande, som i Afrika betegnes med det portugisiske Ord, fetich, i Amerika ved det ligesaa vilkaarligt-barbariske medicine og i Finmarken ved seite, Seib.“

en „Bjørnesang“ over den fældede Bjørn forinden den nydes. Dette er rimeligvis en Levning af en Trylleformel, som har været anvendt for at hindre skadelige Følger af at dræbe et Dyr, som engang i Tiden har været Gjenstand for hele den finste Stammes Dyrfelse, og endnu skal Finnerne under Nydelsen af Bjørnens Kød være omhyggelig for, at intet Ben knækkes eller kommer bort, men at alle blive begravet sammen i en Hule. Ogsaa Peder Dafs omtaler denne Skik, og det er til Ceremonien med Bjørnesangen han sigter, naar han synger:

„Ja Bjørnen maa ofte tillade sin Krop,
Og Lappen ham æder saa gladelig op,
Han synger for hannem en Vise,“

Om Sommeren danner Eg, Fuglevildt og Fisk, især Lax, som de fange i Elvene, nogen Afverling i deres ellers saa ensformige Kost. Til Opsamling af Eg udstilles i Rugetiden hule Træstubber for Vildbænderne, som da kommer og lægger sine Reder i Bunden af disse „Rugekasser“. Fornemmelig er dog Lax deres Livret, og om Sommeren fraadser de formelig i denne Delikatesse. Højest nydes den dog „sur“.

Af den civiliserede Verdens Frembringelser er Kaffe, Sukker, Tobak og Brændevin bleven uundværlige Artikler for dem, og Kaffe-
kjedlen sees ligesaa hyppigt hængende over Ilden hos dem, som hos vore egne fattige Bønder og Fiskere. Tobak rygges af begge Køn uden Forskjel, og Brændevin nydes af Alle, Smaa og Store, som en sjelden og kostbar Nydelse. Dog har Foreninger mod Brændevinsdrif, som allerede stiftedes hos dem af von Westen, havt stor Fremgang og været understøttet af Finnerne selv, som har indseet, hvilke Ulykker „Brændevinsdjævelen“ har forvoldt hos dem.

VI.

Overgang. — Søfinner eller Busfinner.

En Følelse har Fjeldfinnen tilfælles med alle Fjeldfolk — Kjærlighed til sin Fødestavn. Han elsker sine mosgroede Fjelde, sit røgede Telt og sin haarede Renmælk over Alt i Verden, og naar jeg i et foregaaende Brev har betragtet Søfinnen som en Overgangsform fra Fjeldfinnens mere barbariske Nomadeliv til Nordmandens civiliserede Levesæt, saa er dette ikke saa at forstaa, at denne Overgang sker frivillig*). Drager Fjeldfinnen ned til Kysten for der at leve som

*) Prof. L. R. Daa mener, at Finnerne i det nordste Finmarken „have rimeligvis flest været delte i to sociale Afdelinger, Fiskere paa Kysterne, der have faste Bopæle, og Renhyrder, der vandre om paa Fjeldmarkerne.“

Fisser eller Rydningsmand, da gjør han dette ikke i Erkjendelsen af denne Næringsgrens Fortrin, ikke fordi dette Liv er mindre usikkert og besværligt, end Fjeldlivet; endnu mindre er det Gaab om større Udbytte eller Trang til aandelig Udvikling, som lokker ham. Det er simpelthen Nøden, som leder ham med sin Jernhaand did, hvor han med Opgivelse af sin Lykke og Tilfredshed kan tilfredsstille Livets første og haardeste Krav. Jaar han her Lykken med sig, saa han kan blive Ejer af saamange Rener, at han kan leve angerløs paa Fjeldet, iler han, som sluppet ud fra et Fængsel, glad tilbage mellem Ene og Mos og drager ikke et Suk ved at forlade sine nyerhvervede Herligheder med de tilsyneladende større Befvemmeligheder.

Selv Finner, som paa en eller anden Maade blive stillet i heldigere Aar, eller under gunstige Omstændigheder faar en Livsgjerning et andet Sted i Landet og tilsyneladende har det udmærket godt, længter som oftest hjem; og der fortælles mange rørende Exempler paa denne Længsel efter en i vore Dine saa glædeløs og fattig Fødestavn*).

Naar jeg tidligere har talt om Søfinnens Liv som det, der var i Besiddelse af større Komfort og ejede flere Betingelser for Udvikling og materielt Velvære, saa reducerer al denne „Komfort“ og disse „Betingelser“ sig strengt taget kun dertil, at Søfinnerne har faste Boliger. Dette er jo den første Betingelse for Civilisation og Fremskridt. Men i Virkeligheden staar trods dette Søfinnerne ikke i mange Ting over Fjeldfinnerne, og i flere Henseender, f. Ex. Renlighed, absolut under sine Frænder paa Fjeldet. Men dette skriver sig igjen i Regelen deraf, at Søfinnerne jevnt over ere fattigere end Fjeldfinnerne, leve i mange Tilfælde mere paa Hazard (Jagt og Fiskeri) og har mindre Kjærlighed til sit Liv og sin Bedrift end Fjeldfinnerne.

Bistnok gives der ogsaa blandt Søfinnerne Undtagelser fra denne Regel, og der findes endog endnu en Overgangsform fra de egentlige „Søfinner i Jordgammer“, nemlig enkelte Bøfinner som bor i almindelige Hytter og Huse af Træ, men disses Antal er ganske forsvindende. Ogsaa mellem Søfinner og Fjeldfinner findes en svagt repræsenteret Overgangsform, nemlig de saakaldte Skovfinner, der vel leve

*) Amtmand Blom fortæller i sin „Rejse“ et ganske talende Exempel blandt flere: „Den franske Parlamentspræsident Bevette fra Dijon førte en Lappepige i Aaret 1792 med sig fra Lapmarken til Frankrig. Hun blev gift med en velhavende Gaandværker i Paris og levede lykkelig med ham. Han døde, og nu gjorde hun al sin Ejendom i Penge og drog til sine Fjelse for at fortsætte sit Ungdomsliv i Juckasjervi Lapmark.“

af Ren og flytte med dem, men kun inden et vist Distrikt i Skoven. Blandt disse finder man de flinkeste Skyttere, og de levere meget Bilt til Markederne. Der findes ogsaa nogle saakaldte Fiskefinner, der bo i Gammer ved Elve og Indsøer og ernære sig hovedsagelig ved Fiskeri i dem.

Søfinnens Bolig. Stabur. Høkræ. Deres Dragt.

Deres Jordgammer er dannet med tydelige Tegn paa, at Grindringen om Teltet har foretvævet dem: Bindestellet eller „Skelettet“ er det samme; isledetfor at Fjeldfinnen kaster et Klæde over dette, vælter Søfinnen Løv omkring og tækker det Hele med Næver. Inddelingen i de 9 Rum, Jlden midt paa Gulvet, Ljoren eller Taghullet for Nøgen osv., Alt er det samme som ved Teltet. Da Søfinnens Huse staa faste og ikke skal flyttes, kan han jo, om han vil, gjøre dem større end Fjeldfinnen kan med sine flytbare Telte, ligesom altid den Fastboende har lettere for at tilegne sig mere Husgeraad og større Industrivirksomhed, hvilket vil gjøre større Rum nødvendigt. Jordgammerne ere enten enkelte (saa var den, som var tilstede in natura paa Udstillingen, beboet af en Søfinfamilie) eller dobbelte, hvoraf en meget smuk Model var udstillet. Naar nemlig Søfinnen kommer saavidt til Magt, at han faar mange Kreaturer, vil han nødig være i samme Værelse, som dem, og han bygger sig da en Dobbeltgamme, hvor rigtignok Alle, Store og Smaa, Folk og Fæ, bo under samme Tag, men hvor dog en Dør skiller mellem den firfødgede og den tobenede Besætnings Territorium. Kun Hunden, som ogsaa hos Søfinnen er et fast Husdyr, er Medlem af Familien. I Regelen findes intet Vindu i Gammerne, alt Lys kommer ovenfra Ljoren ligesom i Telte, men i de dobbelte findes stundom en liden Glugge i Familjerummet, og da gjerne under Gluggen et lidet Bord (Spisebord) i Form af en lavbenet Kræ.

Da Søfinnen holder Kreaturer, især Sauer og Smaafæ, maa han have et Opbevaringssted for Høet om Vinteren. Dertil bruges en „Høkræ“, der tjener som Lade, hvorpaa Høet oplægges, og som rummer omtr. 150 Boger. Den bestaar af en Stillads af Stænger, fæstede i Jorden, uden Tag. — Til Opbevaring af Madvarer etc. have de et lidet Stabur, af Størrelse og Udseende omtrent som et almindeligt Hundehus. Begge disse „Forraadskamre“ fandtes in natura udstillede ved Siden af Gammen.

Søfinnens Dragt er ganske den samme som Fjeldfinnens; kun er Stoffet oftere Sauskind og Vadmæl isledetfor Menskind. Næringsmidlerne

bestaa fornemmelig i Fisk, Spæf og Tran, men Kjød- og Mølsfiser nydes jo som Afvergling, om man paa nogen Vis har Lejlighed dertil. Ligeledes er det en selvfølge, at Husflid og Industri burde have lettere for at trives og udvikle sig hos dem, der bebo faste, end hos dem, der bo i flytbare Boliger; flere Slags Vævstole, hvorpaa de væve sine Græner og Tæpper, vilde ikke engang kunne rummes i Fjeldfinnens Telt.

Finnernes Arbejde. Husflid og Industri.

Det primitive Standpunkt, hvorpaa Finnerne staa, og specielt den evige Afbrydelse i Arbejdet, hvorfor Fjeldfinnen er udsat, siger os strax, at vi ikke her kan vente at finde nogen højt udviklet Industri eller Husflid. Den Tid, Fjeldfinnen har tilovers fra sin møjfommelige Renagtning, og Søfinnen fra sit ligesaa besværlige Fiskeri, benyttes hyppigst til at „sove borti“.

Deres Industri bestaar derfor i Regelen kun deri, at de selv arbejde alle Ting, som kræves i det daglige Liv; og vi have seet, at dette ikke er meget. Det er kun Kvindernes Husflidsarbejder, som tilvirkes i den Mængde, at de haves til Salg. Men den Lethed, hvormed de forfærdige, hvad de behøve, paa Stedet og den Mæthed, hvormed Enkelte iblandt dem arbejde sine Ting, er ofte forbausende. Alt, hvad der hører til deres Boliger, deres Klædedragt, deres Husgeraad (paa yderst faa Undtagelser nær) arbejde de selv. Det Arbejde, der falder paa Kvinderne, er — foruden Børneplejen, Opdragelsen, at holde Madkoppene rene og at melke Kænen — at sy, spinde, væve, binde, brodere, at være Skræddere, Skomagere og Feldberedere. Mandsarbejdet er at forestaa Flytningen, undersøge Markernes Godhed og vælge Bejste, hugge Ved, passe Kænen, tæmme og indkjøre „Kjøre-Kænen“, at skyde, forfærdige Kjøreredskaber, at forestaa Slagtningen, Madlavningen og Madskiftningen.

Til at væve Bælter og Romagbaand ere de meget flinke; der var en Mængde af disse rødtærnede, regelmæssigt figurerede Baand udstillede tilligemed den Traad, hvorfra, og det Redskab, hvormed de væves. Da de maa kjøbe Garnet i dyre Domme (især det røde) hos Handelsmænd deroppe, saa blive slige Baand meget dyre, uagtet Arbejdet slet ikke værdsættes højt. Der træffer derfor det pudsig Tilfælde, at man kan kjøbe sig et Par Romager (Finffo) for 48 a 96 p, medens de for det Baand, hvormed de skal surres, maa give fra 36—48 a 72 p.

Medaillerne i Finneafdelingen.

Finnefonen Marit Milsdatter (Næssby) havde virket de smukkeste Bælte- og Romagbaand. Der var tillige udstillet den Vævste, som hun brugte. Vævsteen, der var af Ben, omtrent $\frac{1}{2}$ Alen lang og 3 Tommer bred, og som var overmaade fint og smukt gjort, havde hun selv arbejdet. (Sølvmedaille).

Inger Andersdatter (Kautofejno) havde blandt flere forskjellige vakre og velvirkede Skindarbejder udstillet en stor Mængde Romager af en sjelden Skønhed. De folgtes alle i en Fart, de fleste til Damer paa Tromsø, og Inger Andersdatter blev med engang vide berømt for sine Romager. (Broncemedaille).

Anders Andersen Maga (Polmak) havde af Furutæger, som først koges myge i Lud, spundet grovere og finere Sorter Tougværk; ogsaa den yderst simple Spindestol (et Slags Trægaffel), hvorpaa Touget spindes, var udstillet tilligemed Bundter af Tæger i raa og i kogt Tilstand. Touget vakte almindelig Beundring, og stod i Skønhed, Jevnhed og Styrke ikke tilbage for det fineste Nebflagerarbejde. (Bronce-medaille).

Per Olsen Hjælper (Næssby) havde udstillet en af ham selv forfærdiget almindelig Finnekniv med Sliire, saadanne som hver Fin bærer i Bæltet. Den var, som alle disse, stor og plump, lignede en stor Slagterkniv, men til at være smedet af ham selv, skulde det være godt gjort. (Broncemedaille).

Jakob Abraham Tapia-Sopa havde arbejdet en Model til en Bredflæde, som de bruges af Bønderne deroppe. (Broncemedaille).

Johan Mikkelsen Børselv (Kistrand) en meget smukt og godt smedet Dre. (Hæderlig Omtale).

M. Jsaaksen (Karassjof) Bælte med Kniv. (Hæderlig Omtale).

Hans Olsen Lams Kone var vel næsten den Eneste, som paa Finneafdelingen havde „noget Nyt“ at opvise. Den Sytraad, Finnerne bruge, er Sener af Rensdyret, $\frac{1}{2}$ a $\frac{3}{4}$ Alen lange, som først deles med Tænderne, saa spindes sammen ved at tvindes og trilles under den flade Haand paa Rindet eller over Knæet. Hun havde imidlertid fundet paa at gjøre Senetraad af Hvalsfiskefener, og disse saa ligesaa pene og gode ud som Rensfenerne. (Hæderlig Omtale).

VII.

En Vandring gennem Finneudstillingen.

Gennem mine forrige Breve antager jeg, at Læseren nogenlunde har stiftet Bekjendtskab med det ejendommelige Folk, af hvis Liv og

Kultur jeg har meddelt nogle spredte Træk. Man er paa en Maade „orienteret“. Den yderligere Belysning af vore Finneres Kaar opnaaes, tror jeg, bedst ved nu at tage Læseren med paa en „Vandring“ gennem den hele Udstilling. Jeg standser da ved enhver udstillet Gjenstand, som synes mig at fortjene nogen Opmærksomhed. Mangen en tilsyneladende nok saa ubetydelig Ting vil let kunne sprede Lys over deres Opfindsomhed og Selvhjulpenhed, deres Skikke og Baner, deres Tænkfæet og Handlemaade, deres Karakter og Levesæt. Jeg begynder da min Vandring i Søfinnernes Afdeling, som indtager 2 Værelser i første Etage.

Der er i mine Tanker Intet, som bedre belyser den Art af Kultur, som tilhører Finnerens Standpunkt, end de 4 forfjællige Slags Kaffe-kværne, som vi finde foran os paa det første Bord, og hvoraf de tre snarere maa kaldes Knusere end Kværne. Disse repræsenterer hvert sit Standpunkt, men viser tillige Fremstridtet i Opfindelse og i Anvendelse. Da Raffen fandt Bejen op til Finnerne, skulde den males; de puttede den da simpelthen ned i en Skindpose, bandt Baandet for, tog sig en stor Sten og hamrede løs. De „bearbejdede“ baade Posen og Raffen saalænge til ialfald den sidste var bleven smaa“. Denne Methode bruges endnu paa fine Steder. Men Opfindsomheden vaagne; saa tog man et tykt Træstykke, som med Kniven gaves en baadformig Udhuling, lavede saa et Træhjul, hvis Rand netop svarede til Hulningen, lagde Kaffebonnerne i og trillede Hjulet rundt til den blev malet. Men ogsaa dette var en tungvindt Maade. Det næste Skridt blev da at gjøre en kogleformig udhulet Trækop, af Form som en Trag, hvori man lod en rund Træpinde gaa rundt og knuse Raffen. Den fjerde er næsten „civiliseret“; en Fin fik hos Nordmænd se en virkelig Kaffeværn, og saa gjorde han den efter paa sin Vis. Den er af Jern helt igennem, men høj og smal som et Pottemaal, med ordentlig Svejs til at dreje rundt, og med løs Bund til at strue fra for at komme til den malede Kaffe. — Til sin kjære Kaffebrug bruge de gjerne Sukker, men istedetfor Gløde flave de Menest op i, og da denne er meget fed, gjør den rimeligvis fuldstændigt Tjenesten.

Deres Menest se forøvrigt ikke videre appetitlige ud, de ere fedtede og smudsige, men smage nok saa godt. Smøret derimod er langt mindre „begjærligt“; her er en Smørprøve i en liden Trææske, som Lensmand Brun efter megen Overtalelse fik aftjæbt Gjeren; Brun gjorde sig nemlig Umage for, at Udstillingen skulde give et sandt Billede, selv om det fik gaa paa Skønhedens Bekostning. Man har ondt for at forstaa, hvorledes Folk kan spise slikt „Svineri“, som

dette Smør virkelig maa kaldes; smudsig, urent, fuldt af Haar og ildelugtende. Ved Siden af disse Delikatesser findes Prøver paa deres Spegeild, som ikke ser stort bedre ud. Men det er ejendommeligt for dem, at de helst spise Gist og Sild, naar den er bleven gammel og „sur“. I Nærheden heraf hænger de omtalte Renmaver med gammelt Blod i, som de bruge til sin Blodsuppe. Urensligheden er her næsten endnu værre, thi før Blodet fyldes i, vaskes Renmaven ikke engang ren. Til sine Gisseretter bruge de Tran som Sauce, og de Træfede, som findes her, har derfor paa den ene Side en Udhuling som en Rop, hvori Tranen hældes. Et Gistefad med Trankep for Børn er af en underlig Form; dets Rand er nemlig formet ganske efter Brystet, hvortil Barnet da under Spisningen trykker det fast for ikke at „spilde paa sig“. Af Brødsorter findes her „Knællebrød“ og „Glofager“, et Slags meget tykt Gladbrød, som ikke taaler at gemmes, men spises helst varmt. Af andre Levnetsmidler findes her Andæg i de før omtalte hule Træstubber; det Vildt, som spises, fanges paa mange, ofte meget simple Maader. Her er en findrig Indretning til at fange Vender med: en liden Træflaade med Græstovr over og med Gistefald til Loffemad; den har opstaaende Binder i hvert Hjørne, hvorover atter lægges og sættes tynde Stænger; fra disse hænger der da tæt med Snarer. Hele Flaaden sættes da ud paa en Holme eller ved en Elv, hvor Venderne holde til, og med dette simple Redskab fanges de i Mængdevis. Deres Geværer ere meget gamle og højt primitive af Skabelon; Flintelaas er endnu det sædvanlige; selv arbejde de det meste af Geværet, men købe Piben eller de Dele af Laasen, som de ikke kan raade med selv at fabrikere.

Alle de Ting, som de kan forfærdige af Renhorn, er ganske utroligt; her ligger, blandt andre Ting, et temmelig stort Biebhoved af Renhorn, og ved Siden af ligger en Snusdaase af samme Stof. Det, hvortil Renhornet dog fornemmelig giver Materiale, er deres Spisefkeer, hvoraf hver Jin altid bærer sin paa sig. Mange af disse Skeer ere overmaade smukt arbejdede; Hornet bliver bleget i Solen; derved bliver det hvidt og pent, og Steen poleres blank og forsynes ofte med forskellige Udskjæringer paa Skafet og Indridsninger paa Bladet. — Knivstaster af Renhorn med Udskjæringer og Forskninger ere ligeledes meget pent arbejdede; her ligger ogsaa en Syppose af Skind med overmaade smukt udskåret Laas af Renhorn (fra 1737).

En Violin til Ole Bull.

I det Hele taget maa man sige, at de ere flinke til at bruge Kniven. Næsten alt deres Husheraad af Trækopper, Fade udhules med Kniv. Det mærkeligste Exempel paa Knivfærdighed er dog en Violin, snid med Kniv helt igjennem. Den er af Furu, og Strengene ere af Rensener; jeg vil ikke sige, at den låter bra, men det er et interessant Stykke Arbejde og viser, hvorledes vor store Tonekunstners Ny har naaet selv til Finnernes Øren. Violinens Bestemmelse er nemlig at være en Gave til Ole Bull; man havde nok haabet at se ham deroppe i Sommer, og saa skulde han forsøge, om Fela var noget værd. Den skulde vel ikke være rar, før han fik den til, mente vel Finnen. Saavidt jeg ved, vil Udstillingskomiteen besørge den nedsendt til Ole Bull som et Kuriosum. Foruden Gaandten, som endnu bruges hos Finnene, forfærdiges ogsaa Spinderok (rivesdorti) med Kniv. Ifledetfor mange Uger har Hjulet, som er af et eneste Stykke Træ, kun fire, plumpt udfaaarne Uger, der danne et Kors. Denne Rok er 130 Aar gammel og ligner det første Exemplar af Rok, som kom op til Malangen, hvor den lang Tid gik rundt i Bygden som en Maritet. Af Rensener tvindes meget stærke og pene Rokkesnore, hvoraf mange sælges til Nordmændene, det er i Sandhed forbausende at se, hvor fint og smukt de forstaa at spinde sin Senetraad. Peder Dafs har fuldkommen Ret, naar han synger, som det staar i „Pederboka“ (3: „Nordlands Trompet“):

„Og som de paa Hamp haver ingen Forraad,
Saa tvinde de Sener, ifledetfor Traad,
Udtagne af Dyrenes Skanke.
De rives istykker og drages saa fin,
At Traaden er som af det netteste Lin
I fremmede Lande kan vanke,“

VIII.

Øspinnens Industri. Husheraad.

Øspinnen bruger, som jeg før har bemærket, mest Vadmél til sine Klæder; kun naar han skal paa Gifte, følger han Nordmandens Exempel og tager Skindstak og Skindbuxer. Kvinderne væve selv sit Vadmél, ligesom de ere flinke til at væve uldne, varme, tykke Tæpper, de saakaldte Græner; dertil bruges meget primitive Vævestole, om man saa maa kalde den Indretning, som findes udstillet som Prøve. Den stilles lænet op mod en Væg, har tunge Stene ifknyttet i Rendingen, hvorved denne holdes stram, og Øslætten føres da med Gaanden møj-

sommeligt ind mellem Rendingens Traade og flaaes med Haandsladens skarpe Kant fast med et Par Slag. Dette ser tungvindt ud, og man tænker, at det vel maa vare en Evighed, inden Væven bliver færdig, men „det er Øvelsen, som gjør Mesteren“, siger Ordsproget, og det er utroligt, hvor langt de med sin store Øvelse kan drive det i dette Stykke. Ellers findes lige ved Siden ogsaa en mere civiliseret Vævsstol til Badmel og Strie; den er ikke meget forstjellig fra dem, som endnu bruges af Bønderne i vore afsteds Dale, men ser underlig „barnagtig“ eller dufflestuemæssig ud, fordi den er meget lav og alle Dimensioner meget smaa. Deres trange og lave Jordgammer gjør det nødvendigt at tage disse Hensyn. — Her findes udstillet et Slags fort Stenmos og en Art af Lycopodium, hvormed de forstaa at farve sit Garn; forstjellige farvede Garnprøver ligge ved Siden. Med Stenmosen farves brunt i forstjellige Nuancer, i Forhold til den Mose, man bruger. Lycopodiumen blandes gjerne med lidt friskt Birkeløv, og koges da dermed sammen med Garnet i Vand saalænge til dette faar en stærk mørtegul Farve; lysegult farver man kun med Birkeløv, tilsat med lidt Alun. Det, som overrasker ved dette, er, at Garnet ikke bliver „stjoldet“, men meget jævnt og ligeligt farvet.

Al Næver findes meget og meget udstillet, som vidner om, i hvilken Grad Finnerne leve efter Principet for „Selvhjælp“; de hjælpe sig ud af enhver Knibe, enhver Mangel ved at ty til Moder Natur. Naar de f. Ex. skal ud at „lystre“, gjøre de sig strax af Næver en bred Reserverestygge til Huen, derved holdes Lysningen fra „Lystreilden“ borte fra Øjnene, saa de kan se Fikken, før de stikke. Foruden Øster, Løper, Daller, Tragter og Kopper af Næver, bruge de paa sine Vandringer i Skov og Mark at gjøre Drifkekar af samme Stof, ja endog Tobakspiber, eller maaft snarere „Cigaretter“; en straaafidet Næverremse rulles sammen, saa den ser ud som en udtruffet Rikfert; deri stoppes da Tobak, og nu røges noksaa kjæft gjennem den tynde Ende. En sliq liden Ting tjener, synes mig, til at kaste et klart Lys over deres Liv og de Kaar, hvorunder de leve, viser deres overordentlige Sands for og Øvelse i at udnytte Naturen paa alle op-tænkelige Maader. Jeg tænkte, da jeg saa dette: hvem skulde vel falde paa sliq af os civiliserede Menneſter? Om en Turist paa en Fjeldvandring havde mistet sin Pibe, vilde han være raadløs; han vilde aldrig falde paa, at en Næverbit kunde gjøre Tjeneste her og midlertidig afhjælpe Savnet. Naar man har seet eller hørt det, er det jo ingen Kunst, intet Kunst længere deri. Det er ligesom Historien med Colombus og Egget.

At deres Husgeraad ogsaa forøvrigt er meget simpelt og „naturligt“, siger sig selv. Dog findes større Kjørreld af Træ, som Badstefampe, Melkeslaster, Ristehommer, Øser osv. Et stort Trug, udhulet med Kniv af et Furutræ med over 5 Kvarters Diameter, viser tillige, at Trævegetationen kan være meget udviklet deroppe; der findes ved Siden deraf Prøver paa Furu (fra Karasjok) og Birk (fra Baranger) af 1½ Kvarters Diameter, som ikke sjældent forekommende. Et ejendommeligt Slags Husgeraad er, foruden de før nævnte Renmaver til Opbevaring af Blodet, „Translaster“ af Torstemaver; øverst i Abningen sættes en Trækork; disse Glasfer ere naturligvis meget praktiske derved, at de ikke slaa sig itu, om de falde ned, og ikke ere vanskelige at fragte; hjemme i Gammen hænge disse Fistesaucebeholdere eller Lampeoljeslaster, hvad man helst vil kalde dem, ved Siden af andet Stel under Taget og se højt underlige og lidet appetitlige ud. Til Stegepinde, Gaffel, Tvare, Ildtang og andet saadant mindre „Handbo“, som er nyttigt under Røgningen og Stegningen af Maden bruge de tynde Grene, som helst maa være voret saa af Naturen, at de blot behøve at affjæres og kvistes lidt med Kniven; Stegepinde og Gaffel pynte og tilfjære de, saa de blive lidt finere og penere og spinklere og derved lettere lade sig stikke gennem Kjødet, men det er ogsaa det Hele. Det vorer i Skoven alt sammen.

Fiskeri, Jordbrug, Baadbyggeri blandt Søfinnerne.

Selv i Fiskeriet, som dog er Søfinnens Hovedsyssel og Hovednæringskilde, og hvori de kunne antages at have udviklet Opfindsomheden desto stærkere, eller endog optaget Nutidens Fremstridt fra den omboende norske Befolkning, staa de paa et meget lavt Trin. De blive med sin ejendommelige Sands for at hjælpe sig selv og sin Lyst til at bevare det Gamle, selv om de se, at det Nye er bedre, altid staaende tilbage for Nordmændene paa dette Felt, hvor disse aarligsaars gaa fremad og stedse tilegne sig nye Metoder og forbedrede Fædsfaber. Deres Liner og Garn, Rufer og Not, Lystergrejer og Lægebygning, Angler og Agn — Alt viser, at de her sidde som Elever i Nordmændenes Skole. Her findes et saakaldet „Altkarvad“ med Agn (en tørret Blæksprut) til Blæksprutfiske; endvidere Lodde, Fjæremat og „Fiskebjørn“ (et Snyltedyrt, som findes paa Torst), hvilket alt sammen bruges som Agn til forskjelligt Slags Fiske. Men om end alle de forskjellige Slags Fiskerifaber, som her findes, ere højt mangelfulde og aflægs, saa har Søfinnen den store Fordel paa sin Side, at han kan gjøre dem selv uden Andres Hjælp, og ikke behøver

Penge til at skaffe sig sin Udrustning; og det er jo netop Penge, som mangler ham; thi, som før nævnt, er Søfinnen jævnt over fattig og arm, og bringer han det ved Flid og Held saa langt, at han faar sig lidt Mynt og kunde begynde at udvide sin Bedrift eller forbedre sine Redskaber og Metoder, saa foretrækker han at købe sig Rener for sine Penge og ty tilbage til Fjeldet, hvorfra han eller hans Forfædre engang ere flygtede paa Nødens haarde Bud, og hvortil han altid vil anse det som et „Avancement“ at komme tilbage.

Søfinnen er jo ogsaa et Stykke af en Landmand ved Siden af at være Fisser. Han holder Smaasæ, især Jaar, og stundom nogle Kjør i sin Gamme, ligesom han bruger Øren til Trædyr. Der findes udstillet en almindelig Arbejdsflæde med fuldt Sæletojs for Øre; ogsaa dette Stel er ligesaa hjemmegjort og primitivt, som alt det øvrige. Slæden ser ud som om den vilde „gaa“ af sig selv, der den staar, — saa kroget og vredent og kranglet ere alle de Dele, hvoraf den er sammensøjet: Alt er jo taget som det voger i Skoven uden at tænkes eller telges af Ør eller Høvl. — Til Føde for sine Dyr maa han jo have Hø, men for at frembringe dette graves aldrig en Groft eller vendes en Tue. Han slaar Nar efter Nar, hvad Jorden af sig selv frembringer; og selv ude paa vandsyge Enge og sidslændte Myrer karrer han til sig det usle Siv og Stargræs, som voger derude, — en Føde, som intet civiliseret Kreatur vilde spise, men som hans Fæ nok maa tage tiltakke med. Blandt Redskaberne her findes en Ljaa med ganske kort Ørv, som ser meget besynderlig ud; man faar den Dplysning, at Finnen, naar han slaar Hø, slaar engang til hver Side og altsaa vender Ljaaen om for hver Gang — ligesom naar man stryger en Barberkniv. En anden Udgave af Ljaa er forsynet med en Vidjefletning med Fiskegarnsmasser indeni, som er fastgjort langs Ljaabladet; det ser ud, som om Finnen havde udtænkt en praktisk Methode til at kombinere sine to Næringsveje: Fisseriet og Landbruget, som om han vilde slaa og fiske paa samme Tid. Det vil han i Virkeligheden ogsaa, men hvad han vil fiske i Vidjenettet er dog ikke Fiske, men — Hø; naar han slaar sine vaade Myrer, tjener nemlig Vidjefletningen til deri at fiske Høet op med det samme det slaas, saa det ikke falder ned i Vandet og bliver vaadt.

Blandt Søfinnerne findes flere, der ere kjendte som flinke Vaadbyggere. Der findes udstillet nogle Exemplarer fra Tanen af deres almindelig brugelige Elvebaade, som ere overmaade smukt arbejdede og udmærke sig ved et vist let, livligt og gratiøst Udseende. Man kommer forresten uvilkaarlig til at tænke paa Grønlandernes Kajak;

ligesom denne ere disse Elvebaade overordentlig lange og meget smale, men medens Kajaken er overtrukken med Skind og kun har en liden Abning til Manden, som skal ro, og dertil roes med en lang Aare med Blad paa begge Ender, der hvervis dypes i Vandet en Gang paa hver Side, — saa er Finnens Elvebaad aldeles aaben, er ganske uden Toster eller Tiljer eller Sæder, og roes altid af to Mand, en placeret i hver Stavn, med en liden bredbladet Aare, hvorved Baaden styres. De have megen Færdighed i at manøvrere med disse Baade, og fare med dem ned igjennem de stride, brusende Elve, ja lade dem endog glide ned over smaa Josseskup. For den Rejsende, som skal nyde denne Befordring, er Farten ikke saa behagelig; han maa da holde sig nede i Bunden paa Midten af Baaden og det stille som en Mus; thi den uborne Fart og Baadens Konstruktion gjør, at en liden Bevægelse i urette Tid let bringer den til at kante.

Finnernes Begravelsesmaade før og nu.

En udstillet Liggiste med en i Liggvøb indsyet Duffe viser, hvorledes Finnernes nu begrave sine Døde omtrent som andre Dødelige. Deres Liggister ere omtrent af samme Form, som de almindeligt brugelige, men naturligvis meget ligefremme og simple, uden ringeste Krus eller Stads eller Bryd; blot grovhøvlede, umalede, sammenspigrede Bord. Det, som giver dem noget ejendommenligt, bliver da nærmest den hvide Farve, medens vi jo altid maa tænke os en Liggiste sort. Men det er ikke længe, at disse Liggister har været i Brug hos dem; for 20 Aar siden brugte de endnu kun at indsy Ligene i Matter og til Liggiste brugte de enten en hvælvet Pulk eller Enden af en gammel Elvebaad, som de hvælvede over. Denne Maade skal endnu være brugelig blandt de rent fattige Fjeldfinner en sjelden Gang; der er jo paa Fjeldene overmaade vanskeligt for Materialier til Kiste og Rebstaber til at saa den istand med, saa dette er let forklarligt. Men længere Tid tilbage gjorde man sig ikke engang saameget Umage. Man indsyede Liget i Næver med Senetraad og begrov det i en Stenrøs paa Fjeldet eller lagde det i en Ur; det var det Hele.

Naar jeg dernæst har gjort opmærksom paa et Bord, hvor der findes udstillet en Samling af Bøger paa Finsk og af den Literatur, som er skrevet om Finnernes og deres Liv, samt endelig endel Prøver paa Finneborns Haandskrift fra Skolen, saa tror jeg at have gjort tilstrækkelig Rede for Søfinnernes Afdeling. Jeg skal næste Gang tage Læseren med paa en lignende Vandring gjennem Værelserne i 2den Etage: Fjeldfinnernes Afdeling.

IX.

En Vandring giennem Fjeldfinnernes Afdeling.

Naar vi fra de to Værelser i nederste Etage, som vi forrige Gang gjennemvandrede, stige op i 2den Etage, gjøre vi med en Gang et Sprang fra Kysterne og Søfinnerne, og befinde os atter mellem Fjeldfinner og Rener oppe paa de store mosgroede Fjeldvidder.

Foruden de Ting, jeg i mine forrige Breve mere specielt har omtalt, findes her endnu mangt og meget at nævne. Jeg har fortalt, at den Gjenstand, hvori Finnen fornemlig sætter sin Stolthed, er Bæltet. Her findes en Mængde slige Bælter udstillede, og man kan alene af disses forskjellige Udseende og Udstyr slutte sig til, om Ejeren er Fattigmand eller velholdende eller rig. Der findes simple Bælter af Skind med saa eller ingen Prydelser paa (ja endog hvor „Prydelserne“ kun bestaa af gamle Knapper og Sligt), men ogsaa med regelmæssig Besætning af Sølvplader; — de allergjeldreste ere derimod kantede eller overtrukne med rødt eller gult Klæde og beslaaet med store forgyldte Sølvzirater med bladagtigt Dingeldangel, saa at det rangler og strangler, naar man skal tage Bæltet paa.

At der imidlertid selv blandt de af Civilisationens Luxus saa ufordærvede Finner findes Forsængelighed og Glimresyge, behøver man ikke at ty til disse Bælter for at skjonne. Ogsaa blandt de øvrige Plag findes talende Beviser derfor. Saaledes findes udstillet en Kvindefukse af grønt Klæde, udsyet, kantet og pyntet med røde og gule Remser; dette Plag maa vække Enhvers Opmærksomhed ved Stoffets Finhed; det er syet af grønt Kjøbeklæde af fineste Sort og maa have kostet mange Penge. Ogsaa de Spænder, hvormed Bæltet hægtes sammen, saavel som de ofte meget plumpe og smagløse Sølvhaker, hvormed Ruften eller Mudden fæstes foran paa Brystet eller i Halsen, endelig Søljer og Ringe af Sølv, samt Halsebaand og Smykker af simple gule, hvide og blaa Glasperler, afvejlende med Sølvklumper eller Sølvknapper, vidner om adskillig Lyft til Stads og Dingeldangel — fælles for alle Folk paa dette Kulturtrin. Deres Indlingsfarver ere, som man vil have mærket, Rødt, Gult, Grønt og Blaåt, dog saaledes, at alle disse Farver, ofte i grelle Modsatninger, anvendes samtidig paa et og samme Plag; saaledes paa deres Rufter, Bælter, Guer, ja endog paa deres Bornevugger, der forresten ere saa ejendommelige, at de fortjene et eget Kapitel.

Finnernes Børnevugger, de saakaldte „Kumfer“.

Paa Fjeldfinnernes hyppige Vandringer og i et koldt og barst Klimat kan man vide, at de maa være betænkt paa en Indretning for sine smaa Børn, hvori haade disse kan fragtes paa en nem Maade, og som tillige kan beskytte dem mod Kuldens og Uvejrets Indvirkning. En mere hensigtsmæssig Indretning kan heller ikke tænkes end den, de til dette Djemed have opfundet. Disse Vugger, eller hvad jeg skal kalde dem, ligne aldeles en Pulk en miniature. Bunden og Baggene dannes af en udhulet Træstamme, i hvis ene Ende — der, hvor Hovedet skal ligge — er anbragt en Hvælving omtrent i Lighed med en Kalesche. Det Hele er betrukket med fint, garvet Renkalveskind. Paa Bunden lægges der først et eget Slags rød, fin, tør og blød Mos; derovenpaa de fineste, myggeste Renkalveskind og om Bryttet og rundt Hovedet atter de hvideste, dejligste Harekind. Naar Barnet er lagt ned i „Kumfen“ (eller „Snarven“, begge Navne bruges af Nordmændene) bredes yderligere Klude og et Stykke Løj over og saa surres Barnet fast med et langt Baand (af samme Slags som Romagbaandene), der frydsviis trædes ind i Hæmper, der ere anbragte paa Vuggens Sider. Ikke engang Barnets Arme saa være fri, og naar man skal se efter, har man vanskeligt for at opdage andet end et Par smaa, stjæve Dine, som titte frem af Harekindet under Kaleschen. Paa Kumfen findes ofte anbragt Tegn og Figurer, især i Form af Renhorn, stundom hele Rensdyr indridsede — formodentlig en overtroist Forholdsregel for at fri Barnet for noget Ondt, eller maaſte som et Varsel om, at det skal saa „Renlykke“. Det hele Apparat er udsyet og kantet med grønne, gule og røde Strimler og ser i Grunden mere ud som en ægyptisk Mumie end som en Vugge med et levende Barn i.

I Kumfen er fæstet et bredt Arelbaand, hvorved Vuggen og Barnet slænges paa Ryggen og bæres der under Flytninger og Vandringer; er Moderen i Skoven, hænger hun Vuggen op paa en Gren, giver den en liden Dast og dermed gaar den i en svingende Bevægelse en lang Stund, medens hun stjotter sit Arbejde. Er hun hjemme i Teltet, vugges Barnet derved, at den ene Ende (først Hovedet, saa Benene) afvejlende med den anden dunkes i Gulvet, altsaa den modsatte Vej af vore Vuggers. Er hun ude paa Fjeldet i høj Sne eller skal hun et Øjeblik indom i en eller anden Gaard i Bygden, stiller hun Vuggen med Barnet uden videre ende op og ned i Snefonnen, som ikke bringer Barnet den allermindste Kulde, da det er omgivet af

en flig Mængde med flette Barmeledere. For at BARNET ikke skal kjede sig altfor meget, men i paakommende Tilfælde kan have lidt Stads at se paa og at lege med (hvis Armene kan komme op da), gaar der fra Kaleschen og ned til Fodspændet en treradet Række Perlebaand med klare (hvide, gule og blaa) Glasperler.

Foruden at disse Rumfer vare overmaade pent arbejdede, gjorde de paa enhver Tilskuer et hjerteligt og godt Indtryk ved den Omhu og Omhed, som Moderfjærligheden saa slaaende og smukt aabenbarede i disse praktiske Indretninger. De tre Exemplarer deraf, som fandtes, solgtes ogsaa alle i en Fart, og en af dem gik endog til en Rigmand i England. Jeg talte med flere Englændere, der alle ytrede sin store Forundring over disse Indretninger, og En, der havde rejst meget omkring blandt Indianerne i Nordamerika, fortalte, at disse vilde Stammer bruge et lignende Slags Bugger til sine Børn, noget, som kun viser, at hos Folk paa Naturstandpunktets mere eller mindre udviklede Kulturtrin staves fælles Stikke og Indretninger af fælles Betingelser og fælles Behov.

Fjeldfinnernes „Arvesølv“.

Finnens Kjærlighed til Sølvpenge er bekjendt nok; og det er endnu neppe mere end 20 a 30 Aar siden, at kun de Finner, som havde stadigt Samkvem med Ryskebefolkningen, vilde modtage Papirpenge. Nu tage vel alle Finner ogsaa Papir, men de have endnu en stor Forkjærlighed for Sølv, som de ialfald før i Tiden meget hyppigt brugte at nedgrave eller gemme under Stene i Fjeldene — en Skik, som fortælles endnu ikke ganske at være forladt. Nige Mænd brugte da ofte at gjøre deres Gjendom eller en Del deraf i Sølvpenge og saa nedgrave dem, og det hændte ikke sjelden, at disse Skatte blev liggende i Jorden, enten fordi Vedkommende ikke fandt dem igjen, eller fordi Døden overraskede ham, uden at han havde faaet Tid til at aabenbare Gjemmestedet, som han af Mistænkksomhed holdt hemmeligt endog for sine Nærmeste. Her findes udstillet endel flige, forlængst ude af Cirkulation værende Mynter*), især store Sølvpenge, som gamle danske Sølvspecier, der nu kun har Sølvets Værdi, men gaar som „Arvesølv“ i Familien fra Fader til Søn sammen med Drikkebægere og Sølvseer, hvilke heller aldrig bruges, men kun op-

*) Blandt de ældste var en fra Kristian III's Tid, og en med Hertug Frederik Ulrik af Brunsvigs Navn, begge med Aarsallet 1620; en anden med Ekehertug Leopold af Østerriges Præg har Aarsal 1627 — altsaa over halvtredie Hundrede Aar gamle.

bevares og glemmes som Familjeklenodier. Disse Sølvstæker ere af en høist underlig Form; ganske korte (neppe mere end 4 Tommer i Længde) og med et meget stort, plunt, rundt Blad, som altid er meget bredere foran end ind mod Stæket. I gamle Dage betalte Finnerne for en Sølvspecie lige til 1 Ort foruden en gangbar Papirdaler, men især var der et eget Slags Sølvpenge, som var højt anseet og meget eftertragtet, nemlig den saakaldte „bejvi-Daler“, det vil sige en Sølvpenge, paa hvis Bagside stod præget et Billede af Solen (bejvi paa Finsk betyder Solen, Dagen, altsaa „bejvidaler“ = en Soldaler); og det er et Spørgsmaal, om der var andre Sølvpenge, end netop denne, som de betalte saa dyrt. Om denne Forkjærlighed i tidligere Dage kan have staaet i nogen Forbindelse med Levninger eller dunkle Grindringer fra en hedensk Soltilbedelse, er vel ikke godt at sige, men urimeligt synes dette mig ikke*).

Kenmalkningen.

Her hænger et langt Rastebaand eller Lazzo (paa Finsk lappo), som anvendes under Kenmalkningen. Finnerne driver sin Hjord fra Fjeldvidden ned til Malkning, hvilket gjerne foregaar to Gange om Dagen. Hunden, Fjeldfinnens eneste men uundværlige Husdyr, er ham behjælpelig med dette Arbejde. Hundene, hvoraf en stor Hjord kan have mange, (stundom indtil 10 a 12 Stykker) ere inddelte i 2 Bagthold, og saasnart det ene har været ude og kommer hjem, gaar det øjeblikkelig hen og lægger sig til Hvile paa sin bestemte Plads i Teltet, medens det udhvilede Sæt saa tager sin Tørn. Hunden jager Rensflokken, der da kommer flygende ned ad Fjeldet som en mørk Sky ind i en Indhegning af ned i Jorden rammede Pæle og Stokke, hvorom der er lagt Trær, Grene og Kvæ. Disse Indhegninger, hvoraf jeg saa et Par oppe i Tromsødalen, hvor 4 Fjeldfinnefamiljer i Sommer havde taget Standkvarter med sine Rener, ere meget store, da de jo skal rumme hele Flokken, og tage sig høist ejendommeligt ud i en sliq øde, ubeboet Fjelddal. Skulde en eller anden Ren blive tilbage, henter Hunden den strax, bider den i Bagbenene og gjør og bjæffer til Desfærtøren indfinder sig. For at Hunden ikke skal bide

*) Paa Udstillingen fandtes R. Leem, Schæffer og andre Forfatteres Beskrivelser over forbums hedenske Finner. Flere af de ældste Missionærer have givet ypperlige Skildringer af deres Liv og Levesæt. J. Bahl, „Lapperne og den Lappe Mission“, siger S. 152: „De (i: de norske Finner) antog Solen for en af deres første Guder, hembes tilbage de Maane, Torden, Bjerger, Søer, ja Luftens Himmelegne.“

Nenen til Skade, bliver dens Tænder astumpede medens den endnu er Hvalp. Disse Hunde ere af middels Størrelse, langhaarede, med spids Snude, korte Øren og langhaaret, krollet Hale; de under Navn af „Finnenhunde“ søndenfjelds bekjendte store, graagule Hunde bruges ikke blandt Finnerne.

Omtrent i Midten af den nævnte Indhegning staar en Krak, hvortil Nenen bindes under Malkningen, da den ellers let vil spænde baade Malketoppen og den, som malter, overende. Malkningen foretages af hele Familjen, Mand og Kvinder, Smaa og Store, men en Mand har den specielle Forretning at bringe Dyrene til Krakken, og dette gjør han ved Hjælp af den omtalte Lazzo (lappo). Han gaar omkring med Slynge i Haanden, og naar han ser et umalket Dyr, kaster han den med megen Behændighed over Dyrets Horn og fejler fjelden eller aldrig sit Maal. Det mærkeligste ved dette er Finnens næsten utrolige Evne til at kjende sine Kener. Selv i Flokke paa flere Hundrede ved han enten det er Han eller Hun, enten den er malket eller ikke*). Denne Slynge har han stor Færdighed i at kaste, saa at, selv om der staar mange Kener imellem, som han ikke vil have fat, og selv om Afstanden gaar til 15 a 20 Alen, træffer Lazzoen dog altid den rette.

Til at malke i bruges en egen Sort Melkebøtte (neppi), en udhulet Trækop med Skaft, hvoraaf et Par udstillede Exemplarer vare meget pent arbejdede. Da Dyrene om Sommeren fælde Haar, bliver Melken gjerne fuld deraf; de file den derfor i Melkesile af Rohalehaar, som skal være meget gode til det Brug. Men forøvrigt er jo ikke Finnen, som vi have seet, videre nøjeregnende med lidt Haar mere eller mindre i Mæden, og Omsorgen for Karrenes Renhed er naturligvis heller ikke overdreven stor.

Nenen som Trækdyr og Lastdyr. En Pulketur i Tromsø Gader.

Nenen er et noksaa rasst og hurtigt Dyr til at kjøre med; men den er ikke udholdenoe og trækker heller ikke tunge Læs. Fra 6 til

*) Amtmand Blom fortæller et slaaende Exempel paa denne Evne til at gjenkjende ikke blot egne, men ogsaa Andres Dyr. Præsten Stub i Lyngen havde paa en Rejse til Kautotejno kjøbt et Par „Skaller“ (Finnse). Noget Tid efter blev der Spørgsmaal om, af hvem Præsten havde kjøbt dem; en Fin, som var tilstede, saa paa dem og erklærede strax, hvem Sælgeren var: han „kjendte Aftegningene paa Renfalkerne“. Sagen blev undersøgt og Opgivetet fandtes fuldkommen rigtigt.

8 Voger er almindelig Thyngde nok, og til Lastbærere duer den ikke; den bærer neppe mere end 1 Vogs Byrder. Til Ridning bruges den derfor aldeles ikke. Der findes henne paa et Bord en udstoppet Renkalv; med Model til Kløv og Kløvmejs paa vandrer den henover en mosgroet Fjeldslette. Disse Kløvmejs (bisse-gisa), hvortil Renen anvendes som Lastbærere, bruges under de større Vandringer: deri transporterer man da en Del af sit Hængselsredskab, hvoriblandt ogsaa Rumferne med Børnene i. Kløvmejsen er meget simpel, sammenbundet og flettet af Vidjer paa enkleste Vis.

De forskellige Befordringsredskaber, som benyttes, findes udstillede i Værelset ved Siden. Foruden Pulken, som jeg før har omtalt, findes her „Kjærefjærris“, hvori Skydsbefordringen blandt Finnerne foregaar. Den er noget større end Pulken og ikke saa aaben som denne; er desuden overtrukket med Robbestind og ser helt stadse ud. „Læsfjærris“, som kun bruges som Færingsredskab og „Laagfjærris“, der er helt overhængende med laasfast Laag, er Fjeldfinnens Rejsestabel: deri har han nemlig under sine Rejser og Vandringer alt sit Madforraad med sig. Her findes ogsaa det overmaade simple Sæletøj, som benyttes — kun bestaaende af en Brystring, hvortil Pulken eller Kjærefjærrisen er fæstet ved et eneste Toug, der gaar midt imellem Renens For- og Bagben, samt en simpel Tougrime, hvori er fastgjort den Skindtømme, hvormed Renen alene styres og føres.

For at vise, hvorledes Renkjørselen foregaar, havde man for Lejligheden ladet gjøre smaa, næsten usynlige Jerntredser under en Pulk, og da Lensmand Brun havde sin Kjøreren med til Udstillingen, foretog han stundom Kjøreture i Tromsø Gader med sin Ren og sin Pulk. Hver Gang dette Syn var at se, vrimlede Gaderne af nysgjerrige Tilskuere, og dette gjorde, at Renen, som ellers var en rolig og adstadig Kjøreren, ikke var god at styre for andre end netop Gjermansen. Et Par Gange derfor, da en Fin skulde ud at prøve sin Lykke, fløj Renen afsted, som om den Onde var i Hælene paa den, og Pulken med dens Indhold gik snart paa Hjulene, snart laa den paa Siden, snart var den midt i Gaden, snart inde paa Fortouget, gjorde Hop og Kast over Stok og Sten (især Rendesten) saa man ikke rigtig vidste, hvad Enden vilde blive paa Legen.

X.

Finnernes Færdighed i Skiløbning.

Et Befordringsmiddel, som jeg endnu ikke har omtalt, men som om Vinteren paa de snefulde Fjeldsvidder hører saa at sige til daglig

Brug blandt Finnerne, er Ski. De kan mangen en Gang ikke komme udenfor sit Telt uden paa Ski, og det er derfor intet underligt i, at de altid have været anseede som ypperlige, ja uopnaaelige Skiløbere. Af vore gamle Sagaer mindes vi mangt et Exempel paa vore egne Forsædres Færdighed i at løbe paa Ski, — jeg behøver blandt mange andre kun at minde om Birkebejnernes ofte eventyrlige Skiløbertog, eller den farlige Skifærd med det spæde Kongebarn Haakon Haakonson, da man midtvinters flygtede med ham over Fjeldene til Lillehammer og derfra videre over Fjeldene til Nidaros, — og denne Færdighed har jo tildeels, ialfald for nogle Distrikters Vedkommende, gaaet i Arv nedover lige til vore Dage, fornemmelig i Østerdalen, Telemarken, Trøndelagen og det Nordenfjeldske. Men selv blandt vore Forsædre havde Finnerne et ubestridt Lov for sin Dygtighed i denne Idræt, og man ved jo, at de romerske Geografer og Historikere endog specielt betegnede Finnerne (eller ialfald visse Stammer af dem) med det samme Navn, som vore Forsædre fandt karakteristisk for dem, nemlig „Skridfinner“^{*)}. Denne deres Kunst er derfor gammel, og vel jevn gammel med deres ældste forhistoriske Tilværelse paa vore udstrakte Fjeldvidder i den Tid, da de udgjorde Norges eneste Beboere og strejfede om paa det høje Fjeldplateau lige fra Kristiansands Stift og op til Nordkap. Man skulde vel derfor ogsaa vente, at en saa gammel Kunst maatte have modtaget adskillig Udvikling gennem Tiderne ved Forbedringer af Skierne og den Stav, som hører til; men dette synes langtidsfra at være Tilfælde. Her findes udstillet flere Par Finnefki; de ere alle meget brede og temmelig korte, ikke alle af passende Træsarter og se klumpe, tunge og plumpe ud. Der er ogsaa den Ejendommelighed, at Finnerne bruge ikke som Nordmændene een Stav, men to — en paa hver Side. Stavene ere ganske korte og istedetfor Trindse nedentil, bruge de en liden rund Vidjefletning, fastbundet gennem et Hul i Staven, og som synes lidet skikket til at gjøre Modstand mod Sneen, hvortil den dog skal tjene. Med Hensyn til Skiløbning er der forresten ingen Forskjel mellem Færdigheden hos Mand og Kvinde, og mangen en Moder fgrer afsted med sit Barn i „Kumfen“ paa Ryggen nedover Fjeldene ligesaa godt, som den sprekeste Gut.

*) Saalebes kaldes de baade (paa Græsk) af Prokopius og (paa Latin: Scretofennæ) af Jornandes, gothisk Biskop i Ravenna, der levede samtidig med Prokopius omtrent Aar 551 efter Kr. — Se forøvrigt P. A. Munch: „Det norske Folks Historie“ I. Side 88—93.

Selskabsspil. Musik og Sang.

Her paa et Bord staar et Bretspil, eller et Slags Schakspil, som viser, at Jinnen ikke ganske savner Sands for Tankelege i sine ledige Timer. Dog bruges slige Spil meget lidet, og mange af de Finner, som jeg talte med, havde aldrig hverken seet eller hørt det omtale. Derimod var der et Par Finnerpiger ved Udstillingen, som oftere spillede dette Spil for en Kreds Tilskuere, og en af dem var især ualmindelig øvet og flink. Dette Spil (sakko eller bircuk) kalde de ogsaa „Mænd og Kvinder“; det bestaar af en liden Træplade, forholdsvis lang og smal, med tommebrede Tverstreger over. Langs Siderne opstilles nu „Mændene“ paa den ene og „Kvinderne“ paa den anden Side lige mod hinanden i to Rækker; i Midten staar en Konge, som de kalde gonagas, og nu fastes med fire Træbriller (af Form som Tærninger) med visse Tegn og Indridsninger paa. Efter Rastet tælles paa en vis bestemt, men meget indviklet Maade paa Slagbrettet, og saa gjælder det at kunne slaa saadanne Rast og tillige at benytte dem saa, at Modpartens Briller blive „slagne“; den, som da tilsidst bliver staaende med Briller tilbage paa Brettet, har vundet. Det var overmaade fornøjeligt at se, med hvilken Omtanke og Snarraadighed den ene, Nafel Finnerpige, altid slog sin Modstander. Det vidnede om en Snarhed i Tanken og en Finsed og Kløgt i Beregningen, som gav et tydeligt Bevis paa overlegne, intellektuelle Evner.

Al andre Slags Spil bruges ogsaa Kortspil blandt Finnerne, dog især blandt Søfinnerne, men disse Kortspil ere saa gamle, fæle, tykke og smudsige, at man næsten ikke kan kjende Kortene i dem, — og dog er det først, naar et Spil Kort har faaet dette Udseende, at Finnerne anse dem stikkede for sig; nye eller rene Kort bryde de sig ikke om at have. Om just Kortspil er nogen almindelig Selskabsfornøjelse hos dem, skal jeg dog ikke kunne sige. Vist er det, at de saa Stunder, de have tilovers fra sit strenge Arbejde, bruge de hyppigt til at sove bort, og andre Spil eller Tankelege til Brug i ledige Stunder, end de ovennævnte, hørte jeg ikke omtale blandt dem.

Heller ikke noget slags musikalsk Instrument (undtagen den før nævnte Violin til Ole Bull og som nærmest maa betragtes som et Kuriosum) var udstillet, der kunde give nogen Formodning om, at de dyrkede den eneste Gren af „de skønne Kunster“, hvorefter der vel kunde være Tale. Derimod syngte de dels Salmer, dels Viser paa Finsk, skrevne til norske bekjendte National- og Folkemelodier, men have

ogsaa, som det syntes, Viser med selvstændige finste Melodier. Dog bleve de saa Melodier, som jeg hørte et Par Finnerpiger synge, ikke saaledes foredragne, at jeg bestemt tør slutte til deres Oprindelse, skjønt der ved enkelte forekom noget ejendommeligt, noget vist karakteristisk, som syntes mig at tilhøre en anden Toner verden, end vor. Som en Mærkelighed kan anføres, at disse to Finnerpiger kunde „Norges Geografi paa Vers“ (af Siewers's bekendte versificerede Geografi) helt udenad, og denne sang de for os paa den Melodi, hvortil den passer, nemlig: „Hellig Olaf stod ved Fjorden med sin Hær“ etc. — meget grejt og tydeligt. Ogsaa svenske Toffillingsviser af det sædvanlige Fabrikat havde fundet Vej op til dem, og deraf kunde de mangen liden Stump indimellem. Maaſke ſaa de diſſe Sange fra ſin Berørelſe med ſvenſke Flyttelapper (Fjeldſinner).

Sagn og Eventyr blandt Finnerne.

Jeg har i et foregaaende Brev (IV) under Kapitlet om Trolddom omtalt, hvorledes de halvvilde Nationer indbilde sig, at det ikke blot er Menneſket, ſom tilkommer U dødelighed, men at den hele Natur efter deres Foreſtilling er begavet med Liv og Aand. Derved bliver deres Urreligion ikke blot Flerguderi, men ligefrem til Afguderi (Pantheiſme) i den Forſtand, at Aanden menes at gjennemſtrømme hele Materien. Ligefom de derfor tro, at Sjælen kan forlade Legemet (endnu i Menneſkets levende Live) og foretage Vandringer til fjerne Steder, ſaaledes ligger i denne Grundforeſtilling tillige Forklaringen paa, hvorledes de kan komme til at tilbede en enkelt og da hvilkenſomhelſt Naturgjenſtand, ligetil den raa Granit. Det var ogsaa herfra, at Finnernes Sejd maa finde ſin Forklaring.

Det er rimeligt, at diſſe Finnernes ældſte, hedenſke Grundforeſtillinger endnu maa afpræge ſig i deres Eventyr og Sagn. Denne deres Eventyrpoeti er langt fra at være fattig*). Viſtnok er blandt Finnerne intet ſaa ſtorartet Aandsføſter, ſom det ſinlandſke Trylledigt Kalevala, kommet for Lyſet og vil ſandſynligviſ heller ikke komme, men alene de Optegnelſer, ſom ere gjorte fra deres endnu opbevarede Sagnverden, viſer noſſom, at denne deres halv myſtiſke, halv religiøſe Poeti ſnarere maa kaldes rig. Troen paa, at Sjælen kunde forlade Legemet, lever ſaaledes endnu paa den nævnte Maade i flere af vore finſte Eventyr**). Den danſke Forfatter Rink har ſkrevet om Grøn-

*) Amtmand Blom ſiger, at det finſke Sprog „har ingen Poeti“, men han ſkrev dette i 1830, og ſiden den Tid er Kunſtſtaben derom vore.

**) I Profeſſor J. Griis's „Lappiſke Sprogprøver“ (1856), ligefom i ſamme For-

lændernes gamle Tro, om Eventyr og Sagn (Ribb. 1866) og „Digtekunst“ blandt Eskimoerne*), og her findes mange interessante Ligheder og mange indbydende Sammenligningspunkter med vore Finners aandelige Gjendom paa dette Felt.

Jeg har talt saa meget om Finnernes Overtro og Sagn, der er saa forskjellig fra, hvad vi Nordmænd finde hos os af saadanne Levninger. I en Henseende vise Finnerne sig dog fuldkommen at have tilegnet sig vore egne Sagn, eller rettere et af de nyeste af dem, Tyrke-sagnet. Da Lensmand Brun skulde faa en Finnefamilje overtalt til at rejse til Udstillingen og bo der, medens den var aaben, fraraadede Finnefamiljens Venner og Bekjendte bestemt dette Skridt: „I komme til et Folk med Hundehoveder, som tage jer og salte jer ned i Tønder, og I komme aldrig levende hjem igjen“, sagde man, og udmalede Rejsens Farer og det Folks Farlighed, som de skulde besøge, saa forfærdeligt, at det kun var med Nød og Neppe, at Brun fik dem overtalt.

Slutningsbemærkninger.

Jeg tror nu saavidt udførligt, som det er forenligt med disse Meddelelssers Form, at have gjort Rede for vore Finners Kaar og Levevis og for de Gjenstande, som til Belysning heraf have været at se paa Udstillingen i Tromsø. Der var naturligvis endnu adskilligt at sige, navnlig om Finnernes Karakter og Temperament, deres Skikke ved Daab, Bryllup og Begravelse, deres moralske Forhold i det Hele, Kentyveriet**), Uenighed og Trætte mellem Bumand og Nomade, Renens Skade paa de Fasilboendes Gjendom osv., men dels fordrer disse Sider et større Kjendskab til Finnerne og Forholdene, end det var mig muligt at faa i den korte Tid deroppe, og dels frembød ikke

fatters „Lappisk Mythologi, Eventyr og Følkesagn (1871) meddeles flere; se Prof. L. R. Daa „Om Rationaliteternes Udvikling“, Side 153, hvor et Brudstykke findes indtaget. J. A. Friis: „En Sommer i Finmarken“ (1871) og C. A. Wulfsberg: „Om Finmarken“ (1867) bemærkes her.

*) Se Tidsskrift „For Ide og Virkelighed“, 3dje Hefte 1870, S. 222—244.

**) Hvor slemme de kan være til at stjæle Ren fra hverandre, og hvor lidet skammeligt de betragte denne Bedrift, kan følgende Historie give en Anelse om: En Kentyv, som af Sørenskildeven for Retten blev spurgt om, hvorledes han dog kunde salde paa at tage Ren, som ikke tilhørte ham, om han ikke vidste, at det var strafbart osv., svarede blot, at han nok vidste dette, men ansøgte til sin Undskyldning, at Renen var saa fed og vacker, at „det var umuligt at se et slikt Dyr uden at tage det“ og han appelerede i saa Henseende trostigt til Dommer og Lagrette.

selve Udstillingen nogen Gjenstand af Interesse, hvortil særlige Be-
tragtninger paa disse Felter kunde knytte sig.

En Foranstaltning fortjener at omtales. Der var med Bidrag
saavel fra Finmarkens Amt som fra Kommunerne og Landhushold-
ningselskabet draget Omsorg for, at 2 a 3 Finner fra hver Kommune
(med en Understøttelse eller et Slags Stipendium paa fra 6 til 13
Spd. hver) fik Anledning til at overvære Udstillingen. Naturligvis bør
et saadant Besøg, fornemmelig i den norske Afdeling, kunne have stor
Indflydelse paa Finnernes Udvikling, idet det giver dem Lejlighed til
her paa en Blet at se, hvad den mere civiliserede Befolkning kan
frembringe, og hvad de deraf maa kunne optage og anvende hos sig
til Forbedring af sine Aar og til Hjælp for sin Udvikling. *)

Et saadant Besøg vil ogsaa virke til at indføre større Renlighed
hos dem; Alle vare enige om, at „saa rene og pene, som Finnerne
vare i Nar, havde de aldrig været“, og at dette skyldtes Udstillingen,
hvor de vidste, at de skulde iagttages og begloes af en stor Verden,
er klart.

Blandt de rare Ting, som Finnerne paa Tromsø oplevede under
Udstillingen, var ogsaa Theater. Det trondhjemske Skuespillerelskab,
som gjæstede Tromsø, gav nemlig alle udstillingsbesøgende Finner fri
Afgang til Forestillingerne. Men første Aften, da nogle af dem vare
tilstede i Theatret, og det paa Scenen kom til nogle Uenigheder og
truede med at blive til Slagsmaal, bleve Finnerne, som naturligvis
aldrig havde seet et Skuespil, saa bange, at de flygtede sin Vej over
Hals og Hoved. Senere indfandt de sig dog atter og syntes virkelig
tilsidst at sætte Pris paa denne Selskabets Liberalitet.

Ligeledes fortjener Udstillingskomiteen stor Paastjænnelse, ikke
blot for den Ihærdighed, hvormed den har virket til at faa samlet
alle de Finnebidrag, der ere fremkomne, men ogsaa for den direkte
Del, den har taget i Finneudstillingen derved, at den har skaffet
Gamme og Telte med Finner og Ren til at holde til der under Ud-
stillingstiden. Den Fremmede, for hvem Finnernes Liv maatte være saa
ufjendt, fik her de klareste og interessanteste Blik paa disse Forhold.
Hvor malerist var ikke mangen en Scene i dette Sommertelt, hvor
man slagtede fine Kener og hang Rjødets blodigt og rødt som det
endnu var op i Ljoren forat røges, medens det flaaede Hoved og de
feneproducerende Renben endnu hang og dinglede under Telttaget.

*) Gjeennem Amtmand Holmbøe uddeltes som Gave fra Hs. Maj. Kongen 50
Spd. til saadanne Rejsestipendier.

Hist i en Krog sad en eenøjet gammel Kone og røgede sin tomme-lange Jernsnabbe, medens hun var ivrigt og flittigt bestjæftiget med at sy Skaller og Romager; Manden var sysselsat med at tilberede Skindet, en Anden malede Kaffe, medens en Tredje kogte Slagtesuppe i en stor Gryde, der hang over. Menestene hang i Sejlgarn, der trædes gennem et Hul i Midten af Osten, lige over vore Hoveder, og henne i sin Krog laa Hunden og hvilede i Fred og gode Dage. Slige Scener havde man med flere Variationer her daglig for Øie; det vrimlede derfor ogsaa af Skuelystne og Besøgende ude hos Finnerne, og det er ikke at undres over, at Akvarelmaler Bergh saa hyppig var at se her for at tage Motiver og gjøre Studier.

Hele Finneafdelingen omfattede kun 43 Udstillere, men deraf optager Lensmand Brun fra Næssøby (for Søfinnernes Vedkommende) og Handelsmand Jandrem fra Karasjøf (for Fjeldfinnernes Vedkommende) den langt overvejende Del; Opregningen af alle de forskjellige Sager, som alene disse to Udstillere have bragt, tager næsten fire hele Sider i Katalogen. Den Omhu, hvormed disse Mænd, fornemmelig Brun, have samlet Alt, — Smaat og Stort, som kan tjene til at vise Forholdet og til at kaste Lys over Emnet, og det grundige Kjendskab, som de begge i lige Grad have til Finnernes Liv og Levnet, Sæder og Skikke, Sprog og Kultur, gjorde dem (især ved Mangelen af Katalog) til uundværlige Ciceroner for enhver Besøgende, som vilde vide noget om Finnerne og ikke blot nøje sig med at se. I dette Hvert vare de begge lige utrættelige, og at jeg skylder deres velvillige Meddelelser mange af de Oplysninger, som jeg i disse Breve har meddelt, er overflødigt at bemærke*).

*) Jandrem er senere ved Udstillingen i Kjøbenhavn iaar (1872) bleven tilbedt Medaille og Diplom, ligesom hans smukke Samling i 1871, ved Udstillingerne i Göteborg og Christiania, vandt almindeligt Bifald.

Slutningsbemærkninger.

Det var visseelig ikke uden Ængstelse, at Komiteens Medlemmer i sin Tid overtog det dem paalagte Hverv. Det var den første Udstilling inden disse Ægne, der her skulde søges fremmet, og samtidig som man savnede i saadanne Sager indøvede Arbejdskræfter, der kunde stille sig til Udstillingens Tjeneste, kunde der ogsaa være Grund til at nære Frygt for, at det vilde være vanskeligt i nogen mere almindelig Grad at vække Stiftsbefolkningens Interesse for Sagen.

Med Hensyn til dette sidste Punkt, saa ligger det imidlertid nu klart for Dagen, at denne Frygt var ugrundet. Som det vil fremgaa af foranstaaende Beskrivelse, sluttede lokale Autoriteter ligesom ogsaa anseende private Mænd rundt om i Stiftets forskjellige Ægne sig til Sagen med en i Sandhed ikke noksom paafjønnelessværdig Iver, og det lykkedes derfor ogsaa saagodtform overalt herfor at vække den store Almenheds levende Interesse. Men derfor skal det ogsaa med Grund kunne siges, at Udstillingen i Tromsø i Virkeligheden blev en Stifts-udstilling. Og medens det vel tør ansees for utvivlsomt, at Udstillingen paa mangfoldige Maader vil virke heldigen frem udover det hele Stift, skal dette visseelig ikke være at opfatte som dens mindste Betydning, at Stiftets Befolkning mødte frem til den, for første Gang, til et almindeligt Fællesskæbne. For disse Ægenes Fremtid ligger heri et godt Varsel. Netop i saa vidtstrakte og saa tyndtbefolkede Ægne, som disse, der paa den anden Side dog indeslutter rige, men hidti endnu kun lidet bearbejdede naturlige Næringskilder — netop her gjælder det ligesaameget som noget andetsteds, at en rigere Udvikling i høj Grad maa fremmes derved, at Befolkningen saaledes gives Anledning til nærmere at bøjse sig sammen.

Udstillingen antog saaledes helt andre Former end man fra først af havde troet at kunne forudsætte. . Herved vorede imidlertid ikke alene Udgifterne langt udover det fra først af opstillede Budget, men dermed ogsaa Vanskelighederne og det dermed følgende Ansvar for Komiteen. Idet denne benytter Anledningen til at udtale sin erkjendtligste Tak til Alle i eller udenfor Stiftet, der i større eller mindre Grad have været virksomme til Sagens Fremme, nærer den for sit Bedkommende det Haab, at man ved at se hen til Forholdene velvillig vil bære over med de Mangler med Hensyn til Administrationen, der kunde være at lægge Komiteen til Last.

Udstillingens første, mere umiddelbare Frugt vil rimeligvis blive

Oprettelsen af et Museum paa Tromsø for Tromsø Stift. Kommitteen tror der ikke skal raade megen Meningsforskjel med Hensyn til den store Betydning, en saadan Indretning vil være at tillægge, ikke alene lige overfor det enkelte Sted, hvor den skal have sit Sæde, men ogsaa lige overfor det hele Stift. Allerede under de første Forhandlinger angaaende Udstillingsagen blev denne Tanke holdt frem af en udenfor Stiftet boende Mand, der med utrættelig Iver har arbejdet for Udstillingen, og nærmest foranlediget herved var det, at Kommitteen henimod Udstillingens Slutning udstedte et Opraab til Stiftets Befolkning om at slutte sig herom. Og man har ogsaa nu al Grund til at tro, at Museet med det Første vil kunne sættes i Værk som et for Stiftet Fællesanliggende*).

Tromsø, den 13de Juni 1872.

Udstillingskomiteen.

*) Indtil 10de Oktbr. 1872 var tegnet til Museet for Tromsø Stift:

Narlige Bidrag:	Bidrag en Gang for Alle.
Ved Hs. Maj. Kong Carl Sp. 50.	Ved 56 Bidragydende Sp. 623 36.
" Ved Nordlands Amts-	
formandskab for 1873 —	40.
" Tromsø do. do. . . . —	40.
" Finnmarkens do. do. . —	20.
" 92 forskjellige Bidrag-	
ydende —	116.
	Sp. 266.

Uddrag

af

Regnskabet for Stiftsindtægterne i Tromsø i 1870.

Indtægter:		Udgifter:	
Statistikens Udtag	300.	Trykningsomkostninger	301.
Tilskud af Selskabet for Norges Vel	300.	Husleje	350.
Do. af Nordlands Amtsformandskab	100.	Standsbringelse og Skjætsel af modtagne	88.
Do. af Hinmarfens Do.	100.	Udstillingsgjenstande	350.
Do. af Tromsø Do.	100.	Lofaleis Indretning, Ud- og Indpaa-	456.
Do. af Tromsø Bykommune	100.	ning af Udstillingsgjenstande	
Solgte Afgangstegn:		Opfyndet	90.
4786 Cfr. a 12 p Spd. 478. 72.		Ingenieur Lund for Tilsyn med Lo-	40.
4499 — a 6 p — 224. 114.		talets Indretning, Modtagen, Op-	214.
Salg af Kataloget	703	fillen og Tilbagefønden af Udstil-	
Do. af Inventarielager	21.	lingslager m. m.	
Do. af Inventarielager	77.	Honorar for Udarbejdelse af Katalogen	
Diverse	3.	Diverse	
Underballe, der haabes dækket af	86.		
anden Vej*)	88.		
	1892.	Spd.	1892.
			87.

*) Ovennævnte Underballe ligesom ogsaa Ud-
gifterne til Ervning af Beretningen om
Udstillingen har Hoved Drejers Arvinger
overtaget at udrede — forsaavidt Beretningen
ikke overføres 6 a 7 Art — med et samlet
Beløb af 253 Spd. 88 p.

Oplysninger vedkommende Fjeldsinneafdelingen.

(Meddelelse af Lensmand Brun).

1. Vejrforholdene m. m. Finmarkens Fjeldsinners Tumlplads er mellem 69° og $71^{\circ} 10'$ nordlig Bredde, samt mellem $41\frac{1}{2}^{\circ}$ og $48\frac{1}{2}^{\circ}$ østlig Længde. Vinterbetsmarkerne ere beliggende i Pasvigstoven i Sydvaranger, langs Tanaelvens, Karasjoks, Anarjoks Basdragene og i Rautofejno Præstegjeld. Om Sommeren betes Kenhjorderne langs Kyststrækningen paa Varangernæsset, paa Næsset mellem Tana fjord og Forsangerfjord, paa begge Sider af Magerøsfund, samt en mindre Del hist og her langs Kysten fra Magerøen til Lyngen.

Sneen falder i Regelen i de første Dage i Oktober og forsvinder som oftest i de første Dage af Juni.

Kold Juni hindrer Plantevegetationen; Kulden efter 15de August standser den og foraarjager, at Løvet falmer i de sidste Dage af August. Flere store Fjorde, der udmunde i nordøstlig Retning, tilstøde de kolde nordlige og østlige Vinde at trænge ind i det Indre af Landet og afkjøle Luften.

Vinteren regnes i Regelen fra 1ste Oktober til medio Juni, altsaa $8\frac{1}{2}$ Maaned.

Sommeren regner man fra St. Hans, altsaa fra 24de Juni til September Maaned's Udgang. (September Maaned i Regelen kjelig, men smuk).

I Østfinmarken er Solen over Horizonten fra 20de Maj til 23de Juli — omtrent 8 Uger.

Langs Basdragene i Dalførene er Jordbunden i Regelen dyb, god og fed; langs Havkanten og mellem Fjeldene dels sumpig og dels er den underliggende Ur bedækket med et Par Tommer tykt Græs eller Lyngtæppe. Store Tørvmyrer og mangfoldige Smaavand danner Fjeldterrænet, som bedækkes af nøgent Græs.

Af Thermometer- og Barometeriagttagelser kjendes kun faa, hvilke her fremsættes: Altså Midde l t e m p e r a t u r 1° Cels., i Febr., den koldeste Maaned, $\div 7^{\circ} 16'$, i August, den varmeste Maaned, $+ 10^{\circ} 6'$; i Hammerfest fjelden foldere end $\div 12\frac{1}{2}^{\circ}$, hvorimod Kulden i Talvig, som ligger lidt mere ind i Landet, har naaet op til $\div 17^{\circ}$ R.

Barmen ved Nordkap stiger til 20° i Skyggen.

I Karasjok viste Thermometret i Slutningen af Januar og Februar 1830 i 7 Dage mellem 30 og 40° og i de 3 paafølgende Dage sank Kvikselvet et betydeligt Stykke ned i Kulen, skjønt Scalaen gik til 40° . Midde l t e m p e r a t u r fra 27de Januar til 2den Februar var $28^{\circ} 68'$, fra 3dje Februar til 9de Februar $26^{\circ} 39'$, samme Mær. Til Sammenligning anføres:

Julianehaab $60^{\circ} 43'$. Midde l t e m p e r a t u r i Januar $\div 5^{\circ} 95'$, Midde l t e m p e r a t u r i Juli $+ 8^{\circ} 76'$, Mårets Midde l p e r a t u r $+ 0^{\circ} 74'$. Jakutsk 61° . Midde l t e m p e r a t u r Januar $\div 33^{\circ} 3'$, Midde l t e m p e r a t u r Juli $+ 13^{\circ} 3'$, Mårets do. $\div 8^{\circ} 76'$. Højest Kuldegrad, der er antegnet, $\div 43^{\circ} 24'$, højest Varmegrad $+ 19^{\circ} 60'$. Klimatet

her mildere end i Julianehaab (Grønland), Jakutsk (Sibirien), som dog ligger 140 Mil sydligere. Golfstrømmen er Arfagen hertil.

Finnmarkens Fjeldplateaus Højde over Havet kan ansættes til 1500 til 2000 Fod. Fjeldene runde; den runde Form antage Fjeldene fra Nordkap østover.

I Varangerfjorden overstiger Varmen i Skyggen fjelden 20°, inde i Landet stærkere Varme; paa Bardø fjelden 10°. I Bunden af Varangerfjorden fjelden over 30°, og i Karasjøf indtil 35°.

Om Vinteren komme de herskende Vinde fra Sydvest; om Sommeren blæser stadigen østlige Vinde.

Tiden for Isløsningen i Tanaelven er mellem 15de og 20de Maj. I Maret 1860 først 6te Juni.

Lagen i Tanaelven plejer at gaa opad Elven, naar Vandet er klart, i Slutningen af Maj og nedad Elven i Oktober. De fleste Træffugle ankomme de første Dage af Juni og drage bort omkring Halvdelen af August; Snetittingen ankommer omkring 24de Marts, Evanen drager i medio April udover mod Øst.

I hvilken Dybde Jorden ikke tør op, vides ikke, dog kan oplyses, at langs Varanger gives mange Myrer, som aldrig tør op. Plantevegetationen dannes især af Lav og Moserarter. Faa Urter, men disse tilstede i stor Mængde. Af skovdækkede Distrikter nævnes Sydvarangers Præstegjeld, det Indre af Varangerfjorden, langs Tanaelven, Karasjøfs, Rautofejnos og Altnes Præstegjeld, i Bunden af Børsanger- og Larefjord, samt sparsomt i Hammerfest Præstegjeld.

Af spiselige Dyr nævnes Hare og Ren, af peltsværkgivende Ren, Harer, rød og hvid Ræv, Ulv, Otter, Fjeldsras, Bjørn, Maar (fjelden), Ekorn, Røskat, Hund og Kat. De nævnte Dyr i Regelen i Mængde.

Fuglelivet er meget rigt. Fiskerigdom i Elve og Bunde er meget stor. Lareudbryttet fra Tanaelv i de senere Aar høist ubetydeligt.

2. Renmosen, Cladonia rangiferina, hører til Lavarterne; i tør Tilstand er den hvidagtig, men vaad antager den et grønligt Skjær. Næring drager den mest af Luften, og indsuger begjærlig Fugtighed, hvorved den svulmer ud og bliver højelig, hvorimod den i tør Tilstand er sprød. Indeholder Mel og Seléstof, hvorved den bliver tjenlig til Føde for Renen og Hornkvæg.

Var tidligere mere anvendt, da den fandtes i større Mængde nær Kysten, især i Langfjord i Sydvaranger, til Kreatursføde, end nu. Hentedes da i Vaade fra dette Distrikts Fjorde, og bares ned til Vaadene i de saakaldte Mejsler (et Slags af Tong flettet Væveredskab) som rummede omtrent 1½ Tønde Mose. Betalingen for en Vaad fuld med Mose erlagdes efter hvormange Mejsler en Vaad ladede, som kunde variere fra 60—80—100—120 Mejsler. En Vaad af sidstnævnte Drægtighed kunde blive betalt med 6—7 Matter Mel. Mange Finner dreve om Sommeren ikke paa andet Arbejde end Mosesøring, der bragte dem et godt Udbytte. Renmosen aftager formodentlig de mange Rener, som betar paa det indskrænkede Terrain, hvor den forekommer i nogen samlet Mængde. Hvor den oprykkes med Roden skal den vanskelig voxe frem igjen, hvorimod den, naar den afbides af

Renen, som kun spiser Toppen og den finere Del af Blanten, skal behøve en Tid af henimod 20 Aar for at opnaa sin fulde Størrelse. Jinnerne ansætte, uden at have nogen begrundet Mening, dens Voretid til 50 Aar. I ethvert Fald vøjer den meget langsomt.

3. *Maferbær*, *rubus arcticus*, hører til Rosenplanterne og findes frugtbærende langs Tanaelven; i Varanger langs Vesterelven i Mængde, men sætter ej Frugt; vøjer paa sandholdig, fugtig Jord.

4. *Juruskove* flere Steder, ligesaa *Birk*; *Older*, enkelte *Buste* i Varanger ved Vesterelven; i større Mængde langs Tanaelv. *Rogn*, enkelte smaa overalt. *Asp*, kun ganske lav i Varanger; meget større i Sydvaranger og langs Tanaelv. *Silje* findes ikke. *Rib*s hist og her overalt; af og til moden Bær; forekommer i forliden Mængde til at være af økonomisk Nytte. *Bringebær* findes ej. *Hæg* lidt i Sydvaranger og langs Tanaelv. *Karve* ikke. *Kvanne* eller *Sløjke* overalt; samles og spises raa af Lapperne. *Blaabær* enkelte Aar moden; samles ikke til Opbevaring som *Tyttebær*, hvoraf lidt sælges. *Jordbær* findes kun et eneste Sted (ved Mortensnæs) i saa Exemplarer; kun moden i gode Somre. *Teigebær* hist og her overalt; benyttes ikke; ej heller *Telg* og *Mollfor*. Senne meget vigtig som Komagfor Istedesfor Strømper. Korn (Byg) kunde aarlig modnes i Rejden; af ingen økonomisk Nytte. Af *Boteter* og *Næper* dyrkes lidt. *Kaalrabi* trives ikke, men derimod *Kaal*, hvoraf lidt dyrkes hos de Konditionerede. *Ager*- og *Eng*-dyrkningsredskaber ingen, kun enkelte *Ploge*, som paa Elvenæs, *Badssø*, *Mortensnæs*. *Herbarier* kun hos Nordøi; især finmarkste og norffe Planter.

5. *Renen*, *cervus Tarandus*, hører til Drøvtyggernes Orden (*Pecora*) og til de egentlige Hjorters Familie, og er en Art af Hjorteflægten. De ere Neglegjængere, idet de træde kun paa den det yderste Taaleb omgivende Hov. Har kun to Tær med tvende Biflove, der under Gangen, idetmindste paa fast Overflade, ikke røre ved denne. Horn har begge Kjøen paa Vandebenet, som de fælde, og hvilke efter en 7 a 8 Ugers Forløb igjen ere udvorne. Føden om Sommeren Græs, Svrer og andre saftige Vexter, *Angelika*; om Vinteren *Lav*-arter, *Nennosen*. Spiser Lemænd for det af den spiste Græs's Skuld. *Bildrenen*, *cervus Tarandus*, findes i det nordlige Polarbælte og paa de fiovløse Sletter og paa de tilgrændsende Jeldsfnemarker og Skovegne indtil 60°, i Sibirien, Grønland, Spitsbergen, Amerika; i de orenborgste Uralbjerge indtil 52°. Tidligere i Danmark, Tyskland og ligetil det 14de Aarhundrede i Pyrenæerne.

Tamrenen, *cervus Tarandus*. Husdyr hos de sibiriske Folkeslag og Lapperne. Tunguserne ride paa den. Trækdyr hos Lapperne. Skarp Lugt, og lugte saaledes under Sneen *Lavarter*, af hvilke den lever om Vinteren. Livligt, men frygtomt Temperament. Lever i Flokke og Polygami; i Brunstiden, September og Oktober, kjæmpe Hannerne om Hunnen, og derfor saa Hanner i de tamme Fjorder. Føder i Regelen kun en Kalv; drægtig i 30 Uger eller omtrent 8

Maaneder. Højden henved $3\frac{1}{2}$ Fod og Længde $5\frac{1}{2}$ Fod. Bliver skundom i vild Tilstand 28 a 30 Aar gammel, som tæmmet 15 a 16 Aar gammel, men slagtes i Regelen 8 a 9 Aar gammel.

Aarsagen hvorfor Renen søger til Kysten er for at undgaa Bræmsen, fordi denne der ej findes, og for den fjelligere Lufts Skyld. At den drifter Søvand for at stille sig med Gurmen, er kun Fabel. Drifter den Søvand, er det for Saltets Skyld.

6. Bræmserne, Oestridæ, ere tovingede Fluer med meget korte Følehorn og stærkt haaret Krop, der hos nogle Arter er baandformig farvet, og saa saaledes nogen Lighed med Humlerne, der dog have 4 Binger. Meget ufuldkommen udviklede Munddele, hvorfor man i Almindelighed antager, at de i sin fuldkomne Tilstand ikke tage Næring til sig. Snabel og stikkende Braad mangler og Munden er lukket. Sine Æg lægge de paa forskjellige Dyrs Legemer, indeni hvilke Larverne senere tilbringe Livet, i forskellige Dele af Legemet hos de forskellige Arter.

Oestrus Tarandi (Renbræmsen) omtrent $\frac{2}{3}$ Tomme lang; lysegul med sort Isse og et sort Baand over Ryggen. Bagkroppen mod Enden brandgul, Bingerne med sorte Arer, hele Kroppen stærkt lodden. Æggene lægges paa Renens Ryg, hvor de glide ned mellem Haarene til Huden, udklækkes der ved Barmen fra Dyrets Legeme, og de udkrøbne Larver gnave sig da strax igjennem Huden, under hvilken de ligge Vinteren over. I næste Aars Juli (?) ere de i Almindelighed fuldvorne, krybe da ud, falde til Jorden og forpupes. Svulsten, der dannes i Huden (gur bina). Larven er fodløs, kort, tyk, af en æggrund Form, med Legemet afbølt i 11 Ringe, hvoraf hver er besat rundt om med en Krands af fine, stive, noget krogede Tagger, der træde i Føddernes Sted. Fuldvorne forlade de Dyrets Legeme, falde til Jorden og forpuppe sig i denne. Puppen ligger som oftest et Par Maaneders Tid i Jorden, hvorpaa den fuldt udviklede Bræms udklækkes deraf, parrer sig strax efter, hvorpaa Hannerne dø. Hunnerne leve en Stund længere, til de have lagt sine Æg, hvorpaa de ogsaa dø. Levetiden fra Ægget af er saaledes et Aar. Æggene lægges mod Høsten mod August og udklækkes inden saa Dage. Vinteren i Larvetilstand under Renens Hud. Forpupningen sker næste Vaar eller Forsommer, Juni, Juli, og et Stykke ud paa Sommeren udklækkes Bræmsen, som dør samme Høst. Larven (gur bina) ligger i den Svulst, som dannes under Huden, med Hovedet indad mod Kroppen af Dyret og Bagenden vendt mod Abningen af det Hul i Huden, hvorigjennem den er krobet ind; den har nemlig Mande hullerne i den bagre Ende af Legemet og vender derfor altid denne mod Sækkens Lufthul. Ved den bestandige Irritation, som Larvens Tilstedeværelse forarsager, samler der sig i Hulheden Materie (Pus), hvorfra Dyret plages.

Næsebræmsen, oestrus nasalis, lægger sine Æg i Renens Næsebor. Mandedrættet tilvejebringer nu den ønskeligste Grad af Sugtighed og Varme til Æggets Udklækning, der ikke lader længe vente paa sig. Den af Ægget udkrøbne lille Larve kryber nu op igjennem

Næsen og kommer ad denne Vej op i Pandebenet, der indvendig har en Hulhed, beliggende under Roden af Hornene, og som flaar i Forbindelse med Næsehulen ved en Abning paa hver Side af Næsen, svarende til hvert Næsebor. Det indvendige af denne Hulhed er beklædt med en tynd og meget sølfom Slimhinde; af denne affondres der Slim, hvoraaf Larven nærer sig. Ved de frogede Tagger, der findes paa Kroppens Ringe, holder den sig fast til Slimhinden. Som fuldvorne krybe de da ned i Næsehulen igjen, hvorved Dyret bringes til at nyse, idet Larvens Bevægelse inde i Næsen pirrer dennes Slimhud, og under dennes Nysen drysse da Larverne til Jorden, hvori de forpuppe sig.

Ophold især i Skove og Dalsfører, hvorfor Renen for at undgaa Bræmsen søger hen til Kysten og nøgne Fjeldhøjder. Anfaldes især yngre Dyr, fordi Huden paa disse er tyndere og saaledes lettere Adgang for den lille nyudklækkede Larve at trænge ind. Gnaver aldrig Kjødet; men nærer sig kun af Viaterie (oestrus Tarandi). At besytte Renen mod Bræmsens Anfald, kan der ej blive Tale om, ligesaa lidt som at udrydde Larven; eneste Middel er at drive Renen hen til Steder hvor de ej findes; mod Havet og Kystegne og Fjeldplateauer, hvorhen ogsaa det naturlige Instinkt driver Renen.

7. Om Rensdyret. Renen løber i Forhold til sin Størrelse med ualmindelig Hurtighed under de gunstigste Omstændigheder. Om Vinteren anvendes den som Træddyr, om Sommeren til at bære Byrder. Den trækker i Regelen 5 Voger og bærer 1 Vug. Den anvendes aldrig til Ridning i Østfinmarken.

Renen sveder aldrig gennem Huden, men sandsynligvis gennem Tungen; hvilken under Dyrets stærke Løb hænger den langt ud af Munden. Simlen (Hunrenen) mælkens engang daglig og afgiver da omtrent 1 Pægl Mælk, hvilken om Høsten opbevares i Renmaver, om Sommeren som Surmælk, om Vinteren i aabne Kar, frosken. Den anvendes til Ost og som Raffesløde. Trods Dyrets Vildhed lader det sig dog som oftest tæmme, i Regelen paa længere Rejser, først som Stopperen, dernæst som Læsren (Rajderen) og endelig som Forkjører. Alle tamme Ren under Bevogtning ere forsynede med Gjenstandsmærker i Dret. De fanges let ved Lasso, efterat Hundene have drevet flokken sammen, og holder sig om Vinteren gjerne i Nærheden af Teltene. Et af Fjeldfinnernes besværligste og sureste Arbejde om Vinteren er Renagtningen. For at besytte Fjorden mod Ulvenes Besøg maa den Nat og Dag bevogtes, og det er denne Bevogtning, som især naar Renerne hyppigen strømmes af Ulvene og spredes ad, staffer dem saa mange sure og søvnløse Nætter. I Østfinmarken er Renhjordene om Sommeren i Regelen uden Bevogtning og vandrer da omkring paa det store, saakaldte Barangernæs ude ved Havet. Om Høsten vandre Fjeldfinnerne ud paa Næsfet, samler atter Renerne ved Hjælp af sine Hunde og driver dem atter omkring Barangerfjorden til Vinterbetesmarkerne langs Pasvig- og Tanælbens Vasdrage. Rensdyret trækker altid mod Vinden, sandsynligvis fordi dets Haarbedækning derved flutter tættere til Legemet. Dets Kjød er Fjeldfinnernes væsentligste

og uundværligste Næringsmiddel, dets Skind det væsentligste Stof, hvoraf Gangklæder, Skotsøj, Handsker, Sengklæder og Sæletøj forarbejdes.

Finnens forskjellige Benævnelser paa Nenen.

Nenfalv, miesse.

1 Nar gammel Nen, æermak.

2 = — do., m. varek, f. vuonjal.

3 = — do., m. vovers, f. vuonjal aldo.

4 = — do., m. godas, f. rodno.

5 = — do., m. guistas, f. do.

6 = — do., m. makan, f. do.

7 = — do., m. namalappo, f. do.

Simle, som har tabt sin Kalv, æančis.

Do. med Kalv, aldo.

Gjelsimle, stainak.

Stamren, sarves.

Bildren, godde.

Tamren, generel Benævnelse, boaco.

Kjærerer, hæрге, Vinavne: voian, riefak, nulppo, ranis, jauvja, amo-vielde, ravnok, gavlok, skurračalbme, goppesælge, gudelak hæрге, raido hæрге, doulle hæрге eller æanatas osv., nær 50 forskjellige Benævnelser.

Finnernes Bekjendtskab til Mineralier er yderst ringe; ethvert Slags benævnes for Sten, gædge; kun de haardere kvartsagtige Stene, der give Ild for Staalet, benævnes didnogædge.

Ler, leire.

Brændtorv, lævdnje.

Flint, udenlandst, didno.

Blød Lersfifer, čalam gædge.

Lappiske Benævnelser paa Maaneder og Dage.

Maaneder.

Januar, ođđajage manno; Februar, guova m.; Martz, njuvča m.; April, garanas m.; Maj, cuonos m.; Juni, miese m.; Juli, gässe m.; August, snjillča m.; September, borge m.; Oktober, ragad m.; November golgo m.; December, basse m.

Dage.

Søndag, sodnabæivve; Mandag, vuostarga; Tirsdag maŋebarga; Onsdag, gaskavakko; Torsdag, duorastak; Fredag, bærjadak; Lørdag, lavvurdak.

Gerstkvandsfiske i Finmarken med Lappisk Benævnelse.

- Lar, luossa, generel Benævnelse, duovve, lodnje.
 — luossajuolgge ogfaa valggejokluossa, er mindre end Laren og gaar op i de mindre Elve.
 — didde, endnu mindre, med bare Mælle, af 3 Pd.s Vægt.
 — afsonádda, Lar efterat have gydt.
 — vuorro, Lar, som fanges om Baaren, efter at have staaet i Elvene Vinteren over.
 — čoarran, Lar, som har gydt og derpaa gaaet til Søen og strax vendt tilbage til Elven.
 — čuoinča, fed stor Gjeldlar; gaar op i Elven om Høsten; den gyder aldrig og har aldrig Mælle eller Rogn.
 Ørret, guvča; finere Skjel end Laren, rødt Kjød, Huden mørkere, gaar op og ned med Flod og Fjære; dog ogsaa indtil Karasjok.
 — komsa, sjelden rødplettet, større end dabmok, rødt Kjød.
 — dabmok, i Vand, ikke i Tanaelv, rødspettet, blegt Kjød.
 — vâlas, sølvblank, lidt rødagtig ved Finnerne; gaar fra Søen op i Elve.
 — væjek, i smaa Elve.
 Nø, ravddo.
 Sif, čuovča.
 Har, soavvel.
 Gjedde, havgga.
 Aborre, vuoskon.

Fugle i Finmarken med Lappisk Benævnelse.

- Hav- og Landern, goaskem.
 Fiske, riefsakfalle.
 Høg, čuonjafalle, njirsa.
 Store Arter af Ugle, som Sneuglen, skuolffe.
 Mindre Arter, igjalodde.
 Tiur, Hannen, čufča; Hunnen, goappel.
 Hjerpe, findes ej inden Amtet, bagoi.
 Skovryppe, riefsak; Fjeldryppe, giron.
 Trost, rastas
 Stær findes ej uden som tilfældig; intet Navn.
 Spurv findes ej. Smaafugle af alle Slags, cicaš.
 Sneppe, generel Benævnelse, gaddebirus.
 Fjeldflo, bičus, lafol.
 Spove, gusskastak.
 Gjøg, giekka, beibuš.
 Svane, nufča.
 Gaaš, čuonja, generel Benævnelse.
 Uender, snartal, do. do.
 Lom, gakkur.
 Maase, generel Benævnelse, stuorra lodde.

Haborre, sultnjunhavdda. (Benævnelser for de større Arter).
Immer, doft.
Kraake, vuorčes; Ejur, ruožža garanas.
Ravn, garanas, bolffan, bulldogas.
Edderfugl, havdda.

Pattedyr.

Bjørn, guovča.
Ulv, gumpe eller stalppe.
Fjeldfras, Gaupe, albas; Jærv, gætke.
Ræv, rieván.
Dter, čævrre.
Lemænd, godde-sapan.
Marfmuš, mæcce-sapan.
Ehorn, oarre.
Røstæt, buoida.
Hare, njoammel.
Hund, bæna.
Elg, sarvak, (kjendes neppe nu i Finmarken).
Bæver, majeg, findes endnu muligens langs Pasvigelvens Vassdrag, tidligere i Mængde. Efter Sigende er sidste Bæver skudt paa Varangerfjeld ved Hannojavre for omtrent 70 Aar siden.

Forklaring over endel i Beretningen forekommende Benævnelser paa Redskaber, Klædningsstykker etc.

Femhøring, Femrøring, de største Baade, vore Fiskere bruge. De drives frem med fem Par Rorer.

Forslyn, det finere Endesnøre, hvortil Anglen fæstes.

Fyrshyngang, en Indretning, hvorpaa „Forslynet“ tvindes.

Dal (Fjertal Daller), en liden Trætop med Laag. Sammenslaaet af korte Stav, der sammenbindes med et Par Baand (Tøndebaand).

Tojas, en russisk Benævnelse paa en for Russerne ejendommelig Næverløb af cylindrisk Form. Russerne føre disse i stor Mængde til disse Egne. De ere af forskjellige Størrelser, fra 1 Pægl's Rumindhold opover til 1 Kande og vel ogsaa derover. Ere ofte arbejdede med megen Omhu og Smag.

Mandrer, Ski, nedenunder overtrukne med Robbestind.

Rugger, Ragger.

Skalle (Fjertal Skaller), Fodtøj af Renskind. De bedste Skaller arbejdes af Hovedskindene (Skallen), deraf Navnet. Benyttes i Byerne ofte som Ydertøj udenpaa Støvlerne.

Kløvmejs. Dette Udtryk er vel kjendt blandt Bønderne sydpaa, og deraf indkommet her. Herved betegnes de to Vidjekurve paa Kløvsadlen, hvori Bagagen indbindes.

Barneborf, Dorf, en Kufte af Sauskind, der af Lapperne benyttes som Underplag under Pæsten.

Barnekumfe, en transportabel Bugge, hvori Lapperne lægge de smaa Børn. Kaldes af den fastboende Befolkning „Stof“ og kjendes vel fydpaar Landet i Fjeldbygderne, hvor den arbejdes af en udhulet Stof. Lappernes Kumfe er af Skind.

Bænnmaal, Badmaal eller Badmel.

Græne, et tykt, uldent Tæppe.

Rye, et tykt, uldent Tæppe, som adstiller sig fra Grænen deri, at medens Grænen er jævnt eller glat vævet, faa har Ryen nedhængende, sammentvundne Totter og ligner saaledes mere en Fæld. Benyttes som Sengetæppe, og i Baadskotten som et Overtæppe.

Enumeratio plantarum nonnullarum circa Tromsøam sponte nascentium

(secundum investigationes cel. Blytt, Norman, aliorum).

Equisetum variegatum.	Juncus arcticus.
— surpoides.	— biglumis.
Cystopteris montana.	— triglumis.
Asplenium viride.	Luzula arcuata.
Struthiopteris germanica.	— confusa.
Allosurus crispus.	Tofieldia borealis.
Alopecurus nigricans.	Allium sibiricum.
Hierochloa borealis.	Paris quadrifolia.
Catabrosa algida.	Convallaria verticillata.
Calamagrostis lapponica.	Corallorhiza innata.
Aira alpina.	Platanthera bifolia.
Trisetum subspicatum.	Peristylis viridis
Avena pubescens.	— albidus.
Carex parallela.	Chamæorchis alpina.
— capitata.	Listera ovata.
— nardina.	— cordata.
— microglochin.	Salix lanata.
— rupestris.	— arbuscula.
— incurva.	— myrsinites.
— Deinbolliana.	— reticulata.
— teretiuscula.	— herbacea.
— lagopina.	— polaris.
— glareosa.	Petasitis frigida.
— festiva.	Erigeron alpinus.
— alpina.	— uniflorus.
— Buxbaumii.	Gnaphalium norvegicum.
— atrata.	— supinum.
— salina.	Antenaria alpina.
— aquatilis.	Arnica alpina.
— rariflora.	Crepis tectorum.
— ustulata.	Campanula uniflora.
— pedata.	Galium boreale.
Elyna spicata.	Linnæa borealis.
Eriophorum callithrix.	Gentiana serrata.
Juncus balticus.	— involucrata.

Gentiana nivalis.
— *Amarella*.
Stenhammaria maritima.
Myosotis silvatica.
Asperugo procumbens.
Polemonium cæruleum.
Veronica alpina.
— *saxatilis*.
— *chamædrys*.
Bartsia alpina.
Pedicularis lapponica.
Sceptrum Carolinum.
Pinguicula alpina.
Primula scotica.
Phylodoce cærulea.
Andromeda tetragona.
— *hypnoides*.
Arctostaphylos alpina.
Azalea procumbens.
Diapensia lapponica.
Pyrola uniflora.
Haloscias scoticum.
Archangelica officinalis.
Cornus suecica.
Sedum acre.
Rhodiola rosea.
Saxifraga stellaris.
— *nivalis*.
— *oppositifolia*.
— *aizoides*.
— *cernua*.
— *rivularis*.
— *cæspitosa*.
Ribes rubrum.
Thalictrum alpinum.
Anemone nemorosa.
Ranunculus glacialis.
— *pygmæus*.
— *nivalis*.
— *auricomus*.
Trollius europæus.
Corydalis fabacea.

Barbarea stricta.
Arabis hirsuta.
— *alpina*.
Cardamine bellidifolia.
Draba incana.
— *rupestris*.
— *nivalis*.
Cochlearia arctica.
Cakile maritima.
Sisymbrium Sophia.
Erysimum hieraciifolium.
Viola suecica.
— *biflora*.
— *arenaria*.
Sagina nodosa.
Alsine biflora.
— *hirta*.
Halianthus peploides.
Sellaria crassifolia.
Cerastium alpinum et glabratum.
Silene maritima.
— *acaulis*.
Viscaria alpina.
Oxalis Acetosella.
Epilobium lineare.
— *origanifolium*.
— *alpinum*.
Circæa alpina.
Hippuris vulgaris.
Rubus chamæmorus.
Fragaria vesca.
Potentilla nivea palidior.
— *maculata*.
Sibaldia procumbens.
Alchemilla alpina.
Dryas octopetala.
Anthyllis Vulneraria.
Lotus corniculatus.
Astragalus alpinus.
Vicia Cracca.
— *sepium*.
Lathyrus pratensis.

